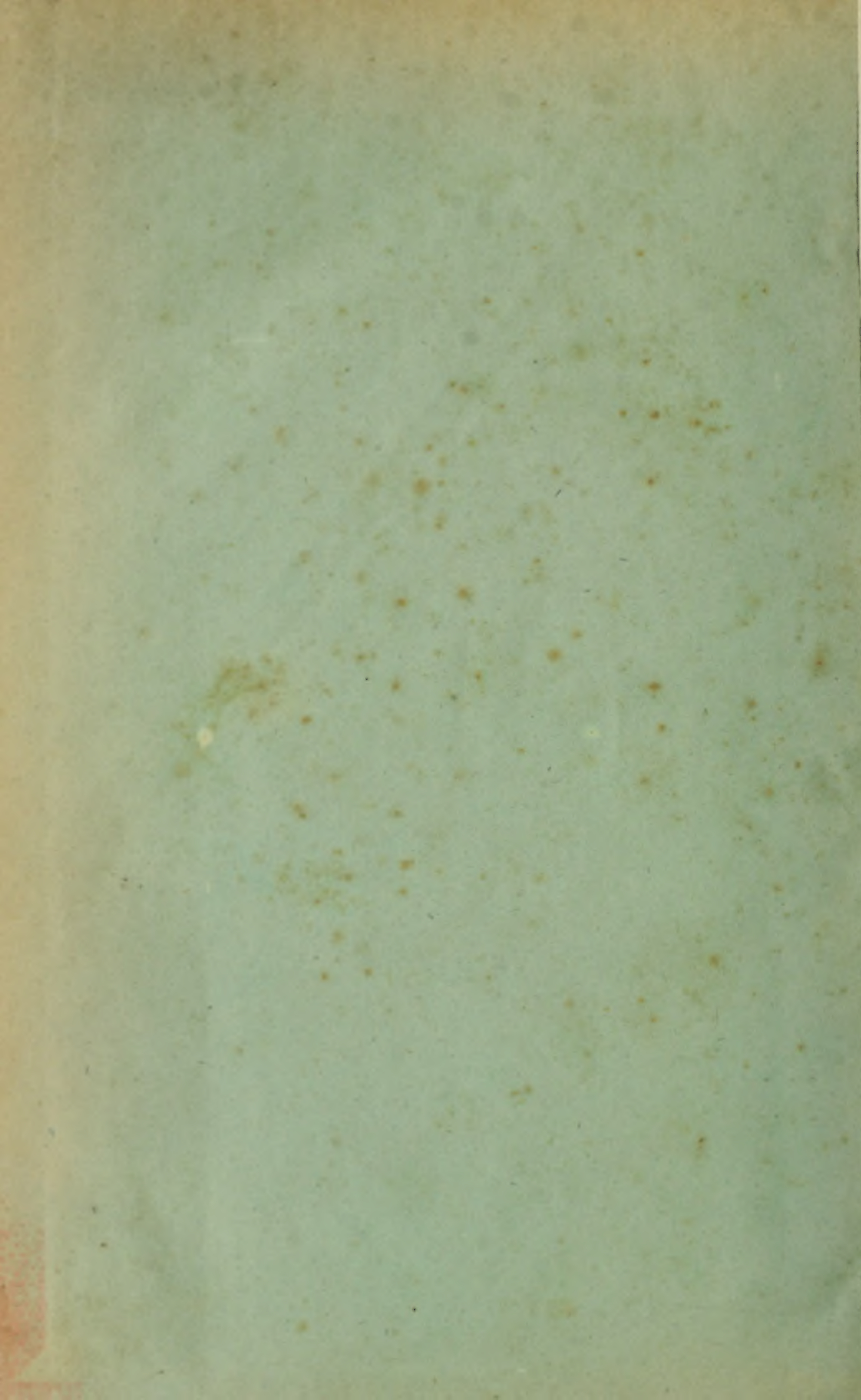

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 04 20 11 007 6

Rif'at, Ahmed
Luġāt-i tarīhīye va cuġrāfīye

اثر خامهٔ احمد رفعت

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله

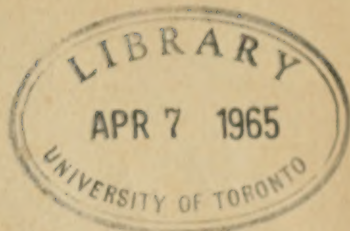
استانبول

باب عالی جوارنده ابو السعود جاده‌سنده (محمود) بك‌ك

٧٢ نومرولی مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

١٣٠٠

لغات تاریخیه وجغرافیه

جلد

۷

بقیهٔ حرف م

﴿ مغولستان ﴾ — چینك شمالنده وشمالاً روسیه وغرباً بخارای صغیر وجنوباً تبت ونفس چین وشرقاً مانچوری ممالکیله محدود ۳۳،۵۳ عرض شمالی و۸۵،۱۲۲ طول شرقیده وطولاً ایکیبیك التی یوز وعرضاً ایکیبیك ایکیوز فرسخ اعشاری اتساعنده اوچ ملیون نفوسی حاوی برقطعه‌در بعض محللری سطح بحردن ۲۷۰۰:۳۳۰۰ زراع‌قدر مرتفع وکوهستان اولوب برقسم اعظمی دخی قوپی چولیدر اقلیمنك هواسی کیمی برده معتدل وچولده بارددر . مغول دنیلان اهالیسی یالکز مغولستان داخلنده قالمیوب تبت وسبریا اراضیسنه دخی منتشر اولمشلردر قطعهٔ مزبوره‌ده انجق بر قاچ شهر اولوب قصور اهالیسی اکثریت اوزره خیمه‌نشین وآوجیلق وچوبانلقله تعیش ایدرلر قسم شرقیسنك اهالیسی قالموق دنیلان جنس خلقدن وقسم غربیسنك اهالیسی متنوع بر چوق قبائلدن عبارتدر (چنکیز خان) (۱۲۰۶ م و۶۰۳ ه) تاریخنده اشبو قبائلی زیر قوماندا سنده توحید ایدرك تاتارلردن آسیای وسطایی وخوارزم دیارینی وایران وتورانی وروسیه ممالکنی وجنوبی چینی ضبط ایتدی وکندوسی واخلافی روی زمینده پك بیوك بر حکومت تشکیل ایلدی لکن بو حکومت چوق سورمیوب (۱۲۲۶ م) دنصکره قپچاق وایران وچغتای ومغولستان چین نامیله حکومات متعدده‌یه ایرلدیغنه بناء

قرین انقراض اولدی ومؤخراً یعنی (١٣٦٩ م و ٧٧١ ه) تاریخنده تیمورلنك مغوللری تکرار دائرهٔ اتحادینه الهرق هندستان مغول حکومت جسیمه‌سنی تشکیل ایتدیکی حالده بو حکومت دخی انجق بر بچق عصر قدر یشایوب (اورنك زیب) خان زماننده انقراضه یوز طوته‌رق اوغلی (شاه عالم) وقتنده یعنی (١٨٠٢ م و ١٢١٧ ه) تاریخنده بتون بتون منقرض اولدی شاه عالم انکلیزلر طرفندن اون سکز سنه حبس اولنمشدر . (شاه عالم) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ مغیره ﴾ بن شعبه — اصحاب کرامدندر وکنیه‌سی ابو عبدالله‌در اوزون بویلی اعور و دهات عربدن برذات ایدی (خندق) سنه‌سی مکه‌دن هجرتله اسلامه کلش و (٦٧٠ م و ٥٠ ه) تاریخنده کوفه‌ده والی ایکن طاعوندن وفات ایلمشدر . یرموك وحدیبیه غزالرنده بولنوب حتی یرموك وقعه‌سنده بر کوزی شهید اولمشیدی محکیدر که مشارالیه ایله اولاد عربدن حسن وجمال صاحبی برشاب توانا برزن حسنانك ازدواجنی طالب اولوب هر بری خاتونه خبر کوندرملری اوزرینه خاتون (ایکیسیده خانه‌مه کاسونلر کوره‌یم) جوابنی ویرمکله کیدوب خاتونك ورای پرده‌دن ناظر اولدیغی برمحله اوتوردیلر خاتون دخی بونلرك کلامنی استماعه باشلادی مغیره جوانك حسن وملاحتی خاتونك البته عقلنی باشدن الور مطالعه‌سیله حسن تدبیره آغاز ایدوب جوانه (خدا داد اولان جمالکه سوز یوق فقط بوندن بشقه کمالك وارمیدر) دیدکده جوان اخلاق حسنه‌سندن برازینی تعداد ایله سکوت ایلدی بعده مغیره (اخذواعطاوصرفده دقت وعلم حسابده درجهٔ قدرتك نصلدر) دیمسیله جوان (حسابدن بکابرشی خفی دکلدر حتی بن اول خصوصده خردل دانه‌سندن دها دقیقنی ادراك ایدرم) دیدی بونك اوزرینه مغیره (بن حساب بیلم انك ایچون نقد طوبره‌سنی اوطه‌مه شویله‌جه براغیرم اهل بیتم استدکاری قدر ینی آلوب صرف ایدرلر) دیمکله خاتون قسم بالله ایدرك بنمله محاسبه کورمیه‌جك اشبو پیر خردل مقداری مصارفی صایه‌جق شوجواندن سوکیلیدر دیوب مغیره‌یه وارددی .

﴿ مغیره ﴾ — کوفه‌لی برمحاردر (حق تعالی برجسمدر واعضای

حروف هجا عددنجه‌در) کبی معناسز بر طاقم هزیانلر و مسخره‌لقلرله خلقی اضلاله قالقشدیغندن (٧٣٤ م و ١١٦ ﻫ) تاریخنده اخذ واعدام اولندی .

§

﴿ مفارقین ﴾ — دیاربکر سنجاغنده تابع معسلوان بشیری قضاسنك نام عتیقیدر .

§

﴿ مفتاح البلاغه ومصباح الفصاحه ﴾ ترکی — (١٦٣٢ م و ١٠٤٢ ﻫ) ده وفات ایدن شیخ اسماعیل انقروینك فن معانی و بدیع و بیانی معرف اثریدر .

﴿ مفتاح جنت ﴾ ترکی — فریدون احمد توقیعینك نصایح ملوکی شامل اثریدر و (مفتاح جنت) عباره‌سی تألیفی تاریخی اولان ٩٨٢ عددینه موافق دوشمشدر .

﴿ مفتاح الحکمة ﴾ — نزهة النفوس دیمکله معروف اولوب حکیم فیلسوف فیثاغورثك اثرندن مترجمدر .

﴿ مفتاح السعاده ومصباح الزیاده ﴾ — (١٥٥٤ م و ٩٦٢ ﻫ) ده وفات ایدن طاش کبریلی زاده احمد بن مصطفانك موضوعات علوم وفنونی مبین اثریدر بونی مؤخراً (١٦٢٢ م و ١٠٣٢ ﻫ) ده متوفی اوغلی کمال الدین محمد دخی ترجمه و بر طاقم فنون دها علاوه ایتمشدر .

§

﴿ مفتاح العلوم ﴾ — (١٢٢٨ م و ٦٢٦ ﻫ) ده وفات ایدن علامه سراج الدین ابی یعقوب یوسف بن ابی محمد بن علی سکا کینك صرف نحو معانی بیان وسائره‌دن باحث اثریدر . بك‌چوق شروح وحواشیسی واردر .

﴿ مفتاح الفقه ﴾ — (١٣٨٨ م و ٧٩١ ﻫ) ده وفات ایدن علامه سعدالدین مسعود بن عمر تفتازانینك اثریدر .

﴿ مفتاح النجاة ﴾ — علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه حضرتلرندن مروی بر دعای شریفدر .
اخی زاده دیمکله مشهور محمد بن نور الدین نام ذات شرح ایلدی .

§

﴿ مفرودن ﴾ — اصطلاحات صوفیه‌ده دائرهٔ قطب معادخارجنده بولنان اعاظم اولیاء اللهه اطلاق اولنور . حضرت پیغمبر افندمز بعثتدن اول اشبو زمرهٔ جلیله‌یه داخل ایدی . حضر علیه السلام دخی بونلردندر .

§

﴿ مقامات ﴾ حریری — شهرتی جهتیله تعریفدن مستغنی بر کتاب اولوب اللی مقامه اوزرینه محرر ونوادر روایات ومحاسن کنایات وامثال عربیه ولطائف ادبیه ورسائل متبکره وخطب محبره ومواعظ مبکیه واضاحیك ملهیه وسائره ایله ضیاپاش قلوب هر اهل هنردر مقامات مذکوره حارث بن همام بصریدن روایت طریقیله ابی زید سروجی نام شیخ بلیغك لساندن یازلمشدر .
مؤلفی شیخ ابی محمد قاسم بن علی الحریری درکه فصاحت وبلاغتده یکه‌تاز میدان اشتهار وعلم وفضیلتده صاحب علم افتخار ایدی . علامهٔ زمخشری کتاب مزبوری مدحنده شو قطعه‌یی سویلمشدر .

(اقسم بالله وآیاته   ومشعر الحج ومیقاته)
(ان الحریری حری بان   نکتب بالتبر مقاماته)

مقامات اوزرینه علما وادبا طرفلرندن یاپیلان شروح بیحد وانتها اولمغله درجندن صرف نظر اولندی (حریری کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله) .

§

﴿ مقتدر بالله ﴾ — خلفاء عباسیه‌دندر (۹۰۸ م و ۲۹۶ ه) سنه‌سندن (۹۳۲ م) سنه‌سنه قدر خلافت ایتمشدر حرم سراینده اولان نسوان وطواشیلرك مجلوبی اولدیغندن ایکی دفعه اجلاس وخلع اولنمش ونهایت بغداددن دفع ایدلمکله عسکرلری النده مقتول اولمشدر . مشارالیهك زنپرستلکنه مبنی ادارهٔ اموره عارض اولان وهن وتکاسل مکهٔ مکرمه‌نك

همدانیلر النه کچمسنه و مصرده خلافت فاطمیه‌نك تأسسنه و ایرانك طوائف ملوك طرفندن غصب اولنمسنه سببیت ویرمشدر . حسین بن منصور الحلاج حضرتلری بونك زماننده شهید اولدی ومفسرین و مشایخ کرامدن (ابن عطائی) حضرتلری حلاجك لهنده بر قاچ سوز سویلدیکی ایچون وزیر حامدك امریله دیشلری سوکیلوب تپه‌سنه میخلنه‌رق اعدام ایدلدی وقرامطه طائفه‌سی بتون ممالك عراقیه و حجازیه‌یی وحتی بغداد شهرینی تهدید ایتدی .

§

﴿ مقریزی ﴾ — مشاهیر علماء ومورخین عربدندر (۱۳٤۰ م و ۷٤۱ ھ) تاریخنده قاهره‌ده تولد ایتمش و (۱٤٤۲ م و ۸٤٦ ھ) تاریخنده ینه اوراده فجأة وفات ایلمشدر . مومی‌الیه پك چوق دفعه ریاست علمیه وملکیه‌ده بولنوب مصرك (٦۳۳ م و ۱۲ ھ) تاریخندنبرو طوتدیغی اصول پولتیقیه واداره‌ٔ ملکیه و امور دینیه‌یه دائر وقایع مهمه‌سنی و مصریلرك عادات و احواللرینی و ایوبیه و ممالکه تاریخلرینی ومسکوکات وصحه ومقایس اسلامیه‌یی یازوب اخلافنه یادکار براقشدر وخطی مشهوردر . جمله‌سی السنهٔ اجنبیه‌یه نقل وترجمه اولندی . بونلردن بشقه (مشاهیر مصر) نامنده بر اثری دخی کندی ال یازیسیله اوروپا کتبخانه‌لرینك برنده موجوددر .

§

﴿ مقناطیس ﴾ — تیمور و نیکل و قوبالت و قروم تعبیر اولنان معدنلری جذب ایدن شیلره علی‌العموم مقناطیس وخاصهٔ جاذبه‌لرینی موجب اولان کیفیته مادهٔ مقناطیسیه تعبیر اولنور . مقناطیس یا طبیعی و یا عملی اولوب طبیعیسی جمض حدید نوعندن بر نوع تیمور معدنیدرکه اسوج ونورج ممالکی اراضیٔ قدیمه‌سنده بولنور . عملیسی دخی بر چلیك و یا خالص تیمور قطعه‌سنه بر مقناطیس طبیعی ویا عملی‌یی دلك وطلا ایله اعمال ایدیلور . مقناطیسك قوهٔ جاذبه‌سی حرارتله تناقص ایدوب حین تبریدده ینه عودت ایدر . مقناطیسلرك قوهٔ جاذبه‌لری ایکی باشلرنده زیاده اولوب ایکی طرفدن اورته‌یه کلدکجه تناقص ایدرك منتصف نقطه‌ده منعدم اولور .

ارضك قطبلری مقناطیسك قطبلرینی جذب و دفع ایلدیکندن ارضه قیاساً
مقناطیسك قطبلرینك دخی برینه قطب شمالی دیکرینه قطب جنوبی دینور ·
اشته هر مقناطیسده اشبو ایکی قطب ایله بر متوسط موجود ایسه ده بو قطبلر
یکدیکرینه مغایردر یعنی مشابه اولان قطبلر بربرینی دفع و مغایر اولان
قطبلر بربرینی جذب ایدرلر ·

متقدمینك مقناطیس حقنده معلوماتلری یوق دکل ایدی مقناطیس ایلك
اول (فیثاغورس) ك نظر دقتنه چارپمش و ارسطو بعض آثارنده بوندن
بحث ایتمشدر قرون وسطاده پوصله‌نك اوروپایه ادخالی مقناطیسك الك
دکرلی تطبیقاتندندر اون بشنجی عصرده سیاستین امریقای شمالی
سیاحتنده ابره‌ٔ مقناطیسینك میلنی کشف ایتدی و (ژیلبر) نام حکیم عصر
مذکور نهایتنه طوغری مقناطیس اوزرینه یازدیغی برنجی رساله‌سنده ابره‌نك
بر استقامته توجهی ارضك تأثیری ایدوکنی اثبات ایلدی و (۱۷۴۲ م
و ۱۱۵۵ ھ) تاریخنده ابره‌لره مقناطیس ویرمك یعنی مقناطیس صنعی یاپمق
اصولنی کشف ایدوب قواومبونك وقنه قدر تأثیری بالکز تیموره ظن
اولنور ایکن مومی الیه بتون اجسام ارضیه‌یه از چوق تأثیرینی وقوهٔ
مقناطیسیه‌نك قوهٔ الکتریقیه کبی بر سیاله اثری ایدوکنی میدانه چیقارمش
و (۱۸۱۹ م و ۱۲۳۵ ھ) تاریخنده دخی مقناطیس الکتریقی کشف اولنغله
بو ایکی قوتك ارەسنده‌کی مشابهت تامه ظاهر اولمشدر ·

(فیثاغورس) مقناطیسی بولدیغی زمان حجر مقناطیسی تسمیه ایلدی و ابتدا
مغنیساده یاخود (تروﻭا) ده بر چوبان چفت سوررکن صبان تیمورینه
یلشمکله بولدی دیرلر ایسه ده بو قوللرك ایکیسیده مجروحدر زیرا مغنیساده
و ترووا ده مقناطیس معدنی بوقدر و حجر مقناطیسی (طلق) دینلان بیاض
معدنك نام عتیقدرکه (توتیا) اوله‌جق کموش یاپمغه چالیشان کیمیاکرلر
بوکا (کوکب الارض) دیرلر · اسکی مصریلر مقناطیسه (عظم حور)
دیرلر ایدی چونکه (حور) ارباب مصردن شمس ربعنك صنمی ایدی ·
وقتیله سوریه و اسکندریه پرستشکاهلرنك تیموردن صنم یاپوب مقناطیس قوتیله
معلق طوردیردقلری دخی بعض عتیق تاریخلرده کورلمشدر ·

«مقناطيس حيوانى» — معتقدلرينك ادعاسنه كوره برآدمك اللرينى وضع ايتمك ياخود اللريله (پاس) دينيلان حركتلرى ياپمق وياخود درونى نيت طوتمق اعانه‌لريله ديكر برآدمك وجودينده اجرا ايلديكى تأثيره تعبير اولنوركه بوكا (مانيتزمو) دخى ديرلر .

افعال مذكوره ايله حصوله كلان آثار احوال واشخاصه كوره متنوع اولوب بعض كسه‌لرده خفيف ومورث حرارت و بعضاً بايغنلق وخفيف اويخو وبعضاً دخى قوهٔ لامسه‌نك تعطيلى كبى شيلر اولورايمش آثار مزبوره سيالهٔ مقناطيسيه‌يه مشابه وفقط انسانلر اوزرينه مؤثر بشقه‌جه برسياله ظن اولنمقده‌در .

بعض كسه‌لر بونى سيالهٔ عصبيه اولمق اوزره قبول ومنويات بشريه‌نك تحريكيله وجود بوله‌رق خارجه دخى سوق ايله شخص ديكرك اعصابنه ادخالدن عبارت اولديغنى اعتقاد و بونك قوهٔ مقناطيسيه‌سى نقصان اولان برشخصه سوق واستحصال موازنت ايله قوهٔ حياتيه‌سنى تزييد ممكن اوله‌بيله‌جكنى زعم ايدرلر .

آثار مذكوره‌نك اسباب حصولى هرنه درلو اولورايسه اولسون تأثيريله بعض خسته‌لقلرك وازجمله امراض عصبيه‌نك دفع وياتخفيفنه مدارى اولديغى بعض مثاللر ايله تأمين اولنمقده‌در وبوتأثيره خسته‌نك عامل حقنده حسن ظن واعتمادى شرط اتخاذ ايدلمكده‌در .

بواصولى ايجاد ايدن حكيم المانيالى (مسمر) برمقناطيس عمومى موجود اولوب بونك ذيروحده كوريلان تأثيرينه مقناطيس حيوانى ديمشلرديو ادعا ايدرايدى مرقوم (١٧٧٨ م و ١١٩٢ هـ) تاريخنده پارسه كلوب مسلكنى ميدانه قودى وياپديغى الت مخصوصك اطرافنه ديزديكى خسته‌لرده ظهوره كلان آثار غريبه‌دن ناشى چوق كسه‌لرك نظر دقتنى جلب ايلدى برقاچ سنه صكره بونك ايچون مخصوصاً برقوميسيون تشكيل اولنه‌رق اثر مذكورك وهم وتقليد اثرى ايدوكنه اكثريتله قرار ويرمك استديلرسه‌ده (١٨٢٦ م و ١٢٤٢ هـ) تاريخنده تشكل ايدن جمعيت اطبا (مقناطيس حيوانيه) آثارينك علم منافع الاعضا ومعاملهٔ امراض فنلرنجه مأمول اولان فوائدى

جهتیله بو بولده تجربه‌لرك تزییدی ایچون تشویقات لازمه اجراسنی مختلر
بر تقریر قلمه آلدیلر و بر چوق کمسه‌لر تجربه‌سیله مشغول اولدیلر لکن
حصولی مختلف و متنوع و مراد اولندیغی وقت مطلوب وجهیله وجوده
کتورلمسی ممتنع اولدیغندن ذکر اولنان (مقناطیس حیوانیه) هنوز بر علم
مخصوص صره‌سنه قونه‌مدی ونهایت بر طاقم شارلطانلرالنه دوشوب وضع
اصلیسندن چیقارلدی .

§

﴿ مقوقس ﴾ — هجرت نبویه اثناسنده رومالیلر طرفندن مصر
حاکمی اولان جورج نامکمسنه‌نك لقبیدر بعضاً اسمنه جریج بن مینا دخی دیرلر
نامهٔ همایون آتی المضمون جناب پیغمبری بوکا خطاباً یازلمشیدی .
(بسم الله الرحمن الرحیم من محمد عبدالله ورسوله الی مقوقس عظیم القبط
سلام علی من اتبع الهدی اما بعد فأنی ادعوك بدعایة الاسلام اسلم تسلم
یؤتیك الله اجرك مرتین فان تولیت فعلیك اثم القبط یا اهل الکتاب تعالوا
الی کلمة سواء بیننا وبینکم ان لا نعبد الا الله ولا نشرك به شیئاً ولا یتخذ بعضنا بعضاً
ارباباً من دون الله فأن تولوا فقولوا اشهدوا بانا مسلمون) .
حاکم موالیه دخی جواب آتی‌یی کوندرمشدر (بسم الله الرحمن الرحیم
لمحمد عبدالله من المقوقس عظیم القبط اما بعد فقد قرأت کتابك وفهمت
ماذکرتك وماتدعوا الیه وقد علمت ان نبیاً بقی وکنت اظن ان یخرج من الشام
وقد اکرمت رسولك وبعثت لك بجاریتین لهما مکان من القبط العظیم وبکسوة
واهدیت لك بغلة لترکبها والسلام) .

§

﴿ مکتفی بالله ﴾ — خلفای عباسیه‌دندر (٨٧٧ م و ٢٦٤ ﻫ) ده
تولد و (٩٠١ م و ٢٨٩ ﻫ) ده جلوس ایدوب (٢٩٥ ﻫ) تاریخنده
وفات ایلدی .
زماننده حسن وجمالی ضرب مثل واقبال واخلاقی دخی بر او قدر کوزل اولوب
جلوسنده پدرینك یاپدیردیغی زندانلری تخریب و برلرینه جوامع شریفه تأسیس
ایلمشدر . فصیح و بلیغ وشاعر ایدی (٢٩٠ ﻫ) ده طرسوس والیسی
معرفتیله اولوقت رومیلر عنده قسطنطنیه شهرینه معادل بولنان (انطالیه)یی

فتح وبش بیك مسلمان اسیرینی تخلیص ودشمندن التمش پاره سفینه و بی نهایه اموال اغتنام ایلیوب حتی بو فتحده غزات اسلامدن هر بریناك الندیبك دینار کیردیکی منقولدر . (٢٩٤ ﻫ) تاریخنده دخی دمشق والیسی احمد بن کیغلغ طرسوس طرفندن بلاد رومه کیروب نهایتسز مال والی بیك اسیر الدی وروم بطریقلرندن بری اسلامه کلوب قلعه سنده محبوس بولنان ایکی یوزقدر اسلام اسرانی بالاستصحاب بغداده نزد خلیفه یه شتاب ایلدی .

§

﴿ مکران ﴾ — بلوجستانك عمان کورفزی اوزرنده‌کی ساحلی قسمی اولوب شرقدن غربه یدیوز یتمش وشمالدن جنوبه اوچیوز سکسان بش کیلومترو اتساعنده‌در وکاملا طاغلق ومرکزاداره‌سی (کیج) شهریدر وحرماسی شهرتلیدر .

§

﴿ مکه ﴾ مکرمه — بکه وفاران دخی دیرلر بحر احمرك جنوب شرقیسنده واقع جده اسکله سندن دوه ایاغی اونایکی ومدینهٔ منوره‌دن سکسان ساعت مسافه‌ده التمش بیك نفوسی جامع برشهر شهیر سعاد تقریر اولوب سوقاق وخانه‌لری منتظم ومعمور وسرتسر تجلیزار انوارخدا وجلوکاه انبیا واولیا اولمغله مشهوردر اوج قات قلعه ایله محفوظ اولوب وسطنده طولاً درت یوز و عرضاً اوچ یوز درت ذراع وسعتده اولان حرم شریف کائندر که او دخی بشقه‌جه قبه‌لرله مستور اولدیغی حالده بیت الله الحرام انك اورته سنده واقع اولمشدر . مکهٔ مکرمه‌ده بیت مشار الیهدن بشقه مقام جبریل وابراهیم وحجر اسماعیل علیهم السلام کبی مقامات جلیله ایله مولد جناب نبوی وخدیجة الکبری وفاطمة الزهرا رضی الله عنهما وجبل عرفات وقبیس (که « یاایها النبی حسبك الله » آیت کریمه‌سی اوراده شرفنازل اولدی وعلی روایة حضرت آدم بوطاغده دفن ایدلدی) وجبل ثور یاخود حراده (که نبوتماب افندمز قبل البعثه اوراده انزوا بیوریلر « الم نشرح لك » سورهٔ جلیله سنك محل نزول وشق صدر معجزه سنك موقع حصولی دخی بوراسیدر) اولان مقاملر دخی واجب الزیاره مواقع متبرکه‌دندر . اشبو وصف وتعداد اولنان محال مبارکه‌نك اکثریسنه مؤخراً قبه‌لر وجوارلرنده

مسجدلر بنا اولنمشدر . مكهٔ مكرمه‌نك التی ساعت ایلروسنده اولان جبل عرفات حجاجك وقفه‌یه طوردقلری محل اولوب اورادن ایکی ساعت بروده مزدلفه ومزدلفه ایله مكهٔ مكرمه بیننده (منا) قصبه‌سی موجوددر که بوراده حجاج اوچ کون اقامتله دوننما ایدر وقربان کسرلر . مناده واقع مسجد آدم دخی مشعر الحرامدندر . مارالذکر عرفاتده هارون الرشیدك زوجهٔ محترمه‌سی زبیده طرفندن کتوردلمش اولمق اوزره برماء جاری واردرکه متوکل خلیفه‌بونی مکه‌یه اجرا ایتمش ومؤخرا عرفاته‌قدر سلطان سلیمان وعرفاتدن مکه‌یه‌قدر کریمه‌سی مهرماه سلطان طرفندن تجدیداً احیا ایدلمشدر .

مکه دین مبین اسلامك کهوارهٔ انتشاریدر فخر کائنات افندمز اك اول بوراده تبلیغ احکام رسالته مأمور بیوریلوب اظهار اسلامه باشلادقلرنده اون سنه‌قدر علی التوالی وقوعات طاقتفرسای اعدایه سینه کذار تحمل اوله‌رق نهایت وقوعبولان دعوتلر اوزرینه (٦٢٢ م) تاریخنده اسلامه کلنلر ایله مدینهٔ منوره‌یه هجرت بیورمشلر ومکه‌لیلر بوراده دخی راحت ویرمیوب اره‌صره مقاتله دخی ایلدیلرسه‌ده کون بکون اکتساب فروتاب ایتمکده اولان جمعیت مقدسهٔ اسلامیه‌یه قارشو اولکی کبی برضرر ایقاعنه قدرتیاب اوله‌مدقلرندن ناچار مصالحه ایتمشلر ایدی . التنجی سنهٔ هجریه‌ده افندمز زیارت حج شریف ایچون بیك درت یوز اصحابله جوار مکه‌یه‌قدر تشریف آور اولدقلرنده لاجل التأمین حضرت عثمان رضی الله عنهی ایلرو کوندروب فقط مکه‌لیلر مشار الیهی حبس ایتدکلرندن افندمز تحت شجره‌ده اصحاب کرامیله بالمشاوره درون شهره حرباً کیرلمسنه قرار ویرملری اوزرینه مکه اهالیسی انجام حاله عطف نظرله هزار اعتذارده بولنه‌رق تجدید مصالحه‌یه رغبت کوستردیلر انجق ایکی سنه صکره یعنی (٦٢٩ م و ٨ ﻫ) تاریخنده تکرار نقض عهده اجتسار ایلملریله افندمز اون بیك کشیله عزیمت بیوروب ویردکلری تأمینات شفقتپرورانه اوزرینه جزئی برمحاربه ایله مکه‌یه داخل اولدیلر . اوننجی سال هجریه‌ده دخی ادای حج ایچون طقسان بیك کشیله مکه‌یی تشریف وینه عودت بیوردیلر .

حرمين شريفين خدمت مفخرەسى دولت عثمانيەيە (١٥١٧ م و ٩٢٣ ﻫ) تاريخندە سلطان سليم حضرتلرى زماننـدە انتقال ايتمشدر . (بيت الله) كلمەسنە دخى مراجعت بيوريلە .

§

﴿ مكى ﴾ محمد افندى — مكۀ مكرمە قاضيسى خليل افنديك صلبندن مكۀ مكرمەدە دنيايە كلدرك درسعادتدە طريق تدريسە داخل و على التدريج قطع مراتبلە (١٧٨٧ م و ١٢٠٢ ﻫ) تاريخندە مقام مشيخت اسلاميەيە واصل اولدى . ايكى دفعە ايكى سنەيە قريب مشيختى واوائل بيضاوى‌يە برحاشيەسى وقصيدۀ بردە اوزرينە ترجمە برشرحى واصول فقهە دائر بررسالەسى وتوضيحدن مقدمات اربعە اوزرە مرتب بررسالۀ نفيسەسى ودها بشقە آثارى واردر ووفاتى (١٧٩٧ م و ١٢١٢ ﻫ) تاريخندەدر . اوغلى مكى زادە مصطفى عاصم افندى دخى (١٨١٧ م و ١٢٣٣ ﻫ) تاريخندن وفاتى تاريخى اولان (١٨٤٦ م و ١٢٦٣ ﻫ) تاريخنە دكين اوچ دفعە اون سكز سنە مشيخت ايتمشدر . اجراى احكام شرعيەدە غايت متين ايدى .

§

﴿ مكسيقا ﴾ — امريقاى شماليدە يكرمى سكز حكومات صغيرەدن عبارت برجمهوريت اولوب مركز ادارەسى مكسيقو شهريدر . اشبو جمهوريت (١٨١٥ م و ١٢٣١ ﻫ) تاريخنە قدر اسپانيا دولتى طرفندن مبعوث بروكيل معرفتيلە ادارە اولنور ايكن ثبات وغيرتلرى سايەسندە نائل استقلال اولديلر و (١٨٦٤ م و ١٢٨١ ﻫ) تاريخندە جمهوريتى ايمپراطورلغە تحويل ايتديلر ايسەدە اوچ سنە صكرە وقوعبولان براختلال عقيبندە ينە جمهوريت قالبنە افراغ اولندى . اسپانيا ادارەسندە بولنديغى اثنالردە دها وسعتلى ايدى . بعض ممالكى مؤخراً هيئت متفقەيە كچمشدر . اليوم عموم مكسيقا قطعەسندە موجود اهالى طقوز مليون ايكى يوز يتمش طقوز بيكدن عبارت اولوب رئيسلرى درت سنەدە بر انتخاب ايديلور . وسعت واقتدارى ايچون (حكومت) كلمەسنە نظر بيوريلە .

§

﴿ مكلنبورغ ﴾ — شمالی آلمانیاده ایکی بیوك دوقه‌لقدر برایسی مکلنبورغ شوه‌رین دیکری مکلنبورغ استره‌لیچ اولوب هر ایکیسی برقطعه تشکیل ایتمکده‌در . اشبو قطعه شمالاً بحر بالطیق جنوباً لونبورغ دوقه‌لغی شرقاً پومرانی و براندبورغ غرباً لونبورغ دوقه‌لغی ولوبك واوتین امارتلری ایله محدود وجمعاً اون‌درت بیك یتمش کیلومترو اتساعنده اولمغله برابر بش یوزقرق بیك نفوسی حاویدر . اولکینك مقری (شوه‌رین) ایکنجینك مرکزی (نوواستره‌لیچ) در .

مکلنبورغك اراضیسی هرنقدر بعض محللرده قومصال ایسه‌ده الویره‌جك قدر منبت اولوب برچوق کوللری شمندوفرلری مشهور اتلری قیونلری اوکوزلری واردر وصناعتی برنجی درجه حوائجدن معدود اولان مواده منحصردر واهالیسنك مذهبی (لوتریه‌ن) در .

مکلنبورغ خاندانی اوروپاجه حکومت سورن خاندانك الك قدیمی اولوب شارلمان زماننده فرانسه‌نك نفوذینی طانورلر ایدی بناءً علیه ذکر اولنان دوقه‌لقلر شیشمان هانری زماننده برلشدیریلوب (۱۵۹۲ م) ده برتقسیم جدید ایله ایکی شعبه‌یه آیرلدی که بری مکلنبورغ شوه‌رین دیکری مکلنبورغ غوستروودر اندن صکره یعنی (۱۶۹۵ م و ۱۱۰۷ ه) تاریخنده مکلنبورغ غوسترو منقرض و مکلنبورغ شوه‌رین (۱) شوه‌رین (۲) مکلنبورغ استره‌لیچ (۳) شوه‌رین غرابو ناملریله اوچ اداره‌یه منقسم اولدی واقسام مذکوره‌دن شوه‌رین غرابو دخی (۱۶۹۲ م) ده منقرض اولوب قالان ایکی شعبه برچوق منازعه‌دن صکره شمدیکی شکل تقسیماتله قالدی .

§

﴿ ملانزیا ﴾ — قطعهٔ اوقیانوسیه‌نك منقسم اولدیغی درت قسم کبیردن بریدر . حاوی اولدیغی اطه‌لردن الك باشلیجه‌سی ۴۵۰۰ کیلومترو طولنده و ۲۰۰۰ کیلومترو عرضنده اولوب الیوم انکلتره دولتنك ید ضبطنده بولنان (آوسترالیا) نام دیکر (فلمنك جدید) اطه‌سیدرکه جسامتجه آوروپانك همان درتده اوچی درجه‌سنده معادلدر . اشبو اطه شمال طرفنده (آرافورا) و (قوراللن) دکزلریله (قارنتاری) کورفزینی و ینه شمال

طرفنده (بورق) وجنوبنده (ویلسون) برونلرینی شامل بولنور . ساحل شرقیسی اوزرنده (بلو) صره طاغلری ووسط جنوبیسنده (ایر) و(لردر) گولری واقع اولدیغی کبی (موازی) نام بیوجك نهر شرق جنوبیسندن دکزه آقفده‌در . داخلاً احوالی مجهول ایسه‌ده ساحلاری وساحلدن پك چوق ایچرو یرلری انکلتره حکومت و مهاجرلری طرفندن اعمار اولنمشدر وکلیت اوزره بولنان التون معدنلرندن خیلی تمتعلر حاصل اولمقده‌در . مشهور شهرلری (بریسبانی) و(سیدنی) و(ملبورن) و (آدلاید) و(پورت) نام بلده‌لردرکه هربری بر ولایتك کرسیء اداره‌سیدر . دیکر اطه‌لری ایسه (فلمك جدید) اطه‌سنك شمال جهتنده برچوق یوکسك تپه‌لری وینار طاغی حاوی اولان (کینهٔ جدید) وجنوب طرفنده (ارض دیه‌من)دنیلان (تاسمانی) نام جسیمجه اطه‌لرله شرق جهتنده بولنان (بریتانیای جدید) و (سلیمان) و (سان‌تاقروز) و (ویتی) نام دیکرله (فیجی) و (ایرلاند جدید) و (قالیدونیای جدید) آطه‌لریدر .

جزایر مذکوره‌نك اره‌لری برچوق مرجان قیالرینی حاوی اولمغله کمیلر ایچون مرور وعبور مخاطره‌لیدر . کینهٔ جدید) اطه‌سنك برقسمی فلمنکلولرك و (تاسمانی) اطه‌سیله (فیجی) اطه‌لری انکلیزلرك و (قالدونیای جدید) اطه‌لری دخی فرانسزلرك تحت تصرفلرنده‌درلر .

§

بر ملتیادی نام — آتنه‌لیلرك مشهور برقوماندانی ولنی وسقلادا اطه‌لرینك فاتحیدر . مدیا حکمداری دارای اول طونه اوزرنده قوردیغی کپرینك محافظه‌سنی اشبو ملتیادی‌یه تودیع ایلدیکی حالده مرقوم کپری‌یی تخریب ومدیالولرك خط رجعتنی قطع ایدرك همجنسی اولان روملری مدیا تابعیتندن قورتارمغی قوردیسه‌ده رفقاسی موافقت ایتمدیکندن آتنه‌یه التجایه مجبور اولدی و (٥١٠٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز طقسان سنه مقدمنده ماراتون نام موقعده عجملره غلبه چالەرق وطنی قورتاردی ومؤخراً دخی جزائر بحر سفیدی قورتارمغه کتدی ایسه‌ده پاروسده وقوعبولان مغلوبیتی اهانتنه حمل ایدلدیکندن وایکیوز التمش بیك فرانق جزای نقدی و یرمسنه

حكم اولندى و مبلغ مزبورى ويره مديكندن حبسه القا اولنوب داً مجروح بولنديغى جهتله محبسده متأثراً وفات ايلدى .

§

﴿ ملثمين ﴾ — وقتيله مراكش وفاس طرفلرنده تشكل ايتمش بر حكومتدر . اشبو حكومت (١٠٥٦ م و ٤٤٨ ﻫ) تاريخندن صكره اندلس مملكتندن بعضيسنى دخى براز وقت اله كچيرمشيدى . حكامى احرام ايله بورندكاريچون حكومتلرينه بونام ويرلمشدر . مع مافيه ملثمين يرنده بعضاً (مرابطين) نامى دخى مذكوردر . بوحكومتى تاريخ مذكوردن اوچده ابوبكر نامنده برى اورالرده بدويت حالنده بولنان قبائلك اعتقادلرينى تصحيح ايله برابر تشكيل ايتدى وطقسان درت سنه قدر دوام ايله اخلافى برارهلق جزاير قطعهسنى دخى ضبط ايلدى .

§

﴿ ملك الارض ﴾ — قديم فنيكه وقارتاج اهاليسنك پرستش ايتديكى صنم مجسمك اسميدر . بعل دخى ديرلر ايدى لاتينلر (اركل) ياخود (هركل) ايله ترجمه ايدرلر . صنم مذكورك اڭ بيوكى اولوقت صور شهرنده اولوب شهر مذكور ايله برلكده ياپلمشيدى . قارتاجليلر همجنسلرى اولان بر طاقم بيچارهكانى اشبو صنمه قربان ايدرلر وفوق العاده بر بليه ظهورنده استغاثه مقصديله چوجقلرينى و بعض اسرايى صنم مزبورك قوللرى اوزرنده صاپه صاغ ياقارلر ايدى .

§

﴿ ملكشاه ﴾ — ملوك سلجوقيهدندر پدرى الپ ارسلان نام قهرمان (١٠٧٢ م و ٤٦٥ ﻫ) تاريخنده تركستان سفرينه كيدركن ضابطان عسكريدن يوسف خوارزمى يديله قتل اولندقده يرينه جلوس و (١٠٩٢ م و ٤٨٥ ﻫ) تاريخنده وفات ايلدى كنيدسى جلال الدوله در . غايت مقدم ومكرم بر پادشاه اولوب حوزهٔ ملكنى كاشغردن قدس شريفه واسكداردن بحر حزره قدر توسيع ايلمش وداعيهٔ سلطنتله اوزرينه خروج ايدن عميسنى حرباً اخذ واعدام ايتدكدنصكره باطنيه قزلباشلرى اوزرينه

بوریوب جمعیتلرینی زیر وزیر ایدرك رئیسلری غطایی دخی شادزر قلعه‌سنده عدم آباده کوندرمشدر .

خیرات وحسناتی وخصوصیله علما حقنده کمال رعایت و التفاتی قضایای مسلمه‌دن اولوب حتی نامنه اوله‌رق برچوق کتب نفیسه و معتبره تألیف ایدلمشدر .

خلیفه (مقتدی) یه قزینی ویروب بومناسبتله بغدادی اوچ دفعه زیارته کلدی اولوقت خلیفه‌نك ممالکنده یالکز برآدی قالمشیدی .

ملکشاهك طوغری یی اکریدن تمییز ایدرك متانت قلبیله عزیمت وارباب هنره حرمت کبی خصائل ممدوحه‌سی انکار اولنه‌مزسه‌ده بوموفقیتلرینه وزیری مشهور (نظام‌الملك) ك دخی فوق‌الغایه معاونتی جای اشتباه دکلدر مشارالیه تخت سلطنته چیقدیغی زمان پدرینك معتمد وزیری اولان مومی‌الیه نظامی چاغیردوب (سن بنم پدریمك وزیر امینی‌سن ملکمزك اداره‌سی سنك تدبیرینه وابسته اولدیغندن اشته کافهٔ اموری سنك ید اقتدارینه تفویض وسنی اتابك دولت اتخاذ ایتدم) دیه‌رك تلطیف ورسم تودیعی اجرا ایلمشیدی .

ملکشاه عیسی‌نی حرباً اخذ وجلب وسبب عصیانی سؤال ایلدکده عیسی بن بونی کندو نکمدن پادشاه سنك برطاقم وزرا ورجالك مکتوبلر کوندروب بنی تشویق ایتدیلر اشته مکتوبلری دیه‌رك برطوبره طلوسی کاغد چیقاردی وملکشاه دخی اوقو بقالم دیه‌رك طوبره‌یی نظام‌الملکه ویردیکی کبی نظام‌الملك همان آتشه آتوب پادشاهه کوره هرکسك عیبنی اظهار عیب وموجب فتنه‌در دیدی ومرقومك درحال قتلنی اخطار ایلدی .

ملکشاه بردفعه محاربه‌ده روملره اسیر دوشوب وزیر مشارالیهك حسن تدبیریله قورتلمشدر .

شاه مشارالیهه منسوب اولان تاریخ جلالی زمانی فضلاسندن عمر بن خیام وحکیم لوکری وغیریلردن سکز ذاتك همتیله وضع اولنمشدرکه اوکون

سنه‌نك اولی و او كونك نصف النهاری شمسك برج میزانه حلولی زمانی ایدی . (نظام الملك) كلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ ملكوت ﴾ — روح محض اولوب وجودی مدت وماده‌یه موقوف اولمیان عالم علوی یه اطلاق اولنور . كافهٔ مخلوقات علی سبیل الاجمال یا روح محضدر ویا جسمانئ محضدر ویاخود عالم ارواح ایله عالم اجسام بیننده واسطه‌در . اشته روح محضه (عالم ملكوت) و (عالم امر) دیدكاری كبی جسمانئ محضه دخی (عالم ملك) وایكیسی بیننده واسطه اولانه (عالم اجساد) و (عالم مثال) و (عالم اشباح) دیرلر . واسان شرع شریفده دخی (عالم برزخ) تعبیر ایدرلر .

ملكوتیلر (كروبیین) و (روحانیین) وسائره نامریله برقاچ صنفه تقسیم اولنورلر و بونلردن بعضیلری صف ملكوتده مؤكل اولدقلری مصالح جلیله‌یی وبعضیلری عالم اسفلده مأمور بولندقلری بسائط عنصریه‌یه عائد مواد مهمه‌یی ایفا ایدرلر .

عالم ملك دیدكاری جسمانئ محض دخی سماوی وارضی نامریله ایكی یه منقسمدر . وعالم ملكوت ایله عالم ملكی تفریق ایچیوب ایكیسی بر دیانلرده واردر .

§

﴿ ملوك ﴾ — بحر محیط كبیرده مالزیا قطعه‌سنه منسوب برطاقم جزائرك نام عمومیسیدر . وآمیوان وباندا وملوك نامریله اوچه منقسمدر . ملوك قسمنده اولانلرك الك بیوكی (ژیلولو) و (تارتان) اطه‌لری اولوب اشبو تارتان اطه‌سنك حاكمی دیكر بش اطه‌یه دخی حكم ایدر . فمنكاولرك مركز تجارتیدر . ترابلری غایت نابتدر بورادن بك چوق اغاج وقهوه وشكر وچوید والتون توزی وكوك بویا اخراج اولنور . (١٨٥٣م و ١٢٧٠ﻫ) تاریخنده آمیوان وتارتان وباندا اطه‌لرینك پورتو فرانق اولمسی دخی اعلان اولنمشیدی .

§

﴿ ملیسا ﴾ — اوغل اوتی — بونك یپراغنی تازه ایکن تقطیر ایدوب صوینی شکر شربتیله ایچرلر مصلح معده وملیم جریحه خصوصا آفات عصبیه یه پك نافعدر قوریسی دخی قینادیلوب ایچیلورسه ده تازه سنده خاصه دها زیاده اولور ٠

اوروپاده اوغل اوتی صوینی دیدکاری شو یله اعمال اولور مثلا سکز درهم جوزبوا وکشنش روحلری، ویرز درهم تازه آنیسون وکویکو اوتی وزوفوتیش اوتی وسنبل ختایی وقرنفل روحلری ودرت درهم لیمون قابوغی روحی اشنه اوروپاده (ملیسا) روحی دیدکاری اوغل اوتی صوینی یاخود (آب بادرنك) بوارواحك تناسب مذکور اوزره ترکیبندن عبارتدر ٠

§

﴿ ممشاد ﴾ دینوری — طبقهٔ ثالثه رجالندن ومشایخ عراقك اولولرندن عالم وعارف جوانمرد برذات اولوب (٩١١ م و ٢٩٩ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر ٠

پك چوق کراماتی وتنویر اذهان مریدان خصوصنده نیجه کلمات حقیقت آیاتی واردر (ادب فی المرید التزام حرمات المشایخ وخدمت الاخوان والخروج عن الاسباب وحفظ آداب الشرع علی نفسه) بیورمشدرکه مریدك ادبی مشایخك حرمتلرینی التزام وقرنداشلرینه خدمت واسباب دنیویه یی ترك ونفسی اوزرینه آداب شرعی محافظه دن عبارت دیمکدر ٠

§

﴿ مملکتین ﴾ — نام عتیق (داچیا) جدیدی (رومانیا) در بوراسی دولت علیه اداره سنده ایکن افلاق وبغدان نامزیله ایکی اوبوده لق اولدیغندن ایکیسی بردن مملکتین نامیله یاد اولنور و (افلاق) شمالاً ترانسیلوانیا وبغدان جنوباً طونه غرباً مجارستان ایله و (بغدان) شمالاً وشرقاً روسیه غرباً ترانسیلوانیا جنوباً افلاق ایله تحدید ایدیلور ایدی صکره دن الحاق اولنان ممالك ایله برابر اهالیسی بش ملیوندن زیاده تخمین اولنمقده در ٠

مملکتینك هواسی اهالیسی کبی غایت متلوندر وواسع اورمانلری وکوزل

مرعالری وکبرچله نفط طوز وسائر معدنلری واردر . (۱۱۰ م) تاریخنده
روما امپراطوری (تراژان) زیر حمایه‌سنده اولان اشبو مملکتین اهالیسی
اوچ دفعه وقوعبولان عصیانلری اوزرینه اوروب تکرر عصیانلرینی منع
ایچون طونه اوزرینه کارکیر برکوپری یاپدیردی ومؤخرا غوت وهون وآوار
وطقوزنجی واون اوچنجی عصرلرده مغول طائفه‌سی بر مدت اشغال
ومخالفلریله حرب وجدال وتصرف ایدوب (۱٤۳۲ م و ۸۳٦ ه) تاریخنده
لهستان ومتعاقباً دولت علیه حمایه‌سنه چکدی و (۱٤٦۱ م و ۸٦٦ ه)
تاریخنده افلاق ویوده‌سی فاتح حضرتلرندن دفع اعدا ایچون برمقدار عسکر
استیوب کوندرلدکده جمله‌سنی اعدام ایتمکله خیانتی آکلاشیلدیغنه بناءً مشار
الیه حضرتلری بالذات کیدوب تمامآ اجیه‌سنی چیقاردقدنصکره ولایت
مذکوره‌یی برنوع اداره مختاره ایله ممالک دولت علیه‌یه الحاق ایلدی
وبوتاریخدن اعتباراً برمدت لهلولر ایله دولت علیه بیننده منازع فیه قالوب
صکره سلطان سلیم وسلیمان حضرتلری زمانلرنده دولت علیه حق ایتدی
و (۱۷۱٦ م و ۱۱۲۹ ه) تاریخنده ویوده‌لغاك استانبول فنارلیلرینه توجیهی
برقاعده تحتنه کیردی وایکی سنه صکره قسماً اوستریا حمایه‌سنه کچوب یکرمی
برسنه صکره بلغراد معاهده‌سی موجبنجه ینه اعاده اولندی وروسیه (۱۷۹۲ م
و ۱۲۰۷ ه) تاریخنده منعقد یاش معاهده‌سی موجبنجه مملکتین اوزرینه
برنوع حق نظارت قزاندی وبعض تشویقات اوزرینه اهالیده مملکتین
بکالکلناك برلشمسی افکاری قوت آلمغه باشلادیغندن دولت علیه بوافکارده
اولنلرك محلی مجلسنه اعضا انتخابنی منع ایتمکله روسیه وپروسیا وفرانسه
وساردنیا دولتلری متفقاً دولت علیه‌یی پروتستو ایتدیلر ودولت علیه دخی
ایکی مملکتده بربك قبول ایده‌میه‌جکی جوابنی وبرمسی اوزرینه ایش دول
مشار الیهماك قطع مخابره‌سنه قدر یاقلاشدیغی حالده ینه دولت علیه‌نك
دلخواهی اوزره حصولپذیر اولدیسه‌ده بش التی سنه صکره اهالی ینه
تحریکاته مبنی بکلری اولان (قوزه) یی قوز قوغنه قویه‌رق فراره مجبور
ومتعاقباً یعنی (۱۸٦٦ م و ۱۲۸۳ ه) تاریخنده پروسیا زادکاندن اولوب
اوروپا دولتلرینك تسبیله ودولت علیه‌یه قارشو صورت غیر رسمیه ایله

کلان (شارل هوهنزولن) ی بنه دولت علیه حمایه‌سنده اولمق اوزره بکلکه قبول ایتدیلر ودولت علیه دخی ناچار قبول ایدوب بوصورتله ایکی مملکت برلشه‌رك رومانیانامنی آلدی و (١٨٧٨ م و ١٢٩٥ ﻫ) تاریخنده رومانیا دولت علیه‌یه قارشو روسیه ایله برلشه‌رك دولت علیه ایله محاربه ایدوب خیلیدن خیلی یوز آغرتدیغندن برلینده عقد اولنان قونغره مکافات مخصوصه اولمق اوزره رومانیایه دخی ساستره‌دن اشاغی طونه‌نك صاغ جهتنی ووارنه وشمنی وصوفیه ولایاتنی احسان ایتدی .

§

﴿ مناستر یاخود بیتولا ﴾ — سلانیکك یوزسکسان فرسخ اعشاری جنوب غربیسنده وپلستر دنیلان جبل شامخك پیرامننده برمعمور شهردر ارنبودلقدن معدود اولدیغی کبی ولایت مقری واوچنجی اردوی همایون مشیریت مرکزیدر نفوسی اوتوز بیك تخمین اولنور (١٨٠٦ م و ١٢٢١ ﻫ) تاریخنده تپه‌دلنلی علی پاشا خونهٔ عونه‌سی طرفندن یغما وغارت ایدلمشیدی . مناستر (١٣٨٢ م و ٧٨٤ ﻫ) تاریخنده شجعان امرای عثمانیه‌دن تیمورطاش بك یدیله فتح اولنمشدر .

§

﴿ مناظره ﴾ — ابحاث جزئیه‌نك موجه وغیرموجه اولمق جهتیله احوالندن بحث ایدر برعلمدر موضوعی ابحاث کلیه‌در بوندن مراد احوال ابحاثی معرفت وفائده مناظرات ومباحثاتده خطادن عصمتدر . بوعلمه علم آداب البحث وعلم صناعة التوجیه دخی دیرلر علم مناظره‌ده مؤلف کتب مختصره‌دن برنجیسی رسالهٔ قاضی عضد الدیندرکه متنی طوپی طوپی اون سطردن عبارت اولدیغی حالده بنه مقصدده تمامیله کفایت ایلر مؤلف مومی الیه محمد البردعی نامیله معروف ایدی وفاتی (١٥١٤ م و ٩٢٠ ﻫ) تاریخنده‌در کتب مزبوره‌دن بری دخی (قسطاس المیزان) صاحبی شمس الدین سمرقندی نام ذاتك رساله‌سیدرکه بوفنده بولنان کتابلرك الك مشهوری اولوب شروح عدیده وحواشیٔ مفیده‌سی واردر .

§

﴿ مناقب ابن عربی ﴾ — (١٥١١ م و ٩١٧ ﻫ) ده وفات ایدن

سید علی بن میمون مغربینك شیخ اکبر محی الدین عربی حضرتلرینه دائر اثریدر ·

﴿ مناقب علماء ﴾ ترکی — (١٥٨١ م و ٩٨٩ ﻫ) ده وفات ایدن محمد بن یوسف سنان الدینك اثریدر ·

﴿ مناقب هنروران ﴾ ترکی — عالی مخلصیله شهرت بولوب (١٥٩٩ م و ١٠٠٨ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن مصطفانك اوچیوز نفر خطاط ونقاش ومجلدینك اسامی ومناقبنی مبین اثریدر ·

§

﴿ مناوی ﴾ — علمای متأخریندندر اسمی شیخ محمد مخلصی عبد الرؤف المناوی الحدادی وفاتی (١٦٢٥ م و ١٠٣٥ ﻫ) تاریخندە اولوب احادیث مسندهٔ قدسیه‌یی جامع اولان (الاتحافات السنیه) نام کتاب مستطابی حروف هجا وایکی باب اوزرینه تألیف ایتمشدر ·

مومی الیه مصرده منیة الحصیب دیو شهرت بولان شهره نسبت اولنور · شط العرب جوارنده دخی بونامده برقلعه واردر ·

§

﴿ منتشا ﴾ — دولت سلجوقیه اوو‌ج بکلرندن اولدیغی حالده دولت مشار الیهانك انقراضندن صکره موغله وتوابعنده مستقلا حکومت سورن برذاتك اسمیدر مومی الیهك نامنه منسوب منتشا سنجاغی (١٣٨٩ م و ٧٩٢ ﻫ) تاریخنده ایدین وصاروخان ایله برابر دولت علیه‌یه کچمش والیوم مرکزی موغله قصبه‌سی بولنمشدر ·

موغله وحوالیسنده بی نهایه ذخیره یتشدیرلدیکی وساحله التی ساعتلك برموقعده اولوب اره‌رده یالکز ایکی ساعتلك برعارضه بولندیغی حالده آچیلوب هرکسك ذخیره‌سنی قرق سکز ساعت بعید اولان ازمیره قدر ایندیرمکه ونودخی مصرفلی اوله‌جغی جهتله یوق بهاسنه برنده صاتمغه مجبور اولمسی شایان تأسفدر (قاری) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله ·

§

﴿ منچیقوف ﴾ — روسیه چاری بیوك پترونك منسترولرندندر (١٦٧٠ م و ١٠١٨ ﻫ) تاریخنده مسقوه جوارنده برمحلده تولد ایدوب

مرایده تربیه اولمش ومشهود اولان درایتنه مبنی (١٧٠٤ م) ده (جنرال ماچور) رتبه‌سی وپرنس عنوانی ویرلمشدر مومی الیه (١٧٠٦ م) تاریخنده اسوجلولری انهزامه اوغراتدیغی کبی مشهور پولتاوا محاربه‌سنده دخی اظهار جلادت ایتدی وایکنجی قترینه زمانیله ایکنجی پترونك وصایتی اوانی کمال نفوذیله کچوردیسه‌ده مؤخراً پترونك مظهر قهر وغضبی اوله‌رق سبریایه نفی اولندیغندن اوراده‌قالی دیکلندیردی . مومی الیهك حفیدی آلکساندر منچیقوف دخی چار نیقوله زماننده جنرال ویاور حرب وحربیه ناظری اولوب نهایت سفارتله درسعادته کلمش وایشکذارلق ایده‌جکم دیه‌رك مطالب غیر مقبوله سردیله قریم سفرینك ظهورینه ودولتنك مغلوبیتنه سببیت ویرمشدر .

§

﴿ منشور ﴾ — اصطلاحات فن مرایاده بربرلرینه مائل ایکی سطح مستوی استقامتنجه زاویه احداث ایدن شفاف واسطه‌لره اطلاق اولنور . مذکور سطحلرك استقامتنجه تقاطع ایلدکلری خط مستقیمه (ضلع مجسم منشور) وایکی سطحك احداث ایتدیکی زاویه‌یه (زاویهٔ منشور) یاخود (زاویهٔ کسریه) دیرلر وفن مرایاده مستعمل منشورلر منشور مثلثی اولوب بو منشورلرك ضلع مجسمه عمود مستویله مقطعلرینه مقطع اصلی و مقطعك رأسنه رأس منشور وبرضلعنه قاعدهٔ منشور تعبیر ایدرلر .

§

﴿ منصور ﴾ — ملوك عباسیه ایچنده مشهور اولان اشبو ابو جعفر منصور دوانیق ایچون (ابوجعفر) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ منصور یعقوب ﴾ — مغرب واندلس پادشاهیدر اندلسده بك چوق مظفریتلر اکتسابنه و (١١٩٤ م و ٥٩١ ﻫ) تاریخنده اراکه (الرقوس) نام موقعده اسپانیا قرالی الفونسك تحت قوماندانسنده اولان اردویی واندن صکره متفق بولنان (نوار) و (لیون) قراللرینك اردولرینی بوزوب یدی عدد مملکتك استردادینه و برسنه صکره (طلیطله) شهر جسیمنی ضبطه موفق اولدی . محب علما برذات ایدی فروع مسائل

دیندیه دائر نقدر کتابلر وارایسه جملهسنی طوپلادوب یاقدیرمرق هرکسك بالکز آیات کریمه واحادیث نبویه ایله عمل ایتملرینی امر ایلشیدی ·
محیی الدین عربی وامام شاطبی حضراتی کبی بیوك ذاتلر بونك زماننده ظهور ایتمشدر ·

§

﴿ منصوره ﴾ — مصر سفلاده دمیاط شهرینك اللی طقوز کیلو مترو غرب جنوبیسنده و نیلك شعبهٔ شرقیهسی اوزرنده برقاج ناحیهنك مرکزی اولان شهردر · بوراده پرنج و پاموق بزی ونشادر حصوله کلور مقدما فرانسه قوماندانی سن لوی عربلره غلبه ایدرك شهرمز بوری ضبط ایلدیسهده ایکی اوچ سنه صکره یعنی (١٧٩٨ م و١٢١٣ ﻫ) تاریخنده عربلر ینه استرداد ایدرك شهرده بولنان فرانسز عسکرینی کاملاً قلیجدن کچوردیلر · آلان نواحیسیله برابر ایکیوز بیك نفوسی شاملدر ·

§

﴿ منطق ﴾ — ماهیاتك تعریفلرنده وتصدیقاتی مفید اولان ادلهده فکرك صحیحنی فاسدندن تمییز ایدن قوانیندر حکمای متقدمین بو علمده بحث وتکلم ایدرلر ایدی لکن ارسطونك ظهورینه قدر کلاملری جمع وتدوین اولنمامش ایدی صکره ارسطو کلوب مباحثنی تهذیب ومسائلنی فصول اوزره جمع وترتیب ایدرك علوم حکمیهنك اقدمی و فاتحهسی قیلدی وبناء علیه حکیم مومی الیهه معلم اول تسمیه اولندی · حکیم مومی الیهك علم منطقده مخصوص اولان (فص) نام اون سکز کتابی شامل و بونك دردی صورت قیاس و دردی مادهٔ قیاسی مشتملدر ·
برنجیسی اجناس عالیه بیانندهدرکه محسوساتك تجریدی انلره منتهی اولوب انلرك فوقنده جنس آخر بولنمز بوکا (کتاب مقولات) تسمیه اولنور ·
ایکنجیسی قضایای تصدیقیه و انواعی بیاننده اولوب (کتاب عباره) تسمیه اولنور ·
اوچنجیسی قیاس وعلی الاطلاق قیاسك صورت انتاجی بیاننده اولوب (کتاب قیاس) تسمیه اولنور بو بحث من حیث الصورة اولان مباحثك آخریدر ·

دردنجیسی کتاب برهان اولوب یقینی منتج اولان قیاسدن بحث ایدر و نه کیفیتده مقدماتك یقینی اولمسی واجب اولدیغی و یقینی افاده ایچون ذاتی و اولی اولمق کبی نصل شرطلرله مشروط قلندیغی بو کتابدن معلوم اولور معرفات وحدود بحثی دخی بو کتابده‌در زیرا انلرده دخی مطلوب اولان یقیندر چونکه حد ایله محدود بیننده غیره محتمل اولمیه‌جق صورتده مطابقت واجب اولدیغندن متقدمین عندنده بر بحث دخی بو کتابه تخصیص قلندی ·

بشنجیسی (کتاب جدل) در بو دخی مغالطاتی قطع ایله الزام خصمی مفید اولان قیاسدر بونده استعمالی واجب اولان ماده‌لر وبوعرضی افاده ایچون موضوع اولان شرطلر بو کتابده مسطوردر وقیاس صاحبی مطلوبك ایکی طرفنده وسط تسمیه اولنان جامعی تمیز ایله قیاسنی استنباط ایده‌جکی موضعلر وکذا عکوس قضایا دخی بو کتابده در ·

التنجیسی (کتاب سفسطه) در بودخی خلاف حق افاده ایدوب مناظر انکله صاحبنه مغالطه ایده‌جکی بر قیاس اوله‌رق غرض موضوعه نظراً فاسد اولمغله انی انجق قیاس مغالطی یی بیلوب اندن اخذ اولنمق ایچون یازمشلردر ·

یدنجیسی (کتاب خطابت) در بو دخی جمهوری ترغیب ایله انلری بر مقصود اوزرینه سوق ایتمکی مفید اولان قیاس اولوب مقولاتدن استعمالی واجب اولان ماده‌لر دخی بو بحثده داخلدر ·

سکزنجیسی (کتاب شعر) در بودخی بر قیاسدرکه بر شیئه اقبال یاخود بر شیئدن نفرت ایچون تمثیل وتشبیهی افاده ایدر بونده قضایای تخییلیه‌دن استعمالی واجب اولنلر بیلنور ·

علم منطق بووجهله تدوین اولندقدن صکره حکمای یونانیه‌دن (پورفیریوس) منطقه مدخل ومقدمه اولمق اوزره (کلیات خمس) بحثنی دخی بر کتاب یاپوب (ایساغوجی) تسمیه ایلدی · پورفیریوسك بر الشامده ولادتی (٢٣٣ م) تاریخنده‌در ·

مؤخراً بو کتابلر ملت اسلامیه‌ده ترجمه اولنوب فلاسفهٔ اسلامیه شرح

وتوضيح وتلخيص وتنقيح ايلديلر وابن سينا وفارابى و ابن رشد اندلسى كبى ذوات دخى بو بولده خيلى كتابلر يازديلر صكره متأخرين كلوب اصطلاح وترتيب منطقى تغيير ومباحث خمسه‌يى حذف و غفلت و سوزى اوزادوب مباحثنى توسيع ايتديلر ودها صكره منطق تعليم وتعلمى قطعياً يساغ وكفره تقريب ايدوب بعده امام غزالى وامام فخر الدين رازينك براز مباحثه‌سيله بنه تحصيله باشلاديلر و كيده‌رك فن منطق فرض كفايه حكمنه كيروب هر بلده ده برعالم منطق لازمدر ديديلر ٠

§

﴿ منطق الكبير ﴾ — امام فخر الدين رازينك اثريدر ٠

﴿ منطق الطير بأرادة الخير ﴾ — (١٣٤٨ م و ٧٤٩ ﻫ) ده وفات ايدن زين الدين عمر بن مظفر وردينك تصوفه دائر اثريدر ٠ شيخ عطار همدانينك دخى بو نامده فارسى منظوم براثرى واردر ٠

﴿ منطق الغيب ﴾ تركى — موسى بن شيخ طاهرك علم تصوفه متعلق اثريدر ٠

§

﴿ منطقه ﴾ — (مدارات) كلمه‌سنه نظر بيوريله ٠

§

﴿ منظومه ﴾ — الكتريق حصوليچون وضع و ترتيب اولنان قابلرك اسميدر ٠ بوقابلرك اك بيوك و خارجده اولانى صيرلى بر چوملكدن عبارتدركه درونده زاج ياغى طولديريلور وانك ايچنده مساماتلى قبا طپراقدن معمول وصيرسز ودرونى تيزاب ايله مملو برچوملك دها قونوب اشبو ايكى چوملكك اره‌سنه يعنى زاج ياغنك درونده جهت فوقانيسى زاجدن يوقارى چيقمش و چوملكى عادياً طولانمش بر چينقو لوحه‌سى صوقيلور و ايچ چوملكك يعنى تيزابك ايچنده دخى قوق كوردن معمول ويوقاريسى خارجده برقطعهٔ طويله القا ايديلور و كورك تپه‌سيله چينقونك يوقاريسنه آيرو آيرو برر باقر تل ربط ايديلور اشته بو ترتيبه (منظومه) ياخود (پيل) تعبير ايدرلر تيزابك ايچنده‌كى كوردن الكتريق مثبت وزاج ياغنك ايچنده‌كى چينقودن الكتريق منفى حاصل اوله‌رق مربوطاتنه سرايت ايتمكله

والكتريقده دخى مشابهنى دفع ومغايرينى جلب خصوصنى بو شغله تلغراف وجوده كلور (تلغراف) كلمه‌سنه نظر بيوريله ·

§

﴿ منفس ﴾ — مصرده برنجى سلالهٔ فراعنه‌نك مؤسسى اولان مصرايمك انشا و پاى تخت اتخاذ ايلديكى شهر قديمك اسميدر · روايت اخرايه كوره بو شهرى امنوفيس يا بدروب پاى تختنى (تب) شهرندن بورايه نقل ايلمشدر · شهر مذكور نيلك جانب شرقيسى اوزرنده ايدى ·

§

﴿ منتريل ﴾ ياخود (داديان) — (ازناوور) كلمه‌سنه نظر بيوريله ·

§

﴿ منكو خان ﴾ — جنكيز خانك حفيديدر (١٢٥٠م و ٦٤٨هـ) تاريخنده بالانتخاب مغولستان تختنه چقدكده برادرى هلاكوبى غربه يعنى ايرانه وديكر برادرى قبلاىى چين وتاتارستان طرفلرنجه هنوز فتح اولنميان محللرى ضبطنه تعيين وارسال ايدوب كندوسى دخى حصه‌سنه قالان چين جنوبى فتوحاتنى درعهده ايلديسه‌ده اشبو آمالنى دها حيز اكماله ايصال ايتمكسزين جلوسنك اون برنجى سنه‌سنده مصادف اولان بر محاصره اثناسنده وفات ايلدى · علما واسلام حقلرنده فرط رعايت وكمال خلوص ومحبت اظهار ايلر ايدى · والده‌سى اكرچه اسلام دكل ايديسه‌ده اسلامه رقيب‌ده اولمديغى سمرقندده ياپديرديغى مدرسه ايله ثابت اولور ·

§

﴿ منلا خسرو ﴾ — اسمى محمد بن فرامرزدر · دور مراد ومحمد خان ثانيده يكرمى سنه شيخ الاسلام اولوب علومده كمال براعتنه دليل اولمق اوزره (تلويح) نامنده بر كتاب واوائل تفسير قاضى‌يه ومطوله حاشيه وعلم فقهده (درر) آدلى بر متن و (غرر) نامنده برشرح وعلم اصولده (مرقاة الاصول) كبى متعدد آثار نفيسه براقمش وكوچك مصطفى پاشاده بر مسجد شريف بنا ايتديروب (١٤٨٠م و ٨٨٥ ياخود ٨٨٦هـ) تاريخنده بروسه‌ده وفات ايلمش ويرينه منلا كورانى نصب اولنمشدر ·

§

﴿ منلا كورانى ﴾ — علامهٔ زمانى اولوب دور محمد الثانيده سكزنجى شيخ الاسلاملق مسند جليلنى احراز ايتمش و (١٤٨٧ م و ٨٩٣ ﻫ) تاريخنده بروسه ده وفات ايلمشدر ·

اسمى احمد شمس الدين در . مصردن بعد تحصيل العلوم درسعادته كلدكده قاضيعسكر اولهرق مؤخرا آداب شاهانه يه مغاير بعض اوضاعنه مبنى رغبتدن دوشمكله بر اره لق درسعادتدن انفكاك ومشاء فيضى اولان مصره عودت ايلمسيده (كوهر آغوش صدفدن دور اولور قيمتلنور) مضمونجه تكرار كتوريلوب اولكندن زياده مظهر اعزاز واحترام اولمشدر · ابن تمجيدك صحيحى اوزرينه برشرح لطيف وتفسير قاضى يه حواشيسى ودها برقاچ شرحى ايله برتفسير دلپذيرى واردر · مشاراليه علمى نسبتنده صلاح حال ايله دخى متصف اولوب هر كيجه قرآن كريمى صباحه قدر ختم ايله الفت ايتمشيدى ·

§

﴿ منوچهر ﴾ — ملوك پيشداديانڊن فريدونك حفيدى وخلفيدر موسى اليهك حضرت موسى ايله معاصر اولديغى بيلنيور ايسه ده تاريخ صحيحى مضبوط اولميوب وفاتندن صكره اوغلى فيروز يرينه كچمش ومؤخرا افراسياب نامنده برى چيقوب فيروزى قتل ايله تختنى غصب ايتمش وبرمدت صكره ظهور ايدن زال دخى آنى اعدام ايدرك يرينه منوچهر احفادندن زاب ياخود ژومرى، سرير حكمرانى يه چيقورمشدر · اشبو (زاب) كشتاسب نام وزيرى ايله مشتركا اجراى حكومت ايدر ايدى يونانيلر بوكا (مناسكيرس) ديرلر ·

§

﴿ منهاج السالكين ﴾ — (١٦٣١ م و ١٠٤١ ﻫ) ده وفات ايدن شيخ اسمعيل انقروىء مولونك اثريدر ·

﴿ منهاج ﴾ — (١١٤٣ م و ٥٣٨ ﻫ) ده وفات ايدن علامه جارالله محمود بن عمر زمخشرينك اصوله دائر براثر بلاغت محصوليدر ·

﴿ منهاج الوصول الى علم الاصول ﴾ — (١٢٠٠ م و ٥٩٧ ﻫ)

تاریخنده وفات ایدن ابی فرج عبد الرحمن بن علی بغدادینك اثریدر . مومی الیه ابن جوزی دیمکله معروف ایدی .

دیگر ﴿ منهاج الوصول الی علم الاصول ﴾ — (١٢٨٦ م و ٦٨٥ ﻫ) ده وفات ایدن صاحب تفسیر قاضی بیضاوی حضرتلرینك اثریدر . خیلیجه شرحلری وار .

§

﴿ مواجب ﴾ — دولت عثمانیه‌نك مقدما عسکره ویردیکی بر نوع وظیفه‌در هر سنه محرم ابتداسندن اعتباراً درت تقسیط ایله ویریلور وابتداکی اوچ آیه یعنی محرم صفر ربیع الاول آیلری تقسیطنه (مصر) ایکنجیسنه (رجب) اوچنجیسنه (رشن) دردنجیسنه (لذذ) دینور ایدی مواجبك بر سنه‌لکی کوریلان بر دفترده اون اوچ بیك ایکی یوز سکسان ایکی کیسه اولوب بونك ٧٣٢٨ کیسه‌سی یکیچریلره ١٣٦٦ کیسه‌سی جبه‌جیلره ١١٢٤ کیسه‌سی طوپجیلره ٢٨٢ کیسه‌سی عربه‌جیلره ٢٣٥٠ کیسه‌سی سپاه سلحدارلره و ٨٣٢ کیسه‌سی اوجاقلره مخصص ایدوکی مقیددر مواجبك کیسهٔ دیوانی تعبیر اولنان بر کیسه‌سی درت یوز اون التی غروش سکسان اقچه اعتبار اولنور و بو حساب اوزره توزیع ایدیلور ایدی .

§

﴿ مواقف ﴾ — قاضی عضدالدین عبدالرحمن بن احمد ایجینك علم کلامه دائر تألیف ایتدیکی متن متین مشهوردر . مومی الیه بو کتابی (١٣٤٣ م و ٧٤٤ ﻫ) تاریخنده سلالهٔ بنی اینجودن شیراز حاکمی شیخ ابو اسحق یاخود (خدابنده) نك وزیری غیاث الدین نامنه اوله‌رق تألیف ایلیوب سید شریف جرجانی و شمس الدین کرمانی و سیف الدین ابهری ماننده فضلای معارف انتما طرفلرندن شرح اولندی شروح مذکوره ایچنده اك مرغوب ومدونی شرح سید شریفدر اشبو شرحك دخی حل مغلقات و کشف معضلاتی ﺑﻮﻟﻨﺪﻩ بر چوق حاشیه‌لر یازلمشدرکه مشهورلری حسن چلبی بن محمد شاه فناری و احمد بن سلیمان کمال و علاء الدین علی طوسی و سائر ذواتك یازمش اولدقلری اثرلردر .

§

﴿ موالید ثلثه ﴾ — بو عالمده موجود کافهٔ اشیا جمادات ونباتات وحیواناتدن عبارت اوله‌رق اوچ صنفه منقسمدرکه اوچنه بردن موالید ثلثه دیرلر .

جمادات معادن وطاش وطپراق وصو کبی حس وحیاتی اولمیان شیلر اولوب بونلرك اگرچه نماسی یعنی بیویوب آرتمسی حیوانات ونباتات کبی سریع ومحسوس دکل ایسه ده ارباب دقت عندنده ثابتدر .

نباتاتده نما ایله برابر حیات دخی واردر طپراق وصو وهوا وحرارت کبی لوازم حیاتیه‌دن محروم اولدقده هلاك اولور نباتات دخی حیوانات کبی تناسل ایله تکثر ایدر وکوکلرینك طپراقدن چکدیکی رطوبتدن حصوله کلان عصارهٔ نباتیه نباتاتك جسمنده قان مثابه‌سنده دوران ایدرك یپراقلرینه قدر واصل اولور .

قوهٔ حیاتیه‌یه مالك اولان مخلوقاته حیوان وحیاتك مبدئی اولان قوته روح حیوانی تسمیه اولندیغندن حیواناته ذی روح دنیلور حیواناتك انواعی غایت مختلف وناقابل تعداددر بونلرك بعضیلری بری ویاخود بحری اولوب برطاقمی صوده وبرطاقمی هواده وبرطاقمی دخی هم قاره‌ده وهم دکزده یشارلر . انسان دخی حیوانات قسمنه داخل وعقل وعرفان وفکر ولسان ایله ممتازدر .

§

﴿ مواهب الشریفه فی مناقب ابی حنیفه ﴾ — امام ابی حسن بن امام ابی قاسم بیهقینك (۱۱٦۰ م و ۵۵٦ ه) تاریخنده بر مقدمه اون باب وبرخاتمه اوزرینه تألیف ایلدیکی اثر لطیفه‌در .

مقدمهٔ مذکوره امام اعظم افندمزك کنیه واسمنی مبین اولوب برنجی باب نسب عالیلرینی ۲ و ۳ شانلرنده وارد احادیث نبویه‌یی وصحابهٔ کرامدن سامعلرینی ٤ ولادتلرینی ٥ فطنت وذکالرینی ٦ ذات شریفلریله خلفا میاننده وقوعه کلان معارضه‌یی ۷ عصری علماسیله بینلرنده اولان مباحث فقهیه‌یی ۸ اجوبهٔ لطیفه ایله جواب ویردکاری مسائل مشکله‌یی ۹ زهد وکسبلرینی ۱۰ درجهٔ تحصیل وسعیلرینی مذکر وخاتمه دخی مذهبلرینه اقتدا حقنده بعض مواد دقیقه‌یی مفسردر .

﴿ مواهب لدنية المحمديه ﴾ — (١٥١٧ م و ٩٢٣ ﻫ) ده وفات ايدن شيخ امام شهاب الدين ابى العباس احمد بن محمد قسطلانينك سيرة نبويه يى جامع بر اثر جليل القدريدر . بونى علماى اعلامدن چوقلرى شرح وتوضيح ايلديلر . شاعر مشهور باقى مرحوم دخى تركجه يه ترجمه ايله معالم اليقين تسميه ايلدى .

§

﴿ مؤتفكات ﴾ — (سدوم) كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ موراوا ﴾ — روم ايلينك بوقارولرندن طونه نهرينه جريان ايدن بر نهرك اسميدر نهر مزبور شرقى وغربى اوله رق ايكى قوله منقسم اولوب صربستان داخلنده واقع (قره يواج) شهرينك (٥) ميل اعشارى يقيننده برلشدكدن صكره شماله طوغرى جريان ايدرك (سمندره) شهرينك (٨) ميل مسافه قربنده طونه نهرينه دوكيلور .

§

﴿ موراويا ﴾ — اوستريا دولتنك شمالى بر ايالتيدر مركزى اولان (برن) شهرى مارغرادلق مقريدر وحدوداً بوهميا ولهستان ومجارستانه متصلدر و سيلزيا ايله متحد واوچ ربعى اسلاو اولمق اوزره ايكى مليون قدر نفوسى شامل واقليمى بارد و ترابى جزئى نابتدر .
بوراده كايتلو حيوان يتشديريلور و معدنلرندن كوش و تيمور وباقر و كوكرت و كوز طاشى چيقاريلور و هرنوع منسوجات قطنيه اعمال اولنور .
رومالولر زماننده ايالت مزبوره (قاد) دنيلان برقومك مسكنى ايكن (٥٤٨) تاريخنده اسلاولر كلوب ضبط ايدرك (موراويا) ناميله برحكومت تشكيل و (٨٠٥) تاريخنده آوارلر ضبط ايدرك سيلزيا و پومرانيا و بوهميايى ده علاوه ايلديلرسه ده هيچ برى پايدار اوله مدى ونهايت (١٠٨٦) تاريخنده اوستريا ممالكى عدادينه داخل اولدى .

§

﴿ مورفه ﴾ — اساطير يونانيه دن اويقو ورؤيا الهيدر و كيجه نك

دخی اوغلی اولدیغندن اثنای بشریٔ اعمال ایجون دائما تبدیل شکل ایدر وکلدیك قنادلی والنده خشخاش اولمق اوزره تصویر اولنور ایمش . خشخاش تصویرندن مراد اویوتمق استدیکی آدمی او حاصه ایله اویوتور دیمك اوله‌جق . (نه اویقو نه غفلت)

§

﴿ موره ﴾ — (پلوپونس) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ موریتانیا ﴾ — فاس وجزایر قطعه‌لری شمالك بر قسمندن عبارت قدیم برولایتدر ساحلی اولدیغی حالده حدود جنوبیه‌سی غیر معیندر میلادك ١٠٨ سنه‌سنده طوغری شرقی وغربی اوله‌رق ایکی‌یه منقسم ایکن روما قراللرندن (قیلود) لث زمان حکومتنده رومالك برولایتی حالنه قونمش و(سزار) و(ستیفی) و(تنژی) ساحلی شهرلری بلاد معروفه‌سندن معدود اولمشدر بوراسی داخلی عشائر بدویه ووحشیه‌نك مسکنلری اولدیغنه بناء اولقدر نظر اهمیته آلنمامشیدی .

§

﴿ موریس ﴾ — اون طقوزنجی سلالهٔ فراعنه‌دندر بحیره نام فیوم کولنك بونك امریله حفر اولندیغی روایت ایدیلیور لکن اوراده اویله بر طبیعی چقور بولنوبده بونك امریله تنظیم ونیلدن قنال کشادیله صو املا ایدلمش اولمسی دها صحیح وعقله قریب اولور دیانلرده واردر .
بحیرهٔ مذکوره‌نك محیطی التی یوز اللی بیك و عمق طقسان متره‌دور بوکا (برکةالکرون ومریس) دخی دیرلر .

§

﴿ موریس ﴾ — روما شرق ایمپراطورلرندندر مقدما جنرال ایکن فارس محاربه‌سنده بوز آثار ثمش و بومناسبتله ایمپراطور تیبر ولی عهد اتخاذ ایتمش اولدیغندن (٣٧ م) تاریخنده مرقومك وفاتیله جلوس ایتمشدر . تاتارلر نزدلرنده بولنان اون ایکی بیك روم اسیرینك بهرچون بر آلتون فدیهٔ نجات طلب ایدوب موریس دخی کمال خستی جهتیله و برمدیکندن تاتارلر جمله‌سنی قلیجدن کچورمشلر و بومدهش حادثه اهالی‌یه منعکس اولدقده عموماً طوبلانوب

موریسی خلع وکوزی اوکنده بش اولادینی قتل ایتدکدن صکره کندوسنی دخی کسمشلردر . (اشبو موریس فرس پادشاهی خسرو پرویزك قائن پدری ایدی) .

§

﴿ موریس ﴾ — بحر محیط کبیر ایله بحر محیط هندی ارەسنده یعنی ماداغشقار جزیرەسنڭ جهت شرقیسنده واقع ماسقارین اطەلرندن بریدر سکز اون بیك قدری انکلیز وفرانسز وماعداسی عرب واسلام اولمق اوزره تخمیناً یوز بیك نفوسی حاوی اولوب مذکور ماسقارین اطەلریله برابر انکلیزلرك ید ضبطنده بولنور (١٨٧٧ م و ١٢٩٤ هـ) تاریخنده وقوعبولان روسیه محاربەسنده اشبو اطه اهالیسی مهاجرین اسلامیەیه اعانه اولەرق درسعادته بر قاچ بیك روپی کوندرمشلر ایدی .

§

﴿ موز ﴾ — اسکی یونانیلر عندنده ایکنجی درجەده فنون وصنایع آلهی زعم اولنان طقوز نفر اشخاص موهومەنك اسمیدر بونلردن هر بری بر وظیفهٔ معینه ایله مکلف اولوب کیمی تاریخه و کیمی قومدیا ورقص وحکایات مفجعەیه و کیمی شعر وانشا ونجومه قاریشورلر وغایت محبوب و کنج وباشلرنده بر تاج کنجینه سنج اولدیغی حالده تصویر ایدیلورلر ایمش . الیوم (موز) دنیلان عربستان میوەسنڭ اسمی دخی اولوقتدن قالمق کرك .

§

﴿ موزانبق ﴾ — افریقانك جهت شرقیسنده وماداغاشقار اطەسی قارشوسنده وپورتکیز دولتنك نیم حمایەسنده برحکومتدر ساحلی شماله طوغری زنکبار سواحلنه قدر ممتد اولور . بوراسی اسکی (صوفالا) قرالیتنك اجزای متممەسندن ایدی .

§

﴿ مسقوا ﴾ — وولغا نهرینك صاغ طرفنده معمور وجسیم بر شهردر ووقتیله روسیه قراللرینك پای تختی اولدیغندن الیوم مقدس و پای تخت ثانی طانیقدەدر نفوسی التی یوز بیك نفره بالغ اولور مملکتك دائرهٔ

محیطی تخمیناً یتمش درت بیك ذراع ایمش . (۱۸۱۱ م و ۱۲۲۷ ھ) تاریخنده فرانسز ایمپراطوری بوناپارت ناپلیون (سمولنسق) و (موسقوا) محاربانتی قزانوب روسیه‌یی فنا حالده مغلوب ایتدکدن صکره موسقوا شهرینه دخی کیرمك استدیسه‌ده والی بولنان ذات همان شهری احراق ایدرك چکلمکله بوناپارت آچیقده قالدی وحین رجعتده عسکرینك چوغی صغوقدن تلف اولدی .

(موسقوا ولایتی) برملیون التی یوز سکسان بیك نفوسی حاویدر .

§

﴿ موسوله ﴾ — میله یاخود کاری حکمداری موسولوسك عجایب سبعهٔ عالمدن معدود تربه‌سیدر زوجه‌سی (ارتمسیا) مومی الیها کمال محبتنه مبنی بعد وفاته روحنی خشنود ایتمك ایچون (٥٢٤١ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اللی اوچ سنه مقدمنده هالیقارناس قصبه‌سنده ساحل بحره قریب محلده بوتربه‌یی یاپدیرمشدر نفیس مرمردن شكل مستطیل اوزره یوز اون بر قدم اتسامنده و یوز قرق قدم ارتفاعنده اولوب هر طرفی اوتوز التی مرمر دیرك وتصاویر رنکارنك ایله مزین وتپه‌سنده برهرم ایله درت بارکیر قوشولی برعربه مرتسم ایدی . بیان اولنان محل ایدین ولایتی داخلنده بودروم قصبه‌سی جوارنده اولمق کرکدر .

§

﴿ موسی ﴾ علیه السلام — پدرلری عمران بن یصهر بن قاهث بن لاوی بن یعقوب بن ابراهیم خلیل الرحمن و والده‌لری لوخایاخود (یوخید) بنت هانه بن لاوی بن یعقوب علیه السلامدر . وقوعات ومعجزات نبویه‌لری ارباب سیر ومواعظك سرمایه‌سی وبوجهتله هرکسك معلومی اولدیغندن تفصیله حاجت کوریله‌میوب اختصار اختیار اولندی .

فرعون بنی اسرائیل مولودلرندن بر پیغمبر یدیله هلاك اوله‌جغنی کاهن ومنجملرندن خبر المسی اوزرینه یکی طوغان بنی اسرائیل اولادلرینك اعدامنی امر ایلدیکی بر زمانده یعنی میلادك بیك یدیوز یکرمی بش سنه مقدمنده ارض جاسانده (تانیس) قصبه‌سنده دنیایه کلدی و اوچ آی صکره

والده‌سی قورقوسنده بر صندق درونده قویوب نیله آتدیسه‌ده فرعونك زوجه یاخود کریمه‌سی صندیغی کوره‌رك چیقاروب وچوجغی باغرینه باصه‌رق بیودوب میدانه کتوردکدن صکره حضرت موسی بر کون قبطلردن برغداری تلف ایدرك مصردن صاووشدی و (مدین) قصبه‌سنده (شعیب) علیه‌السلامه داماد اولوب قرق سنه اوراده ارام بیوردی و (٣٩٤٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التیوز قرق بش سنه مقدمنده فرعون وقبطلرك اصلاحی ضمننده من طرف الله پیغمبر بعث بیورلدیغنه بناء مصره کیدوب فرعونی برمدت دین حقه دعوت ایتدیکی ویك چوق معجزات کوستردیکی حالده کارکر تأثیر اوله‌مدیغندن واهالیٔ قدیمه‌نك بنی اسرائیل اوزرینه ظلملری کوندن کونه تزاید ایلدیکندن امر الٓهی ایله بر کیجه کافهٔ بنی اسرائیلی خفیف اشیالری یانلرنده وخمیر تکنه‌لری صرتلرنده اوله‌رق قالدیروب شرق جنوبی جهتنه توجه ایلدی و بحر قلزمی یچرکن فرعون (امنوفیس) یاخود اوغلی (حاروس) آرقه‌لرندن عساکر کایه ایله یتشدیسه‌ده عسکریله برابر صوده غرق اولدیغندن بنی اسرائیل براغزدن جناب حقه تشکر ایدرك ساحل سلامته چیقدیلر و (٣٩٦٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التی یوز یکرمی بش مقدمنده بنی اسرائیل دامن طورده کمال اداب ایله منتظر اولدیغی حالده حضرت موسی طورسینایه چیقوب غایت دهشتلی رعدوبرق ایچندن ایکی لوح اوزرینه مکتوب اوامر عشرهٔ الٓهیه‌یی اخذ وتبلیغ ایلدی و بحکمة الله تعالی صحرای تیهده توقفلری قرق سنه‌یه بالغ اوله‌جغی اثناده یعنی (٣٩٨٨ خ) تاریخنده حضرت موسی قومنی کوج حالله محاربه‌یه وارض کنعان یاخود ارض موعودی ضبطه تشویق واقناع ایدوب جوارنده اولان (عمور) و (باشنی) اراضیسندن خیلی یرلری الدی وایرتسی سنه (نبو) طاغی اوزرینه چیقوب ارض کنعانی تماشا وحضرت (یوشع) علیه‌السلامی خلیفه تعیین ایتدکدنصکره وفات ایدوب نعشی (فاعور) ه نقل ودفن اولندی ·

علی روایة حضرت موسانك نره‌ده اولدیغی مجهولدر ·

اصول شرایع ومهمات دینیه‌یی حاوی طرف الٓهیدن احسان بیوریلان اوامر عشره لسان عبرانی اوزره شویله محرر ایدی ·

(هذا كتاب من الله الملك الجبار العزيز القهار بعبده ونبيه موسى بن عمران سبحانى وقدسى لااله الا انا فاعبدنى ولاتشرك بى شيئا واشكرلى ولوالديك الى المصير احييك حيوة طيبة ولاتقتلوا النفس التى حرمت الا بالحق فتضيق عليك السموات باقطارها والارض برجها ولاتحلف باسمى كاذباً وانى لااطهر ولاازكى من لا يعظم اسمى ولايشهده لايعنى سمعك ولم يحفظ عينك ولم يعقد عليه قلبك فانى واقف باهل الشهادات على شهادتهم يوم القيمة فأسالهم عنها ولاتحسد الناس على ما اتيهم من فضلى ورزقى فان الحاسد عدو نعمتى ساخط النعمتى ولايزن ولاتسرق فاحجب عنك وجهى واغلق دون دعوتك ابواب السموات ولاتذبح لغيرى فانه لايصعد الاقربان الامااذكر عليه اسمى لايعذرت حليلة جارك فانه كبر مقتاً عندى واحب الناس ماتحب لنفسك واكرمهم ماتكرم لنفسك والسلام عليك ورحمتى وبركتى) •

§

﴿ موسى ﴾ الكاظم — ائمهٔ اثنى عشرك يدنجيسى وامام جعفر صادق حضرتلرينك مخدوميدر هرون الرشيد طرفندن بغداده محبوس اولديغى حالده (۸۰۱م و۱۸٦ ﻫ) ياخود (۱۸۳ ﻫ) ده اللى طقوز ياشنده مسموماً وفات ايلدى •
غايت حليم وكظيم اولديغيچون كاظم تلقيب اولنمشدر كنيه‌لرى ابو ابراهيمدر التمش اركك واوتوز التى قيز اولادى دنيايه كلدى كمال وكرامتنه نهايت يوقدر قبرى بغدادك يكرمى ايكى كيلومترو غربنده واقع (امام موسى) نام قصبه‌ده‌در •

§

﴿ موسى ﴾ بن نصير — مشاهير فرسان عربدن اولوب كنيه‌سى ابو عبدالرحمن‌در خليفه وليد طرفندن افريقيه واليسى اولدقده اوخواليك دائرهٔ اطاعتدن چيقان اهاليسنى يعنى بربريلرى تحت اطاعته الدى و (۷۱۰م و۹۲ ﻫ) تاريخندن بدأ ايله ايكى سنه ظرفنده طارق بن زياد واسطه‌سيله اكثر بلاد اندلسى قبضهٔ تسخيره كچوروب اسپانيولرده يالكز بدى مملكت قالدى ونهايت افريقه‌اى شمالى‌يى كاملاً واسپانيايى قسماً ضبط ايلدكدن صكره طليطله فتحنده اغتنام ايلديكى مائده‌دن طولايى

(مائده كلمه‌سنه مراجعت) ذاتاً بينلرنده رقابت اولان موسی‌اليه طارق بن زياد ايله برنزاع چيقاروب ايكيسيده يكديكريني مركز خلافته شكايت ايتدی وخليفه بونلری شام شريفه جلب وحضورنده محاكه‌لرينی اجرا ايلدكده موسی حقسز ومتهم چيقمغله عزل اولندی . اخر عمرينه قدر حال سفالتده عمر سوروب بردها مأموريتده قوللانلمامشدر . روايته كوره موسی طارقك اغتنام ومركز خلافته كوندرلمك اوزره ارسال ايلديكی مائدهٔ مذكوره‌نك برقاج اياغنی قيروب بونی ارتكابنه بناء طارق ياپدی ديه‌رك مركز خلافته اشعار وطارق دخی ورود ايدن تونيخنامه اوزرينه محاكه طلبنده اصرار وبيان اولنديغی وجهله بالمحاكه برائتنی اظهار ايلمشدر . (طارق) كلمه‌سنه‌ده نظر بيوريله .

§

﴿ موصل ﴾ — آسيای عثمانيده ولايت مقری ودجله نهری اوزرنده مبنی واون بيك قدری نسطوری اولمق اوزره اللی بيك نفوسی حاوی وبغدادك ٣٧٠ فرسخ اعشاری شمالنده واقع برشهردر اطرافنده خندقلی برسوری ودجله نهری اوزرنده‌كی اطه‌ده قله‌لری موجود وخانه‌لری طاش وطوغله‌دن ويكرمی قدر كاركير جامعلری مشهوددر . صنايع وتجارتی مقدما ايجه رواجلی ايديسه‌ده شمديلرده تدنی يه يوز طوتدی وپك مقبول برنوع قماش طوقنوركن شمدی بوندنده واز كچيلوب هنددن كلان قماشلرك بوياتمسيله اكتفا ايدلدی . حال حاضرده اولان معمولاتی قطيفه وكليم وبكه ايله ادوات زجاجيه‌دن عبارتدر .

§

﴿ موغادور ﴾ — صحيحی مغدوردر مغرب زمينده فاس دولتنك بحر محيط ساحلی اوزرنده مبنی وامين برليمانی و ١٥٠٠٠ نفوسی حاوی برشهردر فيل ديشی وآبنوس و استر تجارتلريله مشهور بر بلده‌در بوراسی (١٧٦٠ م) ده فاس پادشاهی مولا سيدی محمد طرفندن پورتكيزلولرك ياپديرمش اولديغی كوچك بر قلعه‌نك يرينه انشا اولنمشيدی .

§

﴿ موفق الدين ﴾ ابو محمد عبدالله بن احمد بن محمد ابن احمد بن

قدامه — (١١٤٦م و ٥٤١ﻫ) ده شامده تولد و (١٢٢٣م و ٦٢٠ﻫ) ده وفات ايلدى .

علومده امام وحجت ومتبحر عاليقدرت ايدى بغداد وسائر بلادده تحصيل علم ايتمشدر .

(البرهان)(مسألة العلو)(الاعتقاد)(ذم التأويل)(المتحابين فى الله تعالى) (فضل عاشوراء) (فضائل عشر) (ذم الوسواس) (المغنى فى الفقه جلد ١٠) (الكافى جلد ٤) (المقنع جلد ١) (العمده جلد ١) (القوانين جلد ١) (الرقة والبكاء جلد ١) (الاستنصار فى نصب الانصار جلد ١) (قنعة الاديب فى الغريب جلد ١)(الروضة فى اصول الفقه جلد ١)(العلل للجلال جلد ١) تأليفات جليله سندندر .

§

﴿ موفق الدين ﴾ عبد اللطيف بن يوسف بن محمد ابن على بن سعد البغدادى — نحو لغت ادب كلام طب وفلسفدده علامهٔ عصرى اولوب تاج الدين تخلص ايدر ايدى (١١٦٠ م و ٥٥٥ ﻫ) ده بغداده تولد و (١٢٣١ م و ٦٢٩ ﻫ) تاريخنده وفات ايلدى مصر قدس شام حران بغدادده تدريس علم ايتمشدر تأليفاتى بروجه زير بيان اولنور .

(غريب الحديث والمجرد منه) (الواضحة فى اعراب الفاتحة) (كتاب الالف واللام) (شرح بانت سعاد) (ذيل الفصيح) (خمس مسائل نحويه) (شرح مقدمة ابن بابشاد) (شرح الخطيب البناتيه) (شرح سبعين حديثاً) (شرح اربعين حديثاً طبيه) (الرد على فخر الدين رازى) (تفسير سورة الاخلاص) (شرح نقد الشعر لقدامه) (قوانين البلاغه الانصاف) (قبسة العجلان فى النحو) (اختصار العمده) (مقدمة حساب) (اختصار كتاب النبات) (اختصار كتاب الحيوان) (طبده دها برچوق كتابلر اختصار ايتمشدر)(كتاب اخبار مصر الكبير) (الافادة فى اخبار مصر)(تاريخ ديكر) (مقالة فى الرد على اليهود والنصارى)(مقالة فى النفس) (مقالة فى العطش) (مقالة فى السقنقور) (مقالة فى العلم الالهى) (الجامع الكبير فى المنطق والطبيعى والالهى جلد ١٠) (شرح الراحمون يرحمهم الرحمن) (اختصار الصناعتين) (اختصار مادة البقاء) (بلغة الحكيم) (مقالة فى الماء) (مقالة

فی الحرکات المتناصه) (مقاله فی العـادات) (الحکمة فی الربوبية) (مقـاله فی حقیقة الدواء و الغذاء)(مقاله فی التأدی بصناعة الطب)(مقاله فی الراوند) (مقاله فی الحنطه) (مقاله فی البحران) (مقاله (که بونده اخلاق جالینوس وارسطو لهنده ابن رضوانی رد ایدر) (تعقیب حواشی ابن جمیـع علی القانون) (مقاله فی الحواس) (مقاله فی الکلمة والکلام وکتاب الشـیعه) (تحفة الامل) (کتاب الحکمة الکلامیه) (کتاب الدریاق) (حواشی علی کتاب البرهان للفـارابی) (امام رازینك کتاب جالینوس اوزینـه اولان شکوکندن برشیئی حل ایچون رساله) (مقـاله فی میزان الادویة والادواء من جهة الکیفیات) (مقاله فی تعقب اوزان الادویه) (مقالهٔ اخری فی المعنی) (مقاله فی النفس والصوت والکلام) (مقـاله فی تدبیر الحرب) (مقـاله فی المدینة الفاضلة)(مقاله فی العلوم الضاره)(رساله فی الممکن)(مقاله فی الجنس والنوع)(الفصول الاربعة المنطقیه)(تهذیب کلام افلاطون)(مقاله فی کیفیة استعمال المنطق) (مقاله فی القیاس) (کتاب فی القیاس جلد ٤) (السماع الطبیعی جلد ٢)(شرح الاشکال البرهانیه)(مقاله فی تزییف الشکل الرابع) (مقاله فی تزییف مایعتقد ابن سینا) (مقاله فی القیاسات المختلطات) (مقاله فی تزییف المقاییس الشرطیه) (مقاله فی ابطال الکیمیا عند الحکماء) (کتاب القولنج) (مقاله فی الرسام) (مقاله فی الرد علی ابن الهیثم) (مقاله فی اللغات وکیفیة تولدها) (مقاله فی القدر) .

مؤلف مومی الیه مصرده برمدت اقامت ایلدیکی حالـده ملك العزیزك وفاتی اوزرینه (٦٠٤ هـ) ده قدس شریفه توجه ایدرك باشـنه طوپلانان طلبه یه اصناف علومدن درس ویرمش ومؤخراً حلبه واورادن رومه عزیمتله ملك علاء الدین داود بن بهرامك خدمتنده برچوق سنه‌لر اقامت وملك مشارالیه نامنه کتب عدیده تصنیف ایلدکدن صکره ملاطیه یه واورادن دخی ینـه حلبه عودت ایلشدر .

§

﴿ مولتان ﴾ — هندستان غربیده وانکلیز اداره‌سنده وطولاً سکز یوز قرق وعرضاً درتیوز فرسخ اعشاری اتساعنده برملیون درت یوز بیك نفوسی شامل برولایتدر . سـند وستلیج وجناب وراوه نهرلری داخلندن

جریان ایدر . مقر اداره‌سی جنـاب نهریله راوه نهرینك تلاقی ایتدیکی یرده یوز بیك نفوسی حاوی اولان (مولتان) شهریدر . بورالری برچوق زمان راچه‌لر اداره‌سنده بولندیغی حالده مؤخراً دهلی حکومتنه کچمش وعسکرلری تیمور وافغـان استیلاسنه دوچار اولوب نهـایت (۱۸۱۸ م و ۱۲۳۳ ﻫ) تاریخنده انکلیزلره انتقال ایلمشدر .

٭

﴿ مولدالماء ﴾ (ادروچن) — علم ژئولوژیده اهمیتلری درکار وعددی اون التی‌یه بالغ اولان اجسـام عنصریه‌دندر . اشبو عنصر طبیعتده پك‌چوق اجسام ایله مرکب بولنور وصوبك ترکیبنه داخل اولمغله بعض مواد کیمویه ایله بالتحلیل استحصـال اولنور . مولد الماء بر عنصر غازی اولوب رنك ولذتدن عاریدر وتنسم واشتعاله غیر صالح وبوکالدیجی واجسام سـائره‌نك اخفیدر . بو غازی بالون اصعادیچون دخی استعمـال ایدرلر . مولدالماء مولدالحموضه‌یه تقریب اولنوب نار برشمعه طوقندیرلدقده یاخود تقریب ایدلدکده شـدتله پاطلایوب درونده بولندیغی شـیشه‌یی پاره پاره ایدر وکندوسی اشـعال اولندقده حاصل اولان شـعله پك ضعیف اولور ایسه‌ده حرارتی غایت شدید اولدیغندن اریمسی مشکل اولان اجسام بونکله اذابه ایدیلور .
فرانسه کیمیاکرلرندن (دوروزیه) جزئی مقدار مولدالمائی تنسم ایلمش اولدیغی مرویدر .
مولدالماء قشر ارضده واقع کرك طبیعی وکرك عملی منفذلردن اکثریا غازات سائره ایله مخلوطاً تصاعد ایلر وعلی‌الخصوص کور وطوز معدنلرنده دها زیاده اولور .
چینده بعض جبالك تپه‌لرنده کیجه‌لری مولد الماءدن آیدینلق رؤیت اولنور وبعضاً ضیاسی زیاده‌نشعه‌کله اطرافنی منورایدر وبعضاً دخی طوزلی منبعلردن مشتعلاً خروج وشـدتله فوران ایدوب رعد کبی صدا ویرر ایمش .
مولدالمائی ابتدا (۱۷۶۶ م و ۱۱۸۰ ﻫ) تاریخنده کشف ایدن (قواندیز) نام کیمیاکر ایدی .

٭

﴿ مولدالحموضه ﴾ (اوقسیژن) — علم ژئولوژیده اهمیتلری درکار
وعددی اون آلتی‌یه بالغ اولان اجسام عنصریه‌نك برنجیسی (مولدالحموضه)
دنیلان جسم غازی درکه جمله اجسامدن زیاده قشر ارضك ترکیبنده مدخلی
واردر . بوعنصر کافهٔ عناصر ایله امتزاج واتحاد ایده‌بیلدیکی جهتله
صوده وهوای نسیمیده دخی بولنور . اکرچه قشر ارضك یوزده اللیسی
(سلیس) (قوملر اکثریا سایسدر) تعبیر اولنان جسمدن عبارت ایسه‌ده سلیس
بسیط اولمیوب کندوسی دخی مولدالحموضه‌نك سیلسیوم دنیلان جسم بسیط
ایله ترکیبندن عبارت وترکیب مزبور یوزده اللی غاز مولدالحموضه‌یی
مشتملدر .

اشبو مولدالحموضه حیواناتك تنسمنه واجسام محترقه‌نك احتراقنه ونباتاتك
نشو ونماسنه مقتضی اولدیغندن مقدما (هوای حیاتی) و (هوای ناری)
ناملریله معروف ایدی . مولد الحموضه مولد الماء ایله برلشدیکی انده صو
حاصل اولور . مولدالحموضه‌یی حاوی بر بیوجاك شیشه ویا فانوس درونده
حلزوونی بوکلمش واوجی براز قیزدیرلمش ویاخود اوجنه برپنار قاو
پارچه‌سی قونمش بر تیمور تل وضع اولندقده شرارات لامعه پیدا ایدرك کلیاً
مشتعل ومحترق اولور وحاصل اولان جسمه حمض حدید تسمیه ایدیلور .
(قلورات دو پوتاسیوم) سکز مثلی (مانغانز) معدننی قایناتمغله دخی مولد
الحموضه استحصال اولنه‌بیلور . مولدالحموضه (١٧٧٤ م و ١١٨٨ هـ)
تاریخنده (پریستلی) نام کیمیاکر معرفتیله کشف اولنمشیدی .

(بالاده اون آلتی عدد دیدیکمز اجسام عنصریه شونلردر)

١ مولدالحموضه — هوای حیاتی
٢ مولد الماء
٣ آزوت — هوای مماتی
٤ قاربون — فحم
٥ کوکرت — کبریت
٦ قلور
٧ فلیور
٨ فوسفور
٩ سلسیوم
١٠ الومینیوم — شاب
١١ پوتاسیوم
١٢ سودیوم
١٣ مانیزیوم
١٤ قالسیوم
١٥ تیمور — چلیك
١٦ مانغانز

§

﴿ مولویخانه‌لر ﴾ — طریقت مولویه اصحابنه مخصوص تکیالردر . الڭ مشهورلری قونیه‌ده و اندن صکره درسعادت و مغنیسا و کلیبولیده اولوب درسعادتده اولنلری غلطه و یکی قپو و قاسم پاشا و بشکطاش مولویخانه‌لری دیو یاد اولنمقده‌در . غلطه مولویخانه‌سی (١٤٩١ م و ٨٩٧ ﻫ) تاریخنده عرصهٔ شهوده وضع قدم تأسس ایدرك مثنوی خوان (محمود دده) برنجی شیخی و مؤخراً (فرونجی زاده) و (عبدی دده) و (شارح مثنوی اسماعیل رسوخی دده) و (حسین آدم دده) و (١٦٦٤ م و ١٠٧٥ ﻫ) تاریخنده ارتحال دار بقا ایدن (محمد عرضی دده) متعاقباً خیرالخلفی اولمشلردر .

یکی قپو مولویخانه‌سی (١٥٩٧ م و ١٠٠٦ ﻫ) تاریخنده انشا اولنوب (کمالی احمد دده) و (طوغانی احمد حسین دده) و (صبوحی احمد دده) و (الحاج احمد دده) و (١٦٩٧ م و ١٠٩٠ ﻫ) ده متوفی (کاری احمد دده) و (ناجی احمد دده) متعاقباً سجاده‌نشین مشیخت اولمشلردر .

قاسم پاشا مولویخانه‌سی (١٦٣١ م و ١٠٤١ ﻫ) تاریخنده طرح مبنای تأسس ایدرك مشیختنه اولا (عبدی دده) تعیین اولدیغی حالده مؤخراً (ابراهیم دده) (قاسم دده) (خلیل بن عبدی دده) و (١٧١٧ م و ١١٣٠ ﻫ) ده عازم بقا اولان (سید محمد دده) بربرینی متعاقب شیخ مومی الیهه خلف اولمشلردر . بشکطاش مولویخانه‌سی دخی (١٦٢٠ م و ١٠٣٠ ﻫ) تاریخنده تأسیس واغازاده (محمد دده) شیخ تعیین اولنوب آندن صکره (رمضان دده) (حسن دده) ناجی احمد دده) و (١٦٦٩ م و ١٠٨٠ ﻫ) تاریخنده متوفی (الحاج محمد دده) و (چنکی یوسف دده) یکدیگره عقبنجه اوله‌رق احراز مشیخت ایتمشلردر . مولویخانهٔ مذکور مؤخراً بهاریه‌یه نقل و مجدداً انشا اولندی .

§

﴿ مولیر ﴾ — فرانسه شعراسندن هزلگو برذاتدر (١٦٢٢ م و ١٠٣٢ ﻫ) سنه‌سنده بر دوشمه‌جینڭ صلبندن اوله‌رق پارسده وجوده کلوب وحداثتی اوانده ادبیاته و تیاترو اویونجیلغنه هوس ایدوب مؤخراً قلرمون مکتبنده ابجه شی تحصیل ایتدی و بر مدتڭ دخی دوشمه‌جیلك صنعتنی ایشلدکدن صکره اووقاتلغه و مکمل برتیاترو طاقمی دوزمرك رسنه‌لر

تأليفله ترتيب ايتديكى كوزل اوپونلرى اوينامغه باشلادى . او پونجيلقده
پك چوق شهرت بولديغى جهتله بر اويونى درت دفعه موقع تماشاده اجرا
ايتدير ديسه ده كندوسى دخى زياده جه كيفسز بولنديغى حالده شهرتنى قيرمامق
ايچون اويونه چيقديغندن خسته لكى اشتداد ايتمكله صوڭ پرده زندكيسنى
ايندیروب بوخيالخانهٔ عالمدن نهان اولدى .

§

﴿ مولينو ﴾ — ايرلاندا مشاهير رياضيونندندر (١٦٥٦ م
و ١٠٦٧ ﻫ) تاريخنده دوبلن شهرنده تولد ايتمش و (١٦٩٨ م) ده وفات
ايلمشدر . مومى اليه علوم رياضيه وحكمت طبيعيه ده اكتساب ملكه
ومهارت ايتمكله دوبلنده بر انجمن دانش تأسيسنه همت و ابنيهٔ ميريه
انشا آتنه نظارت ايدرك (١٦٨٥ م) ده لوندره جمعيت علميه سنه اعضا
انتخاب ونصب اولندى ومؤخراً دوبلن شهرى طرفندن پارلمنتويه مبعوث
اولدى . فناً عدسلرك نقطهٔ احتراقلرينك تعيينه دائر برقاعدهٔ عمليه تأسيس
وبر دور بيئلى بسيطه ايجاد ايلمشدر معاصرلرندن ومهرهٔ اهل حكمتدن
(لوق) نام ذات بر اعمانك حس بصريسى اعاده اولنور اولنمز اجسامك
شكل وهيئتلرينى تشخص ايده بيله جكى ويا ايده ميه جكى حقنده اولان فكرينى
سؤال ايتدكده (مولينو) خير جوابنى ويرمش و مؤخراً اجرا اولنان
تجربه لرده اشبو جوابك اصابتى تأييد ايلمشدر بناءعليه بومسئله يه (مولينو)
مسئله سى ديديلر .

§

﴿ مومبازا ﴾ — افريقاى شرقيده زنكبار ساحلى يقيننده ويكرمى
بش ميل اعشارى محيطنده براطه در وليمانى امين وترابى نابتدر ومحصولات
واخراجاتى فيل ديشى وصمغ عربى و التون توزندن عبارت و اهاليسى
كاملاً اسلامدر (١٥١٩ م و ٩٢٥ ﻫ) تاريخندن (١٧٢٠ م) سنه سنه
قدر پورتكيزلرك و (١٨٢٤ م) سنه سندن (١٨٢٦ م) سنه سنه قدر
انكليزلرك يد ضبطنه كچوب الآن مسقط اماملغى تحت اداره سنده
قالمشدر .

§

﴿ موميا ﴾ — مصرليلر طرفندن بالتدهين بعض چوريمز اغاج تابوتلر ایچنده وضع و زمانمزه قدر محافظه ایدلمش اولان انسان وحیوان جسدلرینه اطلاق اولنور . مومیالرك رنكی كبوتی و اكثریا سیاه وپارلاق و كندولری اغاج قدر سرت و قوری اولوب كسكین و اغر بر رائحهٔ مخصوصه‌لری واردر . بونلر اوقدر كوزل صاقلانمشلردركه بدنلرینك وضع قدیمندن ماعدا كوزلرینك شكل اصلیسی بیله مشاهده اولنور ومحفوظ اولدقلری كتان بزلر دخی چوریمش اولدیغی حالده یاغی صاغلام بزلر كبی موجود كورینور . الیوم مصر سفلاده كرك اهراملرده وكرك تحت الارض مزارلرده بر چوق مومیالر بولنمقده‌در . بورالردن برخیلی مومیا اوروپایه كوتوریلوب موزه‌خانه‌لره قونلمش ایسه‌ده اوروپانك رطوبت هواسی جهتیله حفظ اولنه‌میوب آز زمان ایچنده جاه‌سی چوریمكه یوز طوتمشدر .

فراعنه زماننده مصر اغنیاسنك همان كافه‌سی موتالرینی (تحنیط) یعنی مومیا ایتمك عادت اولدیغندن اولوقت مومیاجیلق عادتا بر بیوك صنعت حكمنی آلمشیدی شویله كه اهون فیئاتله یاپیلان مومیالر انجق بش اون سنه طیانه بیلورلر ایدیسه‌ده بهالی صویلری برقاچ بیك سنه طورور ایدی . تحنیط برقاچ نوعدر برنجی نوعی میتك امعا واحشاسی چیقاریلوب وجود محرق بر مایع واسطه‌سیله پیشورلمكدن ایكنجی نوعی (نطرون) و (بلسان) وامثالی بعض اجزا واسطه‌سیله وجودك قابل فساد موادی رفع وامحا ایدلمكدن اوچنجی نوعی دخی میتك وجودی بر مدت علاجلی صو طولی تكنه‌لر درونده طوردیریلوب صكره انجی متنوع و طوتنجی ادویه و بهارات ایله طولدیرلمق و هوا یاخود فرونده تجویف و تدهین اولنمقدن عبارت ایدی . اشبو تحنیط عادتی بر چوق زمان انداختهٔ چاه نسیان اولدیسه‌ده اون یدنجی عصرده بعض ممالكده فقط بشقه برطرز واصولده اولمق اوزره ینه موقع اعتباره چیقدی .

بونك الڭزیاده منتشر اولان قاعدهٔ اخیره‌سی (غانال) صولیدركه بونده تحنیط اولنه‌جق میتك شاه طمرلری داینه‌رلك درونه صوده محلول ملح (الومین)

برنجی دفعه مراد اولنانی مثلا بنج کتوریله بیلمك احتمالی اولانی $\frac{1}{6}$ اولور
چونکه زارك التی وجوهندن مطلوبه مساعد اولان وجه بردانه‌سیدر ·
وینه معلوم اولدیغی اوزره اوبون کاغدنده هر برجنسك عددی سکزر کاغد
اولوب ٣٢ کاغددن عبارت برپاکتك ایچندن برنجی دفعه‌ده برسینك کاغد
چکیلمکده احتمال حسابی ٨ عددینك ٣٢ عددینه نسبتندن یعنی $\frac{1}{4}$ دن
عبارت اولور ·

علوم ریاضیه‌نك بوشعبه‌سنده مؤسس نامنی آلانلر (پاسقال)و(فرما)نام ذاتلر
اولوب مؤخراً بك چوق ارباب فنك اعمالات فکریه‌لریله قواعد مؤسسه‌سی
تشید وتعمیم ایدلمکله سیغوریطه وفن تقسیم اراضی ومرمیات محرکارینك تعیینلری
میدانه چقیدی ودها برچوق مسائلك حلی تسهیل اولندی ·

مثلثات کرویه دخی کره اوزرنده اوچ دائرهٔ عظیمه‌نك تقاطعندن حاصل
اولان مثلثاتك اضلاع وزوایاسندن لزومی قدری معلوم ایکن دیکر اضلاع
وزوایاسنك مقدارلرینی استخراج ایتمك خصوصنك قواعد مختلفه‌سندن بحث
ایدن فندرکه هیئت وتقسیم اراضی‌یه دائر اولان حسابات فن مذکور
قواعدیله حصوله کلور · مثلاً درسعادته برقبله نما ترتیب ایتمك مراد
اولنسه کره اوزرنده استانبول ایله مکهٔ مکرمه‌دن مرور ایدن نصف النهار
دائره‌لریله ینه بوایکی محلدن مرور ایدن دائرهٔ عظیمه‌نك تقاطعندن حصوله
کلان مثلث کروی النوب ایکی ضلعی درسعادت ومکهٔ مکرمه‌نك عرضلرندن
و بینلرنده‌کی زاویه‌ده طوللر بینك فصلندن عبارت اولدیغندن شهرین
مذکورین‌دن مرور ایدن دائرهٔ عظیمه ایله درسعادتك نصف النهاری ارا سنده‌کی
زاویه مثلثات کرویه قواعدیله بالحساب اکلاشلدقدنصکره نصف النهار
مقناطیسینك انحرافنه کوره تعدیل اولنه‌رق درسعادته کوره سمت قبله‌نك
نصف النهار مقناطیسیله احداث ایلدیکی زاویه بولنمغله سمت قبله تعیین
اولنمش اولور ·

§

﴿ مؤید ﴾ — یمن امامرندن قاسمك اوغلی اولوب (١٦٤٤ م
و ١٠٥٤ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمشدر (١٠٣٦ ﻫ) ده پدرینه خلف
اولدقده والی حیدر پاشانك ویردیکی سببیت اوزرینه نقض عهد وصنعا

وعدندن بشقه بتون خطهٔ یمانیه‌یی ضبط و برچوق عساکر عثمانیه و طرفدارلرینی قید اسره گرفتار ایله‌کدن صکره دولت علیه طرفلیسی (عبد الرب) وسائر مشایخ قبائلی آغوش دخالتنه آلدی و بونلرله برلکده صنعایی محاصره ایدوب مدت محاصره ایکی سنه‌یی تجاوز ایلدیکندن درون قلعه‌ده محصور حیدر پاشا استیمان ایله قلعه‌یی تسلیمه مجبور اولدی . بو اثناده مصر امراسندن قانصو مصردن امداده کلوب برقاچ محاربه ایتدیسه‌ده اکثریسنده مؤید غالب چیقدیغندن (زبید) ده بولنان عسکر مستغرق فتور اوله‌رق قانصو علیهنه قیام کوستردیلر بناء علیه قانصو دخی زبیدی ترك و مؤیدك برادری حسن نزدینه التجا ایدرك اورادن مصره صاوشدی وبوصورتله بتون اقطار یمانیه مؤیدك ید استیلاسنه دوشدی . مومی الیه (شهار) قصبه‌سنی مقر اداره اتخاذ ایلمشیدی .

§

﴿ مؤید الدولة مجد الدین ﴾ اسمی اسامه کنیه‌سی ابو المظفردر . (١٠٩٥ م و ٤٨٨ ﻫ) تاریخنده شیراز قلعه‌سنده شیرازه بند اجزای وجود اوله‌رق ابتدا شامه ومؤخراً (صالح ابن رزیك) یاخود (ظافر بن حافظ بن عبیدی) ایامنده مصره سوق سمند عزیمتله نائل رتبهٔ امارت اولدیغی حالده بعض اسبابه مبنی تکرار شامه عودت واوراجه دخی ایچه خدمات رفیعه‌یه نائلیتدن صکره (١١٨٨ م و ٥٨٤ ﻫ) تاریخنده دار عقبایه رحلت ایلدی . مومی الیهك فن ادبده فضل واشتهاری ومقبول ومدون ایکی جلد دیوان اشعاری اولدیغندن بوراجقده تبرکا ایکی بیتی درج ایدلدی .

لاتستعر جلداً علی هجرانهم　　فقواك تضعف من صدود دائم
واعلم بانك ان رجعت الیهم　　طوعا والا عدت عودة راغم

§

﴿ مؤید شیخ ﴾ — ملوك چراکسهٔ مصریه‌دندر مصرده (مؤیدیه) نامیله برمدرسه بنا ایتمشدر وفاتی (١٤٢١م و ٨٢٥ ﻫ) تاریخنده وقوعبولدی . مشار الیه (١٤١٦ م و ٨١٩ ﻫ) تاریخنده طرسوس شهرینی قرمان اوغلندن وسیس قلعه‌سنی ارمنی تکفورندن آلوب ایکی سنه صکره بهسنه وخربوت قلعه‌لرینی دخی بالاستیلا لارنده وقونیه وقیصریه‌ده نامنه خطبه اوقوتدی .

علمای رومدن شمس الدین فناری حضرتلری اشبو مؤید زماننده مجه کیدرکن مصره اوغرایوب مشار الیهك پك چوق اکرامنی کورمش والتماسنه مبنی علمای عرب ایله مباحثه ایتمشدر . مؤید برجاریه‌دن طولایی اوغلنه کوجنوب تسمیم ایتدیرمش ایدی دیرلر .

§

﴿ مهاج ﴾ — مجارستانده طونه نهرینك شعبهٔ غربیسی اوزرنده ومشهور سکدینك طقسان بش کیلومترو بعد غربیسنده بشبیك نفوسی حاوی برقصبه‌در سلطان سلیمان خان قانونی حضرتلری مذکور قصبه پیشکاهنده مجار اردوسنی محو وپریشان ومجار قرالی ایکنجی (لویی) یی بی نام ونشان ایتمشیدی .

§

﴿ مهادیه ﴾ — آوستریاده خرسوه قصبه‌سنك تخمیناً درت ساعت یوقاریسنده کوکردلی صو قابلیجه‌لریله معروف بر قریه‌در (١٧٣٨ م و ١١٥١ ﻫ) تاریخنده عساکر عثمانیه آوستریا عسکرینی بوراده کمالیله مغلوب ایدوب خیلی مهمات واسرا اغتنام ایتمش وآوستریا باش وکیلی قونت (کنکریکی) اردوده بولندیغندن فیطونیله قچارکن اودخی ید اسارته کیرمشدر .

§

﴿ مهتاب ﴾ — رنکلی مهتابلر زیرده محرر اجزا ایله اعمال اولنور فقط پاطلامامق وطوتشامق ایچون بشقه بشقه دوکیلوب اصولی اوزره بربرینه قارشدیرلملیدر .

(بیاض)

٤٦ درهم کهرچله ٢٣ درهم کوکرد ١٨ درهم مسحوق توتیا ١٢ درهم سیانور روژ دوپوتاسیوم .

(مائی)

٥ درهم کهرچله ٢ درهم کوکرد ١ درهم تیمور بوزان .

(کوکز)

٧٢ درهم آزوتیت استرونچیان ٢٠ درهم کرکرد ٦ درهم سیانور روژ دوپوتاسیوم ٢ درهم قباکور .

(يشيل)

٦٣ درهم آزوتيت باريت ١١ درهم كوكرد ٢٤ درهم قلوريت پوتاس ٢ درهم قباكور ٢ درهم زرنيخ ٠

(ليلاقى)

٤٩ درهم قلوريت پوتاس ٢٥ درهم كوكرد ٢٠ درهم قورى تباشير ١٠ درهم حمض اسود نحاس ٠

(صارى)

٧٥ درهم آزوتيت سوده ٢٠ درهم كوكرد ٦ درهم قباكور ٠

§

﴿ مهدى ﴾ — كنيه‌سى ابو عبدالله اسمى محمد بن تومرت‌در عراق وحجازده طولاشوب هركسه حدتله نصيحت ايدر وامر معروف ايده‌جكم ديو اورته‌لغى تعجيز ايلر وعاقبت مملكتدن مملكته دفع اولنور كيدر برقلاش ايدى بوحال اوزره مغرب زمينده مراكشه دوشوب ويانه برقاج آدم اويديروب قرا اهاليسنى درلو درلو يلانلرله اقناعه وعبد المؤمن نامنده برينه بيعت ايتديرمكه باشلادى اشته بوهيئت كيت كيده اكتساب قوت وقوت بولدقجه اونسبتده كسب وسعت ايدرك نهايت (ملثمين) نام فاس ومراكش حكومتنى بلع ايدوب برينه (١١٥٠ م و ٥١٤ ﻫ) تاريخنده برحكومت (موحديه) چيقاردى واخلافى دها برطاقم ممالكه مالك اوله‌رق يوز اللى ايكى سنه حكومت سوردى ٠ (محمد) كلمه‌سنه دخى نظر بيوريله ٠

§

﴿ مهذب الدين ﴾ عبد الرحمن بن على بن حامد — ابن الطبيب ديمكله متعارفدر زماننده شامك شيخ و رئيس اطباسى ايدى شامده صاغة عتيق نام محلده موجود اوينى فن طب مكتبى اولمق اوزره وقف ايلمشدر (١١٦٩ م و ٥٦٥ ﻫ) ده تولد و (١٢٢٩ م و ٦٢٧ ﻫ) ده وفات ايدرك جبل قاسيونده دفن اولندى اعرج ايدى طبده وفنون سائره‌ده تأليفاتى واردر ٠ اختصار الحاوى يى واستفراغ حقنده برمقاله وطبه دائر

تعاليق ومسائل ومسائل جزين ايچون ابن ابى صادقك شرحى اوزرينه رديه واغذيهٔ لطيفه وكشفه بخشنده يوسف اسرائيلى يى رداً بر رساله يازمشدر بوندن ماعدا طبده كندو خطيله يوزدن زياده جلد كتاب يازه‌رق اغانىٔ كبيرى دخى اختصار ايلمشدر . عربى بى على تاج الدين كنديدن وطبى على الرضى الرحبى دن اوقويوب طبده براعتى اوزرينه ملك عادل طرفندن مصر و شام رياست اطبا مسندينه اصعاد اولندى و بر مدت هيئتله اوغراشه‌رق شوفنده دخى كافى درجه معلومات اكتسابنه موفق اولدى مؤخراً لساننه بر ثقلت ورخاوت عارض اولوب كيتدكجه تزايده باشلادى ولقرديسى اكلاشلمز اولدى فقط متخلق اولديغى غيرت فوق العاده‌يه بوندن برقتور كليوب بنه اوحالنده طلبه‌سنى تدريسه بذل همت ايدر ومسائل مشكله وقوعنده لوحه اوزرينه ترسيم افكار ايله كيفيتى ارائه و افهام ايلر ايدى . صكره عما دخى طارى اولمشدر بعض كونه اشعارى دخى وار ايدى . حكيم رشيد الدين ابى خليفه نام ذاته مريض اولديغى اثناده يازديغى ابياتندر .

حوشيت من مرض تعاد لاجله　　وبقيت مابقيت لنا اغراض
انا نعدك جوهراً فى عصرنا　　وسواك ان عدوا فهم اعراض

§

﴿ مهرجان ﴾ — ملوك پيشدادياندن ضحاكك كاوه يديله قتل اولديغى كونك مسرتنى درخاطر ايتمك ايچون اهالىٔ ايرانك وضع والى يومنا هذا سنه‌ده بركون اجرا ايتدكلرى بيرامدر .

وقعهٔ مزبوره مهر ماه آينك اون التنجى كونه تصادف ايتديكندن مهرجان تسميه اولنمشيدى .

(مهر ماه) تاريخ جلاليده نوروز سلطانينك ايلك كوندن اعتباراً يدنجى آيك اسميدر .

(مهرجان) اسفرائين قصبه‌سنك دخى نام عتيقيدر .

§

﴿ مهرداد ﴾ اول — طبقهٔ اشكانياندندر (۱۵٤۳ خ) تاريخنده

یعنی میلادك یوز التمش اوچ سنه مقدمنده جلوس ایدوب یكرمی بش سنه سلطنت سورمش و فتوحات كاملهسندن ناشی فرس دولتنك مؤسس جدیدی نامنی آلدیغی كبی اكلیل شهنشاهی ایله دخی تتوج و ملك الملوك عنوانیله تمیز ایتمشدر ·

§

﴿ مهرداد ﴾ سابع — ارمنستان قدیم حكمداری ایكنجی دیقرانك انشتهسی و (پونت) حكمداری اولوب (٥٥٠١ خ) ده یعنی میلادك طقسان اوچ سنه مقدمنده مومی الیهك فارسده‌كی ایكنجی تختنه جلوس ایتمش و اللی التی سنه سلطنت سورمشیدی ·

رومالیلره قارشو پك چوق اوغراشوب دیقران ایله متفقاً خیلی غلبانه موفق اولدیسه‌ده روما دولتنی بتون بتون دنیا یوزندن قالدیرمق اوزره عسكر تدارکنده ایكن اوغلی (فارناق) روما جنرالی پومپه‌نك دسایسنه الدانه‌رق علیهنه قیام و غافل بر وقتنده غلبه ایلدیكندن كدرلنوب نوش زهر ایله قالقشدقده یاننده بولنسان قزلری اول امرده كندولرینك تسممنی رجا ایله پدرلرینك النـدن قدحی الوب ابتدا انلر وصكره پدرلری ایچه‌رك بوری آردنجه تسلیم جان ایتمش و ولد معهودایسه خلوصكارلق غرضیله پدرینك جنازه‌سنی رومالیلره كوندروب حالبوكه هیچ برعوضنی كورمامشدر ·

مهرداد غایت شجیع ایدی · رومالیلری اوردیغی زمان یوز بیك كشیلرینی قتل ایتدیكی و یكرمی ایكی لسانه آشنا اولدیغی متواتردر ·

§

﴿ مهرماه ﴾ سلطان — سلطان سلیمان اولك كریمه‌سی ورستم پاشانك زوجه‌سیدر (١٥٥٦ م و ٩٦٤ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی اسكداردەكی اسكله جامع كبیریله ادرنه قپوسی جامعی مشار الیهانك امریله تأسیس اولندی ·

§

﴿ مهلائیل ﴾ — شیث علیه السلامك حفیدی و قینانك اوغلی اولوب پدرندن صكره خلافت ایتمش و كندوسندن صكره دخی اوغلی

(یارد) مقام خلافته بچمشدرکه ادریس علیه السلام اشبو یارد صلبندن پانهادهٔ عالم وجود اولدی ·
مهلاییلك عراق عربده بعض شهرلر بنا ایتدیکی مرویدر ·

§

﴿ مهلب ﴾ بن صفوان — امرای عربدن شجاعت وسماحت ایله مشهور برذات اولوب متعدد محللرده ولایت وبصره‌یی طائفهٔ خوارجدن حفظ وحمایت ایتمشدر ایلك صکره عراقین حاکمی دامادی حجاج طرفندن خراسان والیسی ایکن (٧٠٦ م و ٨٨ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمکله یرینه اوغلی یزید بچمشدر ·

اشبو یزید بن مهلب هنوز بنی امیه تختنه یکن یزید بن عبدالملك زماننده داعیهٔ استقلال ایله برقاچ دفعه‌لر متصدیٔ خروج اولوب بصره‌یه غلبه‌سی اوزرینه ادعای خلافت وبصره اهالیسی دخی برآز شروط ایله بیعت ایتدیکلرینه بناءً خلیفهٔ مومی الیهی خلع ایتمك ایچون اردو ترتیبیله همان شامه حرکت ایلدیسه‌ده خلیفه یزید طبقهٔ ثانیه شجعاننده قرنداشی مسلمة بن عبدالملکی عساکر وافیه ایله اوزرینه کوندردیکندن (٧٢٠ م و ١٠٢ ﻫ) تاریخنده بربرینه قاوشملریله سکز کون دوام ایدن محاربه‌ده یزید بن مهلب واتباعی مغلوب ومقتول اولدی · دولت عباسیه‌ده برمکیلرك سخاوتی قدر دولت بنی امیه‌ده دخی آل مهلب سخاوتله مشهور ایدی ·

§

﴿ میرخواند ﴾ عجم مورخلرندن اولوب اصل اسمی محمددر (١٤٣٣ م و ٨٣٧ ﻫ) تاریخنده تولد و (١٤٩٨) ده وفات ایلدی سن صباوتندنبرو تتبع تواریخه حصر اوقات ایلدیکندن خراسان ومازندران پادشاهی حسین بهادر شاهك وزیری علی شیر نواینك حمایتیله هراتده برتکیه‌ده اختیار عزلت ایدرك شرقك وقوعات تاریخیه‌سنی یازوب (روضة الصفا) تسمیه ایلمشدر · اثر مذکور خلفتدن باشلیه‌رق عجم وترك وتاتار پادشاهلرینك مدت سلطنتلری وقایعندن باحثدر · پك اهمیتلو جهتلری السنهٔ مختلفه‌یه ترجمه ونقل اولندی ·

§

﴿ میرعلی ﴾ — سادات کرام واولیاء عظامدن اولوب حسین بیقرانك تختگاهی بولنان (هرات) بلده‌سنده زیور مهد وجود اولمش و (١٥٣٩ م و ٩٤٦ ﻫ) تاریخنده اوراده عزم ریاض جنان ایتمشدر خط تعلیق اولا یازان یعنی اختراع ایدن مشارالیهدر نظم ونثرده استاد زمان وافتادکانی سلاطین جهان ایکن معیشتی صورت حلالدن استحصال نزدنده اقدم امال اولدیغنه بناء هیچ برطرفه عطف نظر تمایل ورغبت ایتمیه‌رك عمرینی الی الابد کنج فقر وضرورتده کچیرمش وصورتا روزکاردن شکایت کونه بونظم درباری اولوقت بخاراده کشیدهٔ سلك منظومهٔ اللآل ایتمشدر ٠

عمر ازمشق دوتابودقدم همچون چنك
تا که خط من بیچاره بدین قانون شد

طالب من همه شاهان جهانند ومرا
در بخارا جکر از بهر معیشت خون شد

(میرعلی فوت نمود) عبارهسی وفاتنه تاریخدر ٠

§

﴿ میرعلیشیر ﴾ — نوایی مخلصیله شهیر برذات فضائلسمیردرکه ترکی وفارسی اشعاری بین الشعرا مسلم اولمغله (ذوالسانین) دنیلور ایدی چغتای کبرای امراسندن (الوس) نام ذاتك صلبندن مهد وجوده کلدی اوائل حالنده تحصیل معارف امنیه‌سیله برچوق محللرده سیر وسیاحت وبو یوزدن نیجه مصائب طاقتفرسایه تصادفله مبتلای فقر وسفالت اولدیغی حالده سلطان حسین بیقرانك جالس تخت سلطنت اولمسی اوزرینه هراته کتوریلوب آز مدتده عهده‌سنه رتبهٔ رفیعهٔ وزارت توجیه ایدلدی مؤخراً کندو اختیاریله امور حکومتدن کف ید استغنا ایدرك کوشهٔ انزوایه چکلدی ٠

مشارالیه عمرندن بردقیقه‌سنی بیله مالا یعنی به صرف ایتیوب دائما نظم اشعار آبدار ونشر آثار دلشکار ایله اوقات کذار اولمش واوچ یوز قدر خیرات شریفه تعمیر وتأسیسنه همت ایدرك الحاصل فضائل علمیه وخلقیه‌یی بحق جامع بروجود نادرالموجود اولدیغنی ازهرجهت ارائه واثبات ایتمشدر ٠

اولدیغی کبی میل بری و بحریلری دخی زیرده محرر اولدیغی اوزره مختلفدر .

اسامیٔ دول	میل بحری	میل بری	[illegible]
	مترو	مترو	مترو
دولت علیه	١٨٥٢	١٨٥٠	١٦٨٣
انکلیز دولتی ١٧٦٠ یارده / ١٦١٠ مترو	١٨٥٢	١٦١٠	١٦١٠
فرانسز دولتی	١٨٥٢	١٣٠٠	١٤٨٢
اسپانیا و پورتکیز دولتلری	١٨٥٢	١٨٦٥	٢١١٦
اوستریا دولتی	١٨٢٨	٢٥٢٨	٢٤٧٠
ایتالیا دولتی	١٨٥٢	١٣٠٠	١٤٨١
روسیه دولتی	١٨٢٨	١٠٦٧	١٠٦٧
ایران دولتی	١٨٥٢	١٩٤٩	١٩٤٩

§

﴿ میلان ﴾ — ایتالیاده اولونا نهرینك جانب یساری اوزرنده مبنی وایکیوز یکرمی بیك نفوسی حاوی جسیم ومستحکم برشهردر . ولومباردیا ولایتنك مرکزی وونديك وموزا و پزانس شمندوفرلرینك کذرکاهیدر . دارالفنونی وسائر مکاتب عالیه‌سی واوتوز بیك سیرجی استیعاب ایدر واسع بر تیاترو‌سی وایپك و پموق منسوجات فابریقه‌لری واردر . شهر مزبور (٤٩٠٧ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز سکسان یدی سنه مقدمنده غولوالی (ﻏﻮﻟﻮﺍ) طرفندن تأسیس اولنديغنده حائز اهمیت اولمشیکن درتیوز طقسان ایکی سنه صکره روماليلرك يد ضبطنه کچمسیله اهمیتی ضایع وایکنجی درجه‌ده اولان شهرلر زاده‌سنه تنزل ایتمشدر . مشهور شارلمانك لومباردیایی استیلاسنده ینه اهمیت سابقه‌سنی اعاده ایدوب صکره کاه مستقلاً وکاه جمهوریت ودوقه‌لق مقری اولمق اوزره اداره اولنورکن (١٨٠٥ م و ١٢٢٠ هـ) ده ایتالیانك لومباردی ولایتنك کرسیسی اولدی واون سنه صکره آوستریالولرك يد ضبطنه کچدیسه‌ده (١٨٥٩ م) تاریخنده

فرانسه وساردنیا دولتلرینك آوستریایه غلبه‌سی مناسبتیله تکرار ایتالیایه انتقال ایتدی حالا ایتالیا اداره‌سنده‌در .

§

﴿ میله ﴾ — منتشا سنجاغنده‌کی میلاس قصبه‌سنك اسمیدر وقتیله (اینوتی) جمهوریتنك مقرادارسی و یونانیلرك سربست برتنزهگاهی ایدی قدیماً نه‌درجه معمور برشهر اولدیغی الیوم کوریلان آثاردن استدلال اولنه‌بیلور قصبهٔ مذکوره‌یه (پچین) دخی دیرلر برشقه روایته کوره (میله) قوش اطه‌سی جوارنده ومندرس نهری کنارنده دیگر برمملکت ایدی که حکمای یونانیه‌دن (اناقس) اوراده تولد ایلدی .

﴿ میلوس ﴾ — الیوم دکرمانلك دیدیکمز جزایر یونانیه‌دن براطه اولوب یونانستانده قیقلادیس سنجاغنه تابعدر .

§

﴿ میمون ﴾ — ذوثدیه صنفنك برنجی طبقه‌سنی تشکیل ایدن حیواناتدندر بونلرك اعضاجه نوع بنی آدمه بر درجه‌یه قدر مشابهتی اولوب ایچلرنده ایکی متره‌یه قدر بویلیلری واردر وجسملری علی‌الاطلاق ضعیف ورنکلری مختلف و یوزلری چپلاقدر اکثر نوعلرنده قویروق اولماز ییه‌جکلری یمش و بوجکه منحصردر میمونلرك قوهٔ مدرکه‌سی و بعض کونه خباثت و خرسزلق ویغما کرلك وحدت وغضب وچابکلکی وسائر احوالی جمله‌یه معلومدر . بونلر طبعاً بنی بشرله انسیته پك سریع برقابلیت کوستررلر ایسه‌ده بیچاره‌لرهربرده چنکانه‌لرك اللرندن قورتیله‌مزلر . بیوك میمونلر کنجلکلرنده قابل انسیت اولدقلری حالده بیودکلری یعنی سن بلوغه واردقلری زمان اوتوراقلشه‌رق ضعفه دوچار وکیده‌رك تلف اولورلر . میمونلرك وطنلری سیجاق یرلر اولدیغندن محال بارده‌یه کوتورلدکلرنده مریض واکثریا ورم اولورلر . (بوفون) نام ذات میمونلر فاملیاسنی آسیاایله امریقاده اولمق اوزره ایکی بیوك قبیله‌یه تقسیم ایدر آسیا میمونلرینك برونلری اشاغیدن آچیق واننلری غایت چیقیق اولوب قولاقلری انساندن‌پك آزفرقلیدر کوزلری ایسه بربرینه پك یقین وایلرویه طوغری چیقمشدر امریقا میمونلری ایسه کوچك ایکن یکرمی درت سود

دیشـلی و یودکارنده اوتوزایکی ویااوتوز التی دیشـلی اولورلر و برون دلیکاری یان طرفـلرده ویر برندن آیری کوریـنورلر و قویرقلری آزچوق اوزوندر . الیوم موجوداولان برطاقم میمون اسکلترینه نظراً دنیاده نسللی منقطع دها پك چوق نوع میمونلر وارایمش .

§

﴿ مینروا ﴾ — اسـاطیر یونانیه‌دن حکمت وصنایع وحرب الهه‌سی وژوپیترك دماغندن مسلح اوله‌رق چیقمش کریمه‌سـیدر . (بوکاسـلاحله مقابله نقدر مشکل) .

§

﴿ مینغ چونغ ﴾ — لیسانغ خاندانی منقرض ایدرك چین تختنه جلوس ایدن برترك امیرینك اولادلغی اولوب (۹۱۷ م و ۳۰۵ هـ) تاریخنده امیر مومی الیهك وفاتیله یرینه چکمشدر . تاتار نسلندن ایسه‌ده عاقل ومحب علم اولدیغندن سرایه مستولی اولان طواشیلری طرد وادارهٔ داخلیه‌یی اصلاح ایلدی . فن طباعت چینده بونك زماننده ایجاد اولنمشدر .

§

﴿ مینوس ﴾ — کرید حکمداریدر زماننـه قدر برقاچ کوچك حکومته منقسم واعتقادلری مختلف بولنان کرید اهالیسی (۱٦۰٤ خ) ده یعنی میلادك بیك درتیوز اوتوز درتسنه مقدمنده جبراً ادارهٔ واحده تحتنه ادخال ایدرك اتیکی ومغاره‌لیله وبعض جزایر بحر سـفید اهالیسـنه دخی نفوذ حکمداریسنی طاتدیرمش واصول اداره ومساوات حقوق تبعه‌وتربیهٔ عمومیه حقـنده برقانون یاپوب موقع اجرایه قومشـدر بوقانونی صکره آتنه‌لیلر دخی قبول ایدوب مدت مدیده دستورالعمل طوتمشلردر .
مینوس عن اصل آسـیالی واسـکی یونانیلرك اعتقادنجـه ژوپیترك اوغلیدر (بازیفائه) ایله ازدواجندن وجـوده کلمش اولان اوغـلی (آندروژه) یی آتنه‌لیلر قتل ایتدکلرندن یونانستانك آتیکی دنیلان قسمنی ضبط وقراللری اولان (آژه) یی میتوتورنام حیـوانه ازیق اولمق اوزره هرسـنه یدی قیز ویدی اوغلان اعطاسی معاهده‌سنه ربط ایله اخذانتقام ایلمشدر .

§

﴿ میوار ﴾ — هندستانده واقع بجرات شبه جزیره‌سنده وقتیله تأسس ایتمش برسلاله‌ٔ حکمداریدر (٥٢٩ م) تاریخنده شاعور نامنده بر راچپوت عشیرتی خلقیله بجراته کلوب ابنای شمسدن اولان سلاله‌یی محوایله اشبو میوارسلاله‌سنی تشکیل ایلمش وسلاله‌ٔ مذکوره اوچیوز اون طقوز سنه دوام ایتمشدر ·

(م) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

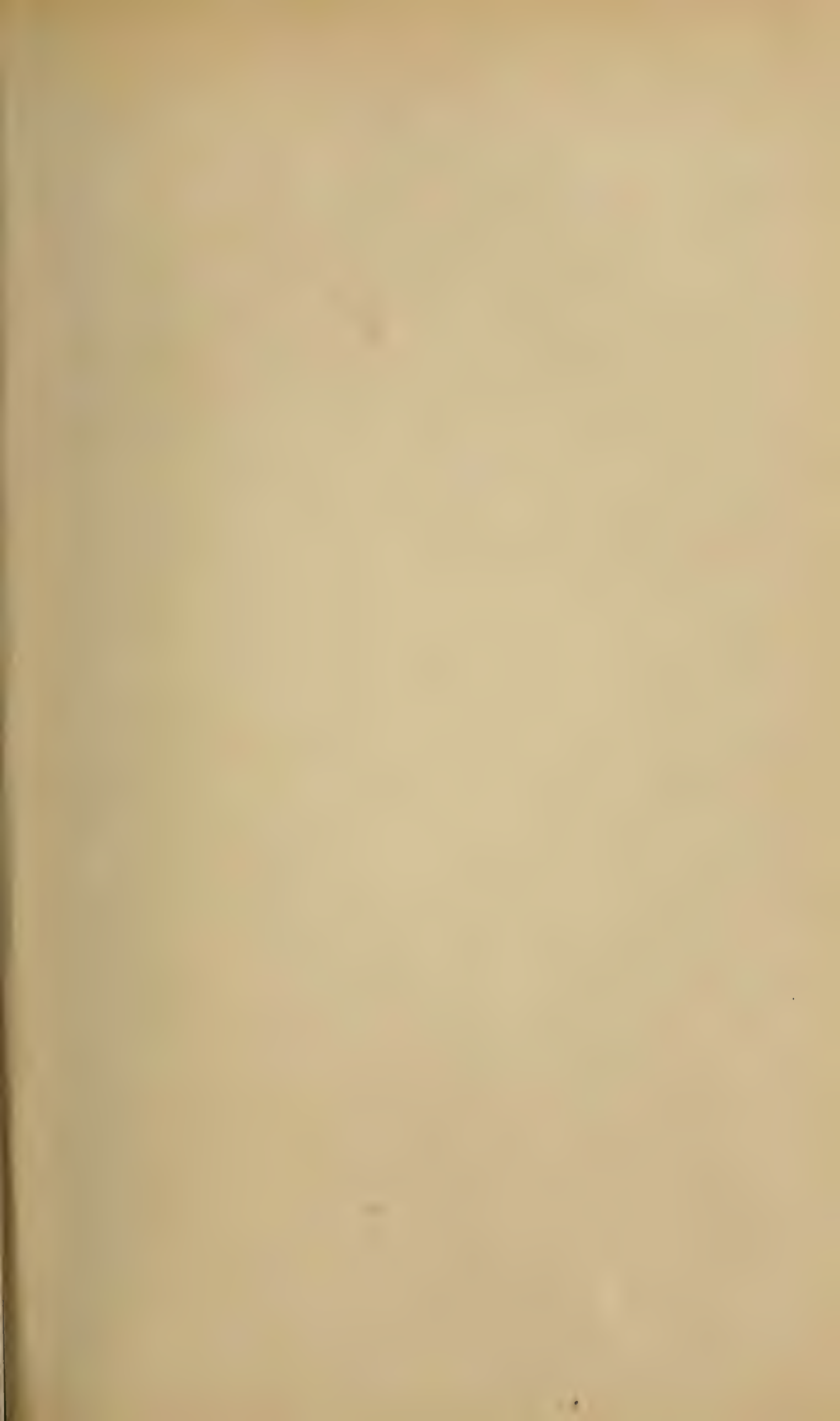
اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
ماتیه	ناحیه		طرابلس غرب	طرابلس غرب
ماچقه	ناحیه		طربزون	طربزون
ماردین	مرکز لواء		ماردین	دیار بکر
مارغلیج	قضا		زارده	یانیه
مازکرد	مرکز لواء		مازکرد	درسم
مازکرد	ناحیه		ارزنجان	ارضروم
مازون	ناحیه		ایدین	ایدین
ماط	قضا		دبره	مناستر
مانش	ناحیه		اسکوب	قوصوه
مالویز	قضا		قندیه	کرید
مامش	ناحیه		سلیمانیه	موصل
ماندیچه	ناحیه		ازمیر	ایدین
مانیاس	ناحیه		قره‌سی	قره‌سی
ماوت	ناحیه		سلیمانیه	موصل
مپاوری	ناحیه		لارستان	طربزون
متن	ناحیه		اطنه	اطنه
متین	قضا		جبل	جبل لبنان
متروبچه	قضا		یکی پازار	قوصوه
متان	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
مجدل	قضا ·		قدس شریف	قدس شریف

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
مجوه	ناحیه		قیرشهری	انقره
مجوه	قضا		یانیه	یانیه
مجور	ناحیه		نیکده	قونیه
مجنکرد	ناحیه		ارضروم	ارضروم
مجید اوزی	قضا		اماسیه	سیواس
محائل	قضا		عسیر	یمن
محال	ناحیه	زند	سلیمانیه	موصل
محاور	ناحیه		تعز	یمن
محاویل	ناحیه	دیوانیه	حله	بغداد
محلان	ناحیه	خانقین	بغداد	بغداد
محمودی (سرای)	قضا		الباق	حکاری
محمودیه	ناحیه		بغداد	بغداد
محویت	ناحیه		صنعا	یمن
مخا	قضا		تعز	یمن
مدینهٔ منوره	مرکز لواء		مدینه	حجاز
مدانیه	قضا		بروسه	خداوندکار
مدرنی	ناحیه		بولی	قسطمونی
مدحتیه	ناحیه		حله	بغداد
مدللو	مرکز لواء		مدللو	جزایر بحرسفید
مدیات	ناحیه		ماردین	دیاربکر
مدیه	قضا		قرق کلیسا	ادرنه
مرابطین	ناحیه		طرابلس غرب	طرابلس غرب
مرامبلا	قضا		لاشید	کرید
مرج عیون	ناحیه	صیدا	بیروت	سوریه
مرج نواحی	ناحیه		شام	سوریه
مرجعون	قضا		بیروت	سوریه
مرخیص	ناحیه		عکا	سوریه
مرزیفون	قضا		اماسیه	اماسیه
مرزیفون آباد	ناحیه		اماسیه	اماسیه
مرسین	قضا		اطنه	اطنه
مرعش	مرکز لواء		مرعش	حلب
مرفته	قضا		کلیپولی	ادرنه
مرفوده	ناحیه	اردو	جانیك	طربزون
مرقب	قضا		لازقیه	سوریه
مرکوزه	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
مرکه	قضا		سلیمانیه	موصل

اسم و اعتباری		در قضا	در لوا	در ولایت
مرمره	جزیره		قرهسی	قرهسی
مرمریس	قضا		منتشا	ایدین
مریخ	قضا		بنغازی	بنغازی
مزاکیه	ناحیه		برات	یانیه
مرده	ناحیه		جبل غربیه	طرابلس غرب
مزیرعه	ناحیه		لاذقیه	سوریه
مسعودیه	ناحیه		قیصریه	انقره
مسکنه	قضا		حلب	حلب
مسلاطه	قضا		خمس	طرابلس غرب
مسور	ناحیه		صنعا	یمن
مسولی	ناحیه		منتشا	ایدین
مسیب	ناحیه		کربلا	بغداد
مسیس	ناحیه		اطنه	اطنه
مشاریق	ناحیه		بلقا	سوریه
مشاریق جزار	ناحیه		بلقا	سوریه
مصاط	ناحیه		ارزنجان	ارضروم
مصراطه	قضا		خمس	طرابلس غرب
مصطفائیه	ناحیه		بصره	بغداد
معان	قضا		بلقا	سوریه
معادن	ناحیه		اماسیه	سیواس
معامر	ناحیه		بصره	بغداد
معرب الاس	ناحیه		صنعا	یمن
معرة النعمان	قضا		حلب	حلب
معرة المصرین	ناحیه		حلب	حلب
معمورة العزیز	مرکز ولایت		معمورة العزیز	معمورة العزیز
معلقره	قضا		تکفورطاغی	ادرنه
مغاره	ناحیه		قوزان	اطنه
مغنیسا	مرکز لواء		صاروخان	ایدین
مفارقین	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
مقلوب	ناحیه		موصل	موصل
مقبق	ناحیه		صنعا	یمن
مقینه	ناحیه		تعز	یمن
مکهٔ مکرمه	مرکز لواء		مکه	حجاز
مکری	قضا		منتشا	ایدین
مکس	قضا		وان	وان
ملازکرد	قضا		موش	بتلیس

اسم و اعتباری		در قضا	در لوا	در ولایت
ملاطیه	مرکز لواء		ملاطیه	دیاربکر
ملاقاس	ناحیه		برات	یانیه
ملحه	ناحیه		کرکوك	موصل
ممانلو	عشیرت		بوز اوق	انقره
منبج قلعه	ناحیه		حلب	حلب
مناره لو	ناحیه		مرعش	حلب
مناصف	ناحیه		جبل	جبل لبنان
مناستر	مرکز ولایت		مناستر	مناستر
منتشا	مرکز لواء		منتشا	ایدین
منتفك	مرکز لواء		بغداد	بغداد
منده لی	قضا		بغداد	بغداد
مندخوره	ناحیه		صاروخان	ایدین
مندالیات	ناحیه		منتشا	ایدین
مندان	ناحیه		موصل	موصل
مندمی	عشیرت		سلیمانیه	موصل
منشیه	قضا		طرابلس غرب	طرابلس غرب
منشکور	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
منصوریه	ناحیه		بغداد	بغداد
منظوال	ناحیه		قره حصار	سیواس
منع خاصه	ناحیه		جبل	جبل لبنان
منکن	ناحیه		بولی	قسطمونی
منکور	ناحیه		سلیمانیه	موصل
منلك	قضا		سیروز	سلانیك
منمن	قضا		ازمیر	ایدین
منهجی	ناحیه		اطنه	اطنه
منوح	ناحیه		صنعا	یمن
منوغات	ناحیه		تکه	قونیه
منوفاج	ناحیه		قندیه	کرید
مود	قضا		ایچ ایل	اطنه
مورنجوه	ناحیه		مناستر	مناستر
مورطنه	ناحیه		تکه	قونیه
موزانلو	ناحیه		انقره	انقره
موثوری	ناحیه		موصل	موصل
موسی بکلی	ناحیه		حلب	حلب
موش	مرکز لواء		موش	بتلیس
موصاجه	قضا		قره حصار	خداوندکار

اسم واعتباری		در قضا	در لوا	در ولایت
موطلو	ناحیه		موش	تفلیس
مولوه	قضا		مدللو	جزایر بحر سفید
میخالیچ	قضا		بروسه	خداوندکار
میخالیجق	قضا		انقره	انقره
میخال غازی	ناحیه		بولی	قسطمونی
میرزر	ناحیه		نجد	بغداد
میرمحمدی	ناحیه		کرکوك	موصل
میر یوسفی	ناحیه		کرکوك	موصل
میسی	قضا		ردوس	جزایر بحر سفید
میکائلو	ناحیه		انقره	انقره
میلاس	قضا		قره حصار	سیواس
میلاس	قضا		منتشا	ایدین
میلان	ناحیه		کنغری	قسطمونی
میلو پوطامو	قضا		رسمو	کرید
میللو	ناحیه		تکه	قونیه
میللو	ناحیه	رقه	زور	حلب
مینا	ناحیه		مکه	حجاز

حرف ن

﴿ نابال ﴾ — آسیای وسطاده تبت ولایتنك جهت شمالیسنده بر قطعهٔ جسیمه‌در بوكا بوتان دخی دیرلر . (بوتان) كلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نابلس ﴾ — یاخود (نه اوپولیس) بو شهرك اسكیدر حضرت سلیمان علیه السلامك وفاتیله برینه اوغلی (رخبعیم) جلوس ایلدكده اون ایكی سبط خلقندن اون سبطی آیریلوب (یوربعام) نامنده برینه بیعت ایتمشیدی . اول وقت مرقوم یوربعام اشبو نابلسك اولدیغی محله یعنی سامریه‌نك جنوبنده وغاریزم طاغی جوارنده بر شهر بنا و پای تخت اتخاذ ایدوب اسمنی (شحیم) قودی ونیجه زمان صكره خراب اولوب الك صكره روماللوره انتقالنده ینه اعمار وروما كوچلرینه تخصیص و (نه او پولیس) تسمیه ایدلدی نابلس بونك غلطیدر .

§

﴿ ناپلیون ﴾ بوناپارت — (بوناپارت) كلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ناپلیون ﴾ اوچنجی — فرانسه ایمپراطوریدر (۱۸۰۸م و۱۲۲۳ه) ده پارسده تولد و (۱۸۷۳ م و ۱۲۹۰ ه) ده انكلتره‌ده منفیاً وفات ایلدی هولاندا قرالی بوناپارت لوئی‌نك اوغلیدر ابتدا اسویچره‌ده طوپجی یوز باشیسی ایكن فرانسه قرالی فلیب علیهنه بعض حركاتی جهتیله امریقایه نفی وصكره انكلتره‌یه اعاده اولندیسه‌ده بولونیاده ناپلیون سلاله‌سنی احیایه

مساعیسی تعین ایلدیکندن پارس قارهسی حضورنده مؤبداً نفیه محکوم علیه اولمشیدی (١٨٤٦ م و ١٢٦٣ ﻫ) تاریخنده قلعهدن فرار ایدرك بلچیقایه و اورادن انکلترهیه کیدوب (١٨٤٨ م) ده بر تبدلات اوزرینه پارسه کلدی و مؤخراً بنه پارسدن تبعید وحق انتخابدن محروم ایدلدیکی حالده فرانسهنك بش ایالتندن ایدیلان انتخاب اوزرینه مبعوثاً تکرار پارسه کلوب برانز صکره اکثریت آرا ایله رئیس جمهور تعین اولندی و (١٨٥٢ م) ده بر چوق قیل وقالدن صکره ریاستی اون سنه ایچون تمدید و بر قاچ آی صکره انتخاب عمومی ایله قراللغی اعلان ایدلدی .

ناپلیون بو وجهله مسند حکمداریده تقرر ایدرك نفوذینی بتون اوروپا اوزرینه تأثیر ایتدیرمش وحتی (١٨٥٥ دن ١٨٦٧ م) تاریخنه قدر بتون اوروپا حکمدارلرینی ایاغنه کتورتمشدر (١٨٥٣ م و ١٢٧٠ ﻫ) تاریخنده دولت علیه وانکلتره ایله بالاتفاق روسیه اوزرینه آچدیغی محاربه بر سنه صکره پارس معاهدهسیله و کذلك انکلیزلر ایله متفقاً تشبث ایلدیکی چین محاربهسی پکینه قدر ممالك چینیهیی تسخیر و برچوق تضمینات استحصالیله و (١٨٦٢) دهکی انام سواحلی سفری خیلی مظفریتله نهایت بولدیغی کبی (١٨٥٩ م) تاریخنده دخی ایتالیا قرالی ویقتور امانو یل لهنه اوستریا اوزرینه آچدیغی محاربهیی دخی قزانوب ارتق بیوك دولتلر نزدنده وارسه ناپلیون یوقسه ناپلیون دیدیرتمشدر . مشار الیه بر آرهلق مکسیقایه دخی سفرایدوب مکسیقو شهرینی یدضبطنه آلدی ونهایت (١٨٧٠ م و ١٢٨٧ ﻫ) تاریخنده پروسیا دولتنك اسپانیا قرالیتدن مخلوع ازبللانك برینه پروسیا خاندانندن بر پرنسی قرال تعیین ایتمك استدهسنه قارشو بولنهرق دولت مشارالیهایه اعلان حرب ایدوب سدانده محاربهیی غیب و پروسیالولرك النه اسیر دوشدیکندن برلینده قلعجنك پروسیا قرالی کایومه تسلیم رسمی اجرا اولندقدنصکره انکلترهده (ویل همش) شهرینه نفی و کندوسی ایله فامیلیا سنك فیمابعد مسند اعتباردن سقوطی اعلان اولندی .

§

﴿ نابوپولاصر ﴾ — برنجی آتور حکمداری بخت نصراول طرفندن

بابل والیسی ایکن (٤٩٦٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز یکرمی بش سنه مقدمنده ماد حکمداری برنجی (سیئازار) ایله بالاتفـاق متبوعـنی پریشان وبابلده استقلالنی اعلان ایدن ذاتدر . ترك وتاتارلرك بابلی محاصره ایتدیکنی خبر آلمسی اوزرینـه (نینوه) نك ضبطنی وقت آخره براغـوب همان عودت ایتمشیدی .

(٤٩٨٨ خ) تاریخنده اوغـلی ایکنجی بخت نصر واسطه‌سیله تکرار هجوم ایدرك نینوه وبالجمله آتوریایی ید ضبطنده زبون و بو صـورتله قوجه آثور دولتنی محو وسرنکون ایلدی .

§

﴿ ناپولی ﴾ — ایتـالیای جنوبیده بربیوك شهردر . ناپولی ایالتنك کرسی ٔ اداره‌سی اولوب رومانك جنوب شرقیسندن ایکیوز بش کیلومتروده وناپولی کورفزی اوزرنده واقع ودرت یوز اللی بیك نفوسی جامعـدر . غایت لطیف برموقعده درجـه درجه یایلمش وشهره ناظر (سنت الن) نام قلعه وسـائر قلاع ایله محافظه اولنمشـدر . اکثر سـوقاقلری طار قرانلق وانیش یوقوشلی ایسه‌ده پاکت طاشلرله وغایت مزین صورتده دوشنمشدر متعدد سرایلری فقرا خسـته‌خانه‌سی ترسـانه‌سی وآورو پاجه الك واسع والك کوزل طانینان (سن شارل) تیاتروسی کلیسالری مناسترلری شمندوفرلری رسم دارالفنونی عسـکری مکتبلری بحری آقادمیسی برچوق کتبخـانه‌سی تاریخ طبیعی دبو اتخانه‌لری موزه‌خانه‌لری نباتات باغچه‌لری ایکی رصدخانه‌سی طپوغرافیا اداره‌سی وآثار عتیقه وعلوم وفنون وصنایع نفیسه آقادمیسی واردر . صنایعی پك متنوع ورواجلیدر .

ناپولی قدیماً روما اغنیاسنك یکانه برموقع تنزهی ایدی . لومباردلرك ایتالیایی تسخیرینه قدر روما شرق ایمپراطورلغنده اولوب بر دوقه‌لق تشـکیل ایدر ایدی تدریجاً جمهوریته منقلب اولوب طقوزنجی عصردن اون ایکنجی عصره دکین بو وجهله مستقل کچدی (١٣٤٨ م و ٧٤٩ هـ) ده مجارستان حکمداری بیوك لوئی و (١٣٨٣ م) ده فرانسـه دولتلرندن برنجی لوئی و (١٤٤٢ م) ده اراغون قرالی برنجی الفونس و (١٤٩٥ م) ده فرانسه قرالی سکزنجی شـارل اخذ وتسخیر وبرسنه صکره (دون) نام آوسـتریا

جنرالی هجوم وضبط ایله تخریب ایلدی ومؤخراً (١٧٩٩ م و ١٢١٤ ﻫ) تاریخنده فرانسزلر الوب برجموریت تشکیل ایتدیلر . یدی سنه صکره بوناپارت اوغلی ژوزفی اورایه قرال تعیین ایتدی . نهایت (١٨٦٠ م ١٢٧٧ ﻫ) تاریخنده جنرال غاریبالدی سلاح پاطلامقسزین ایتالیا نامنه تسخیر ایلدی . ناپولی ولایتی اك اسکی زمانده (پارته نو پا) وصکرهلری (نئاپولیس) نامیله یاد اولنور واسکی مستملکاتن قرلحاف بیوك قسمنی شامل بولنور وقرالنق من بورك عموم اهالیسی طقوزمیلیون تخمین ایدیلور ایدی . یونانستانده اولان (اناپولی) بشقه‌در .

§

﴿ نابونید ﴾ — بابل دولتی حکمدارلرندندر . مقرون صحت اولمیه‌رق اسمنه (باتمازار) و (بروس) دخی دیرلر . اون طقوز سنه سلطنتی عقیبنده و (٥٠٥٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشبیوز اوتوز سکز سنه مقدمنده کرسیٔ حکومتی دولت کیانیه واضعی اولان کیخسروك ید استیلاسنه دوشمشدر . دائما عیش وعشرته متهالك بر کیمسه اولوب مصالح دولتی والده‌سی (نیتوکریس) ه حواله ایتمشیدی حتی دشمنك فرات نهری مجراسندن بابله کیردیکی کیجه بر ضیافت مجلسنده سرخوش بولندیغندن کیخسروك استیلاسنی صباح مخمورلغنده خبر المشدر . حقنده برغریب قضیه حکایه ایدرلر شویله‌که : قدس شریفدن اغتنام ایلدیکی اشیای مقدسه‌یه برکون بیوك برحرمتسزلك ایتدیکندن او کیجه اوطه‌سنك دیوارینه برید معنوی ایله اوچ کلمه ترقیم اولنور . نابونید بونلرك معناسنی اکلایه‌مدیغندن اوراده بولنان سائر اهالیٔ قدس ایله منفی بولنان دانیال علیه السلامی کتوردوب سؤال ایتدکده مشارالیه سابق الذکر حرمتسزلکندن ناشی قتل اولنه‌جغنی ایما ایدر وچوق سورمکسزین حقیقةً تعبیری ظهور ایلر .

§

﴿ نابی ﴾ — خامهٔ اعجازی خزینهٔ نکت ومعانی خازن و بتخصیص غزلکویان شعرای روم ایچنده هر سوزی بر جوهر ناب قیمت نایابه متوازن اولان اورفه‌لی (یوسف نابی) افندی اولوب زرین قلم اعتبار ایله تحریره سزاوار اولان دیوان اشعاری و حج شریفه عزیمتی اثنادهٔ احوال جهازیه‌یی

شامل یازدیغی (تحفة الحرمین) ی و (غزا نامه) و (خیر آباد) و (خیریه) نامله منظوم اثر برگزیده‌سی و بعض منشآتی شایان مطالعه‌در (١٧١٢ م و ١١٢٤ ﻫ) تاریخنده وفات ایدوب اسکدارده مسکینلر جوارنده واقع مقبرهٔ مخصوصنه دفن اولندی. قبری سلطان محمود ثانی زماننده تعمیر اولنمشدر.

§

﴿ ناتال ﴾ — برهزیلیاده بر مستحصن شهردر. بیوك ریو ایالتنك کرسئ اداره‌سی اولوب بیوك ریو نهرینك اوزرنده واقع و اون بیك اهالی‌یی جامعدر وتجارتجه پك ایشلکدر.

﴿ ناتال ساحلی ﴾ — افریقای شرقیده برقطعه‌در. بو نامی هند دکزینه دوکیلان ناتال نهرندن اقتباس ایلدیلر. بوراسی بوئر وفلمنکلر طرفندن مسکون اولوب (١٨٤٤ م و ١٢٦٠ ﻫ) تاریخندنبرو انکلیزلره کچمشدر.

§

﴿ نادر شاه ﴾ — طهماسب قولی‌خان که عجم شاهیدر (١٦٨٨ م و ١١٠٠ ﻫ) تاریخنده مشهدده طوغدی. بو آدم اولا دوه‌جی اولدیغی حالده صکره برطاقم جمعیت پیدا ایدرك سرکشلکه باشلایوب (١٧٢٢ م) ده بعض اختلالاتدن بالاستفاده فرقه‌سیله خراسانه کیردی و مؤخراً حسین شاهك اوغلی طهماسب شاهك خدمتنی قبول و (١٧٢٩ م) اصفهانی ضبط ایدرك اقتدار و اداره‌یی یدانحصارینه الدی. وعثمانلیلره تکرر مغلوبیتی اوزرینه آرپاس چاینك صول جهتنی ترك ایله مصالحه‌یه مجبور اولدی و برمدت صکره عثمانلیلری مغلوب وطهماسبی خلع و برینه سکز آیلق چوجق اولان اوچنجی عباسی اجلاس و (١٧٣٤ دن ١٧٣٦) سنه‌سنه قدر عثمانلیلره قارشو شانلی محاربه‌لر ایتدی. نهایت مرقوم عباسك وفاتی اوزرینه (١٧٣٦ م و ١١٤٩ ﻫ) تاریخنده نادرشاه عنوانیله تخت ایرانه چکوب ایران حاجیلرینه رنجیده اولنماق وعجم اسیرلری النوب صاتیلماق وسائر بعض شرائطله دولت علیه‌یی مصالحه‌یه راضی ایتدکدنصکره افغانلر علیهنه دخی یوریوب قندهاری و (١٧٣٩ م) ده دهلی وکابلی استیلا ایدرك برچوق مال غنائمله

عودت ایدی انجق محاربات متمادیه سببیله ضعیف و زبونلکدن بیتاب
اولان عجملر کندوسندن متنفر اولدقلرندن (۱۷٤۷ م و ۱۱۶۰ ه) ده
کردلر علیهنه یاپدیغی برسفرده امراسی طرفندن قتل اولندی . نادرشاه اکر
دولت علیه مذهب جعفریه‌یی تصدیق ایدر و ایرانیلر ایچون مکهٔ
مکرمه‌ده برکن تعیین ایلر ایسه ملت اسلامیه ارهسنده اولان شو اختلافی
اتحاده تحویل ایده‌بیله‌جکنی صورت رسمیه‌ده باب عالی‌یه اشعار ایلدیکی
حالده استانبول علماسی قبول ایتمامشدر .

§

﴿ ناصره ﴾ — قدس شریف جوارنده ساعیر ناحیه‌سنده ملحق
برقریه‌نك اسمیدر حضرت عیسی علیه السلام اوتوز یاشنه‌قدر بورایی
مسکن اتخاذ ایتمش و بوراده وحی ظهورینه باشلامشدر خرستیانلره
نصرانی اطلاقی دین عیسانك بوقریه‌دن ظهورینه مبتنیدر . الیوم عکا
سنجاغنه تابع ناصره شهرینك بوقریه اولمسی مأمول اولنور .

§

﴿ نانکین ﴾ — چین دولتی اداره‌سنده اولان ممالکك برنجیلرندندر
اوتوز ایکی درجه عرض شمالی و یوز اون یدی درجه طول شرقیده تخمیناً
طقوز یوز بیك نفوسی حاوی و ارتفاعاً قرق وحجماً اون یدی قدم جسامتنده
اوچ قات برحصارایله محتوی اولوب الیوم پای تخت ثانی حکمنده‌در حریر
و پاموق فابریقه‌لری غایت مشهور اولدیغی کبی داخل شهرده فغفوری طپراقدن
پك مصنع اوله‌رق انشا ایدلمش اولان قله عقله حیرت ویرر صورتده شایان تماشادر
مذکور قله‌نك مثمن الشکل و ایکی یوز قدم طولنده ایدوکی تواریخده کورلدی .

§

﴿ ناوارین ﴾ — یونانستانده برشهردر (اوارین) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نای ﴾ — فرانسه مارشاللرندن ایکن برجنحه‌یه مبنی (۱۸۱۵ م
و ۱۲۳۱ ه) تاریخنده قورشونه دزلمشدر تلفه مأمور اولان نفرات
کمال محبتلرندن ناشی آتش قوماندهسنی دکلهمامش اولدقلرندن مارشال
کندوسی نفرات مرقومه‌یه (عسکر . نه زماندن بری ضابطلکزه اطاعت

اغز اولدیکز) دیوب وآتش قوماندا‌سنی ویروب کندو کندوسنی قورشونه دیزدیرمشدر .
(شام شریفده قورشونه دیزیلان احمد پاشانك میدان سیاستده نطقی دخی بوندن اشاغی دکل ایدی) .

§

﴿ نایسوس ﴾ — نیش شهرینك نام عتیقیدر . (نیش) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نباتات ﴾ — علم نباتاتك نظری قسمی اعضا ونشو ونما وعلایم وقوانیننددن وعملی قسمی زراعت وعلم طب وصنایعه عائد خصوصاتندن بحث ایدر .
متقدمینك علم مذکور حقنده براقدقلری آثار رابطه‌سز وقارمه قاریشق برحالده ایکن متأخرین وازان جمله (قلوسیوس) نام ذات اوروپاده بوله بیلدیکی نباتاتك اوصاف وخواصنی ضبط ایدرك اپیجه برعلم هیئتنه قویدی واون برنجی عصرده فرانسه وانکلتره معارفپروراندن برقاچ ذات دخی فهرست واجناس نباتاته اساس اوله‌بیله‌جك قواعدی وضعه همت ایلدی .
نباتات تولد ایتمك ونشو ونما بولدقدنصکره موته مشابه برحاله اوغرامقده معدنیاتدن زیاده حیواناته قریبدر .
نباتاتك شمدی یه قدر کشف اولنه‌بیلان انواعی یوزیکرمی بیکی تجاوزایتدی .

§

﴿ نپتون ﴾ — کرهٔ شمسك ٢ میلیار ٧٤٥ میلیون میل بعدنده برسیاره اولوب حول شمسده دورینی ١٤٦ سنه‌ده اکمال ایدر قطر حقیقیسی ١٣٣ , ٣٨ میلدر بو سیاره‌نك کندوسنه یوز بیك فرسخ مسافه‌ده برده پیکی واردر . اشبو پیك کرهٔ ارضك قمری بعدینه مساوی بر بعد ایله تابع اولدیغی سیاره‌نك اطرافنده ٦ کون ظرفنده دورینی اتمام ایلر مذکور پیکك دائرة الشمسی سطحنه میلی ٢٩ درجه اوله‌رق حرکتی دخی حرکت رجعیه یعنی حرکات اجرامك عکسنه‌در . اشبو حرکت

رجعیه (اورانوس) نام سیارەنك یكارینه نپتونك یكنندن ماعدا دیكر سیارەلرك یكارنده واقع اولمدیغندن ارباب فن عندنده خوارقدن عد اولنور . نپتوندن شمسه باقلق لازم كلسه قرص شمس كرهٔ ارضدن زهرەنك كورندیكی قدر برجرم صغیر اولەرق مشاهده ایدیله بیلور . نپتوندن مشاهده اعتباریله سیاراتك كافهسی كواكب سفلیەدن معدود اولەرق شمسدن اوقدر تباعد ایتمزلر (١٨٤٦ م و ١٢٦٣ ﻫ) تاریخنده برلین رصدخانەسی مدیری دوقتور (غول) كوكب مذكوری (لوریه) نك بالحساب تعیین ایلدیكی موقعك بردرجه داخلنده كشف ایله (نپتون) تسمیه ایلمشدر .

§

﴿ نپتون ﴾ — قدیم یونانیلرك اعتقادنجه دكزلر الهەسیدر اشكمبەسندن (پەغارس) نامنده برقنادلی آت طوغوب اشبو آتك قفاسی كسیلدكده سفینه اولمش برده كسیلان یردن صولر نبعان ایتمكه باشلامش وبو صولردن ایچنلره الهامات وقوعبولمش ایمش . اشته تحقیقات بویله اوللی .

§

﴿ نبض ﴾ — قلبك قوهٔ انقباضیهٔ متوالیەسیله متسلسلاً شراینه سوق اولنان دمدن وجود بولور ومتقاطعاً ورود ایدن دم شراینه صور ثلثه اوزره تأثیر ایدرك نبضی حصوله كتورر شویله كه اولا (بطین ایسر) قلبك تضییقیله شراینه وارد اولان دم شراینی توسیع ایدر ثانیاً مذكور دم شراینی حركت انتقالیه ایله تحریك ایدر ثالثاً دم واردك تأثیریله شراین حركات متطاوله ایله متحرك اولور . نبض مركز دم اولان قلبدن نقدر دور اولور ایسه ضربهٔ انقباض قلب ایله ظهور نبض بیننده واقع فاصله اولقدر طویل اولور وفاصلهٔ مذكورەنك تطاولی ضربات قلبیەنك بطائتیله متناسب بولنور .

اطبا معاینەده یا صول الیله مریضك صاغ بیلكنی ویاصاغ ایله مریضك صول بیلكنی طوتمق وانتظام وتواترینی تعیین ایچون ابتدا جزئیجه مریضك قوای حسیه وبدنیه واوصاف سائرەسنی اكلامق ونبضانی ثانیەلی ساعتله تعداد ایلمك لازمدر .

نبضك هر بر تغيراتنى كوسترر صورتده و (سفيغموغراف) نامنده يكى برالت ايجاد اولنديغى ايشيدله يور ·

يكى طوغان برچوجغك ايلك يكرمى درت ساعت ايچنده نبضى متوسطاً (١٢٣) وبر هفته قدر (١٨٨) وبر آى قدر (١٣٥،٤٥) وبش آى قدر (١٤٨.٨٥) ودرت ياشنه قدر (١١٢.٥٦) واون ياشنه قدر (١٠٧،٦٣) در · سن شباب وكهولتده نبض متوسطا يتمشدن يتمش بشه وشيوخده التمشه قدر آثار ونساده ذكوردن اون بر زياده واياقده ايكن نبض اوتورلديغى زماندن اون فضله اولور مشى وحركت وطعام وصيف وشتاز مانلرى ونساجه حمل ماده لرى نبضك طبيعت اصليه سنى تغيير ايدر وكثيرالالتهاب خسته لكلرده نبضك عددى حسابه كلديكى كبى بعضاً حالت نزعده صايله مز درجه يه وارر ·

§

﴿ نجد ﴾ — بغداد ولايتى داخلنده برسنجاق اولوب مع قطيف لحسا ودرعيه وجبليه قضالريدر · حجازه نجد ايله تهامه آره سنده حاجز اولديغچون حجاز ديديلر · زيرا حجاز جهت شرقيه سى نجد وجهت غربيه سى تهامه وجهت جنوبيه سى ارض يمن وجانب شماليسى شام اولمق اوزره تحديد اولنور ايدى ·

نجد الكامى ايكى قسم اولوب شرق جهتنده اولان قسمنه (نجد حجاز) ديرلركه اون التى نواحيدن عبارتدر وشيخ نجدى يه نسبت اولنان بلدهٔ ابليس بونلردن بريدر وغرب جهتنده اولان قسمنه (نجد عارض) ديرلركه عارض ياخود (عماره) سلسلهٔ جبالى و (عينيه) و (درعيه) شهرلرى بوراده بولنور معهود مسيلمة الكذاب وقرامطيلر ووهابيلر الحاصل بتون اغورسزلر بورادن چيقدى وبوزلرندن نيجه يوز بيك كشينك قانى دوكلدى ·

§

﴿ نجم الدين ﴾ كبرى — كبار اولياء اللهدندر كنيه سى ابوالجناب اسمى احمد بن عمر الخيوقيدر شيخى عمار ياسر نام ذات شريف ايسه ده مصرده شيخ روزبهان حضرتلرندن تكميل طريقت ايتمشيدى

رشد وفضیلت ومعرفت وكراماتيله بين الانام شهرت تمام قزانه‌رق (١٢٢١ م و ٦١٨ ﻫ) تاریخنده جنكيزڭ ممالك خوارزمی استیصالی صره‌ده شهیداً عازم دار بقا اولمشدر ·

(فوائح الجمال) نام تألیفكرده‌سی كالنده داندر · مرویدركه خلفاسندن شیخ (مجدالدین) بغدادی نام ذات آغزندن بر بیوك سوز قاچیرمغله شیخی نجم‌الدین حضرتلری متأثر اولور ومجدالدین درعقب یالین ایاق استعفای قصوره كلوب آستین شیخه رخسای نیاز اولمسی اوزرینه مشارالیه ملاطفتله (قورقه ایمانك سلامتده‌در لكن بو یولده جان فدا ایتمكده چاره یوقدر حالبوكه بز دخی یقینده سربریده وشهید اولورز وممالك خوارزم سكا خونبها اوله‌رق خراب واهالیسی قلیجدن كچدرك مضمحل ونایاب اولور) بیورر فی‌الواقع اره‌دن چوق برزمان مرور ایتمكسزین مجدالدین یكرمی درت یاشنده اولدیغی حالده برافترایه اوغرادیغندن سلطان محمد خوارزمشاهك امریله دجله‌یه آتیلوب مغروقاً شهید اولور ومحمد خوارزمشاه صكره‌دن نجم‌الدین كبری حضرتلرینك نطق عالیلرینی ومجدالدین حقنده سویلنان سوزڭ محض بهتان ایدوكنی اكلادیغی كبی نجم‌الدین حضرتلرینك حضورینه كلوب سوز ونیازه باشلارسه‌ده مشارالیه (كان ذلك فی الكتاب مسطوراً) آیت كریمه‌سندن بشقه برجواب ویرمیوب عاقبت جنكیز ظهور ایدر وممالك خوارزمی خراب ونجم‌الدین حضرتلریله برابر نیجه ملیون نفوسی كنجیده‌ٔ زیر تراب ایلر ·

§

﴿ نجم‌الدین ﴾ — اسمی احمد بن محمد بن علی بن مرتفع بن حازم بن الرفعه كنیه‌سی ابوالعباس شهرتی شیخ الاسلامدر ائمهٔ علوم وفنوندن مناقب حسنه ونوادر مستحسنه صاحبی برذات اولوب مصرده معزیه مدرسه‌سنده حسبة لله تدریس علوم ایله اشتغال ایدردی بعض مناصب عالیه‌یه تعیینی تكلیف اولندیسه‌ده قبول ایتمامشدر (وسیط) و (تنبیه) نام كتابلره (المطلب) و (الكفایه) نامنده ایكی شرح مفیدی ودیگر بعض آثاری واردر وفاتی مصرده (١٣١٠ م و ٧١٠ ﻫ) تاریخنده‌در ·

§

حلية الانوار صاحبی شاعر نحیفی بشـقد اولوب (١٧٣٨ م و ١١٥١ ﻫ) تاریخنده وفات ایلمشدر ٠

§

﴿ نخجوان ﴾ — ارمنستان روسیده عراص نهری اوزرنده وروانك جنوب شرقیسندن یوز قرق کیلو مترو مسافهده غایت قدیم بر شهر اولوب وقتیله ایکی یوز بیك نفوسی حاوی اولدیغی حالده الیوم اهالیسی بش بیك نفردن عبارتدر ٠ ملوك ایرانیه‌دن برنجی عباس زماننـه قدر غایت معمور ومشهور ایدی روسلر وعجملر بیننده وقوعبولان محاربات متمادیه سیبیله ازیلوب نهایت (١٨٢٨ م و ١٢٤٤ ﻫ) تاریخنده روسـلر طرفندن روان ایله برابر ضبط اولنـدی ٠ اولوقت روسـیه‌لیلر ارارات طاغنـه قدر کلمشلر ایدی ٠

§

﴿ نخشب ﴾ — بخـاراده قارشی نهری اوزرنده ونفس بخارانك جنوب شرقیسـندن یوز اوتوز کیلو مترو مسافهده یاخود طاشـکند ایله سمرقند ارهسنده قرق بیك نفوسی حاوی وتجارت و صناعتی عالی بر مملکت اولوب بخارایه آمد وشد ایدن کابل وهرات کار بانلرینك مرکزیدر بوکا عربلر (نسف) دیرلر ٠ (ابن مقنع) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله ٠

§

﴿ نخعی ﴾ — کبار تابعیندن علقمه بن قیس بن عبدالله بن مالکك وبرادر زاده‌سی اسـود بن یزید بن قیسك هر ایکیسـنه شهرت اولمشـدر اولکیسی (٦٨١ م و ٦٢ ﻫ) و ایکنجیسی (٦٩٣ م و ٧٤ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی ایکیسی دخی حدیث وفقهده امام وقوللری حجت انام ایدی نخعیء اول (بر کیمسه بر خوی اوزرینه دوام ایدرك قرق یاشـنه باصارسه اولنجه‌یه‌دك اول خوی تغیر ایتمز بیورمشدر ٠

(نخعی) برده مشار الیهمانك خاندانـدن ابراهیم نامنـده بر ذات اولوب فقهی ایکیسـندن اخذ ایلمش و (٧١٤ م و ٩٦ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمشدر او دخی ائمه‌دن ایدی ٠

§

﴿ ندیم ﴾ — مشاهیر شعرادن وفحول علمادن و سلطان احمد ثالث حضرتلرینك خواص ندماسندندر . برکون سلطان مشار الیه صدر اعظمی ابراهیم پاشا ایله قصر سعد آباده طوغری زور قسوار تنزه اولوب کنار قصره یناشدقلری صره‌ده اوراده دست بسینهٔ ادب طوران اشبو ندیم مرحومه (ابراهیم پاشا ایله بو بله زور قسوار تماشا اولدیغمزی شمدی بالبداهه بربیتده نظم ایله) دیو شفاهاً امر بیوردقلرنده همان اجرای علی الرأس والعین ایله (کوردم آلمش زورقه لطفیله صدرن پادشاه . برج آبیده قران ایتمش مگر مهر ایله ماه) مطلعنی فی الحال نظم ایتمشدر که حقیقهٔ غایت لطیف و آبدار دوشمشدر .

§

﴿ نرد ﴾ — معروف بر اویون اسمیدر . بونی ملوك فرسدن اردشیر بن بابك دنیا و اهل دنیایه بر مثال اولمق اوزره وضع واختراع ایلمشیدی . مثلا رفعتی شهور سنه عددینه تطبیقاً اون ایکی خانه و بولری ایام شهوره قیاساً اوتوز دانه یاپه‌رق فصوص یعنی زارلری دخی قضا وقدر و تقلباتنه تشبیهاً ایکی عدد اوله‌رق ایجاد ایلدی . بو اویون فارد یاخود فرید . زیاد . ستاره . خانه‌گیر . طویل . نامرله یدی نوعی مشتملدر . عصرمزده طاوله تعبیر ایتدکاری اویون انواع مذکوره‌نك یدنجیسی اولان طویل لفظندن غلط اولدیغی کبی سائرلریده بوکا مماثلدر .

§

﴿ نرون ﴾ — رومانك بشنجی ایمپراطوری اولوب غدارلقله مشهوردر (۳۷ م) ده تولد و قلودك وفاتی اوزرینه اون یدی یاشنده جلوس ایلدی . اوائل حکومتنده لطف و ملایمتله اجرای اموره دقت ایتدیسه‌ده مؤخرا غایت غدار و ظالمانه حرکته باشلایوب باشنه ندما صفتنده برچوق اسافل طوپلادی . واولا تختك وارث حقیقیسی اولان بریتانیوکوسی حکمدارلغه نصب واقعاد تشبثنده ظن ایتدیکی کندو والده‌سنی طرد و قرنداشی مومی الیهی قتل ایلدکدن صکره والده‌سی مومی الیهایی دخی ندماسیله قتل ایتدیردی . و رومانك قسم اعظمنی خراب ایدن حریق اثناسنده برقله اوزرینه چیقوب مقدما تروانك یانمسنه دائر انشاد ایلدیکی

منظومه‌یی چاغیره‌رق یانغینی سیر ایلدی و بونك اوزرینه حریقه برفاحشه‌نك اخطاریله کندوسی سبب اولدیغی تحقق ایدرك هرکس سویلمکه باشلادقده نرون بوکا سبب خرستیانلردر دیه‌رك بو وسیله ایله بیچاره خرستیانلری هزار اشکنجه ومظالمله اتلاف و (٦٥ م) ده علیهنده اتفاقلرینه ذاهب اولدیغی برچوق اعالی وادانی یی اعدام ایلدی و مؤخراً یونانستانه سیاحت ایدوب (٦٧ م) ده غول ویندکس ده علیهنه برقیام وقوعبولمسی اوزرینه اجرا ایلدیکی محاربه‌ده مغلوب اولدیغندن (پرتوریه‌ن) لر اسپانیاده (غالبه) یی ایمپراطور اشاعه ایتدیلر بوندن صکره نرونك سناتو طرفندن دخی دشمن عمومی ایدوکی اعلان اولنمغله کیزلنمك ایچون برمغاره‌یه قاچوب اوراده اراندیغی صره‌لرده کندو کندوسنی اولدرمك استدیسه‌ده بردرلو جانته قیه‌مدی ونهایت برکون ینه بیچاغك اوجینی قارنته طیایوب عجبا صوقسامی صوقسامی دیو تردد ایتمکده ایکن یاننده بولنان سرکاتبی بیچاغه طیانیوبرمکله ارقه‌سی اوزری کتدی و (دنیا نه بیوك براهل معرفت ضایع ایتدی) سوزیله ختم انفاس ایتدی (٦٨ م) سزارلرك خاندانی بونکله نهایت بولمشدر ۰

§

❊ نزهة الابصار ❊ — (١٢٤٨ م و ٦٧٤ هـ) تاریخنده وفات ایدن شیخ ابن ساعی علی بن انجب بغدادینك اثریدر ۰

❊ نزهة الارواح ❊ فارسی — امیر حسین فوزی دینمکله معروف فخر السادات حسین بن محمدك منثور ومنظوم براثر مختصریدر ۰

❊ نزهة الارواح و روضة الافراح ❊ — شیخ شمس الدین شهرزورینك حکمای متقدمین ومتأخرین یونانیین وبصریلیندن یوز اون بر نفری مشتمل تاریخیدر ۰

❊ نزهة العلائی ❊ فارسی — فنون شتایه دائردر ۰

❊ نزهة القلوب ❊ فارسی — (١٣٥٠ م و ٧٥٠ هـ) ده وفات ایدن محمد بن ابی بکر بن جد مستوفای قزوینینك اراضی وممالك وعنصریات وافلاك وکواکبی شارح اثریدر ۰

§

﴿ نزیب ﴾ — حلب ولایتی داخلنده زور سنجاغنده تابع رقه قضاسنده بر ناحیه‌در مصر والیسی محمد علی پاشانك اوغلی ابراهیم پاشا (١٨٣٩ م و ١٢٥٥ ﻫ) تاریخنده دولت علیه‌نك سردار اکرم حافظ پاشا قومانداسیله کوندردیکی اردویی اشبو نزیب اوسنده بوزمشیدی ٠

فی ٢٤ حزیران فرنکی

§

﴿ نسائی ﴾ — ائمهٔ حدیثدن برمتقی ذاتدر اسمی ابوعبدالرحمن احمد بن شعیب مسقط رأسی خراسان اولوب (٩١٥ م و ٣٠٣ ﻫ) تاریخنده وفات ایلمشدر ٠

برمدت مصرده نشر علوم ایله اشتغال واواخر عمرنده طوغری اورادن شامه ارتحال ایتدکده اهالیٔ شام جناب معاویه‌یی وفضائل ومآثرینی صوردقلرندن (معاویه صحبت جناب رسول سبیله روز حشرده کندوسنی قورتاردیغنه راضی دکلیدرکه سائر اصحاب کرام اوزرینه برده تفضل ارزوسنده بولنسون) دیمکله اهالی بیچاره‌یی ایاقلری التنده الوب فنا حالده مجروح ایتدیلر صکره او حالده مکهٔ مکرمه‌یه نقل اولنوب اوراده متأثراً وفات ایلدی ٠

(سنن کبری) نام تألیف لطیفی کتب سته‌نك بشنجیسیدر ٠

§

﴿ نسر ﴾ — کرکسدن غلط اوله‌رق (کرکنز) دیدکاری وقره قوش جنسندن ایکن بعضیلرینك طوشانجیل نامنی ویردکاری قوشدر ٠

(نسر) قطب شمالیده ایکی کوکبه دخی علم اولمشدر اهل هیئت برینه نسر طائر دیکرینه نسر واقع دیرلر ٠

§

﴿ نسطور ﴾ — استانبول بطریقلرندندر معتقدات خرستیانیه‌یی تدقیق و (حضرت مریم والدة الله‌در) سوزینی جرح ایدرك برعقیدهٔ معدله نشر ایتمسی اوزرینه (افس) ده متشکل برمجلس مخصوص رهبانی طرفندن اشبو ذهابی رد وکندوسی آفروز ایدلدی ٠ لکن معتقدلری منقرض

اولدی . (اعتقادات خرستیانیده طتوز نمروله) دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ نسطوری ﴾ — خرستیانلرجه رفض عد اولنان مذهبلردن بریدر مؤسسی تئودور موپسو ویست ایسه‌ده (٤٢٨ م) ده مرقومك شاکردلرندن بری اولان نسطور یوس طرفندن نشر ایدلدی ٤٣١ و ٤٥١ و ٥٥٣ تاریخلرنده متعدد جمعیتلر طرفندن رد اولنمشدر . (نسطوریلرك اساس مذهبلری ایچون اعتقاد کلمه‌سنده طتوزنجی نمروله مراجعت بیوریله) .

§

﴿ نسف ﴾ — بخاراده واقع نخشب شهرینك نام معربیدر . (نخشب) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نسفی ﴾ — منارالانوار صاحبی حافظ الدین عبداه بن احمدك شهرتیدر کنیه‌سی ابوالبرکات اولوب (١٣١٠ م و ٧١٠ ﻫ) تاریخنده وفات ایلمشدر .

اشبو طبقه فقهای کرامندن (١٠٣٢ م و ٤٢٤ ﻫ) ده متوفی ابوعلی النسفی حسین بن حضر وکذا اوتنجی طبقه فقهای بنامندن (١١٤٢ م و ٥٣٧ ﻫ) تاریخنده عازم داربقا اولان امام نجم الدین ابوحفص عمر بن احمد نسفی بشقه ذاتلردر . (نخشب) کلمه‌سنده نظر بیوریله .

§

﴿ نسیمی ﴾ — اصل اسمی سید عماء الدیندر حلبده ساکن ایدی عشق الٓهی ایله سرمست وجد واستغراق اولدیغی حالده آغزندن ظاهری شرع شریفه منافی بعض سوزلر قاچیردیغندن قیون کبی دریسی یوزەرك شهید ایتدیلر علوم و فنونده مهارت کامله صاحبی اولوب عشق اوزرینه پك چوق اشعار وابیات سویلمشدر الیوم مرتب بردیوانی واردر .

کاتب چلبینك کشف الظنونده تحقیقنه کوره مومی الیه نسیمی (فضل

حروفی) شاگردلرندن ایمش حلبده تهـدتی (۱٤۱۷ م و ۸۲۰ ھ) تاریخندەدر .

§

﴿ نشأت ﴾ خواجه نشأت سلیمان افندی — (۱۷۳۵م و۱۱٤۸ھ) تاریخنده ادرنه‌ده زینت افزای عالم شهود اولوب عنفوان طفولیتنده درسعادته بالمواصله تحصیل معارف کلیه ایلدکدن صکره طریقت علیهٔ نقشبندیه‌یه سلوك ایتمش و منلا کورانی مسجدنده واقع قوناغنده بعض طلبه‌یه فارسی تعلیمی ومثنویٔ شریف اوقویانلرك مشکلاتنی حل و عبادات وطاعات ایله اشتغال ایتمش ایدی وفاتی (۱۸۰۷ م و ۱۲۲۲ ھ) تاریخنده‌در .
دیوان بلاغت عنوانی ایله (طوفان معرفت) نامنده‌کی اثر معجز بیانی شایستهٔ سایاش وتحسیندر مشارالیهك کراماتی دخی مشهود ودعاسی مقبول ایدی .

§

﴿ نشانجی محمد پاشا ﴾ — (بویالی) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نشانجی مصطفی پاشا ﴾ — علمادن بر ذات ایکن فضل ودرایتنه مبنی سلطان سلیمان حضـرتلری طرفندن مستشار اتخاذ ایدلمش و (۱۵٦۷ م و ۹۷۵ ھ) تاریخنده حلول اجل موعودیله عالم فانیدن رفع نشان وجود ایلمشدر .
(طبقات الممالك فی درجات الممالك) و (مواهب الاخلاق) جملهٔ آثارندن وایوبده‌کی نشانجی جامع شریفی تأسیسات خیریه‌سندندر . (نشانجی) اول وقتیله دولت علیه‌ده بر منصب ایدی .

§

﴿ نصف النهار ﴾ — هندسه‌جه هر دائره‌نك محیطی اوچ یوز آلتمش قسم مساوی‌یه تقسیم اولنه‌رق هر قسم بر درجه اعتبار اولندیغی مثلاو هر درجه آلتمش دقیقه وهر دقیقه آلتمش ثانیه وهر ثانیه آلتمش ثالثه وقس علی هذا اعتبار اولنه کلدیکندن وکرهٔ ارض دخی مدور اولمغله تقسیم ومساحه‌سی بر طاقم دائره‌لر واسطه‌سیله اولمق امر طبیعی بولندیغندن کرهٔ ارضك اوزرنده مرکز ومحورندن مرور ایتمك وکره‌یی ایکی قسم مساوی‌یه

تقسیم ایلمك شرطیله برچوق دوائر عظیمه مفروضدر بو دائره‌لردن كره‌نك هم مركزندن وهم قطب جنوبی وشمالیسندن یعنی محورندن مروری فرض اولنان دوائر كثیره‌یه نصف النهار دائره‌لری دیرلر كرهٔ ارضده واقع بر محلك طولی دیمك دائرهٔ نصف النهاره اولان اوزاقلغی دیمكدر نصف النهار دائره‌سنك طرف شرقیسنده طول شرقی وجانب غربیسنده طول غربی اطلاق اولنور هرملت بشقه برنصف نهاردائره‌سی اعتبار ایدرك خریطه‌لرینك حسابنی اكا اویدرمشلردر مثلا انكلیزلر لوندره‌ده واقع (قرینویج) رصدخانه‌سندن وفرانسزلر پارس رصدخانه‌سندن مروری مفروض دائرهٔ عظیمه‌یی نصف نهار دائره‌سی اعتبار ایلدیلر دولت علیه خریطه‌لرنده‌ده پارس رصدخانه‌سندن كچن نصف النهار دائره‌سی معتبردر ٠

§

﴿ نصوحی ﴾ — مشایخ كرامندندر واسمی محمد مسقط رأسی اسكدار اولوب (١٧١٧ م و ١١٣٠ هـ) یاخود (١١١٣ هـ) تاریخنده وفات ایلمشدر امناء افراده امام اولمشیدی ٠ قبری اسكدارده كندو نامیله مشهور تكیه‌ده‌در ٠

§

﴿ نصیبین ﴾ — دیار بكر ولایتنده ماردین سنجاغنه تابع برقضا مركزیدر وموصلك شمال غربیسندن ایكی یوز كیلومترو ایلروسنده وشابور نهری اوزرنده واقع اولوب تأسیسی نمروده حمل اولنمقده‌در ٠ روما جنرالی لوكولوس بو شهری ارمنستان حكمداری دیقراندن آلمشیدی درونده بیك بشیوز قدر نفوس تخمین اولنیور ٠

§

﴿ نصیری ﴾ — سوریه‌ده طرابلس وحلب ولایتی بیننده برقومدر قرق بیك نفوسدن عبارت اولوب یكرمی یكرمی بش قصبه‌یه تقسیم اولنمشلردر ٠ اوروپالیلر بونلرك اعتقادی حقنده قرمطلرك اعتقادینه مطابق ومذاهب اسلامیه‌یه مشابهدر دیرلر وبرازده خرستیانلق ویهودیلك قارشدیررلر ایسه‌ده حقیقتی ذهابلری كبی دكلدر ٠

§

﴿ نظام الدين ﴾ — سادات کرامدندر بخارادن درسعادته کلوب سلوری قپوسی خارجنده بنا کردەسی اولان زاویه ایچنـده امرار اوقات و (١١٥٠ م و ٩٥٧ ﻫ) تاریخنده اوراده وفات ایلدی . پدر عالیقدری سید شهاب الدین احمد بغـدادیدرکه نسبی زین العـابدین رضی الله عنه حضرتلرینه واصل اولور .

مخدوم مکرمی سید سیف الدین دخی مدارج علیـای کمالاته اتصال ایلمش فضلادن ایدی .

§

﴿ نظام الملك ﴾ — دولت سلجوقیه وزراسندن حسن تدبیر ایله السنده مذکور وذکر خیر ایله جهانده مشهور برذات اولوب اسمی حسن بن علی بن اسحق بن عباس کنیەسی ابوعلی مسقط رأسی طوسدر اصلنده نواحیٔ طوس دهقانلرندن برینك اوغـلی اولوب تعلم قرآن عظیم الشـاندن صکره بمقتضای علو همت زراعت وحراثته بدل علوم نافعەدن حدیث وفقه شریف اشتغالنه رغبتـله آز وقت ایچنـده کسب کمال ومعرفت ایلدی بعده بلخده وزیر اولان (علی بن شاذان) ك کتابت خدمتنده واندن صکره ملوك سلاجقەدن (الب ارسلان) ك پدری (داود بن میکائیل بن سلجوق) ك یاننده قالوب نیجه زمان مقام خدمتندەثابت وبرقرار وسپارش ایدیلان امورده چابکدست ومصلحتکذار اولدیغنـدن داوده کندیسـنی سودیرەرك مراتب سامیەده استخدام اولنمغه باشلادی بوندن صکره داود مومی الیهی اوغلی الب ارسـلانك خدمتنه تعیین واوغلنه (نظامی بابا اتخـاذ ایدوب عرض ایلدیکی هر بر اموری قبول ایله زیرا بر اهل خیر ودیندار ومدبر ومسـتقیم الافکار آدمدر) دیو توصیه ایتمکله الب ارسلان پدرینك وفاتنـدن صکره یرینه پادشاه اولدقده نظامی وزیر ایدوب کافهٔ امورنده مرجع طانیدی الب ارسلانك وفاتنەقدر بوصورتله یعنی تدبیر امور مملکت وتشید مبانیٔ سلطنتده کمال موفقیتله اون سنه مسند نشین وزارت اولوب شاه مشار الیهك وفاتنده اولادی بابالرینك تختنه چیقمق هوسیله نزاع وجدال چیقاردیلرسەده نظام الملك تدبیریله تخت سـلطنت (ملکشاه) ده قرارکیر اولدی نظامك اعتبارجه ملکشاه دورنده کوردیکی بر فرق وتفاوت وار ایسه اوده کافهٔ

مهام دولتی علی الاطلاق ید نفوذینه آلمش و (اتابك دولت) عنوانه نائل اولمش ایدی . بو وجهله یکرمی سنه دخی مشار الیه وزیر اولدیغی حالده (١٠٩٢ م و ٤٨٥ ﻫ) تاریخنده اصفهاندن کاورکن (نهاوند) ده بعد التراویح حسن صباح نام زندیق عونەسندن عمر الادانی نامنده بر کنجك شقینك شهید خنجر غدری اولەرق اصفهانده دفن ایدلدی .

مجلسی دائما علما و صلحا ایله مملو اولوب زیارتنه کلان صوفیه فقراسنی فوق الحد تعظیم و انعام و تکریم ایلر ایدی . ابتدا مدرسه بنا ایدن نظام الملکدر اکرچه مشار الیەدن اول دخی بر طاقم مدرسه قلقلی یرلر وار ایدیسەده بونلر وظیفه و تعیین و تدریسسز تکیه و خانقاه طرزنده اولدیغندن نظام یاپدیردیغی مدارسه متعدد و مشهور مدرسلر و مکمل علوفەلر تخصیص ایتمشدر امام قشیری و ابو منصور شجاع و امثالی ائمهٔ کباردن استماع احادیث نبویه ایدوب کندوسندن دخی ائمەدن برجماعت استماع حدیث ایلدی (بن بوامر مهمك اهلی اولمدیغمی بیلورم مرادم رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلمدن حدیث روایت ایدن کروه پرشکوه عدادینه داخل اولمقدر) دیو علم حدیثه صدق رغبت و اهتمام کوسترر ایدی . عسکر طائفەسنه اراضیدن حصه‌یی ابتدا نظام الملك ویرمشدر . حضرت عمر رضی الله عنه زماندن عصر نظامه کلنجه‌یه قدر اراضیدن حاصل اولان عشر و خراج طوپلانوب هر کسك علوفهٔ معینه‌سی دیوانندن ویرلمك رسم مقرر ایکن نظام الملك عسکر حصه‌دار ملك اولدیغی حالده اعماره جداً سعی و خدمت ایدر مطالعه‌سیله طائفهٔ مزبوره‌دن هر کسه حصه‌سی مقدارنجه یر ویرمکی تسبیب و صکره کلنلر دخی بو قانونك اجراسنی تصویب ایتمکین عادت مستمره حکمنه کیرمشیدی بونلردن بشقه (نوروز) شمس برج حوتك نصفنه کلدیکی زمان اعتبار اولنمقده اولدیغی حالده نظام بونی دخی رأس حمله تحویل و برز صد جدید ترتیبیله علم هیئت و فلسفه‌یی توسیع ایتمشدر .

§

﴿ نعلینجی دده ﴾ — مجاذیب الهیه‌دن و مشایخ خلوتیه‌دن (محی) نامنده بر ذاتك عنوانیدر (١٥٩٢ م و ١٠٠١ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی .

اسكوبليده خراججی مسجدی قارشوسنده واقع تربهٔ مخصوصی درونده مدفوندر . مومی الیهك بعض محبلرندن بشقه هیچ بر کیمسه نظرنده شهرتی اولمدیغی حالده وفاتی کوزن فاتحده نمازی قلنوب سلطان مراد ثالث حضرتلری تکمیل وکلا وامرا ایله وکمال دبدبه واحتشام ایله جنازه نمازنده حاضر بولنمش و استانبول خلقی همان کاملاً طوپلاندیغندن جنازه‌سی فاتحدن اسکوبلی یه قدر باش اوزرنده اقشام اذاننه دکین انجق کوتوریله بیلمشدر .

فاتح جوارنده کیجه کوندز پریشان حال طولاشوب واست کادیکی یرده یاتوب و (١٨٧٤ م و ١٢٩١ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن مجذوبه صابره قادینك جنازه‌الایی دخی همان نعلبنجی دده‌یه یقین ایدی . قبری ایکی علی پاشا حمامی قارشوسنده واقع قیون بابا تربه‌سی درونده‌در .

§

﴿ نعمان ﴾ بن المنذر یاخود الاعور — حیره ملوکندن مشهور قصر خورنقك بانیسیدر . روایته کوره اشبو قصر خورنق یکرمی سنه ظرفنده یعنی (٤٠٣ م) تاریخنده رسیدهٔ حد ختام اولمش و مومی الیه نعمان مثلی دیکرلرینه یاپمسون دیو معماری اولان (سنمار) ی بالای قصردن آتدیره‌رق معمورهٔ حیاتنی ویران ایلمشدر . حتی بین العرب (جزاء سنمار) مثل مشهوری احسانه بدل اسائه‌یه مجازاة کورنلر حقلرنده ایراد ایدیلور .

بعض اقواله کوره دخی قصر مذکور بیتوب منظور استحسان اولدقده (سنمار) اکر بنم مستحق اولدیغم اجری ویره‌جککزه واثقلیغی بیله‌جککزه امین اولیدم سزه بر بنا انشا ایدردم که کونش نه طرفه دور ایدرسه اوده اوسمته دونردی دیمسیله نعمان مادام که سن بوندن دها اعلی قصر یاپه بیلور ایدك نیچون بکا یاپمادك دیه‌رك بیچاره‌یی وجه سابق اوزره تلف ایتمشدر .

قصر مزبور ملوك فرسدن (یزدجرد) بن شابورك زیر حمایه‌سنده اولان حیره‌یه اطبا تنسیبیله کوندردیکی اوغلی (بهرام) ایچون نعمان بن اعور

واسطه‌سیله یادبرلشیدی چونکه بوندن اول یزد جردك اوغلی یشامش ایدی ·

§

﴿ نعیما ﴾ — تاریخ مشهور مؤلفی اولوب نامی مصطفی ذاتی حلب الشهبادندر · تحصیل دستمایهٔ عرفان ایلدکدن صکره داخل زمرهٔ تبرداران سرای عتیق اولوب بعده کروه کتابه التحاق و وزرای کرامدن قلایلی احمد پاشا جنابنه انتساب ایله دیوان افندیلکی رتبه‌سنی اکتساب ایلدی · مؤخراً پاشای مشارالیه مسند والای صدارته چیقمکله دها زیاده مرعی و محترم و اناطولی محاسبه‌جیلکیله دخی مکرم اولمشیکن هرنصلسه اندن صکره براعتدال حال استحصال ایده‌میوب ماند جزر ومد دوچار کش‌مکش قبول ورد اوله‌رق نهایت (١٧١٥ م و ١١٢٨ ﻫ) تاریخنده موره‌ده واصل دار النعیم اولدی ·

§

﴿ نفعی ﴾ ارضرومی — شعرای بنامدندر هجوده امثالی کورلمدیکندن (آتشزبان) لقله توصیف ایدیلور ایدی تکیه صاحبی صدر اعظم بیرام پاشایی هجوی اوزرینه (١٦٣٤ م و ١٠٤٤ ﻫ) تاریخنده احناق اولندی قصائدده شهرت کامله‌سی وبر دیوانی وآثار سائره‌سی واردر ·

§

﴿ نفیسه ﴾ بنت حسن بن زید بن امام حسن — خاندان جناب رسولدندر (٨٢١ م و ٢٠٨ ﻫ) تاریخنده مصرده وفات ایدوب الیوم مشهور انام اولان مقام عالیلرینه دفن اولنمشدر ·

§

﴿ نقراوش جبار ﴾ — قبل الطوفان مصرده حکمدارلق ایتمش برذاتدر (امسوس) کلمه‌سنه نظر بیوریله ·

§

﴿ نقشبندی ﴾ — (محمد بهاءالدین وطریقت) کلمه‌لرینه نظر بیوریله ·

§

﴿ نقشی ﴾ — عصر حاضر خریطه‌لرنجه سیقلاد اطه‌لرینك نام دیکریدر ·

§

﴿ نمرود ﴾ — کوش بن حامك اوغلیدر آثوریلرك آثوریاده حکومت ایتدیکی زماننده بو دخی حبشستاندن ارض کلدانه کلوب بابلونیا ملك کلدانك برنجی پادشاه وفخی اولدی · موسی الیهك (٢٢٨٥ یاخود ٢٢٣٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچبیك اوچیوز طقوزسنه مقدمنده اجرای حکومت ایتدیکی وبابل وقلاش وشانی و (ارس) شهر قدیملرینك بانیسی ایدوکی ظن اولنیور · برو وایتده باباسی کوش دخی حکومت ایتمشدر · نمرودك نبوتنه قائل اولنلرده واردر · اشبو نمرود لفظی مؤخراً برعنوان حکمنه کیروب اخلافنك اکثریسی قبول ایتدیلر · نمرود ابراهیم دخی انلردن بریدر ·

§

﴿ نوائی ﴾ — مشاهیر ادبای اتراکدندر (میر علیشیر) ه نظر بیوریله ·

§

﴿ نوبه ﴾ — افریقاده برقطعه‌در شمالاً مصر جنوباً حبش بیننده واقع وجنوبدن شماله طولی بیك بشیوز قرق وعرضی بشیوز یتمش التی کیلومترو اولوب ایکی ملیون نفوسی جامعدر نیل مبارك اشبو قطعه‌ده جنوبدن شماله مرور و بحر الازرق وتاقه‌زی نام نهرلره انقسام ایدر · نوبه‌نك بحر احمرله نیل بیننده بولنان قطعهٔ شرقیه‌سی برطاقم قوم وقیالر ونادراً صویه تصادف اولنور چوللردن عبارت اولوب جهت غربیه‌سنده (صنعا)(حالفای) (شندی)(دامدر) (دونغولا) مملکتلری بولنمقده‌در · مصر والیسی محمد علی پاشازاده ابراهیم پاشا (١٨٢٢ م و١٢٣٨ ه) تاریخنده بورایی فتح ایده‌لیدنبرو اهالیسی مصره تابع بولنورلر هواسی غایت صیجاق ایسه‌ده صاغلامدر وبغدای آرپه نخود مرجمك توتون شکر قامشی وسائر نوع محصولاتی واردر وفیل صرتلان تمساح دوه قوشی زرافه کبی حیوانلر پك چوقدر و اره‌صره چکرکه‌ده اکسك اولمز ·

باشلیجه تجارتی اسرا النون توزی سنامکی دوه قوشی تویلرینه منحصردر . ازمنهٔ قدیمه‌ده (میروئه) ایمپراطورلغنك کرسی ادارهسی ایدی رومالیلریك اسکی زمانده ناپوتایه قدر کیردیلرسه‌ده مملکتك ساحل شمالیسندن ماعدا محللره تصرف ایده‌مدیلر .

§

﴿ نوتون ﴾ — انکلیز مشاهیر معارفندانندر (١٦٤٢م و ١٠٥٢هـ) ده انقولن قونتلغنده (غرانتام) شهرنده تولد و (١٧٢٧م و ١١٤٠هـ) تاریخنده وفات ایتمشدر . ریاضیونك و علم حکمت و نجوم و طبیعت اربابنك برنجیلرندن صاییلور یکرمی اوچ یاشنده ایکن مسائل حسابیه‌دن خیلی شیلر بولدی و بر دفعه اوتورر کن اوکنه دوشن بر المادن و (کپلر) لك حرکات اجرام حقنده وضع ایتدیکی قوانیندن بالاستدلال اجرام مزبوره‌نك بربرینه اولان جذبلرینك جوهرلریله متناسب اولدیغنی و ارض اوزرنده ایکی جسمك بربرینی جذبی و صورلرك مدو جزری دخی ینه بوقانونه تابع ایدوکنی کشف و استخراج و کندو نامیله مسمی تلسقوپی ایجاد ایلدی . حکمت طبیعیه‌نك قواعد ریاضیه‌سی و بصر و ضیایه دائر تحقیقاتی حقنده‌کی اثرلری مقبول انامدر . (نوتون) یورلماز بر دوامه و فوق الغایه بر صبر و ثباته مالك ایدی .

§

﴿ نوح ﴾ علیه السلام — انبیاء عظامدن اولوب پدری لامك بن متوشلخ بن ادریس علیه السلام و والده‌سی قینوس بنت براکیل بن محویل بن قین بن آدم علیه السلامدر . کندولرینه آدم ثانی دینیلور چونکه بشر طوفان مناسبتیله ایکنجی دفعه اوله‌رق اولاد نوح علیه السلامدن تناسل و تشعب ایتمشلر ایدی . حضرت ادریسدن صکره ابتدا حق تعالی حضرت نوحی پیغمبر بعث بیوردی اللی یاشنده مبعوث اولوب روایته نظراً طقوز یوز اللی سنه قومی میاننده دعوتله مشغول اولدیغی حالده بومدت ایچنده تجدد ایدن اوچ قرن اشخاصدن انجق جزئی مقدار کیمسه ایمانه کلوب قصوری عناد کفرلرنده دوام و اصرار ایتدکلرندن نبی مشارالیه حقنده درلو ادبسزلکلره اجتسار ایلدیلر . حتی اول نبی عالیشانی بعض وقت بر مرتبه

دوکرلردی که میت اولدی ظنیله براغوب کیدرلردی . مشار الیه ایسه او وقت
بولندقده (یارب قومنك کناهنی عفو و مغفرت ایله زیرا حقیقت حالدن
بیخبردرلر) دیو دعا ویننه کیدوب ملاعین مرقومه‌یه قبول دین ایچون نصح
و پند اجرا بیورور ایدی . عاقبت کروه متمردینك ایمانه کلمرلرندن مأیوس
ونومید اولدقده حقلرنده (رب لاتذر علی الارض من الکافرین دیاراً)
دیوب دعا بیورمغله کندولرینه کشتیسوار سلامت اولان اولاد و اصحابندن
بشقه مجموع خلق جهان غرق امواج طوفان اولدی (طوفان کلمسنه
مراجعت بیوریله) مشارالیه تعلیم جناب جبریل ایله کمی یاپمغه باشلادیغنده
قومی (پیغمبرلکدن صکره دولکرلکه باشلادك) دیه‌رك هزل و استهزا
ایدرلردی .
ابتدا رمضانده صائم اولان حضرت نوح علیه السلامدر .

§

﴿ نوح ﴾ بن مریم — کنیه‌سی ابو عصمه‌در . طبقهٔ اولی فقهاسندن
اولوب فقه ابی حنیفه‌یی جمع ایدنلرك اولی بولندیغندن جامع لقبیله دخی یاد
اولنور . خلفای عباسیه‌دن ابو جعفر المنصور زماننده (مرو) قاضیسی
ایدی . وفاتی (٧٨٩ م و ١٧٣ هـ) تاریخنده‌در .

§

﴿ نورالدین شهید ﴾ محمود ملك العادل — عماد الدین زنکی نك
ایلك اوغلی ومصر وسوریه حکمداریدر (١١٤٦ م و ٥٤١ هـ) تاریخنده
حلب تختنه جلوس ایلدی . قرنداشی سیف الدین غازی دخی موصل
حکمداری ایدی . ایکنجی صلیبیون محاربه‌سنده قرنداشیله برابر خرستیانلری
مغلوب ایدوب ممالکنی بین النهرینه قدر توسیع و سوریه‌ده برچوق ایالتلر
فتح و تسخیرندن صکره (١١٧٣ م) ده آلتمش سکز یاشنده اولدیغی
حالده شامده بر محاربه‌ده شهیداً وفات ایلمشدی . مشار الیه
جنکاورلك خصائلنه و بیوك پادشاه فضائلنه مالك اولوب علوم وفنونی
سور ایدی . بر طاقم شهرلر مکتبلر مدرسه‌لر خسته‌خانه‌لر کاربانسرایلر
جامعلر تأسیس ایلمشدر . کوکرجین پوسته‌سی ایجادی بوکا حمل و اسناد
ایدیلور . اولا وجه ارضده دارالحدیث بنا واکا کتب کثیره وقف ایدن

مشار اليه اولوب امور خيريه‌ده غايت سريع ايدی وحربده قدم ثباتی ظاهر وفن رمی‌ده كماليله ماهر اوله‌رق اهل دينی غايت سور وانلره محببتی قدر اكرام وانعام ايلردی مشار اليه اعلا وادنی هيچ بركيمسه‌نك حقوقنه اصلا تعدی ايتمامش و مال غنايم وقوعبولدقجه حصه‌سنی علمانك حلنه فتوی ويردكاری مقدار اوزرينه تخصيص ايدوب فضله براقجه قبول ومادام الحيات ايپك التون كموش مثللو شيلری اكتسابه التفات ايلامشدر . شامك بتون سورلرينی وحلب حما حمص قلعه‌لرينی مشار اليه بنا ايلدی اليوم قبر شريفی شامده معروف ومشهور زيارتكاهدر .

§

﴿ نورالدين ﴾ علی بن موسی بن عبد الملك ابن سعيد بن محمد — ابن سعيد المغربی ديمكله معروفدر عالم علامه و اديب فهامه اولوب (١٢١٣ م و ٦١٠ ھ) تاريخنده غرناطه‌ده تولد ايلدی .

اول اشبيليه اعلامندن اخذ علوم ايله برچوق آثار نافعه وجوده كتورمشدركه كتب آتية الاسامی او جمله‌دندر . المرقصات . المطربات . (المرقص والمطرب دخی دينور) المقتطف من ازاهر الطرف . الطالع السعيد فی تاريخ بنی سعيد . المشرق والمغرب . الاسفار الرذمة . وسائره .

مومی اليه حداثت سنی زمانلرنده تجبی جلب ايده‌جك صورتده نظم شعره دخی كيرشمش ايدی بر دفعه چوجقلغی هنكامده هبوب نسيم ايله صفحه‌سنده اوفاجق اوفاجق خطوط امواج تشكل واوزرينه برطاقم دالر تمايل ايدن بر نهر كنارينی شو وجهله توصيف ايلمشدر .

كانما النهر صفحة كتبت اسطرها و النسيم ينشئها
لما ابانت عن حسن منظرها مالت عليها الغصون تقرأها

ملوك الشعر نامنده مرتب ومدون بر ديوانی واردر . ابتدا مصره واندن حلبه كيدوب اميری ناصر حقنده بر قصيدهٔ طويله تنظيم و مشار اليه كندوسنی برچوق نعم ونقود ايله تكريم ايتدكدن صكره موصل وبغداده ارتحال ايلدی شامده ملك معظمك مجلسنه داخل و مشار اليه ايله خلوتنشين انس والفت اولمغه نائل اولمشدر . بغداده ارتحالی (٦٤٨ ھ)

تاریخنده ایدی . مؤخراً بصره‌یه رحلت و اورادن جده گیدرك مغربه عودت ایلدی . عودتنده بتون سیاحتنی و مشهودات و وقوعاتنی جامع برکتاب یاپوب اسمنی (نفحة المسکیة فی الرحلة المکیة) قودی . و امیر ابی عبدالله المستنصر نزدنده رتبهٔ رفیعه‌یه نائل اولدی . امیر مشارالیه کندوسنی آخر عمرنده هدف جفا ایتمکله مشار الیه وادیٔ تظلمده برمنظومه یازمشدرکه (لاترعنی بالجفا ثانیة) مصراع سوزش اداسی نظم مذکور جمله‌سندن اولوب امیر بونك اوزرینه کسب رقت و مومی الیهی وقتنه قدر مستغرق نعمت ایتمشدر . وفاتی (١٢٨٨ م و ٦٨٥ ﻫ) ده تونسده وقوعبولدی . برچوق آثار ادبیه و نادره‌سی وار ایسه‌ده بوراده تذکاری موجب صداع اولور .

§

﴿ نورالدین علی ﴾ — اندلس حکماسندندر . بسطه‌ده دنیایه گلوب (١٤٨٦ م و ٨٩١ ﻫ) تاریخنده باجه شهرنده عازم داربقا اولمشدر . (اشرف المسالك فی مذهب المالك) (شرح ایساغوجی) (کشف الاسرار عن علم الغبار) (تقریب المواریث) (شرح الثقلین) (شرح کلیات الفرائض) (شرح قانون الحساب) وامثالی قرق درت عدد تألیفاتی واردر . کنیه‌سی ابوالحسن ایدی .

§

﴿ نورالدین علی ﴾ — یمن امراسندن و صلحای فقهای شافعیه‌دن ایدی . بوذات توابعیله یمنده (حب) قلعه‌سنده ساکن اولوب اوته‌دنبرو دولت علیه‌یه انقیاد و صداقتدن بشقه برحرکتی کورلمامش و دائما عساکر عثمانیه‌یه معاونت وطرفدارلقدن ماعدا برمعامله‌سی ایشیدلمامش ایکن یمن والیسی غدار محمود پاشا مالنه طمعاً قلعه‌سنی برقاچ آی محاصره و بعده (بر ایش بجرمه‌دیکندن) صوری برمصالحه عقد و کورشمك ایچون جلب ایدوب بیچاره اختیاری آق صقالنه و سبقت ایدن بونجه خدمات صادقانه‌سنه ذره‌جه حرمت ایتمیه‌رك ایکی یوز قدر آدملریله برابر قتل واموال واشیاسنی مصادره ایلدی . بووقعه (شهید مومی الیهك مذهبجه مخالف اولان زیدیلر مستثنا اوله‌رق) یمنلیلرك فوق الغایه اغبرارینه وآره‌دن چوق بچمکسزین برعمومی اختلاله سبب اولمشدر .

§

﴿ نورالدين افندى ﴾ — قوجه مصطفى پاشا درگاهى پوست نشينى ايدى (١٧٤٧ م و ١١٦٠ ﻫ) تاريخنده طقسان التى ياشنده وفات ايتمشدر . وفاتى اثناى ذكرده اولوب بتون اصحاب واحبابيله وداع ايدرك كوچمشدر .

§

﴿ نوربانو ﴾ قادين — سلطان مراد ثالث حضرتلرينك والدهٔ محترمه‌لرى اولوب (١٥٨٣ م و ٩٩١ ﻫ) تاريخنده وفات ايلمشدر اسكدارده والدهٔ عتيق جامع ومشتملاتى وچارشو حمامى واستانبولده ديوان يولنده‌كى چفته حمام ويكى قپو حمامى مشاراليها طرفندن تأسيس اولنمشدر .

§

﴿ نورمان ﴾ — فرانسه‌نك شمال طرفلرنده مسكون جرمان طائفه‌سندن بر وحشى قبيله‌در . بونلر (٨٤٣ م و ٢٢٩ ﻫ) دن اعتباراً برقاچ دفعه قايقلرله پورتكيز ساحلنه كاوب اللرينه كچنلرى اعدام وشهرلرى احراق واضرار وايكى سنه صكره فرانسه شهرلرينه اطالهٔ دست غارت وخسار ايلدكارى حالده (٨٦٠ م و ٢٤٦ ﻫ) ده بحر بالطيقك شرق جهتنده خدمتلرى سبقت ايدن برتجار جمهوريتك دلالت ورخصتيله بردوقه‌لق تشكيل و (كئيف) شهرينى مركز حكومت اتخاذ ايدرك اورتودقس مذهبنه كيرمشلر وفقط طرق معيشتلرينى قورصانلقله تأمينه چالشمشلردر . نورمانلر (٨٩٦ م و ٢٨٣ ﻫ) ده بريتانياده (نورتمبرلاد) جهتنده برلشوب نورمانديا ناميله برحكومت دها چيقارديلر و (١٠٥٢ م و ٤٤٤ ﻫ) ده سيجلياده‌ده برحكومت تأسيس ايلديلر .

§

﴿ نورمانديا ﴾ — فرانسه‌نك قديم برايالتيدر . شمالاً مانش دكزى شمال غربيده يقاردى غرباً بريتانيا جنوباً من وپرش جنوب شرقيده فرانس اطه‌سى ايله محدود اولوب طولاً ايكى يوز يتمش عرضاً يوز اون كيلومترو وسعتنده‌در . نورمانديا فرانسه‌نك اك معمور ومحصولدار ايالتلرندن صايلور سواحلى برچوق ليمان وكمى ياتاقلرينى حاويدر . وهواسى رطوبتلى وصفوتجه‌در . هرنوع حبوبات ومحصولاتدن ماعدا معدن كورى وتيمور

معدنی و تحجرلری واردر . نورماندلر چالشقان وذکی ایسه‌لرده حیله‌کار
ومنفعت‌پرست اولورلر خرستیانلق اوچنجی عصرده بورایه داخل اولدی .
معهود کیلیوم (١٠٦٦ م و ٤٥٩ ﻫ) تاریخنده انکلتره‌یی فتحنده نورماندیایه
حاکم ایدی . (١٢٠٣ م) ده فلیب اوکوست و (١٣٤٦ م و ٧٤٧ ﻫ) ده
دخی انکلتره قرالی اوچنجی ادوار ضبط واستیلا ایلدکدن وداها برخیلی
تحولاته اوغرادقدن صکره (١٤٥٠ م و ٨٥٤ ﻫ) ده یدنجی شارل
طرفندن قطعیاً تسخیر ایدلدی .

§

﴿ نوشروان ﴾ — ساسانیاندن عجم شاهیدر . (٥٣٥ یاخود
٥٣١ م) ده پدری قبادک یرینه جلوس ایتدی و پدرینک روماللوره قارشو
یاپدیغی محاربات سببیله حاصل اولان اویغونسزلقلری حسن تدبیر ایله تعمیر
و (٥٣٣ م) ده ایمپراطور ژوستنیندن ایله برکوزل معاهده عقد وچوق
چکمکسزین نقض عهد ایدوب اون سنه ظرفنده سوریه وقپادوقیا
وبین النهرینی ضبط ایلدی ودیکر بر محاربه‌یله دخی بعض روما ایالتلرینی آلوب
ایمپراطوری هرسنه اوتوز بیک آلتون ویرمک اوزره ویرکویه باغلدی
وبرچوق هندستان حکومتلرینی زیر اطاعته آلوب شرق جهتجه ممالکنی
فوق الغایه توسیعه وطاغستان وخزر طوائفنی تربیه ایتدکدنصکره بحر خزر
کنارندن طاغه قدر برسور چکدیروب بوطرف ممالکنی طوائف مذکوره‌نک
شر ومکیدتندن تأمینه موفق اولدی . (بو سور طاغستانده تیمور قپو
دیدکلری محلده ایدی) .

ژوستنیدنک خلفی اولان ژوستن ویرکوی مزبوری ایفادن امتناع ایلدیکندن
نوشروان تکرار روماللر اوزرینه یوریه‌رک برچوق روما ممالکنی تخریب
ایلدکدن صکره (٥٧٩ م) ده (ژوستن)ک یرینه کتورلمش اولان ایکنجی
تیبرک مصالحه‌طلب جانبنه دوشدیکی وعقد معاهده‌یله داها برچوق محللر عجمستانه
الحاق ایدیله‌جکی صره‌ده نوشروان ترک عالم فنا ایتدی . مشارالیهی عجملر
عادل وسخی وروماللر ظالم وغدار عد ایدوب یالکز شجاعتنی تقدیر ایدرلر
(کلیله ودمنه)یی هنددن کتوردوب انوار سهیلی نامیله لسان فارسی‌یه ترجمه

ایتدیرن واباحیه مذهبنك صاحبی (مزدك) نام خبیثی اعدام ایدن بودر .
(مزدك) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نوغای ﴾ — قفقاسیه‌نك شمالنده منتشر تاتار ویا ترکنلردن برشعبه‌در . طونه‌یه طوغری قوبان نهرینك صول طرفنده ساکن اولورلر واوچیوز بیك قدر صایلورلر کافه‌سی اسلامدر . بونلرك بر طاقی زراع ودیکرلری بدوی اولوب بدویلری بحری وبری صیادلق ایله تعیش ایدرلر . نوغایلر جنکیز خانك حفیدی اولان (نوغای) نام ذاته نسبتله بو نامی آلمشلر وموی الیه (۱۲٦۱ م و ٦٦۰ ھ) تاریخنده قپچاق قبیله‌سنه قارشو استقلالنی اعلان ایلمش ایدی . (تاتار) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ نومیدیا ﴾ — الیوم قسطنطنیه ایالتیله تونس ولایتنك برقطعه‌سندن عبارتدر غرباً موریتانیا شرقاً قارتاج اراضیسی بیننده ایدی . بوراسی برمدت ایکی مستقل حکمدار اداره‌سنده ایکن (۵۵٦۹ خ) تاریخنده یعنی میلادك یکرمی بش سنه مقدمنده روما حمایه‌سنه ومتعاقباً طوغریدن طوغری زیر اداره‌سنه کچوب بشنجی عصر میلادیده واندالر طرفندن ضبط اولندی و (۵۳٤ م) ده رومالیلر تکرار آلدیلرسه‌ده نهایت یدنجی عصرده اسلامك اولدی . نومیدیلر بدوی اقوامدن عد اولنورلر ایسه‌ده مدت مدیده فنیکه‌لیلره تابع اولان جهات ساحلیه اهالیسی شهرلرده مسکون ایدیلر . سوار یلکده مهارتلری مشهوردر .
نومید لسانی بربر لساندن عبارتدر .

§

﴿ نووی ﴾ — محدثین کرامدندر اسمی محیی الدین یحیی بن شرف الدین نوویدر شامده اوتورر ایدی . (۱۲۷۷ م و ٦۷٦ ھ) تاریخنده وفات ایلدی . صحیح بخاری ومسلمدن اقتباساً اصول وفروع دینه متعلق (اربعین النووی) نام کتابی یازمش ودها برچوق تألیفات براقشدر .

شافعی المذهب اولدیغندن فقه شافعی یه خیلی خدمتی سبقت ایتدی . مذهب مذکوره دائر مؤلفات نفیسهٔ کثیره سی دخی واردر .

§

﴿ نوه برده ﴾ — یزدین سنجاغنده واقع (کیلان) قصبه سنك نام دیگریدر .

§

﴿ نهاوند ﴾ — عراق عجمده قدیم (اقبانان) یعنی همدان شهرینك جنوبنده و کرمانشاهك شرق و جنوب شرقیسندن یوز قرق کیلومترو ده واقع برشهردر . (٦٤١ م و ٢١ ﻫ) تاریخنده عجملرك بش سنه مقدم دوچار اولدقلری (مداین) مغلوبیتنك آجیسنی چیقارمق اوزره بوراده یوز اللی بیك عسکر جمع ایدکلری حضرت (عمر) رضی الله عنهك مسموعی اولدقده جسیم براردو ترتیب و (نعمان بن مقرن) قومانداسنه تسلیم ایدوب اوزرلرینه کوندردی واردوی مذکور نهاونده پك بیوك بر مظفریته نائل اولدقدنصکره همدان و اصفهان و خراسان طرفلرینه دخی هجومه باشلدی . بو محاربه ده سرعسکر مشارالیه ایله برابر پك چوق اسلام شهید اولمش و اعدا دخی آرتق کندوسنی طوپلایه مز درجه یه وارمشدر .

§

﴿ نهایة الادراك فی درایة الافلاك ﴾ — (١٣١١ م و ٧١٠ ﻫ) ده وفات ایدن علامه قطب الدین محمود بن مسعود شیرازینك علم هیئته دائر اثریدر . سنان پاشا تحشیه ایلدی .

﴿ نهایة الادب فی اشعار العرب ﴾ — بیك عدد قصائد ممتازه یی جامعدر .

﴿ نهایة الارب فی فنون الادب ﴾ — (١٣٣١ م و ٧٣٢ ﻫ) ده وفات ایدن شهاب الدین احمد بن عبدالوهاب نوری کندینك سماء و اثار علویه وارض و عالم سفلیه و نبات و طب و تاریخ و سائره یی مشتمل اثریدر .

﴿ نهایة الایجاز ﴾ — (١٢٠٩ م و ٦٠٦ ﻫ) ده وفات ایدن امام فخرالدین محمد بن عمر رازینك علم بیان حقنده رساله سیدر .

❁ نهاية الفور فى مسائل الدور ❁ — (١١١٠ م و ٥٠٥ ﻫ) ده وفات ايدن امام ابى حامد محمد بن محمد غزالينك اثريدر .

§

❁ نهر ❁ — اوروپا وآسيا وافريقا وآمريقا قطعه‌لرنده موجود ومشهور اولان نهرلر شونلردر .

عدد	اسامی	منصب اولديغی دكزلر		
١	تيشوار	بحر منجمد شمالى يه		اوروپاده
٢	دوونياى شمالى	بحر بالطقه	بو نهرلا دوغا كولندن	
٣	طورنئا	بحر بالطقه	ظهور و پترسبورغ	
٤	نوا	بحر بالطقه	شهرندن مرورايدرك	
٥	دوونياى جنوبى	بحر بالطقه	فنلاندكورفزينه منصب	
٦	نيه‌من	بحر بالطقه	اولور	
٧	ويستول	بحر بالطقه	اوستريا وروسيه ايچندن كچر	
٨	اودر	بحر بالطقه	اوستريا ايچندن كچر	
٩	آلپ	بحر شماله		
١٠	تايمس	بحر شماله	(تايمس) كلمه‌سنه نظر	
١١	رن	بحر شماله	فرانسه وپروسيا ممالكندن كچر	
١٢	موز	بحر شماله		
١٣	وه‌زر	بحر شماله	پروسيا ممالكندن كچر	
١٤	سن	بحر مانژه	پارس شهرندن مرورايدر	
١٥	لوار	بحر محيط غربى يه	فرانسه‌دن مرورايدر	
١٦	غارون	بحر محيط غربى يه	فرانسه‌دن مرورايدر	
١٧	آدور	بحر محيط غربى يه	فرانسه‌دن مرورايدر	
١٨	درو	بحر محيط غربى يه	اسپانيادن مرورايدر	
١٩	تاژ	بحر محيط غربى يه	اسپانيادن مرورايدر	
٢٠	وادئ عند (كواديانه)	بحر محيط غربى يه	اسپانيادن مرورايدر	
٢١	وادئ كبير (كوادليكوير)	بحر محيط غربى يه	اسپانيادن مرورايدر	
٢٢	ابر	بحر سفيده	اسپانيادن مرورايدر	
٢٣	رون	بحر سفيده	فرانسه‌دن مرورايدر	
٢٤	آرنو	بحر سفيده	ايتاليا‌ده فلورانسه‌دن كچر	
٢٥	تيبر	بحر سفيده	ايتاليا‌ده رومادن كچر	
٢٦	طونه	بحر سياهه	(طونه) كلمه‌سنه نظر	
٢٧	طورله (دنى استر)	بحر سياهه	(دنى استر) كلمه‌سنه نظر	
٢٨	اوزى (دنى اپر)	بحر سياهه	(تن اپير) كلمه‌سنه نظر	
٢٩	تن (دون)	بحر ازاقه	(دون) كلمه‌سنه نظر	
٣٠	وولغا (اتل)	بحر حزره	روسيه ممالكندن كچر	
٣١	يايىق (اورال)	بحر حزره	(اورال) كلمه‌سنه نظر	

عدد	اسامی	منصب اولدیغی دکز		
١	اوبی	بحر منجمد شمالی یه	سیبریادن مرور ایدر	آسیا
٢	ینی سی	بحر منجمد شمالی یه	سیبریادن مرور ایدر	
٣	لنا	بحر منجمد شمالی یه	سیبریادن مرور ایدر	
٤	آمور (اولو قایناق)	بحر اوقوجقه یه	سیبریادن مرور ایدر	
٥	هوانغهو	بحر اصفره	چین الکاسندن کچر	
٦	کیانغ	بحر اصفره	چین الکاسندن کچر	
٧	مدقونغ	بحر چینه	هند شرقیدن کچر	
٨	غانژ	بحر محیط بنکاله کورفزینه	(غانژ) کلمه سنه نظر	
٩	سند (هندوس)	عمان کورفزینه	(سند) کلمه سنه نظر	
١٠	شط العرب	بصره کورفزینه	(شط) کلمه سنه نظر	
١١	جیحون	اورال کولنه	(جیحون) کلمه سنه نظر	
١٢	سیحون	اورال کولنه	(سیحون) کلمه سنه نظر	
١	نیل مبارك	بحر سفیده	(نیل) کلمه سنه نظر	افریقا
٢	سنه غال	بحر محیط غربی یه	(سنغال) کلمه سنه نظر	
٣	غامبی	بحر محیط غربی یه		
٤	کوارا (نیژر)	بحر محیط غربی یه		
٥	زایر (قونغو)	بحر محیط غربی یه		
٦	اورانژ (غارب)	بحر محیط غربی یه		
٧	زامبز	بحر محیط هندی یه		
٨	جادی	جاد کولنه		
١	ماقانسیه	بحر منجمد شمالی یه	بریتانیای جدیددن کچر	[illegible]
٢	میس سیس سپی	بحر اودسونه		
٣	سن لوران	سن لوران کورفزینه	کبق سنجاغندن کچر	
٤	قولومبیا (اوره غون)	بحر محیط کبیره		
٥	ریو قلورادو	قالیفورنیا کورفزینه	جماهیر متفقه ولایتندن کچر	
٦	ریو غران دلنورد	مکسیقا کورفزینه		
٧	شورشیل	هودسون دکزینه		
٨	میسوری	مکسیقا کورفزینه		
٩	مادلن	آنتیل دکزینه		[illegible]
١٠	آمازون	بحر محیط غربی یه	(امازون) کلمه سنه نظر	
١١	ریودولاپلاته	بحر محیط غربی یه	پلاته قطعه سندن مرور ایدر	

﴿ نیام نیام ﴾ — سودان شمالی دینلان بلاد (تکروریه) ده ونیل نهرینك منبعلری اولان مشهور کوللرك حوالی شمالیه‌سنده مسکون قبائل زنجیه‌دن بوجاك بر قبیله‌نك اسمیدر بونلر وحشیلکده سائرلرینه فائق وانسان ییجیلکله مشهور اولدقلرندن سیاحین مملکتلرینه چوقلق یناشه‌مزلر . شهر و قصبه‌لری یوقدر .
بین‌الناس (یام یام) دیو مشهور اولان عربلر بونلر اولمق کرك .

§

﴿ نیتوقریس ﴾ — ایکنجی آثور دولتنی دوچار انقراض ایدن نابوپولا ناصرك زوجه‌سی وفرات نهری اوزرنده کائن جسر مشهورك بانیه‌سیدر آوان حیاتنده ملکهٔ بابلیه عنواننی حائز ایدی . ایکنجی بخت نصرك والده‌سی اولوب اولمدیغی مشکوکدر .

§

﴿ نیخوا ﴾ — یکرمی التنجی سلالهٔ فراعنه‌نك بر حکمداریدر (نخا) و (نه‌شاوو) و (نقاأوا) دخی دیرلر تواریخ اسلامیه‌ده فرعون‌الاعرج نامیله مقیددر . (٤٩٨٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز سکز سنه مقدمنده ممالك آثوریه ویهودیه حکمدارلرینه غلبه ایدرك خیلی شهرت قزاندیغی حالده مشهور ایکنجی بخت نصرك (٥٠٢١ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز یتمش اوچ سنه مقدمنده‌کی هجومنده مغلوب ومنهزم واولاد وانسابیله برابر محو ومنعدم اولمشدر . بخت نصرك مصره هجومنه سبب اولجه اوردیغی قدسدن مصره فرار ایدن (ارمیاء) علیه‌السلام وسائر متعینان بنی اسرائیلی نیخوادن طلب ایدوب آله‌مدیغی ایچون ایدی .

§

﴿ نیروز ﴾ — مجوسیلردن قالمه بر بیرامدر ملوك پیشدادیاندن (جمشید) زماننده وضع اولندیغی مرویدر . بو بیرام ممالك عراقیه‌ده پك چوق زمان دوام ایتمش وهرکس اوکون صولر دوکوب وآتشلر یاقوب بربرلرینه هدیه‌لر کوندرمکه آلشمش ایدی صکره خلفای عباسیه‌دن (معتضد) مجوسیلره مشابهت اوله‌یور دیه‌رك منع وهدیه النوب ویرلمه‌سنی حزیرانك اون برنجی کوننه تحویل ایتدی .

§

﴿ نيقه‌فوريون ﴾ — اليوم رقه‌در بين‌النهرينده فرات نهری
ترکمان چايناك منصبی اوزرنده‌در كه يادكار فتوحاتی اولمق اوزره اسكندر
رومی تأسيس ايلمشيدی .

§

﴿ نيقه ﴾ — ازنيق ونيش قصبه‌سنك نام عتيقيدر .

§

﴿ نيقه‌فور ﴾ — شرق ايمپراطورلرندندر بو آدم (٨١١ م
و ١٩٦ ﻫ) تاريخنده ملكنه تسلط ايدن بلغار اشقياسنك فوق‌العاده
برصورتده ورطهٔ انهزامنه اوغرامش واثنای محاربه‌ده اسير دوشمكله رئيس
اشقيا درعقب قتل ايدرك قفا كميكندن برقدح ياپديروب مجلس عيش‌ونوشده
انكله تجرع صهبای سرور وصفا ايلمشدر .

§

﴿ نيش ﴾ — روم ايليده اون ايكی بيك نفوسی واون بش جامع
اون ايكی مكتب وسكز كليسايی حاوی برشهردر . (١٣٧٤ م و ٧٧٦ ﻫ)ده
سلطان مراد اول فتح ايدوب (١٦٨٨ م و ١١٠٠ ﻫ) تاريخنده اوستريالیلرك
يدينه چكدرك برسنه عقبنده كپرولی زاده مصطفی پاشا همتيله ينه استرداد
اولنمش و (١٨٥٨ م و ١٢٧٥ ﻫ) تاريخنده مركز ايالت اوله‌رق فوق‌الغايه
اعمار ايدلديكی حالده اون يدی سنه صكره ظهور ايدن صرب وروسيه
محاربه‌لری نتيجه‌سنده برلين معاهده‌سی موجبنجه صرپلولره ترك ايدلمشدر
نيش خارجنده اولان (كله قله‌سی) آثار عتيقه‌دن صاييلور . بوقله
تخميناً بيك ايكيوز قرق بش تاريخ هجريسنده صرپلولرك تشويقيله عصيان ايدن
بلغار اهاليسنك تأديبی عقبنده مقتوللرك قفالريله ياپلمش ايدی . هرجهتی
اون آرشون عرضنده و يدی سكز مترو بوينده درت كوشه برديوار اولوب
طشلری صره‌سنده ديزلمش اولان قفالر مؤخراً بر ايكيشر چيقارلمش
اولديغندن شمدی ديوارك يوزنده صره‌صره و كوز كوز برلری كوزيكور .
شهر مزبورك نام عتيقی (نايسه) ياخود (نايسوس) ايدی .
استانبول ايمپراطورلرندن مشهور بيوك قسطنطين بوراده تولد ايتمش وروما
ايمپراطوری (قلاوديوس) غوتلره بوراده غلبه ايدوب درسعادتده يكی

سرای داخلنده‌کی دیکیلی طاشی علامت مظفریت اولمق اوزره رکز ایتدیرمشدر. (دیکیلی طاش) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ نیشابور ﴾ — عجمستانده خراسان ایالتنده برشهر اولوب مشهدك جنوبندن طقسان کیلومتروده واقع ومقدما غایت چوق اهالیسی وار ایکن الیوم طقوز بیك نفوسی جامعدر عقیق معدنلری واردر اسکندر طرفندن تخریب اولنان برشهرك یرینه اولمق اوزره برنجی شابور طرفندن تأسیس اولنمش وسلجوقیلر زماننده عجمستانك مقری اولمش ایدی اون ایکنجی عصرده تاتارلر طرفندن دخی تخریب اولنوب اولوقتدن برو حال خرابیده قالمشدر.

§

﴿ نیقولسون ﴾ — انکلیز کیمیا وحکمت اربابندندر (١٧٥٣ م و ١١٦٧ هـ) ده لونده ده طوغوب (١٨١٥ م و ١٢٦٧ هـ) ده وفات ایلمدی علوم وفنون ایچون تجارتی ترك ایله لونده‌ده تحصیله توغل ایدرك (پیل) لك تأثیرات کیمویه‌سنی طانیانلرك برنجیسی اولمش وکندو نامیله شهرت بولان میزان المایعاتی اختراع ایلمشدر. مومی الیه بومثللو تجاریدن طولایی مدیون دوشدیکی جهتله داینلر طرفندن حبسه القا ایدلمش ایدی. حکمت طبیعیه وکیمیا وصنایعه دائر برغزته ایله مشهور کیمیا قاموسی جملهٔ آثارندندر.

§

﴿ نیقومیدی ﴾ — الیوم ازمید شهرینك نام یونانیسیدر (دیوقلتین) ك دخی مقر حکومتی ایدی. (ازمید) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ نیکده ﴾ — قونیه ولایتی داخلنده ونفس قونیه‌نك اوتوزسکز ساعت جانب شرقیسنده درت بیك یدی یوز اللی نفوسی حاوی لوا مرکزی برشهردر مساجددن بشقه یکرمی جامع سکز مدرسه ومتعدد مکاتبی وبربیوك چارشوسی وبدستانی ودرت حمامی واردر اراضیسنده هردرلو محصولات وباخصوص

بنبه افیون کبی اوزره نابت اولور وبلغار طاغی و بر آتلی معدنلرندن دخی
خیلی کموش وقورشون استحصال اولنور .
نیکده قدیماً (تیان) نامیله معروف ودردنجی عصرده ایکنجی قپادوسیانك
مقر حکومتی ایدی . کذاب مشهور (اپولونیوس) بوراده طوغدی .

§

﴿ نیل ﴾ — افریقاده مجهول المنبع بر نهر کبیر اولوب خطهٔ مصریه‌نك
سبب حیاتیدر . هرسنه موسم مخصوصنده واقع اولان فیضانندن صکره
مصرك نامیهٔ مزروعاتنه بادی برلز وجزلی چامور براغور و بو چامور ارضك
قوهٔ انماٸیه‌سنی بر صورت فوق العاده‌ده تکثیر و تجدید ایلدیکندن
مزروعاتده‌کی فیض و نمو هر بار بر سیاقده دوام ایدر بناءعلیه نیله وقتیله
(اقدس) و (حافظ ملك) عنوانلری ویریلوب برچوق وقتلر اقوام مصریه
طرفندن معبود اتخاذ اولنمش ومعبود مذکورك مصری بو صورتله حفظ
واحیا ایلدیکنده وجریان وفیضانی دریای قوتنك تموجندن نشأت ایتدیکنده
اعتقاد ایدلمش ایدی کذلك معبودلرینك اعاظمندن اولان (تونوفیس) دخی
بادیٔ نعمانی عد اولنوردی که پك چوق ستون قاعده‌لرنده وساٸر اماکن دینیه
دیوارلرنده باشی قیون قفامی واعضای ساٸره‌سی انسان وصرتی کسوهٔ
روحانیه ایله ملبس والنده بر کاسهٔ سرشار اولدیغی حالده مصور و محفوظ
اوله‌رق کوریلور و نیلك صو یی چکلدیکی وقت آچیلان ازهاره نشانه
اولمق اوزره شکل مزبورك باشنده اکثریا تمیم (صوصاد) دمتی بولنور
ایدی . نیلك هرسنه موسم مخصوصنده مزروعات مصریه ایچون محض
فیض وبرکت اولان فیضانی نه‌دن نشأت ایلدیکی وباخصوص منبعی نره‌ده
اولدیغی شمدیکی کبی ازمنهٔ سالفه‌ده دخی پك چوق اصحاب تحقیق
اوغراشدیرمشسه‌ده هیچ کیمسه بوحقیقته واصل اوله‌مامشدر شوقدرکه
منبع نیلی تحری ضمننده اون طقوزنجی عصرده بعض آوروپا ارباب سیاحتی
(نیل الازرق) و (تقاضا) و (ویقتوریانزا) کبی برقاچ انهار عظیمه‌ و بونره
التحاق ایدر نیجه انهار صغیره کشف ایتمشلردر .
(نیلك جداولی) ایسا طاغلریله عرب طاغلرینك آیرلدیغی (بطن البقره) نام
نقطه‌ده محمد علی پاشا بونام ایله مشهور اولان بکیدی یاپدیرمشدر وقتیله

محل مذکورده برچوق جدولر اولدیغی حالده الیوم بری شرقاً دمیاطه دیکری غرباً رشیده منتهی ایکی جدول موجود اوله‌رق اشبو جدوللر وادی‌یه مثلث برشکل ویردیکندن ارض مذکوره یونانیلر (دلتا) تسمیه ایتمشلردر و بودلتانک نیلک پك اسکی زماندنبرو سوروب کتوردیکی قوم وچامورد ن وجوده کلدیکنده دخی شبهه یوقدر .

مؤخراً محمد علی پاشا جدول غربیدن یعنی رشیده کلان قولدن اسکندریه‌یه قدر آچدیغی قناله جدول محمودی نامنی ویردی ذکر اولنان ایکی قدیم قنالدن اراضیٔ مصریه‌یی اسقا ایچون هربری اون بشدن اوتوز فرسخ طولنه قدر ممتد یوزه یقین جداول آچلمشدرکه محصولاتک نقلیاتنه مخصوص اولان سفاین بوجداولده بلامزاحم سیر ایدرلر وینه بوجدوللردن برچوق اوفاق (آرقلر) کشاد ایدلمشدرکه هرکس ترلالرینی بو واسطه‌لرله اروا ایدرلر .

§

﴿ نینوس ﴾ — آثوریا حکمدارلرندر (٢٢٩٤ خ) تاریخنده یعنی بابیلونیا قرالیتنی نینوه حکمدارلغی ایله توحید ایدن پدری (بلوس) ه خلف اولمسی اوزرینه عربلرله اتفاق وارمنستان حکمدارینی خراجکذار ومدیایی وباقتریانه قدر اولان بتون آسیایی ضبط ایدوب مؤخراً جنراللرندن برینك قاریسی اولان (سمیرامیس) لك یاردمیله باقتریانی دخی قبضهٔ تصرفنه کچورمکله مزبوره‌یی تزوج ونینوه‌یی توسیع ایله کندو نامنی اکا اعطا یعنی (نینوه) تسمیه ایلدی . سمیرامیس معرفتیله تسمیم ایدلدیکی ظن اولنور . مومی‌الیهك میلاددن بیك طقوز یوز التمش سکز سنه مقدم کلدیکی وباباسی بلوسك ایکیوز التمش سنه‌دنبرو ممالك آثوریه‌ده سلطنت سورن عربلری طرد ایلدیکی دخی روایات تاریخیه‌دندر .

﴿ نینوس ﴾ ایکنجی — برنجی نینوسك اوغلی اولوب بعض اقواله نظراً دولتی یداستقلالنه آلان والده‌سی سمیرامیس طرفندن قتل اولنمشدر آثوریه‌نك تابل وایشه برامیان حکمدارلری بوندن بدأ ایلر . مدتی اوتوز سکز سنه‌در .

§

«نینوه» — قدیم آسیاده برشهردر آثوریه قرالیتك كرسی ادارهسی ایدی نینوه پادشاهلغی دخی دینور دجله‌نك طرف یساری اوزرنده و بابیلونیانك شمالندن درت یوز كیلومتروده واقع اولوب قرق بش كیلومترو محیطی وار ایدی و یتمش مترو ارتفاعنده قله‌لرله مستحكم برسور ایله محاط اولوب التمش بیك نفوسی حاوی ایدی (٢٩٥٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایكی بیك التی یوز قرق سنه مقدمنده آثور طرفندن تأسیس و (٤٣١٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایكیوز یتمش بش سنه مقدمنده شهره كندو نامنی ویرن نینوس طرفندن توسیع ایدلمشدر . عظمتی و فساد اخلاقی خرابنه بادی اولان و ٦٢٥ مقدمنده قسماً هدمنه قاقیشان برنجی نابوپولاصر و سیخسار طرفندن دخی ضبط اولنمشیدی یدنجی عصرده عربلرك فتوحاتنه قدر موجود ایدوكی دخی روایت اولنیور . (١٨٤٣ م و ١٢٥٩ ه) تاریخنده فرانسه‌لی شارل بوته نام كمسنه موصلك یكرمی كیلومترو شمال شرقیسنده تحت الارض نینوه‌نك خرابه‌سنی بولنوب خیلی انقاض چیقارمشدر .

(ن) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم	واعتباری	در قضا	در لوا	در ولایت
نقب	ناحیه		تكفور طاغی	ادرنه
نابلس (بلقا)	مركز لوا		بلقا	سوریه
نابلس مشاریق	ناحیه		بلقا	سوریه
ناجور (تاجور)	ناحیه		طرابلس غرب	طرابلس غرب
نادره	نواحی		تعز	یمن
نارده	قضا		پره وزه	یانیه
نازللی (كمتل)	قضا		ایدین	ایدین
ناصلیج	قضا		سرفیجه	سرفیجه
ناصره	ناحیه		عكا	سوریه
نالوت	قضا		جبل غربیه	طرابلس غرب

اسم	واعتباری	در قضا	در لوا	در ولایت
نمریوان	ناحیه	طرطوم	ارضروم	ارضروم
نمن	قضا		شام	سوریه
نجد	مرکز لواء		نجد	بغداد
نجف	قضا		کربلا	بغداد
نیرب	ناحیه	رقه	زور	حلب
نصرة الخاج	ناحیه		جبل غربیه	طرابلس غرب
نصیبین	قضا		ماردین	دیار بکر
نضرین	ناحیه		جبل غربیه	طرابلس غرب
نكريطه	ناحیه		سیروز	سلانیك
نرون	ناحیه	طرسوس	اطنه	اطنه
نعلو خان	ناحیه		انقره	انقره
نعلو عشیرت	ناحیه		کنغری	قسطمونی
نواحی	ناحیه		ایچ ایل	اطنه
نوزدوز	قضا		الباق	حکاری
نوره قوب	قضا		سیروز	سلانیك
نوشهر	ناحیه		نیکده	قونیه
نهرشاه	ناحیه	دیوانیه	حله	بغداد
نهروان	ناحیه		بغداد	بغداد
نهیلی	ناحیه		موصل	موصل
نیروه	ناحیه		موصل	موصل
نیف	ناحیه		ازمیر	ایدین
نیکده	مرکز لواء		نیکده	قونیه
نیکسار	قضا		توقاد	سیواس

حرف و

﴿ واثق بالله ﴾ — خلفای عباسیه‌دندر (٨٤١ م و ٢٢٧ ه)ده جلوس ایدرك بش سنه سلطنت سوردی معتزله مذهبندن ایدیسه‌ده کریمکار وواثق وعزمنده صادق وخصوصیله مباحثات علمیه‌ده صاحب ذوق فائق اولوب حرمین اهالیٔ محترمه‌سنه چوق اکراملر ایتمشدر. خلفی و برادری حدت وغضب وعشرتله مشهور ومدخول (متوکل) ایدی.

§

﴿ وارادین ﴾ — آوستریایه تابع مجارستان ممالکندن التمش بیك نفوسی شامل برشهردر الیوم مجارلر (غروس واردین) تسمیه ایدرلر سوقاقلری کاملاً مرمر دوشه‌مه اولوب غایت متین ایکی استحکامه مالکدر (١٧١٦ م و ١١٢٩ ه) ده پرنس اوژه‌ن عثمانلیلره بوراده غلبه چالمش و (١٨٤٨ م و ١٢٦٥ ه) تاریخنده آوستریالیلر محاصره ایدوب اهالیسی عرض استیمانه مجبور اولمشدر.

§

﴿ وارشوه ﴾ — روس لهستاننك کرسیٔ اداره‌سیدر و یستوله صویی کناری اوزرنده وسن پترسبورغك جنوب غربیسندن بیك ایکی یوز التمش کیلومترو‌ده اکثریسی یهودی اولمق اوزره یوز التمش بیك نفوسی حاویدر. مستحصن قلعهٔ داخلیه‌سی ومتعدد کلیسا وسرایلری وهیئت جدیده صاحبی مشهور قوپرنیقك هیکلی وعسکر آقادمیسی واصلزادکان مکتبی ورصدخانه‌سی وغایت زنکین برکتبخانه‌سی وزراعت طب هیئت

حکمت جمیتلری واردر . وارشوه غایت قدیم برشهردر (١٥٥٦م و ٩٦٤)ده ایکنجی سیغسمون زماننده بتون لهستانه مقر اولمش و اوچ قرالی اونجی شارل وفردریق کیلیوم (١٦٥٦ م) ده بوشهرك سورلری التنده لهلیلری کاملاً بوزمشیدی (١٧٠٣م و ١١١٥ ﻫ) ده اون ایکنجی شارل و(١٧٩٤ م) ده سوارو دخی ضبط ویغما ایتدی . لهستانك حین تقسیمنده اشبو وارشوه پروسیایه دوشمشیدی صکره ینی (١٨٠٦ م و ١٢٢١ ﻫ) ده فرانسزلر پروسیادن الوب (١٨٠٧ م دن ١٨١٥ م) تاریخنه قدر ناپولیون طرفندن مؤسس وارشوه دوقه‌لغنه مقر اتخاذ ونهایت تاریخ اخیر مزبورده روسیه‌یه ترك اولندی .

§

﴿ وارنه ﴾ — بلغارستانك ممالك مشهوره‌سندن قره‌دکز ساحلنده برسنجاق مرکزیدر نام قدیمی (اوده‌سوس) در نفوسی مع مسافرین اون بیکه بالغ اولور . اسکله‌سنده لیمان یوغیسه‌ده روم ایلندن کایتلی ذخیره ایندرلمکده اولدیغندن تجارتکاهدر .

خیلی دفعه روس وعثمانلیلر طرفلرندن ضبط واسترداد اولنوب نهایت محاربهٔ اخیره‌ده برلین معاهده‌سی موجبنجه تشکیل ایدیلان بلغارستان امارتنه ویرلندی .

§

﴿ واسط ﴾ — بغدادده رقه جوارنده وفراتك جهت یمیننده قدیم برشهردر (٧٠٣ م و ٨٤ ﻫ) تاریخنده عراق والیسی مشهور حجاج طرفندن تأسیس اولندی .

(واسط) اندلسده دخی برمملکت وبرطاغك اسمیدر .

§

﴿ واسیل ﴾ — شرق ایمپراطورلرندندر (١٠١٤م و ٤٠٥ ﻫ) تاریخنده اسیرحرب ایتدیکی اون بش بیك بلغاری کوزلرینه میل چکدرك هر یوز نفرینی برکوزلی‌یه ید دیره‌رك مملکتلرینه کوندرمش و (١٠٢٠ م و ٤١١ ﻫ) ده بوسنه وخروات وبرم وابازخ طائفه‌سنی تحت اطاعته المشدر .

§

﴿ واشنغطون ﴾ — امریقای مجتمعه‌نك مقریدر قولومبیا اراضیسی اوزرنده و پوتاماق نهرینك صاغ جهتنده واقع وقرق بش بیك نفوسی جامعدر ازقه وابنیه‌سی اصول معماری‌یه غایت موافق صورتده یاپلمش اولوب ترسانه‌سی و پوتاماق نهرینه ناظر بر مستحصن قلعه‌سی و بیك درت یوز مترو طولنده براخشاب کوپریسی ودارالفنون ورصدخانه‌سی واردر . امریقالیلر اشبو رصدخانه‌یی مبدأ طول اعتبار ایلدیلر . واشنغطون (۱۷۹۲ م و ۱۲۰۷ هـ) ده تأسیس وزیرده محرر ذاتك نامنه تسمیه ایدلمشدر (۱۸۰۰ م) ده حکومت مجتمعه‌نك کرسیسی بورایه نقل اولندی .

§

﴿ واشنغطون ﴾ — مجتمعهٔ آمریقا جمهوریتنك مؤسسیدر ابتدای حالنده مهندس ایدی (۱۷۵٤ م دن ۱۷٦۰ م) تاریخنه قدر انکلیزلرك قناداده فرانسه علیهنه وقوعبولان محارباتی اثناده ضابط اوله‌رق اثبات شجاعت واهلیت اتمکله میرالایلغه نائل اولدی مؤخراً (۱۷۷٤ م) ده انکلتره امریقا مستملکاتی بیننده حصوله کلان برودت اثناسنده بوستون قونغره‌سنده ویرژینی مبعوثی اولوب برسنه صکره مستملکاتك میدان اختلاله آتیلان فرقه‌سی طرفندن قوماندان اتخاذ اولنمسی اوزرینه حسن تدبیری وثبات وبسالت فوق العاده‌سیله و فرانسزلرك بعض مرتبه معاونتیله هر طرفدن انکلیزلری پریشان ایدرك (۱۷۸۳ م) ده انکلیزلری امریقا استقلالنی تانیمغه مجبور ایتدی بناءً علیه ثمرهٔ سعی و غیرتی اوله‌رق (۱۷۸۹ م) ده برادارهٔ منتظمه تأسیس اولنمغله درت سنه ایچون امریقا جمهوریت ریاستنه اتفاق عمومی ایله انتخاب وتعیین ومدتی منقضی اولدقده حقنده توجه عامه اثری اولمق اوزره ریاستی درت سنه دها تمدید اولنوب (۱۷۹۹ م و ۱۲۱٤ هـ) تاریخنده وفات ایلدی . مومی الیه امریقاجه الك زیاده عاقل وصادق ومدبر آدملردن بری طانندیغندن وفاتی آنلرجه برفلاکت عمومیه عد اولنمش و بتون مجتمعهٔ امریقا اهالیسی علامت ماتم اولمق اوزره برآی سیاه کیمشدر مشار الیهك نامیله معروف اولان شهرده برجسیم هیکلی واردر .

§

﴿ واصف بك ﴾ — شعرای بنامندندر اندرون همايونده پرور شباب فيض ومعرفت اولوب مؤخرا چراغ ايدلمش و مقبول اهل طبايع برقطعه مطبوع ديوان براغدرق (١٨٢٤ م و ١٢٤٠ هـ) تاريخنده وفات ايلشدر ·

§

﴿ واصل ﴾ بن عطا — ارباب اعتزالك رئيسيدر مقدما حسن بصری حضرتلرينك شاكردانندن ايدی مشار اليه بر مسئلهده مرقومی كندی اعتقادينه مخالف كوره رك (قد اعتزل عنا واصل بن عطا) بيورديغندن معتزله نامی كندوسنه وقفادارلرينه برعلم امتياز اولمشدر · مسئلهٔ مذكوره شول وجهلهدر بركون حسن بصری حضرتلرينه بر كيمسه كلوب يا امام زمانمزده بر طاقم كيمسهلر مرتكب كبيرهيی دينندن چيقار و ديكرلری دينندن چيقان كيمسهنك طاعتی نفع و برمديكی كبی ايمان ايله ده معصيت ضرر و يرمامك لازم كلور ديورلر بونلر طوغريميدر ديدكده اوراده بولنان واصل بن عطا خواجهسندن ايلرو آتيلوب بن اهل كبيرهيه نه مؤمن ونهده غير مؤمن ديرم انجق ايكيسی اره سنده برمنزله عد ايدرم ديمكله حسن بصری حضرتلری (قد اعتزل عنا واصل بن عطا) بيوردی · (اعتقاد) كلمهسنه دخی نظر بيوريله ·

§

﴿ وافتيز ﴾ — كليسانك يدی عدد اصول مذهبيهسندن بريدر عيسويون اشبو وافتيزی كناه اصلی يی محوه وكندولرينك خرستيانلغنه مبدأ عد ايدرلر · وافتيز قتوللك كليسالرنده (بن ، اب وابن وروح القدسناملری ايلهسنی وافتيز ايدرم) ديهرك چوجغك باشنه صو دوككدن عبارتدركه بوكا اصلاتمه وافتيزی ديرلر اكر بسبتون وجودی صويه باتيريلور ايسه اولوقت باتيرمه وافتيزی اولور وبونلردن بشقه بوآيينی اجرا ايچون تجمع ايدن اشخاصك آز چوق بر جمعيتی اوزرينه صو آتمق دخی وافتيز عد اولنور ·

خرستيانلغك ازمنهٔ اوليهسنده و شرقده مستعمل اولان بو صولك ايكی اصول شمدی غربده مستعمل دكلدر · وقتيله وافتيز يالكز بيومش آدملره

بر چوق تدقیقاتدن صکره اجرا ایدیلور ایدی صکره بالعکس چوجقلرك ولادتلرندن بر قاچ کون صکره واقتیز اولنمق قاعده‌سی دخی اتخاذ اولندی . خرستیانلر (عیسی) علیه السلام ابتدای بعثتنده حضرت (یحیی) علیه السلام دلالتیله اردن نهرنده تعمد و توضؤ بیوردیغنده دخی واقتیز معناسی ویرمکده‌درلر .

§

﴿ واقدی ﴾ — مأمون خلیفه زماننده بغداد قاضیسی ایدی . مشار الیهك علی الدوام نائل انعامی اولمش و فن مغازی وسیرده پك چوق تصنیفات معتبره ترك ایدرك (۸۲۲ م و ۲۰۷ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر کنیه‌سی ابو عبدالله مسقط رأسی مدینهٔ منوره‌در . (٤٦۸ ه) تاریخنده وفات ایدن ارباب سیردن ابی الحسن علی بن احمد الواقدی بشقه بر ذات اولمق لازم کاور .

§

﴿ والریه‌ن ﴾ — روما ایمپراطوریدر (۱۹۰ م) ده تولد ایلدی و بالجمله مراتب عسکریه‌یی صره‌سیله احراز ایدوب غالوس نام ایمپراطورك وفاتی اوزرینه (۲۵۳ م) ده آلتمش یاشنده یرینه کچدی وغالیدن نام اوغلنی کندوسنه شریك اتخاذ ایتدی وحدودی تجاوز ایدن غوتلری دفع وتنکیلدن صکره عجم شاهی شاپوره قارشو یوریوب اولا بر قاچ مظفریتنه نائل اولدیسه‌ده یدی سنه صکره ندماسندن برینك خیانتیله اورفه قربنده شاپوره اسیر دوشدی . اولوقت شاپورك بونی زنجیرلرله مقید اولدیغی حالده آته بینرکن بینك طاشی مقامنده قوللاندیغی و بر قاچ سنه بووجهله حقارتدن صکره ثوابنه اولدیروب ودریسنی یوزدیروب عبرة للسائرین معبده آصدیغی روایات تاریخیه‌دندر .

§

﴿ وامپیر ﴾ — اسقلاوون لساننده سولك دیمکسده ده ازمنهٔ متقدمه‌ده بعض ارواح خبیثه‌یه اطلاق اولنور ایدی و بو اعتقاد مجارستان لهستان یونانستانده منتشر ایدی کویا وامپیرلر کیجه یاریلری اولره کلوب انسانلری اویاندیرمقسزین اونلجه‌یه قدر قانلرینی امرلر و اقربا و دوستلرینی بو بابده

سائرلرینه ترجیح ایدرلر ایمش . طبیعیون بوندن اقتباس ایله اویومش بوجیلرك قانی امن بیوك یراسه قوشلر ینه و امپیر نامنی ویرمشلردر . بعض موتانك كویا مزاردن چیقوب گیجه‌لری اوته یه بریه گیده‌رك خلقی تخویف و تعجیز ایدن ارواح خبیثه‌سنه اناطولیده جادی دیدكاری گبی روم ایلنده دخی (وامپیر) دیمكده‌درلر . (حمد اولسون شمدیلرده بویله خیالره اینانانلر آزالدی)

§

﴿ وان ﴾ — آسیای عثمانیده بو نامله معروف ولایتك كرسی اداره‌سی اولوب وان كولنك ساحل شرقیسی اوزرنده وارضرومك جنوب شرقیسندن ایكی یوز التمش كیلومترووده واقع وارمنی ترك و كرد اولمق اوزره یكرمی بیك نفوسی جامعدر . سورلری قلعهٔ داخلیه‌سی نفیس باغچه‌لری واردر و تجارتی ایشلك اولوب كار بانلرله اجرا ایدلمكده‌در .

﴿ وان ولایتی ﴾ — شمال وشمال غربیده ارضروم غرباً شهرزور شرقاً عجمستان ایله محدود وطولاً ایكی یوز یتمش عرضاً ایكی یوز یكرمی كیلومترو اتساعنده اولوب یوز اللی بیك نفوسی حاویدر برچوق طاغ ونهرلری وغایت نفیس بغدای و میوه و آر پلری واردر . اشبو ولایت قدیم آثوریه‌نك شمالی و بیوك ارمنستانك جنوب شرقیسی عد اولنور .

﴿ وان كولی ﴾ — قدیمده آرسیسا پالوس دینور ایدی آسیای عثمانیده وان ولایتی وسطنده اولوب طولاً یوزقرق عرضاً التمش كیلومترو اتساعی واردر و برچوق اطه‌لری اولوب بونلردن بری اوزرنده ارمنیلرك (اختمار) مناستری كائندر صویی آجی وطوزلیدر . (اختمار) كلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

﴿ وان ﴾ — ملوك ارامنه‌دن برذاتك اسمیدر اسكندر یونانینك حرباً اخذ وقتل ایتدیكی (واهد) نك پدری ایدی خراب اولان (شمرامكرد) شهرینی بوذات تعمیر و كندو نامیله توسیم ایلمشدر اصل انشاسی بعض توارخنده سمیرامیسه حمل اولنور . فرانسه‌ده موربیهای كورفزی جوارنده برشهرك اسمی دخی (وان) در .

§

﴿ واندال ﴾ — جرمان قومندن و قتیله (ویستول) و (اودر) نهرلری بیننده و بالطبع سواحلی اوزرنده ساکن اولورلر ایدی اوچنجی عصرده داس ترلرانده مشهور جهتلرینه نقل ونهایت لیب ومن بیننده اسکان ایدلدیلر واورادهٔ الهنلر وسووهولر ایله برلشه‌رك (٤٠٦ م) ده رین نهرینی کچوب غولی ضبط و (٤٠٩ م) تاریخنده اسپانیاده واقع (بیتاك) نام قطعه‌یی استیلا و اندلس نامنی اعطا ایلدیلر مؤخراً و یزیغوتلر طرفندن صیقشدیرلدقلرندن قرالاری اولان (ژنزریق) اسپانیایی براغوب افریقایه کچدی و اولا مورتانیاده توطن و بعده تونس ولایتنی کاملاً فتح ایدوب مشهور قارتاج شهرینی مرکز اداره اتخاذ ایلدی و کیده‌رك تخریباتی بحر سفیدك بتون سواحلنه تمدید ایله سجلیایی قورسیقه‌یی ساردنیایی و بالیار اطه‌لرینی آلدی و (٤٥٥ م) ده اوچنجی (والانتیه‌دن) ك متروکه‌سی اولان (اودقسیه‌دن) ك قوجه‌سندن اخذانتقام ایچون دعوتی اوزرینه کلوب رومایی دخی ضبط واحراق ایلدی . واندالر مؤخراً استریه‌یی دالماچیایی پولوپونیزه‌یی دخی تخریب ایدوب باربارلق ووحشیلکده شهرت شایعه قزانمشلر ونهایت (٥٣٤ م) تاریخنده افریقایه کیدن روما جنرالی (بله‌زر) طرفندن مغلوب وپریشان اولمشلردر . واندالر آریوس مذهبنده اولوب قتولکلره تعدی ایدرلر ایدی . بونلرك برقسمی اولوقت جرمانیاده قالمشدر الپ ایله اودر نهرلری بیننده حالا بقایالری بولندیغی سویلنور . الیوم مکلنبورغ دوقلری (پرنس و اندال) عنوانی آلمقده‌درلر .

§

﴿ الوجوه والنظائر ﴾ — وجوه‌دن مراد معانیٔ متعدده‌ده مستعمل اولان لفظ مشترکدر (امة لفظی) کبی . ونظائردن مقصد الفاظ متواطئه کبی شیلردر . بعضیلری نظائر لفظده و وجوه معانی‌ده‌در دیدیلر لکن بو قول ضعیفدر زیرا اویله اولسه کتابلردن جمع اولنان انجق الفاظ مشترکه‌یه منحصر قالمق لازم کلور ایدی مع هذا نیجه مواضعده بعض الفاظ دخی جمع ایدیلورکه معناسی متحددر بوندن آکلاشیلورکه وجوه مستقل بر نوع ونظائر دخی مستقلا دیکر نوعدر حتی بعضیلری وجوهی قرآن عظیم الشانك

اعجازينه دلائل اتخاذ ايتمشلردركه بر قاچ يكرمى وجهه وياداها آز ياخود داها زياده يه شامل اولور بو حالت كلام بشرده بولنماز .

بو علمده متقدميندن مقاتل بن سليمان ومتأخريندن دخى ابن جوزى وابن دامغانى وابو الحسين محمد بن عبد الصمد المصرى وابن فارس وسيوطى وسائرلرى تصانيف عديده ومفيده براقمشلردر .

§

﴿ وداس ﴾ — هندليلرك سانسقرى لساننده مقدس كتابلريدر درت عدد اولوب برنجيسى منظوم الهى وادعيه يى حاوى (ريق) ايكنجيسى منثور دعالرى جامع (ياچور) اوچنجيسى تغنى ايله قرائته مخصوص ادعيه يى مشتمل (سامه) دردنجيسى بعض آيينى محتوى (آتاروان) نام كتابلردر . معتقدلرينك زعمنجه كتب مذكوره (براهما) يه الهام ايدلمشدر . وداسك جمع ونشرى ميلاددن اون بش عصر اولنده (ويزه) نامنده برينه حمل ايديلور اون يدنجى عصرده (اورنكزيب) ك برقرنداشنك امرى اوزرينه عجم لسانه دخى ترجمه وبو ترجمه واسطه سيله ايتاليانجه يه نقل ايدلمشدر . (براهما) كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ ودين ﴾ طونه ممالك ساحليه سندن متانت استحكامات ايله مشهور ومع مسافر يكرمى بيك نفوسى حاوى برشهر اولوب رومانيا ممالكنك قلعه سنك قارشوسنده واقعدر برارەلق آوستريالیلر ضبط ايدوب (۱٦٨٩م و ۱۱۰۱هـ) تاريخنده كپريلى زاده صدر اعظم مصطفى پاشا طرفندن استرداد اولنمشيدى محاربۀ اخيره ده برلين معاهده سى موجبنجه صربستانه ترك اولنمشدر .

§

﴿ ورتنبورغ ﴾ — جنوبى المانياده ايكى قراليتدن بريدر غرباً باد بيولك دوقه لغى شمالا وشرقا وجنوبا باويرا ايله تحديد اولنور طولا درت يوز يكرمى عرضا اوچ يوز اون سكز كيلومترو وسعتنده اولوب برمليون يدى يوز يكرمى بيك نفوسى حاويدر ومركز اداره سى (استودغارت) شهريدر . ورتنبورغ اليوم (نيكر) (ياقست) (فورينوار) (طونه) نام درت ايالته تقسيم اولنمشدر . طاغلرى كوملرى تيمور وبياض مرمر معدنلرى

معدن کوری بورسان معدن صولری قابلجهلری وکوزل ممجهلری واردر هواسی براز صغوق واراضیسی کافی درجه منبت اولوب زراعت مطلوبه کوره اجرا اولنمقده‌در صنعت وتجارتی رواجلیدر ومعارفی ایسه زیاده منتشردر . مذهب حاکم پروتستان اولوب شکل حکومت مستقلدر اون اوچنجی عصردن برو سلالهٔ حکمرانی دکیشمدی . اشبو حکمدارلق جرمان اتفاقنده التنجی درجه‌یی ومجلس عمومیده درت رأیی حائزدر (۱٤۹٥ م و ۹۰۱ ﻫ) ده بورامی برقونتلقدن عبارت ایکن ماقسیملین نام ایمپراطور طرفندن دوقلغه تحویل اولنوب نهایت (۱۸۰٦ م و ۱۲۲۱ﻫ) تاریخنده دوق فره‌دریق زماننده برنجی ناپولیون طرفندن قرالیتنه قرار ویرلدی واراضیسی توسیع اولندی .

§

﴿ ورنیه‌ر ﴾ — اجسام طبیعیه‌نك حین مساحه‌سنده قاله‌جق اولان کسوراتی تعیین وتقدیر ایچون یاپلش برآلتدر . بونی فرانسه علم هندسه خواجه‌لرندن (۱٦۳۷ م و ۱۰٤۷ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن (ورنیه‌ر) ایجاد ایدوب کندو نامیله شهرت بولمشدر .

آلت مذکور کبیر وثابت بوده‌لو برمسطره ایله کورلمش دیکر صغیر ومتحرك مسطردن عبارتدر . مسطر کبیر اون اقسام متساویه‌یه وبوتقسیماتك طقوز قسمنه مساوی اولان صغیر مسطر دخی ینه اون اقسام متساویه‌یه تقسیم اولنمشدرکه بوصورتله صغیر مسطرك هر برقسمی کبیر مسطر قسملرندن بر عشر نقصان اولمش اولور . ورنیه‌نك تقسیماتنی مطلقا اعشاری اوزره تعیینه برمجبوریت یوقدر زیرا یکرمی قسمدن اون طقوزینی الهرق ینه یکرمی‌یه تقسیم ویاخود اوتوز قسمدن یکرمی طقوزینی الهرق ینه اوتوزه تقسیم ایله ورنیه‌لر اعمالی دخی ممکندر لکن تقسیمات صیقلشه‌جغندن کورلمسی مشکل ووسائطه‌یه محتاج اولور . بوکا (مقیاس صغیر) دخی دیرلر .

§

﴿ وسپاسین ﴾ یاخود (وسپازیه‌ن) — روما ایمپراطورلرندندر جنرالغنده فلسطین اهالیسنی تربیه ایچون قدسه کالدیکی حالده رومانك

قاریشقلقندن استفاده عزمنه دوشه‌رك اول امرده مصری استیلایه شتاب
واورادن اولنان دعوته مبنی قدس اهالیسنك ترددینی اوغلی تیتوسه
براغوب ایتالیایه تحریك ركاب ایله دخولنده یعنی (۷۰ م) تاریخنده روما
ایمپراطورلغی اعلان ایلدی . حکومتی طقوز سنه‌در زماننده انکلتره
اهالیسی رومالیلره اطاعت ایتمسون اجبار اولنوب یدی سنه امتداد ایدن
بریتانیا محارباتی جنرال (اغریقولا) نك اقدامیله وانکلیزلرك تحت اطاعته
النوب روما قوانینی وضع او نمسیله نهایت بولدی . اوغلنك قدسده ایتدیکی
ایشکذارلقلر ایچون (تیتوس) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ وطوات ﴾ — ادبادن تحف ومعروف برذاتدر اسمی جمال الدین
علم انشاده فوق‌الغایه مهارتی وار ایدی (ابکار الافکار) جمله مؤلفاتندن
اولوب (۱۱۷۷ م و ۵۷۳ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر .
احوالنی بیلمك استه‌یانلر (نخبه) شرحنه مراجعت بیورسون .

§

﴿ وفاء ﴾ قنوی — طریقت زینیه مشایخ کرامندندر اسمی
مصطفی بن احمد صدر یدر علم تصوف وفقه وموسیقی وشعر وانشا
وخواصده ماهر و بارع و دها اکثر فنونی عارف وجامع بر ذات ایدی
اولا طریقتی ادرنه‌ده دباغلر امامی مصلح الدین خلیفه‌دن کوروب صکره
انك اشارتیله شیخ عبد اللطیف حضرتلری خدمتنده بولندی . وصول
ومقامات اوزرینه برطاقم اوراد واذکار ترتیب ایلمشدرکه الآن مسلك ارباب
عرفاندر . صاحب وقار وتمکین وصحبتی غایت لطیف ودلنشین ایدی .
برکون شیخ محیی الدین عربی حضرتلری فرعون حقنده (مات طاهراً
ومطهراً) دیر ایمش سز نه بیوررسکز دیدکارنده (کاشکی بزم حقمزده
دخی بویله شهادت ایدر ایکی مؤمن بولنه ایدی) جوابنی ویرمش وبردفعه
دخی منصورك اناالحق دیدیکنه نه جواب ویررسکز دیدیلرده یا (اناالباطل
می دیسون) بیورمشدر .
شیخ مشارالیه ادای حج نیتیله انطاکیه‌دن کمی یه کیردکده کیلری ردوس
قورصانلری طرفندن طوتیلوب کندوسی قز قرنداشی وبعض اتباعی ایله

ردوسده اسیر کوندرلدیکی حالده قرمان امیری ابراهیم بك فرنکلردن صاتون الوب قورتارمش ایدی . اندن صکره استانبولده خانقاه معروفنده ارشاد ظاهری وباطنی یه برزمان دها غیرت ایدرك (الی رحمة ربه) حسابنجه (۱٤۹۰ م و ۸۹٦ ه) تاریخنده دار بقایه کوچمشدر . زیرك یقوشی اوزرنده مشهور تربه‌لرنده مدفوندر . نامنه منسوب جامع شریفی سلطان بایزید حضرتلری یاپدیردی . دیکر روایتده کوره اسمی مصلح‌الدین ابن وفاء در .

§

﴿ وفق ﴾ — اربابی عندنده معلوم اولدیغی اوزره وفقك عدد خانه ووضع وترتیبلری اقتضاسنجه نوعلری چوقدر . اساس قاعده‌سی طالب ومطلوب اسملرینی جمل صغیر ایله بالحساب حاصل اولان عدده کوره اسماء‌الهیه‌دن بر ویا ایکی و اوج اسم بولوب وانك وعناصر اربعه حرفلرندن ایجابنه کوره مناسبنك عددلرینی مزج ایدوب حاصل یکونی مثلث ومربع ومسدس سطرنجلره قاعده‌سی اوزره تقسیم ایتمکدن وعدد مذکوری جمل اکبر حسابیله تکثیر واسماء ملائکه استخراج ایلمکدن وطالب ومطلوبك طالعلرینی بولوب اسماء مذکوری عددنجه ساعت مخصوصنده اوقومقدن واوقور ایکن نصل اوتوروب مرأت دنیلان دیکر وفقه نصورتله نظر ایتمك لازم کالدیکنی وقهر وتسخیر وجلب خصوصلرینك قنغی نجومه تعلق اولدیغنی وعناصر حروفنی و حروف نورانیه و ظلمانیه‌یی والحاصل دها بر چوق شیلری اوکرنوب اکا کوره عمل ایلمکدن عبارتدر (اکر ایشلك کوجك ووجودینه مرحمتك یوغیسه)

§

﴿ وقف ﴾ — معابد ومدارس کبی آثار خیریه‌نك بقاسنی تأمین ایچون ملل متمدنه‌نك کافه‌سنده برطاقم املاك وعقار تخصیص اولنه کالدیکی کبی اسلامده دخی بوعادت اجرا اولنوب نامنه وقف دنیلمشدر . ممالك عثمانیه‌ده قدیم وحادث بوقبیلدن پك چوق وقفلر اولوب مقدما اداره‌لری متفرق برحالده ایدی . شویله‌که هروقفك اداره‌سی یا اولاد ویا خارجدن واقفك تعیین ایتدیکی برمتولی یه ونظارتی دخی واقفك شرط ایتدیکی برناظره

محول اولدیغندن خدمت تولیتی ادا ایده‌جك اولنلر منقرض اولدیغی حالده امر تولیت چراقلق صورتیله اندرون همایون امکدارلرینه وسائر مناسب اولنلره بابرات ویریلور واوقاف سلاطینك نظارت واداره‌سی بالذات پادشاهلره عائد اولدیغندن بونلر دخی جانب سلطنتدن منصوب قائممقاملر معرفتیله اداره اولنور وغله‌سی متولی یه وتولیتی اولاده مشروط اولان وقفلرك مشروط لهلری منقرض اولدقجه غله‌ٔ وقف اوقاف حرمینه الحاق ایله بونلرك اداره‌لری دخی دارالسعاده اغاسی بولنانلره تفویض ایدیلور ایدی. امر نظارت ایسه استانبولده صدر اعظم وشیخ الاسلام واستانبول وبلاد ثلثه قاضیلری وباب السعاده اغالری ویکیچری ضابطلری وطرق علیه مشایخی وولایاتده قاضیٔ بلده واولاد واقفدن برشعبه ویا برمحله اهالیسی کبی کسانده بولنوب یالکز دعوایه متعلق امور وقیدینی شرعا رؤیت ایتمك اوزره (۱۷۱۵م و۱۱۲۸ه) تاریخنده اوقاف مفتشی نامیله برذات ومعاملات قیودینی اجرا ایچون محاسبهٔ اوقاف نامیله برقلم تشکیل اولنمش وصکره اوقاف وحرمین مفتشلری تفریق ایدلمشیدی.

سلطان محمود ثانی اوائل سلطنتنده اوقاف سلاطیندن سلطان عبدالحمید اول وسلیم ثالث ومهرشاه والده سلطان حضرتی وقفلرینك اداره‌سی آیروجه ضربخانه امینلرینه تودیع قلنوب مؤخرا بتون اوقاف سلاطین ایله بونلره ملحق اوقافك اداره‌سی ایچون مستقلا اوقاف نظارتی واوقاف حرمین ایله کذلك بونلره ملحق وقفلرك منتظما اداره‌سی ایچون ده متعاقبا اوقاف حرمین نظارتی تأسیس اولندیغی حالده اره‌دن چوق کچمه‌مزین بو ایکی نظارت بردن الغا ایله وظیفه‌لری برلشدیریله‌رك برینه شمدیکی اوقاف نظارتی تشکیل اولنمش واوتاریخدن صکره ارتق نه چراقلق ونه‌ده سائر صورتله کیمسه‌یه تولیت ونظارت کبی خدمتلر توجیه اولنمیوب یالکز سلطان عبدالقادر گیلانی ومولانا جلال الدین رومی مثللو اجلهٔ اعزه ایله غزاتدن چاندارلی خلیل پاشا واورانوس ومیخال وعلی وفیروز بکلر وقفلری کالاول متولی وناظرلری اداره‌سنه براغیله‌رق بونلره (اوقاف مستثنا) وبرمنوال محرر متولی وقائممقام تعیین ایدلمیه‌رك اداره‌لری اوقاف نظارتنه احاله اولنانلره

(اوقاف مضبوطه) ومتولیلری اولوبده اموره مداخله ایتدیرلمیانلره (اداره‌سی مضبوط اوقاف) وبالعکس متولیلری بردرجه‌یه قدر اداره‌یه مداخله ایدن قسمنه دخی (اوقاف ملحقه) نام‌لری ویرلمشدر . الیوم اوقاف ملحقه‌نك غله‌سی متولی ویاعموم اولاده مشروط ایسه اعمار خیرات ایچون وقفك وارداتندن مثلاً ربع ویانصفی اوقاف خزینه‌سنده توقیف ایله قصوری انلره ویریلور وبالعکس غله‌سی کاملاً اعمار ویا تبدیل عقاره مشروط ایسه ایرادك تمامی خزینه‌ده الیقونیله‌رق متولینك استدعاسی اوزرینه شرط واقف اجرا ایدیلور ووارداتی مصارفنه کافی اولمیان وقفلرك فضله‌ٔ مصارفی موجود خزینه‌دن ویریلوب صکره وقفی حاصلاتندن استرداد قلنور .
اسلامده الك اول واضع وقف علیه الصلاة والسلام افندمزدرکه خیبر اهالیسندن بر ذات حین شهادتنده مدینهٔ منوره جوارنده اولان یدی قطعه باغچه‌سنی صاحب سعادت افندمزه وصیت ایتمش و انلر دخی محصولاتنی فقرای اهل مدینه‌یه وقف و تخصیص بیورمش ایدیلر اغنیای اصحاب کرام حضراتی دخی پك چوق شیٔ وقف ایدرلر ایدی .
صدر اسلامده اولان وقفلر هپ فقرا و ارامل و ابنای سبیل مقوله‌سی محتاجینه اعانه ضمننده بعض عقارك منافعنی انفاق و ایثاردن عبارت ایکن جمعیت اسلامیه‌نك آلدیغی وسعت واهمیت نسبتنده اوله‌رق مؤخراً خیلی آثار نافعه احداث ایله مصارفنك تسویه‌سیچون عظیم املاك و عقار وبعض اشیای منقوله وساٸره وقف و تخصیص ایدلمش و دها صکره اجارتین ومقاطعهٔ زمین وکدك کبی وقفلر ظهوره کلمشدر .

§

﴿ وکیع ﴾ بن جراح — امام شافعی حضرتلرینك شیخیدر (٨١٣ م و ١٩٨ ه) تاریخنده جوار مکه‌ده فید نام محلده وفات ایلدی مشار الیه اورع تابعیندن اولوب قرق دفعه بیت حرامی زیارت و قرق کیجه بلا نوم ولا فاصله عبادت و طاعت و هربر کیجه‌ده ختم قرآن عظیم الشانه مداومتله قرق بیك دینار بذل وتصدق و درت بیك حدیث روایت ایلمشدر .

§

﴿ ولاديمير ﴾ — روسيه ايمپراطوريدر (۹۸۰ م و ۳۷۰ هـ) تاريخنده پدرى (سويياتوسلاو) ك وفاتيله بر سنه جلوس ايدوب ايكى قرنداشنى اعدام ايتمش ووالدهسنك توصيهسنه ياخود شرق ايمپراطوريك قزينه علاقهسنه مبنى خرستيانلغى قبول ايتمكله بتون عسكرينه دخى جبراً قبول ايتديرمشدر . بونك طونه قوماندانى (۹۸۵ م و ۳۷۵ هـ) تاريخنده استانبول حمايهسنده اولان بلغارلره غلبه ايدوب رئيسلرينى يانبولى قلعهسنده توقيف ايتمشيدى . شرق ايمپراطورى كيفيتى خبر آلديغى كبى بر بيوك اردو ترتيب وارسال ايدرك روسلرك روس ومجار وتاتارلردن مركب اوچيوز بيك كشيلك برجسيم اردوسنى بوزدى .

(ولاديمير) غايت شهوتپرست اولديغندن ايكى يوزقاريسى وارايدى ديرلر .

§

﴿ ولنطون ﴾ — انكليز جنراللرندندر (۱۸۱۱ م و ۱۲۲۶ هـ) تاريخنده بوناپارتك اسپانيا اردوسنه غلبه ايدرك اسپانيايى يد تعرضندن قورتارمشدر انكليزلرك اون سنهيى متجاوز مدتدنبرو فرانسه اردولرينه غلبهسى وقوع بولمامشيدى . بناءعليه مومىاليهك بوغلبهسى موجب شهرتى اولدى .

§

﴿ وليد ﴾ — خلفاى امويهدن عبدالملكك اوغلى وخلفيدر (۷۰۵ م و ۸۶ هـ) دن (۹۶ هـ) تاريخنه قدر خلافت ايتمشدر كنيهسى ابوالعباس ايدى . نكاح وطلاقده افراط ايدوب التمش اوچ نفر عورت المشدر . زماننده چوق غزوات وفتوحات وقوعبولدى . يتيملرى سنت ايدوب خواجهلر ومربيلر تخصيص واختيارلره خدمت ايتمك واعمالرى يدوب گزديرمك ايچون آدملر تعيين ايدردى . مسجد نبوى يى تعمير وتوسيع وشامده جامع امويهيى بنا وتأسيس ايله مسجد اقصايى تعمير ايلدى . فقها وفقرايه مقدار كفايه معاشلر تخصيص ايدوب بونلردن هيچ برينى تسؤله محتاج ايتمدى وهر برايشنى دائرهٔ ضبط وربطه قودى . جلوسى سنهسنده مذكورجامع امويهيى بنايه شروع ايدوب بتون مدت خلافتنده انك تزييناتيله مشغول اولدى . جامع شريف مذكورك يرنده مقدما (يوحنا) كنيسهسى نامنده بركنيسا اولوب اصحاب كرام دمشقى فتح ايتدكلرنده بونك جانب

شرقیسندن نصفنی اخذ و مسجد اتخاذ ایتمش و نصف دیکری علی حاله کنیسا قالمش ایدی بعده ولید نصف مزبوری دخی خرستیانلردن الوب مقابلنده طومه کایساسنی ویردی و مسجد اصحاب اولان نصف آخرله برلشدیروب ایکیسندن بر طرز بدیع اوزره جامع امویه‌یی انشا ایتدیردیکه اوزمانلرده نظیری مفقود ایدی ٠

ولید قرق ایکی سنه معمر وطقوز سنه تخت خلافتده کامور اولوب وفاتنده اون طقوز اوغلی قالمشدر اهل شام عندنده ولید خلفای امویه‌نك کزیده و افضللرندندرکه زماننده اندلس و کاشغر وهند فتوحاتی کبی جسیم فتحلر ظهوره کلشدر بنایه ومصنع شیلر و چفتلکلر یاپدیرمغه زیاده مراقی وار ایدی بناءً علیه زماننده خلقك بربرلری ایله اولان مصاحبتلری دخی بتون بنایه متعلق ایدی ٠

§

﴿ ولید ﴾ بن یزید — امویه‌دن هشامك برادر زاده‌سی وخلفیدر (۷٤۲ م و ۱۲۵ هـ) تاریخنده اجلاس ومؤخراً خلع اولندی کنیه‌سی ابو العباس اناسی حجاجك قز قرنداشی و یوسف ثقفینك قزی اولوب کندوسی طقسان سنهٔ هجریه‌سنده دمشقده تولد ایلدی غایت کوزل و توانا آدم اولوب بی‌نظیر اشعار سویلر ایدی لکن نهایت درجه‌ده فاسق ومتهتك ایدی حتی بر کون حرمنه کیروب قزینی دادیسی ایله اوتورر کورمکله همان اوزرینه چوکوب ازالهٔ بکری خباثتنه جسارت و دادیسی مکر بو دین دین مجوسدر دیدکده بوشعری قرائت ایلمشدر ٠

من راقب النـاس مات غما و فاز باللـذة الجسـور

بر کون دخی مصحفی تفأل ایچون النه آلوب فال شقاوت مآلنه (واستفتحوا وخاب کل جبار عنید) آیت کریمه‌سی چیقدیغندن بنی تخویفمی ایدرسك دیه‌رك مصحف شریفی نشان ایدوب اوق ایله پاره پاره ایتمش و بالبداهه شعر آتی‌یی سویلمشدر ٠

اتوعد کل جبـار عنید فها انا ذاك جبـار عنید
اذا لاقیت ربك یوم حشر فقل یارب مزقنی الولیـد

كذلك مرويات افعال خبيثه‌سندن اولمق اوزره بنده بركون صباح اذانی اوقوندیغی وقت جاریه‌لرندن بریله شراب ایچمکده اولدیغندن او اثناده قالقوب جاریه‌یی وطئ ایلدکدن صکره کندو البسه‌سنی کیدیروب امامته چکیروب سرخوش و جنب اولدیغی حالده آرنده جماعتله نماز قیلمشدر بعضیلری دیرلرکه ولیدك عقلنده خفت وارایدی زیرا برآدم نقدر زندیق وفاجر اولسه فسق وفجورینی عاقبت کاری ملاحظه ایله خالقه قارشو اعلان واظهار ایلمز . والحاصل کیدرك ملعنتی حددن تجاوز ایله تحمل اولنمازدرجه‌لره کلدیکندن برکون اهالینك اجماع واتفاقیله خلع ویرینه (ناقص) دیو ملقب اولان عمزاده‌سی یزید بن الولید خلیفه ایدلدی یزید شامی ید ضبطنه الدیغی اثناده ولید (تدمر) طرفنده صید و شکاره مشغول ایدی یزید اوزرینه عسکر کوندروب براز محاربه و مقاتله‌دن صکره مرقومی تدمر ولایتنده حصن البخراء نام محلده محاصره ایتدیلر وعاقبت اولدیغی محله یول بولوب قتل وسر مقطوعنی برمزراق اوجنه وضع ایدرك یزیده کتوردیلر قتلی (١٢٦ ﻫ) تاریخنده اولوب مدت حکومتی برسنه وایکی یاخود اوچ آی سورمشدر . برادر زاده‌سی اولان هشام ایله بینلرنده خصومت سابقه اولدیغندن ولید خلیفه اولدقده هشامك اتباع و اولادینی صیقشدیرمشیدی برکون برخدمتکاری کلوب مزارینك اوزرنده اغلیه‌رق (یا امیر المؤمنین کورسك که بزه ولیدلر ایلدی) دیمسی اوزرینه اوراده بولنان صلحادن برذات خدمتکار مرقومه (اکر سن هشامه اولان ایشلری بیلیدك کندی حالكك شکرندن عاجز اولوردك هشام شمدی کندو دردیله مشغولدر سزه امداد ایده‌جك وقتی یوقدر) دیمشدر .

§

﴿ ولی دده ﴾ — جزایرده مدفون مظنهٔ کرامدن برذاتدر (٩٤٨) سنهٔ هجریه‌سنده خیرالدین پاشانك استانبوله عزیمتله جزایری باشبوغسز براقدیغنی المانیا واسپانیا وپورتکیز وایتالیا دولتلری فرصت اتخاذ ایدرك کزیده عسکرلرندن یکرمی ایکی بیك پیاده و بیك یوز سواریدن عبارت براردو حاضرلیوب یتمش عدد قوروت ویوزقطعه بریق وغولات حرب سفینه‌لری

ودها برچوق نقلیه كیلری ایله ومشهور قپودان (اندریادوره) قومانداسیله جزایره كوندرمشلرایدی بونلر كلوب قلعه‌یی حصر وتضییق وحتی سیدیعقوب تپه‌سنی ضبط وتسخیر ایتدكلرنده عربلر هرنقدر امر مدافعه‌ده اقدام ایتدیلر ایسه‌ده دشمنك كثرتنه طاقت كتوره‌مدكلرندن اولوقت حیاتده اولان مشارالیه ولی‌دده‌نك قوهٔ قدسیه‌سنه مراجعته مجبوراولدیلر دده‌دخی پرجلال دكز كنارینه واروب معتادی اوزره هرزمان اوموزنده طاشیمقده اولدیغی تیمور طپوزی اسم جلالی ذاكر اولدیغی حالده شدتله صویه اورمسنی متعاقب كوك كورلیوب وشمشكار چاقوب بوره وفورطنه‌ایله قاریشق باران بلا نازل اولمغه باشلامغله دشمن عسكری جانلری قیغوسنه وكیلری سلامت یقاسنی بولمنك چاره‌سنه دوشدی ومشهور شارلكن بلای آسمانی‌یه كوكس كره‌رك وعسكرینه حیوانلرینی كسوب یدیره‌رك برمدت طیاندیسه‌ده نهایت یوزالی قطعه سفینه‌سنك سكز بیك عسكر و حموله‌سیله باتدیغنی كورنجه او دخی سلامت یقاسنه جان آتدی . فرانسزلر مؤخراً جزایری آلدقدن صكره جنرال رویغو ولی‌دده‌نك یول اوزرینه تصادف ایدن تربه‌سنی یقدیرمغی قوروب اهالیدن بعض معتبرانی جلب وكیكلرینك بشقه‌یره دفن اولنمسنی امرایتمسی اوزرینه دیلی اغزینه صقمیه‌جق درجه‌ده شیشوب اوچ كون صكره وفات ایلمش وسائر فرانسز مأمورلری بوندن عبرت المرله هیچ بری یقدیرمغه جسارت ایده‌مامشدر .

§

﴿ وندیك ﴾ — ایتالیا دولتی اداره‌سنده جمهوریت مقری برشهر شهیردر ایتالیانلر (وونیز) اوروپالیلر (ونسیا) دیرلر بوراسی هون قرالی آتیلانك (٤٥٢ م) تاریخنده ایتالیایی تخریبی اثناده فرار ایدن مشهور اكیله شهر قدیمی اهالیسی طرفندن (برتنا) نهری اغزنده واقع بطاقلرده تأسیس ووطن اتخاذ قلنمشیدی .

شهر مزبور الیوم ذكر اولنان بطاقلقده سكسان عدد جزیره اوزرینه مبنی اوله‌رق جزایر مزبوردن هر برینه چكمك ایچون اوچیوزدن متجاوز كوپریلر قورلمشدر . شهرك مجموع نفوسی یوز اوتوزبیك راده‌سنده‌در .

§

﴿ ووقانسون ﴾ — جراثقال اربابنك اك بيوكلرندندر (١٧٠٩ م و ١١٢١ ﻫ) ده فرانسه‌ده (غرنوبل) شهرنده تولد و (١٧٨٢ م و ١١٩٧ ﻫ) تاريخنده وفات ايلدى · خواجه‌سز كنديلكندن دكامى قوتيله والتقبا برطاقم آلتلر ايله بعض تجربه‌لر ايتدكدن صكره پاريسه كلوب جراثقالده اك مرغوب برطاقم اختراعات و باخصوص اوتوماتلر ايله شهرت بولدى مؤخراً فلورى نام قاردينال طرفندن ايپك اعماللرى نظارتنه مأمور ايدلوب بوصنعتده مستعمل اولان برچوق ماكنه‌لرى اكمال و برنوع دكرمان و بز طوقومغه مخصوص آلتلر ايجاد ايلدى ·

§

﴿ وولتر ﴾ — متأخريننك اك مشهور مؤلفلرندندر (١٦٩٤ م و ١١٠٦ ﻫ) تاريخنده پاريسده اصلزاده برفاميليادن ساحهٔ وجوده كلدى اولا آووقاتلغه قبول ايديلمش ايسه‌ده طبعى شعر و ادبياته زياده مائل اولديغندن اكا حصر افكار ايدوب يكرمى برياشنده ايكن اون التنجى لوئى‌نك هجوينى اوزرينه برسنه‌دن زياده حبس ايدلدى · حبسى مدتنده باعث اشتهارى اولان (اديب) و (هانرياد) نام حكايهٔ فجيعه‌يى يازمشدر · هزل ومزاحه مجبوليتى جهتيله التى آى تكرار برحبسدن صكره (١٧٢٦) ده فرانسه‌يى تركه اجبار ايدلديكندن انكلتره‌يه كيدوب اشبو غربتنده انكليز لسانى وادبيات وفلسفه‌سنى عريض وعميق تحصيله اعتنا واوچ سنه صكره خفيا پاريسه كلوب بر طرفدن معاملات صرافيه وديكر طرفدن بعض تأليفات ايله اشتغال ايتدى وتأليفات مذكوره سنك صوكى اولان (ادبيات فلسفيه ياخود انكليز ادبياتى) نام كتابنده دين و مذهبه وطائفهٔ رهبانه و اقتدار دولته قارشو اسانلر قوللانديغندن كتابى ياقيله‌رق كندوسى دخى بقايى اله ويرمك اوزره ايكن شامپانياده علوم وفنون ايله مشهوره (ماركيز دوشاتيله) نام قادينه التجا ايدوب انك نزدنده بش سنه قالدى ومؤخراً ايكنجى فردريق نام المانيا ايمپراطورينك دعوتى اوزرينه برلينه سياحت ايدوب عودتنده دفتر سيئاتنه قلم بطلان چكن فرانسه حكومتى ايمپراطور مشار اليه نزدينه كيتمك اوزره برخدمت مهمه اعطا وبوخدمتى حسن ايفا واكمال ايلديكنه بناء (١٧٤٦ م) ده فرانسه آقادميسنه اعضا تعيين ايلدى · ومؤخراً

تکرار دعوته اجابت مقصدیله برلینه کیدوب فره‌دریق بودفعه وولتری اولکیدن زیاده برحسن صورتله قبول وکندو ذاتنه مخصوص برسرای درونده اسکان و یکرمی بیك فرانق معاش ایله ماباینجیلك خدمتنه تعیین ایلدیسه‌ده وولتر بوراده دخی هجوم واستهزایه باشلایه‌رق خیلی دشمنلر قزانوب ایمپراطورك دخی نظرندن دوشمکله (١٧٥٣ م) ده برلیندن صاوشدی ومؤخراً استرازبورغ قولماریون وسائر فرانسه شهرلرنده وجنوه ده براز وقت کچیروب نهایت فرانسه‌ده کائن (فرنه‌ی) شهرنده اقامته قرار و یردی . بوراده مدت اقامتی اولان یکرمی سنه ظرفنده اوروپانك هر جهتندن آدملر کلوب کندوسنی زیارت ایدرلر ایدی . حتی شهر مزبور ذکر اولنان زیارتجیلر سایه‌سنده کرکی کبی معمور اولمشیدی (وولتر) خرستیان مذهبی علیهنده پك شدید لسان استعمال ایدرایدی اکثر آثارنده دخی بوکا دائر اداره‌ٔ قلم ایتمشدر . مومی‌الیه سکسان درت یاشنده اولدیغی حالده پارسه صوك عزیمتنده اول درجه دبدبه واحترامات ایله قبول اولندی که سوینجندن بیچاره شدید برخلجان قلبه اوغرایوب اوچ آی صکره یعنی (١٧٧٨ م و١١٩٢ ﻫ) تاریخنده متأثراً وفات ایلدی . دینسزلکی سببیله پارسده دفن اولنمیوب نعشی مؤخراً (پانتی اون) ه نقل اولنمشدر قلبی چیقاریلوب برقاب ایچنده (فرنه‌ی) ه کتورلدیکی زمان اوزرینه شو سوزلری یازمشلر ایدی (کندو عقلی هریرده لکن قلبی بوراده‌در) وولتر شعر و ادبیاتك هرنوع حقایق و دقایقنه واقف اولوب خصوصیله هجوده مثلی یوق ایدی اشعاری بتون سهل الفهم وخطادن سالمدر وسبك انشاسی وحکایه‌لری کوزل وعبرتنما اولوب فلسفه‌سی هیچ برشیئه اینانمامقدن عبارتدر و آثارینك اکثریسی فرانسه وایتالیاده محکوم علیه اولمشدر . وولتر ذکاجه فرانسه‌نك یتشدیردیکی مشاهیرك کافه‌سنه فائق اولمقله براز ثباتسز غضوب حدیدالمزاج ایدی حاصلی مختصراً شوقدر دنیله بیلورکه (وولتر حقیقةً الك ایی والك کوتی بر آدم) ایدی .

§

﴿ وولطه ﴾ — علم حکمت مشاهیرندندر . (١٧٤٥ م و١١٥٨ ﻫ)ده قومه‌ده طوغوب (١٨٢٧ م و١٢٤٣ ﻫ) ده وفات ایلدی پاوی مکتبنده

اوتوز سنه حكمت خواجه لکی ایتمش و بوناپارت طرفندن قونت رتبه سی توجیهیله ایتالیا سناتوسنه اعضا تعیین اولنمشدر . وولطه هرشیدن زیاده الکتریق اختراعنه مشتغل ایدی (١٧٨٠ م) ده (اودیومتر الکتریق) ی و (الکتروسقوب) ی اختراع و برنوع طبانجه و برلامبه وسائره ایجاد ایلدی متعدد تألیفاتی دخی واردر .

§

﴿ وولغا ﴾ — آوروپای روسیه ده بتون آوروپانك الك بیوك نهریدر اورال طاغلرندن نشأت ایله شرقه بعده جنوبه و جنوب شرقی یه آقه رق تیوەر ایار وسلاو قوسترومه نیژنی ایالتنده قزان سیمبریسق صماره واستراقان ایالتلرینی اروا ایلدكدن وصاغدن صولدن برطاقم نهرلر الدقدن صكره یتمش آغزیله بحر خزره دوكیلور . طول مجراسی اوچ بیك بشیوز كیلومتره در سیرسفائنه غایت مساعدایسه ده فقط نهرك عمقی كون بكون آزالمقده اولدیغندن ایلروده پك عادی سفینه لرك بیله مرورینه نامساعد قاله جغندن قورقلمقده در . بالق آوی غایت مبذولدر و برچوق قناللری واردر . بحر خزری قره دكزله برلشدیرمك ایچون سلطان سلیم ثانی حضرتلری (١٥٦٧ م و ٩٧٥ ه) تاریخنده نهر مذكور ایله دون نهرینك بربرینه الك یقین اولان محلندن بر قنال كشادینی تصمیم وكفه والیسی قاسم بكه امر ایلدی و برچوق مهندسلر ومأمورلر كوندردیسه ده تاتارلر واتنجی یوان مانع اولدیغندن ترك اولندی . روسلر اورایه مالك اولدقدنصكره تصمیم مذكور اوزره (ایواندو) قنالنی آچوب بحرینی بربرینه قاوشدیرمشلردر . اسكی اسمی (را)

§

﴿ وولقان ﴾ — كرهٔ ارض اوزرنده آره صره ظهور ایدوب نیجه زمانلر اطرافنه آتشلر صاچان بنار طاغلرك اسمیدر وقتیله یانوب سو یتمش ایدوكی آثار موجوده سیله استدلال اولنانلردن بشقه الیوم كرهٔ ارض اوزرنده كوچك بیوك التیوز قدر وولقانك اشتعال ایلدیكی خبر ویریله بور . الك مشهورلری اوروپا قطعه سنده (وزو . آتنا . هكلا . سترومبولی . سانتورین) آفریقا دكزلرنده (تندریف پیكی . ارسور پیكی) اسیاده قامچاتقه ده (قامشاتراجه . اواچا) جاوه ده (غالونغ غونغ) امریقاده

مکسیقاده (پوپوقاته پتل · اوزیرابه یکی · زوروللو) غاده لوپده (سولفاتار)
آندلرده (شمبوراسو · قوتوپاکس · انتیزانه · پیشنشا · قاقسامارقه)
اوکه انوسده ماله ری ده (تومبورو) وولقانلریدر ·
بونلرك اکثریسی یوکسك طاغ تپه لرنده اولوب ایچلرندن بر طاقم کثیف
دومانلر ومنتهب غازلر وقزغین طاشلر چیقمقده وفلرندن آتشین نهرلر کبی
موادمذابهٔ ارضیه جریان ایتمکده و (وزو) وولقانندن چیقان مواد سیاله نك
ایچنده انجق خرده بین ایله کوریله بیلور کوچك حیوانجقلر واورا کوللرنده
تعیش ایدنلره مشابه کوچك بالقلر مشاهده اولنمقده در · مواد مذکوره نك
(اسید سولفورر) (اسید سولفودریك) حامض فحمی حامض قلور کبی
شیلردن ایدوکی کشف اولنمشدر · وولقانلرك منشائی خیلی زمان مباحثه
ومناظره التنده قالدی برطاقم معارفندان جوف ارضده موجود کوکرد
وترکیبات کبریتیهٔ سائره نك بربرلریله التصاق واشتعالندن نشأت ایتدیکنی
وبعضیلری تحت ارضده موجود مواد کیمویه دن حاصل اولان حرارت
وقوهٔ الکتریقیه دن ظهوره کلدیکنی سویلدیلرسه ده مؤخراً بوذهابلرك یاکلش
اولدیغنی کندولریده اکلایوب بونك محضا حرارت مرکزیه دن نشأت
ایلدیکنی وخارج ارضه طوغری بر منفذ وباجه حکمنده اولدقلرینی قبوله
مجبور اولدیلر چونکه ارباب فنك تحقیقنه کوره برقاچ یوز زراع عمقنده
اولان معدن اوجاقلرنده هر (— ٤٢) زراع عمقده بردرجه حرارت تزایدایدر
وبوحسابه کوره بهر ساعت عمقنده (۱۲۵) درجه حرارت بولنمق لازم
کاور وکرهٔ ارضك نصف قطری یعنی سطحندن مرکزینه قدر فرض اولنان
(۱۵۹۰) ساعت مسافه دن عبارت طولنك بوحسابه کوره نهایتی یعنی
مرکزی نصل بر آتش هولناك ایدوکنه عقول بشرك واصل اوله میه جغی
اکلاشیلور · بزم اك شدید دیدیکمز بیاض آتش بیك بش یوز درجه یی
تجاوز ایتمدیکی حالده حرارت مرکزیهٔ مذکوره نك (۱۹۸۰۰۰) درجه یه
واردیغی حساب اولنمشدر بناءعلیه اشبو حرارتك قوت وشدتنه هیچ
برجسم مقاومت ایده مز وقلای وقورشون وتیمور ومعادن سائره سطح ارضدن
اعتباراً ایکی ساعتلك یعنی اون بیك بشیوز اللی بش زراع محلده یوز اللی
درجه حرارت بولندیغی ایچون درحال واون ساعت اشاغیده هردرلو احجار

ومعادن صلبه شمدی مذاب اولور . بوندن اکلاشیلورکه اون ایکی ساعت اشاغیسی بر جسیم آتش دریاسی ایمش . اشته وولقانلر وحرکتلر هپ بو حرارت شدیده‌نك منفذ واثرلری دیمك اولدی .

§

﴿ وولکن ﴾ — اسکی یونانیلرك اعتقادنجه آله الالهه ژوپیترك وژنونك اوغلی و (وولقانلرك) الهیدر کویا طوغدیغی زمان غایت چرکین وبیچیمسز اولدیغندن ژوپیتر بونی سمادن اشاغی آتمش وبنا برین لیمنوس اطه‌سنه دوشوب ایاغی طوپال اولمشدر . بونك اوزرینه (وولکن) کندو اوجاقرینی لیپاری اطه‌لرنده واتناطاغی التنده قوروب اوراده سیقلوپلرله برابر کوزوکنی چکه‌رك صاعقه یاپمغه مشغول اولدی . ژیئانلرك سمایه قارشو یاپدیغی محاربه‌ده وولکن ژیئانره یاردم ایتمش و کراهت سیماسیله برابر (وه‌نوس) ایله عقد ازدواج ایلمشدر . لکن قاریسی کندوسنه اوقدر صداقتده بولنمز ایمش حتی بر کون قاریسیله جنك آلهی (مارس) ی بر آره‌ده کورمسیله ایکیسنی بردن آغ ایله طوتوب عبرة اوحالده براقدی وژپیترك تختنی وکونشك سراینی یاپدی . وولکن سچلیا و مصر و روماده زیاده‌سیله مظهر تعظیم ایدی والنده بر چکیچ وباشنده بر سیوری کلاه اولدیغی حالده ترسیم ایدیلور ایدی . شو حالنه ومشغول اولدیغی صنعتنه نظراً تیمورجی قبطیلرك پیری دخی بو اولمق لازم کلور . هر نه حال ایسه (وولکن) اخیراً کشف اولنان سیاراتدن برینه دخی نام اولمش و (وولقان) لفظی بو نامدن غلط بولنمشدر .

§

﴿ وهابی ﴾ — علمای حنابله‌دن نجد قطعه‌سنده کسب نفوذ ایتمش بر کیمسه‌نك شهرتیدر اصل اسمی محمد طامی‌در . ابداع ایلدیکی معتقدات باطله‌یی نشر وباشنه عشایر عربانی‌دن بر چوق آدملر جمع ایدرك اکثر اقطار حجازیه‌یی تهدید وخراب و (۱۸۰۳ م و ۱۲۱۸ ﻫ) تاریخنده مکهٔ مکرمه‌یه کیروب اهالیدن الهٔك دوستلریله دوست دشمنلریله دشمن اولمق اوزره بیعت آلدقدن وجناب حقه تشکر ایدرمکه سزی اسلامه هدایت وشرکدن

خلاص ایتدی زمینده برخطبه اوقودقدنصکره شرب خمر وزنانک حرام اولدیغنی وجماعتک تکرری ومؤذنلرک صلاة وسلام کتورمسی وچبوق وناركله ایچلمسی ممنوع ایدوکنی تفهیم واشراب ایلدی وحرم شریفه کیرنلردن دخولیه آلدی ومقابر متبرکه‌یی کاملاً هدم ومذهبنی قبول اتمیانلردن برچوق آدمی اعدام ایتدیردی واوج سنه صکره مدینهٔ منوره‌ده دخی مذهبنی اعلان ایدوب مقابر متبرکه‌یی هدمه باشلادیغی صره‌ده روضهٔ مطهره‌یی دخی ییقمق استدیسه‌ده اهالی پك چوق رجا ایلدكلرندن یالکز انی براقدی واوسنه حجاج شام شریفدن ایلرو کیده‌میوب عودته مجبور اولدی اخیراً یعنی (١٢٢٨ ﻫ) تاریخنده مصر والیسی مرحوم محمد علی پاشا طرفندن قوهٔ حربیه ایله جمیتری تدمیر وخطهٔ حجازیه لوث چرکاب تسلطلرندن کاملا تطهیر ایدلدی واو صره‌ده طوتیلان رئیسلری عبدالله بن سعود عونه‌سیله برابر درسعادته اعزام واعدام اولندی ٠

(وهاب) نجد قطعه‌سنك جنوب غربیسنده و (عماریه) سلسلهٔ جبالنك جهت شرقیسنده برولایتدر ٠

§

﴿ وهبی ﴾ — اعلم شعرا واشعر علما برذات معارف انتما اولوب سنبل زاده لقبیله شهرت آلمشدر سنبل بدن لطیفی مرعشده دمیدهٔ بوستان وجود اولدی ابتدا طریق قضاده بولنوب مؤخراً مسلك خواجکانه وصکره ینه طریق مذکوره کیره‌رك برمدت دخی ایرانه مأموریتله سفر ایتدی وصکره منزولا بش سنه اسیر فراش اولوب (١٧٩٩ م و ١٢١٤ ﻫ) تاریخنده ترك دار معاش ایلدی ٠ تحفه ونخبه‌سی ودیوانی مشهور اولوب (شوق انکیز) نامنده برده حکایتنامه‌سی واردر ٠ (طنانه) نام قصیده‌سی باعث حیات ونجاتی اولدی ایدی دیرلر ٠

§

﴿ ویانه ﴾ — آوستریا دولتنك مقر اداره‌سیدر طونه نهرینك ساحل یمینی اوزرنده وپارسك شرقندن بیك اوچ یوز طقسان کیلومتروده واقع والتی یوز بیك نفوسی جامعدر مشهور طب والسنهٔ شرقیه یه مخصوص مکتبلری صنایع نفیسه وعلوم وفنون آقادمیسی دار الفنونی عسکری

مكتبی مشهور كاپیسالری معاولیلن ایچون مخارجی ایكی ترسانه‌سی باتقه‌سی
متنوع فابریقه‌لری متعدد ایمپراطور سرایلری برطاقم هیاكله مزین موقع
وكوزل میدانلری هربرنوع جمعیتلری مصر وبروزیلیا موزه‌خانه‌سی
مطبعه‌لری واردر . مجارستان وترانسیلوانیا ایله تجارتی پك جسیمدر
اوكوست (پانونی) یی ضبط ایلدیكی زمان ویانه واندلر طرفندن یاپلمش
بركویدن عبارت ایدی برنجی هانری نام آوستریا ماركزی (١١٥١ م و ٥٤٦ ﻫ)
ده شهر حالنه قویدی ونهایت ایكنجی فره‌دریق (١٢٣٧ م و ٦٣٥ ﻫ) ده
ایمپراطور مقری اولدیغنی اعلان ایدوب (١٢٧٧ م) تاریخندنبرو هابسبورغ
خاندانی آوستریا مركز ایمپراطوریسنده حكمران اولدی . ویانه عثمانلیلر
طرفندن ایكی مشهور محاصره‌یه دوچار اولمشدر (١٥٢٩ م و ٩٣٦ ﻫ) ده
بالنفس سلطان سلیمان ثانی حضرتلری محاصره ایدوب لكن اردوده مكمل
محاصره طوپی اولمدیغندن یكرمی مهاجمه‌دن صكره (شارل كنت) توجه
تخلیص ایده‌بیلدی و (١٦٨٣ م و ١٠٩٥ ﻫ) ده ایكنجی محاصره‌سنده
ایسه لهستان قرالی (سوبیسكی) اوستریالیلرله اتفاقنه بناءً اردوی همایونك
اوزرینه بغتةً هجوم وپریشان ایدوب ویانه‌یی قورتاردی وصدراعظم قهرمان
مصطفی پاشا ودفتردار حسن پاشا ورئیس الكتاب مصطفی افندی هزیمته
سبب اولدی دیه‌رك اردوده اعدام ایدلدی . صدر اعظمك حین استشاره‌ده
بعض سالخورده وامور آشنا ذواتی دكله‌میه‌رك (كاوار) قلعه‌سنی فتح
ایتمكسزین خودبخود ویانه اوزرینه كیتمسی اكرچه بیوك خطا ایدیسه‌ده
خطاسنی تصحیح وشان دولتی اعاده‌یه مقتدر اوله‌بیلن بر وزیرك علی العجله اعدام
اولنمسی دها بیوك بر خطا اولدیغنده شبهه یوقدر . ویانه‌یی (١٨٠٥ م
و ١٨٠٩ م) تاریخلرنده ناپلیون دخی اشغال ایتمشیدی .

§

﴿ ویزیغوت ﴾ — غرب غوتلری دیمكدر جنوبی سارماسیاده متوطن
غوت قومنك بربیوك قسمیدر وقتیله دینیپر نهری بونده بولنورلر ایدی مؤخراً
اوستروغوتلری حوزهٔ اطاعته آلان هونلرك مهاجماتندن خوفه دوشه‌رك
طونه‌نك جانب یمینی اوزرنده توطنه ایمپراطور والانس‌دن مساعده آلدیلر

بو صورتله موطن جدیدلرینی بولدقدن صکره عصیانه مباشرتله اولا تراسی ضبط و (۳۷۸ م) تاریخنده ادرنه‌ده روما عسکرینه غلبه ایدوب عقیبنده استانبول شهرینی یغمایه قالقشدیلر و مؤخراً تئودوس طرفندن طونه‌یه قدر دفع و طرد اولندیلرسه‌ده مومی الیهك وفاتی اوزرینه تکرار احوال غارتکرانه‌یه باشلایوب تراسی ماکیدونیایی ایلیریایی و مؤخراً آلاریقك تحت قوماندا سنده اولدقلری حالده ایتالیایه هجوم ایله (٤١٠ م) ده رومایی ضبط و تخریب و تاریخ مزبورده ایمپراطور (اونوریوس) ایله بر معاهده یاپه‌رق غولك جنوبنه کلوب (لوار) و (پیره‌نه) بیننده توطن ایلدیلر (طولوز) شهری اولوقت کرسیٔ اداره‌لری ایدی . اورادن پیره‌نه طاغلرینی تجاوزله (٤١٥ م) ده اسپانیایی دخی دست استیلایه آلدیلرسه‌ده برسنه صکره قراللری برنجی تئودوریق مارن نهری اوزرنده شالون صحرالرنده آتیللا ایله محاربه ایدرك تلف اولدی و بزینوتلر مؤخراً طولیدی مقر اتخاذ ایدوب اسلامك اوراره ورودینه قدر اسپانیاده حکم سورمشلر و نهایت رودریق نام صوك قراللرینك عساکر اسلامیه طرفندن مغلوب و قتل اولنمسیله دوچار انقراض اولمشلردر .

§

﴿ ویسی ﴾ بن محمد اسکوبی — شعرادندر (غزل) لفظی تاریخ ارتحالی اولمق اوزره (١٦٢٧ م و ١٠٣٧ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ ویشنو ﴾ — اسکی هندلیلرك اعتقادنجه محافظه آلهی و تریمورتینك ایکنجیسیدر وقت وقت احوال اممی اصلاح ایچون کویا طقوز دفعه تجسد ایتمشدر اونجی دفعه اوله‌رق بردها کله‌جك وارتق بو تجسدنده دنیایه نهایت ویره‌جکمش ویشنو برنجیدن دردنجی‌یه قدر تجسداتنده بالق قبلومبغه طموز ارسلان شکلنده کورندی و بووجهله مختلف حیوانات شکلنه کیره کیره یوکسله‌رك نهایت شکل بشری حائز اولدی وبشریتجه دخی مختلف مراتبده بولنه‌رق صوك درجه‌سنده‌رامه نامیله برپادشاه هیئتنه کیردی ومؤخراً چوبان وصکره برحکیم شکلنی آلدی دیرلر . واونجی دفعه تجسد ایتدیکی حالده آت شکلنده ظهور ایده‌جك و کرهٔ ارضی بردها ایله توزه تحویل

ایلیه‌جك ظن ایدرلر ایدی . ویشنونك کوبکندن ترعورتینك دیکر اتکیسی اولان (براهما) و (سیوا) چیقمش ایمش . بونی اول وقت چورکلمش بریلان اوزرنده سریلمش یتیور کبی ترسیم ایدرلر ایدی . (دصل کولرساك)

§

﴿ ویقتوریا ﴾ — هونغ قونغ نام چین اطه‌سنده بر انکلیز شهریدر بوطرف سواحلنده کائن انکلیز مستملکاتك و اطه‌نك مقری اولوب ساحل شمالی اوزرنده (۱۸٤۲ م و ۱۲۵۸ ھ) ده تأسیس اولندی . الیوم طقسان بیکی چین قصوری اوروپالی اولمق اوزره یوز بیك نفوسی حاویدر .

﴿ ویقتوریا ﴾ — آوستراليای جنوبیده انکلیز مستملکاتیدر شمالا جنوبا یکی غال غربا آوسترالیای غربی ایله محدود اولوب التی یوز بیك نفوسی جامعدر اهالیسی کوندن کونه تکثر ایتمکده در بو مستملکات (۱۸۳۷ م و ۱۲۵۳ ھ) ده تأسیس اولنوب پورفلیب نامیله تسمیه ایدلمش ایدی و (۱۸۵۱ م) تاریخنه قدر دخی جنوبی یکی غال قسمندن معدود ایدی صکره آلتون معدنلری ظهوری مناسبتیله کسب اهمیت ایدرك مستقل ایالته تحویل وشمدیکی انکلتره قرالیچه‌سی نامنه توسیم اولندی . آلتوندن ماعدا پك چوق وکوزل یوك دخی اخراج ایدلمکده‌در .

﴿ ویقتوریا ﴾ — قریم سفرندن صکره فرانسزلرك (لژیون دونور) نشاننه تقلید اوله‌رق (۱۷۵۸ م و ۱۱۷۲ ھ) تاریخنده انکلتره‌ده صنف عسکری‌یه مخصوص اوله‌رق ترتیب اولنمش برنشاندر شکلی سیواستپول محاربه‌سنده روسلردن ضبط ایدیلان طوپلرله یاپلمش بر خاچدن عبارت اولوب اوزرنده (شجاعت) عباره‌سی محرردر .

§

﴿ ویقرامادیتیا ﴾ — هندستان قدیم حکمدارلرندندر خلفای عباسیه‌دن (هارون الرشید) ایله معاصر اولدیغندن اول زمان فضل وادب وعرفانده هندستانك (ویقرامادیتیا) سی عراقك هارون الرشیدی کبیدر دیرلر ایدی . حقیقةً ارباب علوم وصنایعی هندستانه جلب و جمع

ایله سعادت حال ملك وسلطنتی استحصاله بذل مقدور ایتمش و بای تخت حکومتی اولان (اوجن) شهرنده براهمهٔ قدیمه یه منسوب اصنامدن (ماهاقالی) نامنه برمعبد انشا ایتدیرمشیدی ۰

§

﴿ وینچستر ﴾ — انکلتره نك منقسم اولدیغی قرق قونتلقدن بری اولان (ساوث نامتون) یاخود (هامشیر) قونتلغنك مقر اداره سی اولوب غایت تجارتکاه بر شهردر تیمور وسائره فابریقه لری مشهوردر ۰

(و) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
وادیٔ العجم	ناحیه		شام	سوریه
وادیٔ نصاری	ناحیه		حما	سوریه
وارطو	قضا		موش	بتلیس
واسط	ناحیه		منتفك	بغداد
واسیل	ناحیه	اردو	جانیك	طربزون
وان	مرکز ولایت		وان	وان
وزیر کوپریسی	ناحیه		اماسیه	سیواس
وستنیجه	ناحیه		ارکری	یانیه
وصاب عالی	ناحیه		حدیده	یمن
وصاب سافل	ناحیه		حدیده	یمن
وقف کبیر (اسکیه)	قضا		طربزون	طربزون
وقف صغیر	ناحیه		طربزون	طربزون
وقفلر	ناحیه		منتشا	ایدین
ونیجه	ناحیه		سرفیجه	سرفیجه
وودینه	قضا		سلانیك	سلانیك
ویچه	ناحیه		لازستان	طربزون
ویرانش	ناحیه		یکی پازار	قوصوه
ویرانشهر	ناحیه		بولی	قسطمونی
ویرانجق	ناحیه		کوتاهیه	خداوندکار
ویزه	قضا		قرق کلیسا	ادرنه
ویسیه	ناحیه	دیوانیه	حله	بغداد
ویلچیترین	قضا		پرشتنه	قوصوه

حرف ه

﴿ هابل ﴾ — حضرت آدمك ایكنجی اوغلیدر . قرنداشی قابلدن برسنه صكره دنیایه گلمش ویوز یكرمی التی یاشنده قتل اولنمشدر . (قابل) كلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ هاجر ﴾ — آجر دخی یازیلور حضرت ابراهیم علیه السلامك حلیله‌سی واسماعیل علیه السلامك والده‌سیدر . حضرت ابراهیم مصرده بولندیغی آوانده فرعون یتبوس جواریسندن اولان اشبو هاجر حضرتلرینی جناب (ساره‌یه) اهدا ایدوب مشارالیها دخی حضرت ابراهیمه اعطا ایلمشیدی . حضرت اسماعیلی دنیایه كتوردكدنصكره جناب ساره‌نك تبعیدینی مراد ایدیشی واحوال سائره‌سی مشهور و(ابراهیم) و(اسماعیل) كلمه‌لرنده محرر اولدیغندن اوراره مراجعت ایجاب ایدر .

§

﴿ هادی ﴾ — عباسیه‌دن دردنجی خلیفه اولوب هارون الرشیدك برادریدر . یكرمی ایكی یاشنده (٧٨٥ م و ١٦٩ ه) ده جلوس وبرسنه اون آیدن صكره عیش آبادده وفات ایدوب اوراده دفن اولندی . سطوت وشهامت صاحبی ایدی لكن ظلم وجبروت ایله برابر مسكرات استعمالنه ولهو ولعبه ومزل حشمت خلافت عد اولندیغی حالده مركبه بنمكه مائل ایدی . صورت وفاتنده اختلاف اولنوب بعضیلری والده‌سی خیزران طرفندن قتل ایدلدیكنی حكایه ایدرلر . چونكه خیزران خلافت هادیده

امور دولتی ید انحصارینه آلدیغندن هادی والده‌سنه بوبله شیلره قارشمسنی تنبیه ایدوب موسی الیهانك موجب غیظ واغبراری اولمشیدی . (خیزران) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ هاروت ﴾ و (ماروت) — وقتیله بابل شهرینه کوندریلان ایکی ملکك آدیدر . جناب حق بونلری امتحان مراد ایدرك کندولرینه قوهٔ شهوانیه ویروب (زهره) نام بر حسنا قارینك بولندیغی اشبو بابل شهرینه ایندیردی و مزبوره بونلرله ملاقات و سحری تعلم ومعاصی ایقاع ایلدکدن صکره اوکرندیکی افسون واسم اعظم ایله سمایه چیقوب اوچنجی قات کوکده برکوکب ضیادار اوله‌رق قالدی دیرلر بوکلام علمای اسلامیه‌نك تصریحجه اوزره یهود طائفه‌سندن محکی بر کلام فاحشدر . خاتمة المحققین جلال الدین دوانی بین الطلبه (جلال) دیو معروف اولان عقائد عضدیه شرحنده دیرکه بو قضیه‌نك سیاقی آنك یلان اولدیغنی کوستریر . زیرا او (زهره) دینیلان فاجره ملکلردن اوکرندیکی شیئله سمایه چیقمغه قدرت بولسون وچیقسون اوراده یلدز اولسونده اکا او اسم اعظمی اوکردن ملکلر نیچون صعوده قادر اوله‌میوب خاك هوانده قالسون .

ذکر اولنان ملکلرك نزولنده سبب معقول بنه جلالده حکایه اولندیغی اوزره ابو العباس احمد بن تیمه حضرتلرینك دیدیکیدرکه مشارالیه (او تاریخده سحریك رواج بوله‌رق خلق انکله اشتغال ایلدیکندن و او یوزدن امور غریبه استنباط ایله نبوت دعواسی ایدنلر چوغالدیغندن مولای متعال حضرتلری او ملکاری نامه ابواب سحری اوکرتسونلرده مؤمنلر سحرهٔ کفره ایله معارضه‌یه مقتدر اولسونلر ایچون ارسال بیوردی) دیمشدر و بعض متصوفین دخی بر بشقه صورتده متصوفانه معنا ویرمشدر .

سالف البیان (زهره) قصه‌سنك رموز اوائلدن یعنی حکما اشاراتندن اولمسی ملاحظه‌سیله ترجمهٔ قاموسده دخی مفصل بروجه معقول محرردر .

§

﴿ هارون ﴾ علیه السلام — حضرت موسانك بیوك برادریدر .

موسی علیه السلام مدینده بولندیغی مدتجه مشار الیه مصرده (لوی) قبیله‌سی ایچنده قالوب صکره جمله بنی اسرائیل ایله برابر چیقمش ومؤخراً حضرت موسی طرفندن تهیه انشا ایدیلان قبة الشهاده‌نك کوهن اعظم لقبیله اداره‌سنه مأمور اولمشدر . وفاتی یوز یکرمی اوچ یاشنده اولوب حضرت موسادن یدی آی اول‌در . بنی اسرائیل جناب هارونه زیاده محبتلرندن ناشی (هارونی سن تلف ایتدك) دیو حضرت موسایه افترایه قالقشدقلریله جناب حق اجلیله وفات ایتدیکنی اشعار بیوردی . بنی اسرائیلك ذبح قرابین وسائره مثللو معاملات دینیه‌لری جناب هارونك سلاله‌ٔ ذکورندن اییلك طوغانلره مختص اولوب فقط بونلر عیوب طبیعیه‌دن معرا اولمق شرط ایدی والبسه‌ٔ مخصوصه‌لری وار ایدی . هارون متحمل وصبور وفوق الغایه حلیم ایدی قبری بریه‌ٔ (سینا) ده (شویك) طاغنده‌در دیرلر .

§

﴿ هارون الرشید ﴾ — خلفای عباسیه‌دندر (۷۸۶م و ۱۷۰ه) تاریخنده جلوس ایدوب یکرمی اوچ سنه کارفرمای اورنك سلطنت وخلافت اولدی . جزیرة العربدن خروج ایدن ولیدك غائله‌سنی بتوردکدن صکره شکرانهٔ مظفریت اولمق اوزره پیاده حج شریفه کیدوب ادای وجیبهٔ زیارت وقبریس جزیره‌سنك ایکنجی فتحنی اکمال وشرق امپراطوری ایله اوچ سنه میدان کارزاری اشغال ایدوب روملری ارکلی‌یه قدر سوردی وفرانسه قرالی مشهور شارلمان ایله عقد رابطهٔ مودت ایدرك قدس شریفده‌کی قمامه کلیساسنك مفتاحنی بعض هدایا ایله قرال موما الیهه کوندردی انجق اونجی سال خلافتنده حزز طائفه‌سنك هجومیله طاغستانده یوز قرق بیك اسلام شهید اولوب (۱۸۹ ه) ده بعض اسباب حقیقیه‌یه مبنی وزیری مشهور جعفر برمکی بی اعدام ایتدیردی ونهایت سمرقنده محاربه‌یه کیدر ایکن طوسده قرق یاشنده وفات ایتمکله حیاتنده تقسیمی وجهله براوغلی امین عراقده دیکری مأمون اسیای وسطاده تخته چکدی . مشار الیه غایت ادیب فصیح عاقل عادل عابد سخی الحاصل خلفای عباسیه‌نك آبروی افتخاری

ایدی لکن امام (موسی الکاظم) حضرتلرینک حبسی و اوزاده وفاتی کبی بعض اجراآتی دامن شهرتنه بر بیوك لکه قوندرمشدر .

هارون الرشید بیاض تنلی کوبکلی ملیح الشکل اثنه طولی آدم اولوب علوم وفنونده کوزل نظر ومعرفتی وار ایدی . خلیفه اولدیغی وقتدنبرو هر کون یکرمیسیله یوز رکعت نماز قیلوب بر مانع اولمدقجه ترك ایتمدی علمی واهل علمی سور واسلامه تعظیم ایدر وکناهلرینی یاد ایدوب آغلر خصوصیله وعظ ایشتدکجه بکا ایلر واکثریا فضیل بن عیاضك مجالس وعظنه بالنفس حاضر اولور و برسنه زیارت حج شریفه کیدر و برسنه عرصهٔ جهاد وغزایه توجیه لجام ایدر ایدی حتی بعض شعراسی بو خصوصده بیت آتی یی سویلشلردر (فمن یطلب لقاءك او یرده . فبالحرمین اواقصی الثغور) شعره وشعرایه زیاده محبتی اولوب کندوسنی مدح ایدنلره جوائز کثیره احسان ایدردی . مشارالیهك چوق مناقبی اولوب محاضرات کتابلرنده مندرجدر .

هارون الرشید طوسده حال احتضارده ایکن مقربلرندن یاننده بولنان سهل بن صاعد کمال رقتندن قالقوب کیتمك استدکده هارون کوزلرینی آچوب یا سهل زره یه کیده یورسن دیدی سهل دخی یا امیرالمؤمنین سنی بو حالده کورمکه یورکم طیانمز دیدکده هارون تندرست آدملر کبی کولهرك شاعرك شو کلامی خاطریمه کلدی دیوب بو بیتی اوقومشدر (وانی من قوم کرام یزیدهم . تماسا وصبرا شدة الحدثان) یعنی بن برقوم کرامدنم که روزکارك شدت اذیتی صبر وتحمللرینی زیاده قیلار دیوب بعده تسلیم روح ایلمشدر .

§

﴿ هاشمی شیخ عثمان ﴾ افندی — صاچلی امیر دیمکله مشهوردر مدرسلکی ترك ایدوب مشایخ بیرامیه‌دن غضنفر افندی‌یه انتساب واستخلاف ایتمش و (۱۵۹٤ م و ۱۰۰۳ ﻫ) تاریخنده وفات ایلمشدر .

§

﴿ هاله ﴾ — شمس وقمر وکواکب سیاره ایله‌قدر اولدن اولان ثوابتی بعضاً احاطه ایدن دائروی الشکل بر بیاضلقدر (آی آغیلی) دخی تسمیه اولنور .

اشبو هاله هر وقت وقوعبولمدقدن بشقه ظهور ایتدیکی حالده دخی کاه بر وکاه متحدالمرکز دائره‌لر مثللو بر قاچ عدد مشاهده اولنور .

آثار ضیائیهٔ مذکوره تجربه اولندیغنه کوره شمس وقمر وکواکبك ارض ایله بینلرنده موجود اولان بخارلك شعاعات شمسیه مناسبتیله تلون ایلسندن عبارتدر بوندن بعض ارباب دقت نتائج آتیه‌یی تجربه ایتمشلردر . شویله‌که

١ ✲ لیمانلق هواده هاله ✲ — لیمانلق یعنی روزکارسز هواده مشاهده اولنور ایسه براز وقت صکره برصاغناق هبوب ایدرك درعقب کسیلور و بعض دفعه دخی ممتد اولور .

٢ ✲ روزکارده هاله ✲ — روزکارلی هوالرده مشاهده اولنور ایسه ینه براز وقت صکره روزکارك برآنده زیاده سرتلشه‌جکنه علامت اولوب فقط چوق سورمدیکی دخی تجربه اولنمشدر .

٣ ✲ هالهٔ صغیره ✲ — بعضیلرینك تجربه‌لرینه کوره اجسام سماویه‌دن هرقنغی برینی احاطه ایدن خرمن اکر کوچك اولور ایسه وقوعبوله‌جق بورا یقین وقتنده ظهور ایدر .

٤ ✲ هالهٔ کبیره ✲ — اکر اشبو ضیا دائره‌ی بیوك مشاهده اولنور ایسه فورتنه دخی براز وقت مرور ایتدکدن صکره وقوعبولور بومدت دخی نهایت درت ساعته قریبدر .

٥ ✲ ترنجی هاله ✲ — شمسك اطرافنده حاصل اولان خرمن ترنجی رنکده اوله‌رق موسم بهاردن صکره مشاهده اولنسه اول سنه چوق یغمور یاغه‌جغنی افاده ایدر .

٦ ✲ هالهٔ متوالیه ✲ — اکر قمر هلال ایکن برایکی دفعه اشبو خرمن مشاهده اولنور ایسه تابدر اولنجه‌یه دکین ایکی اوچ کیجه‌ده بر بلکه هر کیجه برصاغناق ظهور ایدرك برایکی ساعت ظرفنده کسیلور .

٧ ✲ هالهٔ مع بلوط ✲ — اکر هاله پیدا اولدقدن صکره افقدن

برمقدار یوكسك اولەرق سیاه بلوطلر دخی ظهور ایدر ایسه زیاده فورتنه ویورا مأمولدر ·

٨ ﴿ هالهٔ كاذبه ﴾ — سماكك بالاسنده موجود اولان بیاض بلوطلردن قمرك اطرافنده عینی هاله مثللو بردائره حاصل اولسه فورتنه مأمول اولمیوب بلكه كوزل هوا اولور ·

اكثری شمسی احاطه ایدن هالهالوان اصلیه ایله ملوندر وقمرك اطرافنده اولان دخی چوق دفعه بیاض اولوب بعضاً بررنك ایلەده مشاهده اولنور ·

§

﴿ هالەی ﴾ ویا (آدمون هالەی) — انكلیز منجملرندندر (١٦٥٦ م و ١٠٦٧ ﻫ) تاریخنده لوندرەده طوغوب (١٧٤٢م و١١٥٥ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی ·

اون طقوز یاشنده اولدیغی حالده سیاراتك آفدلیرینی واكسانترسیتەلرینی تعیین ایچون براصول بولمشدر (١٦٦٧) ده ترصدات ایچون (هلن) اطەسنه كیدەرك اوچ یوز اللی عدد نجومك مدارینی تعیین و پوصلەنك میل طبیعیسی قانونی وضع و قویروقلی یلدیزلرك سیر وحركاتنه دائر تطبیقات اجرا و بعضیلرینك دورینی كشف ایلدی · حتی (١٦٨٢ م) تاریخنده كورنمش اولان بر قویروقلی یلدیزك (١٧٥٨ م) ده بتكرار كورنەجكنی (١٧٠٥ م) ده سویلمش و دیدیكی كبی ظهور ایتمشدر · بناء علیه اولوقتدنبرو مذكور یلدیزه (هالەی قویروقلی یلدیزی) نامنی ویردیلر · (هالەی) كرهٔ قمرك جدوللرینی دخی تنظیم وقوانین حركتنی تعیین ایلدی ·

§

﴿ هالیس ﴾ — قزل ایرماق دنیلان نهرك اسكی اسمیدر ·

§

﴿ هالیقارناس ﴾ — آیدین سنجاغنه تابع دكزلی قصبەسنك نام عتیقیدر ازمیرده (بودروم) قصبەسنك نام قدیمی دخی (هالیقارناس) ایدی ·

§

﴿ هامبورغ ﴾ — المانياده ليمانی و كندوسی سربست بر شهردر الب نهرينك صاغ جانبی اوزرنده واقع اولوب يوز يكرمی لوتريه‌دن و اون بش بيكی يهودی باقيسی قاتوليك ومورادو اولمق اوزره ايكی يوز قرق التی بيك نفوسی حاويدر . شمندوفرلی درت قنالی مشهور كليسالری بورسه‌سی ورصدخانه و كتبخانه وموزه‌خانه‌سی و برچوق تأسيسات علميه‌سی وبحراً جسيم تجارتی وهاور بورده آمستردام لونده امريقا ايله منتظم صورتده آمد وشد ايدن واپورلری ومهم بانقه وشكر فابريقه‌لری واردر . اراضيسی پك واسع اولميوب شهرك بولنديغی نقطه‌دن برازاوته‌ده نهايت بولور .

هامبورغ اون ايكنجی عصرده برتجارت موقعی ايدی واون اوچنجی عصرده برچوق شهرلرله برابر هانسه آتيق اتفاق مشهورينی وجوده كتوردی و (١٦١٨ م و ١٠٢٨ هـ) ده هولستن دوقلرينه كچديسده متعاقباً اكتساب سربستی وحريت ايليوب امپراطور شهری طانندی و (١٨٠٦ م و ١٢٢١ هـ) دن (١٨٠٩) تاريخنه قدر فرانسز عسكری اشغال ايدوب ينه (١٨١٠ م) ده اعاده اولندی . هامبورغك جرمان اتفاقنده بررأيی واردر .

§

﴿ هامشير ﴾ — انكلتره‌ده جنوبدن مانش دكزيله تحديد اولنور برقونتلق اولوب طولاً ٨٠ وعرضاً ٥٠ كيلومترو مسافه‌يی واوچ يوز اون درت بيك مقدار اهاليی مشتملدر مقرادارەسی (وينچستر) وباشليجه شهرلری (سوتانپون) و (پورتمون) و (غوسپور) در (آوون) نهری برقسم اراضيسنی اسقا ايدر صناعتی جزئی ايسه‌ده زراعتی غايت مكملدر حاوی اولديغی معدن صولری ودكز حماملری مناسبتيله طو پراغنه هر سنه برچه غفير كيدوب تنزه ايدرلر . اشبو نواحی من‌القديم بلژلرك مسكنی ايكن (واسپازيه‌ن) طرفندن ضبط ايديلوب برنجی بريتانيايه الحاق اولندی مؤخراً (وسه‌كس) قرالغی اقسامندن معدود اولوب ساقسونلرك زمان اداره‌سندن شمدی يه قدر (هامشير) نامنی اخذ ايلدی .

§

﴿هامشير﴾ نوو — امريقاى شماليده برحكومتدر شمالا قناده، شرقا (مدن) جنوبا (ماسه كوسه) غربا (ورمون) ايله محدود اولنور طولا ٢٧٠ وعرضا ١٣٠ كيلومترو اراضى واوچ يوز اون سكز بيك قدر اهالى‌يى حاوى اولوب مقر ادارەسى (قونقور) شهريدر (قونكتيكون) و (مريماق) نامنده ايكى نهر واسطەسيله اسقا اولنور اشبو مملكت وسط وشماله طوغرى برچوق طاغلرى مشتمل اولديغى جهتله امريقا اسويچرەسى ناميله ياد اولنمقدەدر هواسى لطيف وصاغلام وحبوباتجه اراضيسى محصولدار ومرعالرى چوق وتيمور طوز قورشون معدن كورى مرمر غرانيت معدنلرى دخى واردر تجارتى ايسه پك واسع ورواجليدر (١٦١٤ م و ١٠٢٣ ﻫ) تاريخنده برنجى دفعه اولەرق قپودان (شميد) اولوقت (ابەنا كير) لـ مسكون اولدقلرى اشبو (نووهامشير) سواحلنى زيارت ايلمشيدى (١٦٢٣ م و ١٠٣٣ ﻫ) تاريخنده برانكليز كوچى اوراده توطن ايدوب اشبو مملكته (لاقونيا) نامنى اعطا ايدوب مؤخرا (ژان مازون) نامنده بروالى لاقونيا نامنى (هامشير) ە تحويل ايلدى هامشير تاريخ مذكوردن اون يدى سنه صكره ماسه كوسه‌يه الحاق اولنديسه‌دە اوراده دخى قاليوب اوتوز طقوز سنه صكره استقلال بولدى .

§

﴿هانرى﴾ دردنجى — المانيا ايمپراطوريدر (١٠٩٤م و٤٨٧ﻫ) تاريخنده ايكى اوغلى طرفندن تختى ضبط اولنوب كندوسى تحت اسارته النمش وسلطنت ومعيشتدن نوميد قالمغله بيچارە كليسا قپولرنده موسيقى ايله آيين خوانلق ايتمكه قرار ويرەرك بوحال اوزره اون ايكى سنه دها يشادقدن صكره ينه اوغللرينك امريله قتل اولنوب يار واغيار نظرنده چكديكى ذلت وحقارتدن قورتارلمشدر .

§

﴿هبة الله﴾ بن على البغدادى — ارباب معارفدن برذاتدر (١١٤٧ م و ٥٤٢ ﻫ) تاريخنده وفات ايلدى خواصدن (علم التصريف

بالحروف والاسما) نام کتاب جملهٔ تألیفاتندن اولوب امام بونی وبسطامی کبی ذاتلر بونی کندولرینه مأخذ اتخاذ ایتمشلردر ·

§

﴿ هبة الله ﴾ بن ابی الغنائم — بغداد خرستیانلرندن عصرینك بقراط وجالینوسی برطبیب حاذق اولوب ابن التلمیذ دیمکله تعرف ایتمش وخلفا نزدنده مدت مدیده خدمتی سبق ایتدیکندن امین الدوله لقبنی دخی حائز اولمشدر · مومی الیه طبدن بشقه سائر علوم وفنونده دخی ماهر اولوب رأی رصین وعقل متین صاحبی ایدی · شعرده نظم آتی یه مشابه پك چوق کلمات رائقه سی واردر ·

یامن رمانی عن قوس فرقته بسهم هجر علی تلا فیه
ارض لمن غاب عنك غیبته فذاك ذنب عقابه فیه

(اقراباذین) علم طبده اولان تصانیف ممتازه سندندر کتاب مزبور غایت نافع برآثر اولمسی حسبیله قرن سابع هجری علماسی طرفندن دستورالعمل اتخاذ اولنمشیدی · ابن سینانك کلیاتی اوزرینه ایکی کتاب وبرحاشیه سی ودها سائر تألیفاتی دخی واردر ·

§

﴿ هبنقه ﴾ — قیس بن ثعلب قبیله سندن حماقتده کندوسیله ضرب مثل اولنور برکیمسه نك لقبیدر نامی احمددر بوینه بونجق وچنغراق طاقارکزوسببنی صورانلره کندومی غیب ایدرسم بولمق ایچون نشاندر دیرایمش حتی برکیجه اویور ایکن قرنداشی بوینده کی بونجق وچنغراغی چیقاروب کندو بوینه طاقغله صباح هبنقه اویانوب کوردکده برادرسن بن اولمشسك لکن عجبا بن کیم · دیمشدر کتب لطائفده بوکبی چوق غریبه سی واردر · بونك بوطور وحرکتیله کندو وارلغنی یوق ایتمش براهل دل اولمسیده خاطره کلور ·

(هبنقه) ابوالناقه نك غلطیدر بوینه چنغراق طاقدیغی مناسبتیله تلقیب اولندی ·

§

﴿ هدایی ﴾ — کبار مشایخ جلوتیه‌دن ومظنهٔ کرامتدر بروسه‌ده رجال بیرامیه‌دن شیخ محمد افتاده حضرتلرینك بعض کراماتنی مشاهده ایلدیکی اوزرینه مقدما متملك اولدیغی طریق قضالی وغوائل مال وعیالی بالکلیه ترك ایدرك شیخ مشارالیهه انتساب واستخلاف ایدوب (١٦٢٨ وم ١٠٣٨ ﻫ) تاریخنده طقسان ایکی یاشنده واصل منزل رحمت اولمشدر . طریقت علیهٔ جلوتیه شیخ ابراهیم زاهد کیلانی زماننده مرتبهٔ هلالده‌ایکن حضرت افتاده اواننده منور وحضرت هدایی وقتنده‌بدر کامل اولدی دیرلر .

حضرت هدایی فی‌الاصل قوچحصارلیدر اکثر یا اسکداردهٔ مهرماه سلطان جامع شریفنده وسائر مقامات متبرکه‌ده وعظ ونصیحته حصر همت بیورر ایدی . مکمل بر دیوان آلهیاتی واردر . وفاتندن صکره بالکبریلی دزدار زاده احمد افندی (١٠٤٩ ﻫ) بعده سید مسعود بن هدایی (١٠٦٧ ﻫ) واندن صکره دخی جنت محمد افندی بن فنایی (١٠٧٥ ﻫ) تاریخنده متعاقباً شیخ مشارالیهه خلافت ایتمشلردر .

§

﴿ هدایة الحکمة ﴾ — (١٢٦١ م و ٦٦٠ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن شیخ اثیرالدین مفضل بن عمر ابهرینك منطق وحکمت طبیعیه والهیه‌یی ناطق اثریدر . شروح عدیده‌سی وار .

﴿ هدایة فی‌الطب ﴾ — ابن‌سینا حسین بن عبدالله حکیمك اثریدر . شیخ علامه علی نفیس شرح ایلدی .

§

﴿ هدهد ﴾ — فارسیده (پوپو وبو به وپوبك) وترکیده بالتحریف (ایباك) دیدکاری قوشدرکه باشنده چلنکه مشابه کاه آچیلور وکاه قپانور برقاج اوزنجه توکی واردر بوقوش وفادار وودود برحیوان اولوب اشی غائب اولدیغی حالده هرحوایجنی ترك ایله عودتنه قدر فرهادکبی طاغلرده فریادن خالی اولماز واکر تلف اولورسه من‌بعد دیکردیشی ایله مجامعه ایتمز وطولنجه‌یه‌دك بیوب ایچمزایمش .

(اسجد من هدهد) امثال عربیه‌دن اوله‌رق داء ثالب ایله متهم اولنلر حقنده و (ابصر من هدهد) دخی اهل دقت بولنانلر حقلرنده ضرب وایراد ایدیلور .

§

﴿ هرات ﴾ نام قدیمی (آریا) — افغانستانده مستحکم برشهر اولوب خراسان شرقی و هرات ایالتنك مرکزیدر وکابلك شمال غربیسندن التی یوز قرق کیلو متروده وبربیوك صحرا اورته‌سنده واقع وبوزبیك نفوسی جامعدر برچوق بازارلری جامعلری کاربانسرالری حماملری واقشهٔ حریریه وقطنیه فابریقه‌لری وشال حالی کل یاغی اعمالاتی واردر وتجارتی غایت جسیمدر . هراتك اسکندر رومی زماننده موجود ایدوکنی تواریخ ادعا ایده‌یور اسیانك تملکنی بینلرنده منازع فیه طوتان مختلف حکمدارلر بوراسنی تخریب ایلمشلر ایدی (١١٥٠ م و ٥٤٥ هـ) دن (١٢٢٠ م و ٦١٧ هـ) تاریخنه‌قدر مقر اتخاذ ایدن غوریلر ومؤخراً جنکیز وتیمورلنك وعجملر ضبط ایدوب (١٧١٥ م و ١١٢٨ هـ) ده افغانلر بونلردن الدیلر و (١٧٣١ م) ده نادرشاه الدیسه‌ده اون سکزسنه صکره افغان حکمداری احمد شاه تکرار استرداد ایلدی . اولوقتدن برو مستقل برحکومتی تشکیل ایتمکده‌در .

§

﴿ هراقلیوس ﴾ — روم ایمپراطورلرندندر روملر ایمپراطور (موریس) دن عجملرك تسلطندن قورتلمق کبی امیدلرینی قطع ایتدکدن صکره اولوقت افریقا والیسی بولنان اشبو (هراقلیوس) ی خفیاً کتوروب (٦١٠ م) تاریخنده تخت ایمپراطوری‌یه و موریسی اعدام ایلدیلر اکرچه هراقلیوس دخی ابتدالری فارسلولردن فنا حالده مضطرب اولدیسه‌ده اخیراً کلیسا نقودینی مصارف حربیه قارشولغنده اورته‌یه قویه‌رق اتخاذ ایلدیکی تدابیر حسنه ایله وارقوتی بازویه‌ویردیکندن (الم غلبت الروم) سری ظهور و غلبهٔ تامه ابراز ایدرك بوسایه‌ده اوتوز یدی سنه مقام حکمداری یی احراز وتبلیغ دین محمدی یی متضمن شرفیاش صحیفهٔ صدور اولان نامهٔ جناب رسالتی حسن قبول ایدوب فقط

باعث شور وفتن اولور ملاحظه سیله دین اسلامك ممالكنده نشر واعلاننده بیان احتراز ایلدی ٠

هراقلیوس (٦٣٦ م و ١٥ ﻫ) تاریخنده افلیس نامیله یازدیغی بر کتابده (آنیشت) یاخود (اونیشت) دنیلان مذهبی ترویج ایلدیکندن پاپانك مظهر غضبی اولمشدر ٠

§

﴿ هردوت ﴾ — مشهور یونان مورخی اولوب تاریخ موجدی عنوانیله شهرت بولمشدر (٥١١٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز سکسان درت سنه مقدمنده قدیم (هالیقارناس) شهرنده تولد ایلدی حال شبابنده احوال عالمه اطلاع ایچون مصر آسیا ویونانستانه سیاحت ایدوب عودتنده وطنی (لیغد امیس) ك مظالمی التنده بولدیغندن سیسام اطه سنه چکلمکه مجبور و بر مدت صکره هالیقارناسه عودتله ظالم مرقومی خلع وازاله یه موفق اولدی ومؤخراً کافر نعمت همشهریلری طرفندن نفی اولنمغله بو مدتده کندو تاریخنی یازمغه حصر اوقات ایلیوب (٥١٤٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز اللی سنه مقدمنده اولمپیق او یونلرنده تجمع ایدن یونانیلره مقدمهٔ تألیفنی اوقودیغنده جمله سی طرفندن کمال حرمت ومحبتله تلقی اولندی واون ایکی سنه صکره بتون تألیفنی اوقومغه موفق اولدقده آتنه لیلردن شمدیکی اقچه حسابیله اللی درت بیك فرانق قیمتنده بر مکافات نقدیه الدی ٠ هردوت انقضای زمان حیاتنه طوغری ایتالیاده توریوم شهرینه چکیلوب غایت مسن اولدیغی حالده (٥١٨٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز التی سنه مقدمنده وفات ایلمشدر ٠ تألیفاتی طقوز کتابدن عبارت اولدیغندن یونانیلر بونلره طقوز موزه تعبیر ایدرلر بونلرك باشلیجه مباحثی مدیق محارباتی وعجم مصر ودها دیگر اقوامك تواریخندن عبارتدر ٠ هردوت عموم نظرنده قدما مورخلرینك اك صادق وراستگوسی طانیلمقده ایدی مع هذا هرشیئه اینانمق یعنی صاف دیللك ایله دخی اتهام اولنور ٠ انشاسی غایت خوش ولطیف وشعره یقیندر وتاریخی ایونیدن لسانی اوزره یازلمشدر ٠

§

﴿ هردوس ﴾ — روما جمهوری امریله سلطنت یهودیه‌یه اشتراك ایدن انتی پاطرك اوغلیدر جمهور مزبور پدرینه رعایةً بونی دخی (٥٥٥٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوتوز سکز سنه مقدمنده قدس متصرفی ایتمش و مؤخراً ینه رومالیلرك اعانه‌سیله بتون ممالك یهودیه‌یه متصرف اولوب واوتوز بش سنه حکومت سوروب میلاددن اوچ سنه اول وفات ایلمشدر . اخلافنه ملوك هرادسه دیرلر . مرقوم ایران دولتنی طرفدار طوتان برادر زاده‌سی انتی غونك یوزندن پك چوق خساره اوغرادی و بردفعه دخی محاربه‌ده مغلوب اوله‌رق سلطنتنی غیب ایتدیسه‌ده رومالولرك معاونتیله ینه استرداده موفق اولدی مومی الیه اولجه ایکی اوغلنی و مرض موتنده دخی دیکر بر اوغلنی اعدام ایتدیروب وفاتنده کیرو قالان اوبر اوغلی (ارخلاؤس هردوس) والیلك وجهله یرینه یچمش وبرقاچ سنه صکره ممالك عبرانیه روما دولتی طرفندن درده تقسیم اولنه‌رق بونك حکومتی یالکز برقسمنه شامل قالمشدر .

§

﴿ هرسك ﴾ یاخود (هرزغووین) — روم ایلیده برقطعه‌در شمالاً خرواتستان جنوباً قره طاغ شرقاً بوسنه جنوب غربیده دالماچیا ایله محدود اولوب استقلاوون قتولك روم اولمق اوزره اوچ یوز بیك نفوسی حاویدر اشبو قطعه طاغلق اولوب الپ دینار یك شعبه‌لری ایله مستوردر . اون دردنجی عصر اوائلنده خرواتستان قرالیتی قسمندن ایکن (١٣٢٦ م و ٧٢٧ ه) ده بوسنه‌یه الحاق و اون بشنجی عصر اواسطنده اوچنجی فره‌دریق طرفندن (سنت ساب) نامیله بر دوقه‌لغه تحویل و مؤخراً دولت علیه حمایه‌سنه ادخال ایدلمش و (١٤٦٢ م و٨٦٧ ه) تاریخنده دوقه‌سی بولنان استفان عصیان ایلدیکنه بناءً فاتح حضرتلری کیدوب بوسنه ایله برابر ضبط ومومی الیهك استرحامی اوزرینه ینه نصفنی اعاده ایلمشیدی دها صکره یعنی (١٦٩٩ م و ١١١١ ه) تاریخنده قارلوچ مصالحه‌سی موجبنجه بتون بتون دولت علیه‌یه ترك اولنمدی .
(احمد پاشا) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ هرشل ﴾ یاخود (ویلیام هرشل) — ارباب هیئتدندر (١٧٣٨ م و ١١٥١ ﻫ) ده هانورده تولد و (١٨٢٢ م و ١٢٣٨ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی . غایت ماهر بر موسیقیجی اوغلی ایدی (١٧٥٩ م) ده انکلتره یه کلوب اوراده ریاضیات و فلکیات ایله اشتغاله باشلادی بونلری تحصیلدن صکره اجرای ترصدات ضمننده تلسقوبه احتیاج کوروب حالبوکه ذاتاً ایام تحصیلیه سنی بر ضرورت متمادیه ایچنده کچورمش و بو جهتله تلسقوب اشتراسنه قدرتیاب اوله مامش اولدیغندن کندوسی بر تلسقوب یاپمغه قالقیشوب انی دخی اون ایکی مترو طولنده اولمق اوزره وجوده کتورمشدر که اختراعاتنك اك مشهوری بودر . هرشل (١٧٨١ م) ده اورانوس نام سیاره یی و (١٧٨٧ م) ده سیارهٔ مذکوره نك بر جلرینی و (١٧٨٩ م) ده ساتورن نام سیاره نك ایکی یکی بر جلرینی کشف و قرص شمسك دخی ثابت اولمیوب هر کول برجنه طوغری بر حرکتی بولندیغنی تعیین ایلمشدر بونلردن بشقه دها خیلی مهم کشفیات فلکیه سی واردر .

§

﴿ هرقان ﴾ — یهودا حکمدارلرندن برینك اوغلیدر (٥٤٦٤ خ) ده یعنی میلادك یوز اوتوز سنه مقدمنده سلفکیلرك پدر و قرنداشنی قتل وقدس و ملحقاتنی غصب ایتدکلرینی غزه‌دن خبر المسی اوزرینه کلوب کاملاً استرداد و سلطنتنی اعلان ایلدی . مؤخراً سامریه یی دخی الوب اهالیسنك پرستش ایتدکلری اصنامی قیردی . بناءعلیه او وقت سلفکیلر علیهنده بولنان روما جمهوری طرفندن کندوسنه ملك عنوانی کوندرلمشدر . مدت حکومتی یکرمی سکز سنه‌در .

﴿ هرقان ﴾ — یهودا حکمداری اسکندرك اوغلی و خلفیدر (٥٥٢١ خ) ده یعنی میلادك یتمش اوچ سنه مقدمنده جلوس ایتدی و اوچ سنه صکره دعوای سلطنتله علیهنه قیام ایدن قرنداشی (ارستوپول) ك حرکاتندن مضطرب اولمغله او صره ده اناطولیده بولنان روما جنرالی پومپه‌دن استمدادی اوزرینه مومی الیهك اثر معاونت فعلیه سیله موقعنی محافظه ایده بیلدیسه ده زمان حکومتی قرنداشی مرقومك و اوغلی (آنتیغون) ك

دعوای اوله مبتنی بولنان معارضه ومحارباتله مرور ایلدیکندن وبرقاچ کره ایرانیلردن دخی معاونت کوردیکی حالده بعض دونکلک کوستردیکندن عاقبت ایرانده قولاقلری کسیلوب کهانت بهودیه‌دن محروم براغلدی ٠

§

﴿ هرکول ﴾ — قدما خیالخانه‌سنده تجسم ایتمش قهرمانلرك الك مشهورلرندندر افسانه‌یه کوره ژوپیترك اوغلی اولوب (تب) ده طوغدی وطوغری بر تخمك ثمره‌سی اولدیغی جهتله زنون بوندن نفرت ایدرك بلع ایتمك ایچون ایکی یلان کوندردیسه ده چوجق بونلری النده صیقه‌رق تلف ایتدی ٠ هرکول آز وقتده اکتساب ایتدیکی قد وقامت وبرچوق محاربات ایله شهرت بولوب اسپانیاده وقتیله متحد اولان ایبلا وقالپه طاغلرینی بربرندن آیری (بو طاغلر اولوقتدن برو هرکول عمودی تسمیه اولنمشدر) وقفقاسیه طاغنه زنجیرلرله باغلی اولان (پرومیت) ی بوزدی ٠ وبرقزه میل ایلدیکنه بناءً قاریسی زهرلی بر قفتان کوندروب آنی کیمکله دریسنه یاپشدی وچکوب بیرتدیغی کبی وجودنده بربیوك یاره حاصل اولدی وبویاره‌نك آجیسنه تحمل ایده‌مدیکی جهتله کریدده واقع (ایدا) طاغی اوزرینه چیقوب وبربیوك آتش یاقوب کندوسنی اوراده یاقدی وصکره ژوپیتر واسطه‌سیله تکرار احیا ایدلدی ٠ (بوکا اینانمق ایچون عقل ایجاب ایتمز) سبته بوغازینه (هرکول) بوغازی دخی دیرلر ٠

§

﴿ هرمز ﴾ یاخود هرمس — ادریس علیه‌السلامك وایرانیلرجه مشتری یلدیزینك وبصره کورفزنده براطه‌نك اسمی وایدین ولایتی داخلنده مغنیسا اوه‌سندن کلوب ازمیر بوغازندن بحره منصب اولان (کدیز) نهرینك نام دیکریدر ٠

§

﴿ هرمز ﴾ رابع — ساسانیاندن نوشیروانك اوغلی وخلفیدر جلوسی (۵۷۹) تاریخنده اولوب اون‌سنه فرمانفرمای تخت ایران اولمش ومؤخراً بعض اسبابه مبنی سرعسکری (بهرام چوبین) اوزرینه هجوم وسائر امرای فرس اتفاقیله خلع ایدوب کوزلرینه میل چکدیرمش وینه اوغلی (خسرو

پرویز)ی چیقارمش ایسه‌ده برازصکره بهرامدن دخی امنیتی سلب ایلدیکندن کندوسی کاوب تخته اوتورمشدر .
هرمز رابع کورلکنه راضی اوله‌رق اوتورمقده ایکن اوغلی مرقوم طرفندن احناق اولندیغی دخی مرویدر .

§

﴿ هرمزیه ﴾ مجموعهٔ هرمزیه — قدمای رهابین مصریه‌نك آلهه‌لردن برینك اسمنه منسوباً یازدقلری کتابدر . بوکتاب قرق ایکی جلددن عبارت اولوب جلدین اولیندن بری آلهیات ودیکری وظائف ملوکه‌دائر معلومات ومجلدات اربعهٔ متعاقبه سیارات وضیا وطلوع وغروب شمس وقمره دائر مقدماتی شامل ودیکر اون اوج جلدی مفتاح رموزات وتوصیف نهر نیل ومواقع مقدسه حقنده برطاقم تفصیلاتدن بشقه نجوم وفلکیات وجغرافیا کبی علوم متنوعه‌یی محتوی وینه اون جلدی انتخاب قرابین وآیین دین ورسوم عبدیه مثلاو مباحثی مجتمع ودیکر اون جلدی دخی نظام وقوانین واوضاع رهابینه دائر مقاولاته منحصر ومجلدات ستهٔ اخیره‌سی ایسه علوم طبیه وشعباتنه مختص ایدی .
بوکتاب میلاد عیسی علیه‌السلامدن چوق اول فراعنه زماننده یازلمشدر .

§

﴿ هرول ﴾ — جرمان قومندن ایسه‌لرده سارماسی‌الاصل ظن اولنورلر . هرولر عالم تاریخده اوچنجی عصرده اثبات وجود ایتدیلر . غوتلرله برابر قره دکزك سواحل شمالیه‌سنده ساکن اولمقده ایدیلر آرمازیق نام غوت قرالی طرفندن تحت اطاعته النوب مؤخراً غوتلرله برابر هونلره شکار اولدیلرسه‌ده (٤٥٣ م) ده آتیلانك وفاتی اوزرینه ینه استقلاله مظهر اولوب تراساك شمالنده وطونه‌نك سواحلی اوزرنده مقتدر بر دولت تشکیل ایتدیلر وبشنجی عصرده روژیه‌نلر وسیقتلر ودها دیکر برطاقم قبائل ایله برلشه‌رك اودواقر نام قرالری قوماندا‌سنده ایتالیا وروماپی ضبط ایدوب (٤٧٦ م) ده روما غرب ایمپراطورلغنك محوینه بادی اولدیلر . لکن نفوذلری آز مدت سوره‌بیلوب بدی سنه صکره اوستروغوتلر طرفندن کاملاً پریشان وایتالیادن طرد ایدلدیلر . بناءعلیه کیمیسی ژبیت قومنه وبعضیلری

شرق ایمپراطورلغنه التجا ایدرك انسطاش نام ایمپراطور طرفندن ایلیریاده اسكان اولندیلرسه‌ده یدنجی عصرده اوحوالیده حیدودلغه باشلادقلرندن ایمپراطورلق قوتیله طرد ایدلمكله جرمانیایه چكلدیلر٠ اوتاریخدن برو نام ونشانلری نابود در٠ هروللر الك وحشی وباربار قوملردن ایدی وخرستیانلق النده یشابور ایدیسه‌لرده ساختهٔ اولوب طوغریدن طوغری‌یه دین عیسوی‌یی دخی قبول ایتامشلر ایدی٠

§

﴿ هزه‌سیاس ﴾ — (٥٣٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز سنه مقدمنده شهرت بولان سیره نائق (بنغازی) فیلسوفیدر٠ سیئات حسناته جمیع زمانده غالب اولدیغندن اولمكی یشامغه ترجیح ایدر وبناء علیه تلف نفسه رخصت وقناعت اعطا ایلر ایدی فی‌الواقع شاكردلرینك برچوغی قوجه فیلسوفك سوزینی طوته‌رق كندو كندولرینی تلف وحسنات ایله سیئاتی موازنه ایتمشلردر٠

ملوك بطالسه‌دن (پتوله) نام حكمدار بو یله‌لكله ملكنده‌كی نفوسك آز وقت ایچنده محو ونابود اوله‌جغنی جزم ایلدیكندن مرقومی نفی ومكتبنی سد ایلدی٠

§

﴿ هس ﴾ درامستاد — المانیای جنوبیده بر بیوك دوقه‌لقدر شمالا قاسه‌ل ویسبادن شرقاً باویرا جنوب شرقیده باد بیوك دوقه‌لغی جنوباً رینان باویراسی غرباً قوبله‌نس وآرانسبورغ ایله محدوددر اراضیسی رین نهری ایله اسقا اولنور و بعض محللری مستثنا اوله‌رق برچوق طاغلر واورمانلر ایله مستور بولنور هواسی لطیف وباشلیجه حاصلاتی بغدای كنویر بر الماسی یاغلی حبوباتدر طاغلرنده تیمور باقر معدنلری ومعدن صولری واردر و صناعت و تجارتده ایلرولمشدر وشكل حكومت مشروطدر٠ هس (١٨٠٦م و ١٢٢١ ﻫ) ده رین اتفاقنه داخل اولوب یانقراو عنوانی بیوك دوقه‌لغه تحویل ایلدی و (١٨١٣م) ده دخی فرانسه‌یه قارشو دیكر براتفاقه كیردی٠ (حكومات) كلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله٠

§

﴿ هشام ﴾ بن عبدالملك — خلفای امویه‌دندر (٧٢٣م و١٠٥ه) تاریخنده اوتوز درت یاشنده جلوس ایلدی . ابن الزبیرك مقتول اولدیغی (٧٢ ه) سنه‌سنده تولد ایلدیکندن باباسی عبدالملك منصور تسمیه ایتشیدی لکن مؤخراً اناسی عایشه بنت هشام بن اسماعیل بن الولید کندو پدرینك اسمی اولان هشام ایله تسمیه ایدوب عبد الملك انی دخی رد ایلدیکندن اشبو اسم اخیر ایله بنام اولدی . صقالی سیاهه بویار وحلیم ورعایا پرور و رأی وحزم صاحبی اولوب تبعه‌سنك منئولرینه مساعده ایلرایدی انصاف جهتنجه دخی امویلرك الك خیرلیسی ایدی حتی دیرلرکه ملوك نبی امیه ایچنده هشام قدر قان دوکمکی سومز آدم کلامشدر . زماننده طوائف اتراك وروم ایله محاربات عدیده ومقاتلات شدیده وقوعبولوب بر چوق یرلر فتح و تسخیر اولنمشدر .

(٧٤٢ م و ١٢٥ ه) تاریخنده ذبحه مرضندن فوت اولدی عمری اللی‌بش مدت حکومتی اون طقوز سنه‌در ممسك و جمع ماله منهمك بر آدم اولدیغندن جمع ایتدیکی مال ملوك بنی امیه‌دن هیچ برینه میسر اولمامشیدی .

مع هذا فوت اولدقده خلفی اولان ولیدك کاتبی بالجمله خزینه‌لرینی مهرلیوب نعشنی غسل ایچون صو ایصتمغه برکوکم استدکاری حالده آنی دخی ویرمدیلر وعاقبت برخانه‌دن عاریت کوکم الهرق غسلنی اجرا ایتدیلر . رصافه‌ده یعنی رومیه شهرنده مدفوندر منقولدرکه هشام زماننده برادمی شراب وقاری ایله باصوب حضورینه کتورررلر حریفك معیتنده الات طربدن برده (بربط) بولنغله هشام اکا شارتله (شو طنبوره‌یی باشنده اورك) دیمسیله اوردقلرنده حریف اغلمغه باشلار حضاردن بریسی (صبر ایله نیچون اغلیورسك) دیدکده شخص مرقوم (سن نبی دوکلدیکمه‌می اغلارم صانورسك بن اکا اغلارم که خلیفه (بربط) می استحقار ایدوب طنبوره تسمیه ایلدی) جواب غریبنی ویرمشدر .

§

﴿ هشام ﴾ — اندلس پادشاهلرندندر سن تجربه‌دن بهره‌سزلکنی سررشتهٔ استفاده اتخاذ ایدن صدر اعظمی عبد الرحمن (١٠٠٧ م و٣٩٨ه)

تاریخنده ذسنده کیروب کندوسنی مومی الیه ولی عهد تعیین ایتدیرمکله اصل وارث سلطنت اولان (محمد) محل مأموریتندن کلدکده مرقوم عبدالرحمانی بالمحاربه اخذ واعدام وکندوسی صدارتی الدقدن صکره برکون ملك هشامی دخی خفیاً حبس ایدرك وفاتنی اعلان ایله اکا بکزر بر میت جنازه‌سنی الای ایله قالدیرتوب کندوسی تخت حکمرانیده تقرر ایتمش وایکی سنه صکره امرادن سلیمان کاوب قوهٔ جبریه استعمالیله تختی غصب ومحمدی فراره مجبور ایلدیسه ده محمدینه کاوب سلیمانی قاچیرمشیدی اول اثناده صدراعظم بولنان وسراوله واقف اولان (وضع العامر) معرفتیله مخلوع مومی الیه هشام حبسخانه‌دن چیقارلمغله هرکس ممنوناً تجدید بیعت ایلدیکی حالده (١٠١٢ م ٤٠٣ ه) تاریخنده مرقوم سلیمان تکرار قرطبه‌یه یوریوب حرباً ضبط ایلدی واشبو هرج ومرج اره‌سنده هشام ایله برابر نیجه یوزیك علما ومعتبران تلف اولوب قرطبه دخی حریقدن ویرانه‌یه دوندی .

§

﴿ هلاکو ﴾ — مغولستان قاآنی (منکو) خانك برادر پدر قرنداشی طرفندن غرب وایران طرفلرینی اصلاح ایچون کوندرلدیکی حالده (١٢٥٠ م و ٦٤٨ ه) تاریخنده جیحون نهرندن مصره قدر بتون ممالك غربیه حکمدارلغی عهده‌سنه تفویض اولنمغله تبریز شهرینی پای تخت ایدرك بوصورتله حکومت ایلخانیه‌یی وجوده کتوردی . مدت حیاتنده یاقدیغی جانلر وآقتدیغی قانلر مجرای تعریفدن پك طاشقین اولوب ازجمله (١٢٥٨ م و ٦٥٦ ه) تاریخنده وزرای عباسیه‌دن خائن مشهور ابن علقمینك متبوعی علیهنده قوردیغی دام تزویر سببیله خلیفه مستعصمی وکلا وکبراسیله خارج شهرده بعدالاعدام بغداده کیروب تمام قرق کون اجرای قتل عام ایلمشدرکه بواثناده قلیجدن کچن بیچارکانك مقداری یدی سکز یوز بیکه بالغ اولدیغی متواتردر . هلاکونك عسکری حمص وحلبی دخی بغداده بکزده‌رك سیل بلا کبی استانبول بوغازینه قدر کلمش وفقط (١٢٥٨ م و ٦٥٧ ه) تاریخنده مصرده مغلوب اولمشدر .

هلاکو هیچ بر دین ایله متدین اولمیوب فقط زوجه‌سی خرستیان اولدیغندن انك خاطری ایچون خرستیانلغی سور ایدی وفاتی (١٢٦٤ م و ٦٦٣ ه)

تاریخنده وقبری مراغده اولوب مغوللرك عادت شنیعه‌سی اوزره قرق نفر باكره دیری قیز ایله دفن ایدلمشدر . (مغوللر اولوقت میتك روحی انسیت بیدا ایتسون ایچون قبرینه اقتدارلرینه كوره بر وایكی ودها زیاده قیز قورلر ایدی .

هلاكو زماننده بولنان اسیا حكمدارلرینك كافه‌سنه بر اطاعت فرمانی كوندرمش ایدی بوصره‌ده سلجوقیهٔ روم ملكنه دخی نصیرالدین طوسی یه قلم آلدیردیغی زیرده محرر فرمانی كوندرمش وملك مشارالیه دخی صدرالدین قنوی حضرتلرینه یازدیردیغی جوابنامه‌یی ارسال ایلمشدر .

هلاكونك كوندردیكی فرمان

قل اللهم فاطر السموات والارض الذی یعلم ملك الناصر المنصور اعلموا انا جنود الله خلقنا من سخطه وسلطنا علی من حل غضبه لا نرق لشاك ولا نرحم عبرة باك قد نزع الله الرحمة من قلوبنا فالویل لمن لم یكن من حزبنا قد خربنا البلاد وایتمنا الاولاد واظهرنا فی الارض الفساد فعلیكم بالهرب وعلینا بالطلب فای البلاد تأویكم ام ای ارض تحویكم فمالكم من سیوفنا مناص ولامن سهامنا خلاص خیولنا سوابق ولتوتنا سواحق وقلوبنا كالجبال وعددنا كالرمال فن رام اماننا سلم ومن رام حربنا ندم فملكنا لا یرام وجادنا لا یضام فان انتم قبلتم شرطنا واطعتم امرنا كان لكم مالنا وعلیكم ماعلینا وان خالفتم وابیتم وعلی غیكم تمادیتم فلاتلوموا الا انفسكم وذلك ما كسبت ایدیكم فالحصون من ایدینا لا تمنع والعساكر لقتالنا لا ترد ولا تدفع ودعائكم علینا لا یستجاب ولا یسمع لانكم اكلتم الحرام وخنتم الایمان واستجزتم الفسوق والعصیان فابشروا بالمذلة والهوان الیوم تجزون عذاب الهون بما كنتم تستكبرون فی الارض بغیر الحق وبما كنتم تفسقون وسیعلم الذین ظلموا ای منقلب ینقلبون .

وقد ثبت عندكم انا كفرة وثبت عندنا انكم فجرة فسلطنا علیكم من بیده امور مقدره واحكام مدبرة فعزیزكم لدینا ذلیل وكثیركم لدینا قلیل والخوف لمن بین ایدینا طویل ولیس الامن والعفو لدینا سبیل فما مالكون الارض

شرقاً وغرباً واصحاب الاموال نهباً وسلباً فتأخذون كل سفينة غصباً فيزوا
بعقولكم طريق الصواب واسرعوا برد الجواب و الا سيوقد الحرب نارها
وتضرم شرارها فلا تجدوا منا اماناً و لا حرزاً و ينادى عليكم منادى الفنا
فلا يبق منكم باقية و تدهنون باعظم داهية و نصبح الارض منكم خالية
قد انصفناكم اذ ارسلنا كم و نثرنا جواهر الكلام بما يكون الجواب والسلام .

سلجوقيۀ روم ملكنك جوابنامه سى

قل اللهم مالك الملك تؤتى الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء
وتذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شئ قدير و قفنا على كتاب ورد
من الحضرة الخانية والسدة السلطانية هداها الله رشدها وصير الحق مقبولا
عندها فعرفنا تفصيله وجملة وبان انكم مخلوقون من سخطه مسلطون على من
حل غضبه لا ترقون لشاك ولا ترحمون عبرة باك قد نزع الله الرحمة من قلوبكم
وذلك من اعظم عيوبكم فهذا صفات الشياطين لا صفات السلاطين وكفى
بهذه الشهادة لكم واعظا وبما وصفتم به انفسكم رادعا وناهيا وفى كل كتاب
لعنتم وبكل قبيح وصفتم وعلى كل لسان رسول ذكرتم قل يا ايها الكافرون
لا اعبد ما تعبدون وعندنا خبركم من حيث خلقتم وانتم الكفرة كما زعمتم الا
لعنة الله على الظالمين وقلتم اننا اظهرنا البدع فى الايمان واستشفينا الفسوق
والعصيان لا عز لمن نصر فرعون من تمسك بالاصول لا يبالى بالفروع ونحن
المؤمنون حقا لا يدخلنا عيب ولا يخامرنا عيب القرآن علينا نزل وهو رحيم
بنا لم يزل وتحققنا تنزيله وعرفنا تأويله انما النار لكم خلقت ولجلودكم اضرمت
اذا السماء انفطرت واذا الكواكب انتثرت ومن اعجب العجب تهديد الرتوت
بالتوت والسباع بالضباع خيولنا شرقية وسهامنا يمانية ولتوتنا مصرية
واسيافنا شديد المضارب ووصفها فى المشارق والمغارب ان جار بنا بكم فتلك
الطاعة وان قتلناكم فنعم البضاعة وان قتلنا فبيننا وبين الجنة ساعة واما قولكم
قلوبنا كالجبال وعددنا كالرمال والنصاب لا يبالى بكثرة الغنم وكثير من الحطب
يكفيه قليل من الضرام ولا يضر العقاب نعيق الغراب ويكون قدر الفرار
من الرزايا لا من المنايا هجوم المنية غاية الامنية ان عشرنا سعدنا وان متنا شهدنا

ايها المؤمنين و خليفة رب العالمين تطلبون منا طاعة لا سمع الكم و لا طاعة ا كفر بعد ايمان ام نقض بعد تبيان و انعبد الاوثان ام اتخذنا كم ربا نان لقد جئتم شيئا اداً تكاد السموات يتفطرن منه وتنشق الارض وتخر الجبال هداً ·

ثم قلنا لكاتبكم الذي وصف رسالة و حقق مقالة و اما كتابك الذي وصل الينا فهو عندنا كضرب باب او طنين ذباب ما كان الغرض منه الا اعلان فصاحتك واظهار بلاغتك الان استوجب النقم كما استوجب النعم و صلى الله على سيدنا محمد وآله اجمعين برحمتك يا ارحم الراحمين ·

§

﴿ هلسپون ﴾ — هلسپونتوس داردانوم دخی دیرلر که چناق قلعه سنك اسکی اسملریدر هلسپونتوس مورده بر بوغازك دخی نامیدر ·

§

﴿ همالایه ﴾ — هندلسانده قار موقعی معناسنه در آسیای وسطاده کرهٔ ارضك اك عالی برسلسلهٔ جبالی اولوب هندستان وتبت حدودی اوزرنده واقعدر غربده کاشغر نهرندن شرقده چین حدودینه قدر ممتد وطولی ایکی بیك بش یوز کیلومترو اولور هندوس غانژ براهماپوترا وادی ودها دیگر نهرلر بوطاغدن نشأت ایتمکده در وطقوز بیك مترو ارتفاعنه قدر تپه لری واردر غانژك منبعی اولمق جهتیله هندیلر بوطاغه تعظیم ایدرلر · (همه توس) مورده اتیکی سنجاغی داخلنده برطاغك اسمیدر بوراده پك اعلا بال چیقار ·

§

﴿ همام تبریزی ﴾ — خواجه نصر الدین طوسی شاگردلرندن وقطب الدین علامهٔ شیرازی اقرانندن عالم وفاضل وعارف وكامل وخوش طبع وصاحبدل ومع هذا صاحب جاه وثروت برذات اولوب (١٣١٠ م و ٧١٠ ﻫ) تاریخنده تبریزده وفات ایلمشدر ·

برمجلس ضیافتده بالبداهه سویلدیکی غزل منصهادن چند بیتی تحریر اولندی

خانه امروز بهشتست كه رضوان اینجاست

وقت پروردن جانست كه جانان اینجاست

والیسی احمد پاشا طرفندن دخی ضبط وتخریب اولنمشیدی . (آقباتان) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ هندستان ﴾ — آسیای جنوبیده ایکی شبه جزیره‌یه اطلاق اولنورکه غانژ نهرینك جهت غربیسنده بولنان شبه جزیره‌یه هندستان وانك اوته جانبنده کائن قطعه‌یه هندچینی دینلمکده‌در .

﴿ هندستان ﴾ — مثلث الشکل برقطعه اولوب قاعده‌سی شمالده وقوموروون بورنی دنیلان رأس منتهاسی جنوبده واقع وشمالاً همالایه طاغلریله محدوددر . شمالدن جنوبه طولی اوچ بیك وشرقدن غربه عرضی ایکی بیك بش یوز وعموم مساحهٔ سطحیه‌سی اوچ ملیون یوزالتمش بیك کیلو مترو مربعنده اولوب ایکیوز ملیون نفوسی جامعدر هندستان موقع جغرافیسنجه درت قطر وسیعه‌یه تقسیم اولنور .

برنجیسی (هندشمالیدرکه شرقنده برطاقم نواحیدن عبارت بولنان سودلیجه‌دن بوتان حدودینه‌قدر ممتد اولوب کشمیر وادیسنی وغروال و (ناپال) ی حاویدر .

ایکنجیسی (هندجنوبی) که قدیم مغول ایمپراطورلغی اقسامنی حاوی اولوب لاهور مولتان سند بجران مالوه دهلی اکره عوداﷲ آباد بنکال ممالکنی شاملدر .

اوچنجیسی (دقان شمالی) که شمالده ناربوده‌دن جنوبده کریشنه وتومبه درایه‌قدر ممتد اولوب اورانغاپتان پیشاور حیدر آباد غاندوانا وسائره‌یی مشتملدر .

دردنجیسی (دقان جنوبی) که قوموروون بورننه قدر ممتد اولوب قنارا مالابار تراوانقور مایسور وسائره ایالتلرینی محتویدر . لاقدیو و مالدیولر ایله سیلان اطه‌سی اشبو قسم رابعه تابعدر . هندستان شمالاً کندوسنی تحدید ایتمکده اولان همالایه طاغلرینك برچوق شعباتیله مشحوندر الك مشهور نهرلری غانژ هندوس براهماپوتر وسائره‌در هواسی مواقعنك ارتفاعنه کوره‌دکشمکده‌اولوب فقط طاغلرندن‌ماعدا بتون‌اراضیسی صیجاقدر

هندستانده باشلیجه ایکی موسم تمییز اولنور برامی یاغمورلی دیکری قوراق اولوب یاغمورلی موسمده سیل صولری بتون صحرالری استیلا ایدر فورتنه‌لری دهشتلیدر اکثریا روزکارلری بیوك اغاجلری کوکندن قوپارر هواسی صاغلام ایسه‌ده علل ساریه وقولراسی صیقجه وقوعبولمقده در اراضیسی هر درلو حبوبات شکر قامشی پاموق نباتات دهنیه وصبغیه حاصل ایتمکده اولوب خصوصیله زیتون اغاجلرینك محصولاتی قیاس قبول ایتمز رادده‌دهدر اورمانلری ایسه صندال هندستان جویزی وصمغ اغاجی کبی معتبر وقیمتدار اشجار ایله مالا مالدر . التون کموش باقر قلای توتیا طوز کوزل الماس معدنلری بولنور باخصوص بنکال بوندلقاند وغولقوند الماسلری جهانده الك فائق الماسلردندر یاقوت زمرد مثللو دها برطاقم ذی قیم طاشلری واردر دکز ونهرلری بیوك برصید ماهی تجارتی ویرمکده‌در . هندستانده عقرب یلان سیوری سینك تمساح ارسلان کرکدان قپلان صرتلان فیل کبی حیوانات وحشیه چوقدر وسکنه‌سی مختلف جنسلردن عبارت اولوب یرلی عد اولنان هندولردن بشقه مالبز مغول چینی کبر عرب ترك وآورو پالی خیلی نفوس واردر هندولر غایت لطیف الخلقه اولوب فقط محاربه‌یه چوقلق یرامزلر بونلر اکثریا حبوبات ایله یشایوب هردرلو حیوانات اکلندن امتناع ایتمکده وحیوانات ایچنده اوکوز وفیله زیاده حرمت ایلمکده‌درلر . هندولرك صنعتی مکملیتجه شایان دقت اولان کشمیر شالی دقان دلبندی هند چتاریسی پاموق بزی وحالیلردن عبارتدر .

هندلیلر درت صنفه تقسیم اولنورلر :

(۱) کاهنلردن عبارت اولان براهمانلر
(۲) جنکجیلکده الوبرن شاتریالیلر
(۳) وای شیالر یعنی تاجرلر
(٤) سودارلر یعنی اهل حرفت وزراعت

بوصنفلره داخل اوله‌میان اهالی‌یه (پاریاس) نامی ویررلر و حقلرنده اجرای حقارت ایدوب بو کبیلرله اختلاطی مشئوم وشنیع عد ایدرلر .

اصل هندليلرك بعضيلری اسلام وبراهما وديكرلری بودا مذهبنه تابعدرلر هندستانده اقلی يكرمی لسان تكلم اولنمقده در باشليجه لری بنكاله قنارا ماهرات تلنغا مالابار تامول لسانلريدر كه بونلر تماما اسكی ومقدس طوتيلان سانسقری وپهلوی لسانلرندن اشتقاق ايتمشدر سانسقری اك زياده لطيف وكوزل بر لسان اولوب اكثری آوروپا لسانلرينك آندن مأخوذ ايدوكی ظن اولنور . هندستان اهاليسی ادبياتجه دنيانك اك زنكينلرندن ايدی .

✻ هند تاريخی ✻ — هندستان تاريخنك مبدئی كاملاً افسانه قبيلندندر هندليلر نسللرينی غايت مبالغه لی برقدمه اسناد ايتمكده درلر مع مافيه (٢٣٩٤خ ياخود ٢٦١٦خ) تاريخنده يعنی ميلادك اوچبيك ايكيوز سنه مقدمنده كلان (مانو) ياخود (فوهی) يه برنجی واضع قانون وشاندرا نام سلاله حكمرانينك مؤسسی دنيله بيلور . اسكندرك فتحنه قدر بوراسی يونانيلر نزدنده يالكز اسماً معروف اولديغی حالده اندن صكره مناسبت پيدا اوله رق ميدان علاٰئمه چيقدی . شويله كه ابتدا اسكندر (فيروز) ك حكومتنده پنجابی الوب هندوس منبعنه قدر كتدی ، وبرزمان صكره برنجی سلوكوس نيقاتور غانژه قدر دخول وشاندراغو بتايه غلبه ايدوب كندو تبعه سيله هندليلر بيننده مناسبات تجاريه يه وضع اساس ايلديسه ده سلوسيدلرك انقراضندن صكره هند ايله غرب بيننده اولان تجارت ينه معطل اولدی و بيزانس ايمپراطورلغی زماننده استانبوله هند سفيرلری كلدی والتنجی عصرده (قوزماس انديقو پلوست) نام راهب هنديه نك قسم اعظمنی زيارتله عودتنده اورادن ايپك بوجكی تخمنی كتوردی و (٧٠٧ م و ٨٩ ﻫ) تاريخنده حجاجك عمی زاده سی اون يدی ياشنده (محمد) سند اوزرنده واقع (ديول) و (آلور) قلعه لرينی آلدی وسرعسكر اسلام (قتيبه) سكز سنه ظرفنده هند غربی وشمالی يی ضبط ايلدكدن صكره (مولتان) صحرالرينه قدر ايلرولدی و (٧٧٦ م و ١٦٠ ﻫ) تاريخنده خلفای عباسيه دن مهدی دوننما ايله عسكر سوق و (باربد) شهر وحواليسنی استيلا ايلدی و (١٠٠١ م و ٣٩٢ ﻫ) تاريخنده غزنويلر طرفندن هندستانك قسم اعظمی فتح اولنوب بوتاريخدن صكره هندستانك احوالی جدی اوله رق بيلنمكه باشلادی

و(١٠٢٥ م و٤١٦ ﻫ) ده سلطان محمود غزنوی بنكاله‌یه قدر غربی وشمالی بالجمله ممالك هندیه‌یی تحت اطاعته الدی كه اول وقت هند برچوق راجه‌لقلره منقسم اولوب بونلردن الك مشهوری لاهور راجه‌لغی ایدی و (١١٨٥ م و ٥٨١ ﻫ) دن (١٢٨٩ م و ٨٨٦ ﻫ) تاریخنه قدر غوریلر بالجمله هند اوزرنده اجرای حكومت ایدوب بونلردن جنكیزیلره و (١٣٨٩ م و ٧٩٢ ﻫ) ده تیمورلنك سلاله‌سنه و (١٤١٣ م و ٨١٦ ﻫ) ده سیورغتمش نام افغان سلاله‌سنه (سیورغتمش شاهرخك اوغلیدر) و (١٥٢٥ م و ٩٣٢ ﻫ) تاریخنده مشهور بابر شاهه چكوب مشار الیه همان بالجمله هندستانی شامل اولان و (اورنكزیب) زماننده اوج اعلای اقباله صعود ایدن مغول پادشاهلغنی تأسیسه موفق اولدیسه‌ده سلاله‌سی زیر حمایه‌ده اولان برچوق حكومتلرك بعضاً سوء تدبیر وبغاتی وبعضاً طمع واستبدادی سببیله ایكیوز سنه‌دن زیاده پایدار اوله‌مدی یعنی (١٧٣٩ م و ١١٥٢ ﻫ) تاریخنده نادر شاه دهشتلی برصورتده دهلی‌یی یغما ومغول پادشاهلغنی ناقابل دوا برانحطاطه مبتلا ایتدی وبوصره‌ده سوبابلر ومغول نائبلری وراجه‌لر وسائر هندستان خانلری عصیان ایدوب یكیدن برطاقم مستقل حكومتلر تشكیل ایتدیلر ٠

اون سكزنجی عصرده فرانسزلر هند حكمدارلرینك ضعف ومنافساتندن بالاستفاده بعض یرلره مالك اولدیلرسه‌ده توسیعنده كوشكلك ایتدكلرندن انكلیزلر یناشوب جابجا برطاقم قومپانیه‌لر تشكیل و اولا بنكاله‌یی تأسیس وبعض نوابی تحت اطاعتلرینه ادخال وحیله ایله بغتةً بناریس ودها برچوق مهم شهرلری استیلا ایلدیلر ومؤخراً (١٨٥٨ م و ١٢٧٥ ﻫ) ده اوزرلرینه قیام ایدن حسین ناظمك اردوسنی بوزوب واوچیوز بیك نفوسی جامع اولان (لاقنو) و (قووالیو) شهرلرینی الوب تدن صكره قومپانیه‌یی فسخ وممالك مذكوره‌یی طوغریدن طوغری‌یه انكلتره مستملكاتی صره‌سنه ادخال ایلدیلر ٠

﴿ هند چینی ﴾ — شمالاً چین امپراطورلغی شرقاً چین دكزی غرباً بنكال كورفزی جنوباً سنغاپور بوغازی ایله تحدید اولنور هند چینی

هر بری بشقه بشقه برچوق کوچك حکومتلره منقسم اولان بش بیوك اداره‌دن متشکل اولوب (١) برمان (٢) انکلیز حمایه‌سنی طانیان حکومات (٣) سیام حکومتی (٤) مالاقه شبه جزیره‌سی حکومتی (٥) انام ایمپراطورلغی وابسته‌لردن عبارتدر. برچوق عالی ومدید سلسله‌ٔ جبالی ونهرلری واردر هواسی واراضیسی هندستاندن آز متلون اولوب لکن حاصلاتی زیاده مبذول وایپك پاموق قلای صندال صمغ زیتون شکر فیل دیشی بو بر زمرد وسائره‌سی اولمرتبه بولدر لکن اکثر اهالیسی براز وحشی وعلی التمادی بر برلریله محارب اولدقلرندن بینلرنده کی حدود فاصله عادتا چولدن عبارت قالمشدر. زراعت وتجارت ومعارفی تدنیده اولوب مع مافیه لیمانلرندن بری اولان سنغاپور دنیانك الك کوزل وسربست ومعمور تجارتکاهلرندندر اهالیسی (بودا) مذهبنده بولنورلر.

✵ هند انکلیزی ✵ — هندستانده انکلیز مستملکاتی ایکی قسمدن عبارت اولوب برنجیسی بلاواسطه اداره اولنان مادراس قالکوته بومبای پنجاب سیلان اطه‌سی ایکنجیسی بالواسطه یعنی حکمداری واسطه‌سیله اداره اولنان کشمیر کاج کجرات مالوا اللهآباد اکره دهلی پیشاور حیدرآباد بیدر بهررا اورانغاباد باندوانا قالابار نپال لاقدیو سنجاقلریدر. اکثریسنك محللرنده یعنی اسامیسی اوزرلرنده تفصیلات بولنور.

هندستانده اسلام واجنبیدن بشقه موجود اولان یرلی اهالینك برچوغی اجرای احکام دینیه‌لرنده مفرطدرلر بونلرك بر قسمی طعام طبخ واکلنی بیله اصول مذهبیه‌دن عد ایدرك مأکولات تدارکی ایچون برچوق کلفتلر اختیارینه مجبور اولورلر شویله که یمك پیشیره‌جکلری وقت مطلقا بر اغاج سایه‌سنه واروب و جامه کیرزجه‌سنه صو یتوب یالکز بلنده بر پشتمال اولدیغی حالده ابتدا اورته‌یه بر قازیق قاقه‌رق و بو قازیغه باغلادیغی ایپ ایله کندوسنك ایش کوره‌جکی قدر اوفق بر دائره چیزه‌رك چامور و یا تزك ایله صیوایوب و ایچنه برده اوجاق یاپوب و خارجنه چیقمقسزین اتمکنی اوراجقده طبخ واکل ایدرلر شاید بر آدم یا کیلو بده بونلردن برینك دائره‌سنه ایاق باصه‌جق واو اوزاده‌جق اولور ایسه

بر آتش پاره ایله منع واتمك و يمكنده ال سورەجك اولور ایسه اول اتمك ويمك حرام اولەجقندن همان ترك وفرار ایدرلر . بونلرده چوجق جواق ومتعلقات بر سفرەیه اوتوروب يمك بيمك ممنوع و بر خانەده قاچ كشی وار ایسه جملەسنك صو بر داغی و سائر قاب قاجاغی وناركلەسی بشقەدر برى ديكرينك برشيئنی قوللانەمز وشايد بر كمسه بر كمسەنك برشيئنه آغزينی سورەجك اولورايسه اول كمسه اول شيئی آتشده ياقوب وبعده چامورله يقايوب تطهير ايتدكجه استعمال ايدەمز .

بونلرك اكثريسی كوندزی رحمانی و كيجەيی شيطانی عد ايتدكارندن بر ضرورت فوق العاده اولمديغی حالدە قرانلقده خانەلرندن طيشارى چيقمازلر و عوام طاقمى خستەلرينه باقيوب مردارلق ايچنده و سفيل بر حالده براقدقلرى كبی معالجه دخی ايتمزلر ويادلاق واتفاقى غير مأمول اولان خستەلرينه ميت نظريله باقوب ثواب ايچون نهره القا ووبا وچيچك مثللو علتلردن ومونزی حيوان صوقمقدن وفات ايدنلرى دفن ويا آتشده احراق ايدرلر (انكليزلرك استيلاسندن صكره بوكبی دائرۀ انسانيت وعقل وانصاف خارجنده اولان معاملەلری تدريجاً برطرف اولمشدر) تحقيقات وقاعدەيه كوره وقتيله جسد احراقيچون شهرلر خارجنده مخصوص يرلر اولوب ميتی اورادە ثروتی درجەسنده چوق اودون ايلە ياقارلر و دادانمش اولان بر طاقم قورد چقال مقولەسی حيوانات وحشيه كلوب ميت ويا كبابنی اخذ واكل ايدر ايسه اكا ايلشميوب كنهكار اولديغيچون جنته كيتمسنه شيطان مانع اولدی وآلدی جهنمه كوتوردی ديرلر ايمش .

بردە بونلردن وفات ايدنلرك بعض قاريلرى جنازه ايله برابر آتشده يانمق بيوك ثواب وقوجەسنه عرض محبت وصداقت عد اولنديغندن بومثللو قاريلر اك كوزل البسەسنی كيدرك وبتون زينتلرينی طاقندرق ارضلرينه كيدرلر آتشه كيررلر ايمش حتی (١٨٥٨ م و ١٢٧٥ ﻫ) تاريخنده (چاودری نوبت رام) نامنده بر راجەنك وفاتنده حرمی (كی رانی) جنتده قوجەسيله برابر نائل زندكانی وواصل صفای جاودانی اولمق ايچون يانمغه قرار ويروب بر همنلر حضورنده اصرار وافيون كبی حسی تعطيل ايدیجی شيلر

بدرك كندوسنی غیب ایتدكدن صكره بونی سدیه ایله آتشك اولدیغی محله كوتوررلر ایكن انكلیز مأمورلری خبر الەرق درحال عسكر ارسالیله منع ایتمشلر واهالی بیچاره خاتونك غایت كنهكار وجهنمه سزاوار اولوب بو عالم فانیده براز دها كناه قزانمق ایچون بیاض شابقەلی شیطانلر واسطەسیله الیقونلدیغنه حكم ایلمشلردر ٠

حیاتندن امید كسلمش برخسته نهره القا اولنمق مراد اولندیغی حالده نهرك جزر ومدی اثناسنده اك اعلا البسەسنی لابس اولدیغی حالده كوتوریلوب دستكره ایله صویك چكلدیكی وقت نهرك قوملری اوزرینه قونور وصولر یوكسلور ایكن یانده‌كی برهمن كوزلجه صویوب كناره چكیلور وصو دخی بیچارەیی بوغار كیدر وبوغلیوبده كناره دوشن خسته افاقت بولسه بیله ارتق (جادو) حكمنده طوتیلوب اقربا واحباسی طرفندن دفع اولنور ایمش ٠

كاوپرستلر اینكره بركونه تحمیل بار ایتمزلر وترلایه كیروب محصولی خراب ایدن اینكلری قوغمازلر وتلف ایدنلری التی آیدن برسنەیه قدر ابنیه التنده یاتمامق وایش ایشلەمیوب اووجنده طپراق بویننده ایپ ایله طولاشمق واك صكره برهمنلره برضیافت ویرمك ایله جزالندیررلر ایمش ٠ الآن مجوسیلر صغیر اتی بیكله مألوف اولان انكلیزلره مردخوار ومردار نظریله باقمقدەدرلر ٠

هندستان اهالیٔ غیر مسلمەسنك قبله‌كاهی (جغرنات) نام محلدر بورایه یك اوزاق محللردن كاوب منتظم طابور هیئتده توجه برله یوزی اوستی یاتمق وقالقوب باشنك دكدیكی یره ایاق باصەرق تكرار یره قپانمق وبوصورتله ایلرولیوب زیارت ایتمك قاعدهٔ مذهبیەلرندندر ٠ وایچلرنده تارك دنیا وفوق الغایه ریاضتكارلری واردر واك مفرطلری همالایه طاغی اتكنده واقع (شیوالا) نام محلده اولوب بونلرك صاچ صقال بیقلری بری برینه قاریشق واكثریا عریان كول ایچنده یاتدقلری جهتله جلد وتوكاری عجیب ومهیب برحالده اولدیغندن وكافەسی بنك وباده ایلەسكران وحیران بولندقلرندن كورنلرك نفرت ایتمامسی ممكن دكلدر ومع مافیه بونلره

چوق کیمسه‌لرك کرامت مأمولیله حرمت ایتدکلری اولدقلری واززه‌دن‌ته متعلق صرف ایتدکلری بعض سوزلرینه قولاق ویردکلری کورلمکده‌در . اشته درویش زی وقیافتنده طولاشوب وبعض اجزا واسطه‌سیله کوز باغجیلغی وال چابکلکی ایدوب قززهرلی ماده‌لری آلداتان و کیمیا کرلك کبی فنون غریبه ادعاسیله اوته‌کینك بروکینك پاره‌سنی چارپان هندیلر هپ بونلردندر .

§

﴿ هندستان جویزی ﴾ — بومبارك میوه‌نك اغاجی منطقهٔ حاره‌نك اکثری محللرنده بولنورایسه‌ده هندستانده کیلرده‌ها مشهور ومحصولدارلردر ارتفاعی‌سنك طولی یکرمی‌دن یکرمی بش متروبه وییراقلرینك طولی بش وعرضی برمتروبه‌قدر اولوب اشبو ییراقلرك نشئت ایتدیکی محللردن خرما اغاجی کبی میوه‌سنی ویرمکده‌در هندستان جویزی اوچ کوشه‌لی چوجق باشی کبی برقاب درونده حاصل اولور وغایت سرت وحشی اولان قشری قیریله‌رق ایچندن‌ابی آلنوب تازه ایکن یعنی مایع حالنده قیماق کبی اکل اولنور . طعمی از سکری ومبرد درکماله کلدیکی وقت براز سرتلشه‌رك فندق‌ایله بادم ارهسنده غایت یاغلی برلذت پیدا ایدر بوندن زیتیاغی کبی برنوع یاغ اخراج وموم وصابون اعمال ایدرلر وسرت قبوغندن قاشق وتسبیح کبی خردوات ولیفندن ایپ وحلاط و ییراغندن سپت وزنبیل وحصیر یاپارلر .

﴿ هندستان جویزی ﴾ یاخود (جوزبوا) ویاخود (جوزطیب) — بونك اغاجی آسیا وافریقانك اقطار حاره‌سنده واکثریا ملوك وآنتیل اطه‌لرنده بولنور ارتفاعی بو یکنك بویی اون‌متروقدر ومیوه‌سی شفتالویه شبیه اولدیغندن ایکی شق ایله درونندن (بسباسه) ایله مستور چکردکی چیقاریلور وبسباسه‌سی طوزلی صو درونده تعطین وتجفیف ایله آلنوب بشقه‌جه معامله‌تنده قوللانیلور . اشبو جوزبوا اغاجی دائمی صورتده چیچك ویمش ویرمکده ودیشیسی خصه وراتحه‌جه ارککنه ترجیح اولنمده واشتها وهضمه مدار ووجعی تسکین ایچون طباً قوللانلمقده‌در .

(قیدن) ده جیغان جوز یواش نخمارندن بر نوع یاغ جیقاروب موم استعمال ایلدکاری دخی ایشیدلمشدر .

§

«هندسه» — علوم ریاضیه‌ده امتداد ومسافاتك مساحه وخواصندن بحث ایدن قسمدر هندسه‌نك بر سطح اوزرنده بولنان ویابولنمیان اشکال هندسیه‌دن بحث ایدن قسملرینه هندسهٔ (مسطحه) و(هندسهٔ مجسمه) وخطوط وسطوح منحنیه‌نك کندو معادله‌لرینك خواص عددیه‌لری واسطه‌سیله نظر مطالعه‌یه الملرندن بحث ایدن قسمنه (هندسهٔ حلیه) وخطوط وسطوح واجسامی مرتسم اصولیله ارائه ایتمکدن بحث ایدن قسمنه دخی (هندسهٔ رسمیه) تعبیر اولنور .

علومك برهان جهتندن اقوامی هندسه‌در هندسه‌نك پك قدیم بر علم اولوب اولا مصرده ظهور ایلدیکی بتون مورخین نزدنده مصدق ایسه‌ده علوم مدونه صره‌سنه کجمسی آنه‌لیلرك همتیله حصولپذیر اولمشدر . حقایق هندسیه‌یی صور مطلقه ومجرده‌ده تصور ایدنلر (تالیس) ایله (فیثاغورث) اولدیغی کبی مشهور (وترقائمه) مربعی دعواسنی‌ده ینه فیثاغورث ایجاد ایتدی بوندن صکره (آرشمید) ایله اسکندریه مکتبی شاکردانندن برطاقمك وهله اصول هندسهٔ جدیده‌نك ظهورینه قدر بتون مکتبلرده تدریس اولنان اصول هندسه موجدی (اقلیدس) ك همتیله پك چوق توسع ایلدی مؤخرا خواجه نصیر الدین طوسی کتاب اقلیدسی شرح وتوضیح وابهری اشکال تأسیسی تحریر ایدرب قاضی‌زادهٔ رومی بونی شرح ایتمشدر . هندسه قرون وسطیده بر مدت حال توقفده قالوب اون بشنجی عصرده تکرار چالیشلدی و بو عصرده یتشمش اولان مشاهیر مهندسیندن فرانسه‌لی (ویت) خواص اشکال هندسیه‌یی جبر ایله ارائه طریقنی بوله‌رق (دسقارت) و(لاقروا) یه پیرو اولوب ایجاد ایلدیکی هندسهٔ حلیه واسطه‌سیله فنونده پك بیوك انقلابات وجوده کتوردی ومؤخرا (مونژه) نامنده برذات هندسهٔ رسمیه‌یی اختراع ایتدیکی صره‌ده (شاسل) نامنده دیکر بری دخی هندسهٔ رسمیه‌یی اختراع ایتدیکی صره‌ده (شاسل) نامنده دیکر بری دخی هندسهٔ حلیه طریقلرینه تنزل ایتمه‌رك یالکز اثبات طریقیله برچوق حقایق هندسیه کشف

ایدوب هندنك متأخرین تحسینه ایلدیکندن فن منثور حمادی همسنگ ثانی بولدی دینمکه شایان اولدی ٠

§

﴿ هند ﴾ — کبار عربدن نعمان المعری نامنده بر ذاتك قزیدر زماننده حسن ونزاکت وشعر وظرافتله مشهورهٔ افاق ایدی عراقین والیسی معهود حجاج بونك صیت وشهرتنی ایشیدەرك برتقریب کتوردوب ایکیوز بیك درهم هدیه‌ایله کندویه نکاح ایتدی هند بر کون تنها آیینه‌یه باقوب کندو حسن وآننی کوردکده (وماهند الامهرة عربیة ٠ سلیلة افراس تحللها بغل ٠ فان ولدت فحلا فلله درها ٠ وان ولدت بغلاً فجاء به البغل) بیتنی انشاد ایلر معناسی (هند عربی قسراغندن متولد بر قزدر که کندویه قاطر چکلمشدر اکر ولد کریم طوغورر ایسه خیر وشرفی هنده راجع واکر قاطر طوغورر ایسه قاطره عائددر) بوشعر حجاجك قولاغنه واصل اولدقده انفعالندن مومی الیهایی تطلیق ودراهم مذکوره‌یی ارسال ایدر هند مسرور اولەرق اجدیی کتورن آدمه بن حجاجله همخلوت ازدواج اولمقدن ذاتاً ممنون دکل ایدم که بو افتراقدن محزون اولەیم اشبو ایکیوز بیك درهمی اول ثقیف کوپکندن خلاصم مژدەسنی کتوردیکك ایچون سکا ویردمدر ٠ وقتا که هندك حسن وجمال وفصاحتی وحجاجك تطلیق کیفیتی ملك عبدالملکه واصل اولدقده تزوجنی آرزو ایدرك کندوسنه بر مکتوب یازوب هند دخی جوابنده طالب اولدیغکز کاسه‌یی کلب یالادی بناء علیه حرمسرایکزه لایق دکلدر دیمسی اوزرینه عبدالملك تکرار یازدیغی جوابنامه‌ده کلبك یلادیغی قاب یدی کره یقانمغله پاك اولور عبارەسنی (اذا ولغ الکلب فی اناء احدکم الی اخره) اثرندن بالاقتباس درج ایلدیکندن هند راضی اولوب فقط حجاجك البسهٔ فاخرەدن معری اولەرق دوەسنی یدوب کوتورمسنی شرط اتخاذ ایلر عبدالملك بوکا دخی موافقت کوسترەرك حجاجه امر کوندرمکله حجاج ناچار امر اولو الامره اتباع ایله هندی ماشیاً دوەسنی یدەرك معرەدن تا دار الامارەیه کوتورر ٠

§

﴿ هند کوه ﴾ — آسیای وسطاده بر سلسلهٔ جبالدر بدخشان

وتركستان جنوبیده و افغانستانك جانب شمالیسنده ایران حدودندن هندوس
نهرینك صاغ جناحنه قدر ممتد اولور وجهت جنوبیسی هیمالایه سلسله‌سیله
برلشور . هندوس نهر مشهورینه قاریشان ایرماقلرك چوغی اشبو سلسله‌دن
نبعان ایتمکده‌در و تپه‌سنده یدی بیك ایكی یوز متره‌یه بالغ اولور یرلری
واردر .

§

﴿ هندو ﴾ — هندوس وماهرات دخی دینور هندستانده اولان
مشهور سند نهرینك اسمیدر . (سند) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ هنزوان ﴾ — بحر محیط هندیده ومادغاشقار جزیره‌سیله افریقا
سواحل شرقیه‌سی و ٤١ و ٤٦ طول شرقی ایله ١١ و ١٤ عرض
جنوبی بیننده واقع قومور اطه‌لرینك بریدر قومور و موالی و میسوت
نامنده اولان ملحقاتی بوندن دها بیوجك ایسه‌ده هنزوانك لیمانلری
مکمل وامید برونی طریقیله هندستانه آمد شد ایدن اوروپا سفاینه اوغراق
اولدیغنه وبومناسبتله مقر حکومت اتخاذ ایدلدیکنه بناء اهمیتی زیاده‌در .
بو اطه‌نك ساحلاً وداخلاً هر طرفی و طاغ و تپه‌لری سرایا اشجار ایله
مستور و اووه‌لری انهار ایله معمور و محصولدار وهواسی غایت لطیف
وفقط براز حاردر . باشلیجه محصولاتی شکر قامشی قهوه پرنج قرنفل
زنجفیل هندستان جوزی چوید تمر هندی موز اراروت وانلیانه
اناناس پاته‌تیس وامثالی شیلر اولوب بونلردن اوروپا وقطعات سائره‌یه
برچوغی اخراج اولنمقده وسواحلنده خیلی (باغه) دخی صید ایدلمکده‌در .
اهالیسی آق عرب و زنجیلردن عبارت اولوب ملایمت و استقامت
ومهمانوازلق وفطانتله مشهوردرلر هندستان جوزی یپراغندن معمول
یالکنلی وبر دیرکلی خیلی سفینه‌لری و بونلرله ایجه تجارتلری واردر .
اشبو هنزوان و مربوطاتی اطه‌لر اهالیسنك جمله‌سی اهل اسلام وشافعی
المذهب اولوب شهرلرده جسیم و مناره‌لی کارکیر جوامع شریفه و مدارس
ویك چوق علما بولنور وخطبه‌لری نام نامیٔ جناب خلافتپناهی‌یه اوقونور
حکمدارلرینك عنوان رسمیسی (هنزوان سلطانی) اولوب اهالی بیننده

(موان) دنیلمکده وورزیر عنوانیله یاد اولنان درت وکلاسندن برنجیسی عموماً مصالح حکومته ایکنجیسی امور داخلیه‌یه اوچنجیسی امور بحریه‌یه باقفده‌در بورا اهالیسی علی روایة التنجی قرن هجریده اسلامی قبول ایتدیلر . فرانسزلر (آنزوان) انکلیزلر (جوهانا) دیرلر .
جزایر مذکوره دن یالکز (میوت) اطه‌سنك (١٨٤٣ م و ١٢٥٩ ه) تاریخنده فرانسزلره انتقال ایلدیکی تحقیق اولندی .

§

﴿ هوان ﴾ — قوبه اطه‌سنك مقریدر هاور مدخلنده وساحل شمالی اوزرنده واقع اولوب یکرمی بش بیکی مهاجر اولمق اوزره یوز اللی بیك نفوسی جامعدر درونده بر پسقپوسلق مقامی و بر مکتب کبیر ومکاتب مختلفه ونباتات باغچه‌سی و جمعیات فنیه و صناعیه و استحکامات متینه وترسانه وسائره وقریستوف قولومبونك قبرینی شامل بر کلیسا واردر شهرك منظره‌سی قسوتفزا و مظلم اولوب سوقاقلری طار وکیرلیدر صناعتده اشاغی ایسه‌ده تجارتی رواجلی وامریقا ایله اوروپا بیننده تجارتجه بر آره انباری اولوب باشلیجه اخراجاتی شکر توتون قهوه‌در بونی (١٥١١ م و ٩١٧ ه) ده اسپانیولر تأسیس ایتدیلرسه‌ده اوراده‌کی مهاجرلر مؤخراً مملکتك موقعنی دکشدیردیلر (١٧٦٣ م و ١١٧٧ ه) تاریخنده عقد اولنان برمصالحه اوزرینه شهر مزبور انکلیزلردن اسپانیولره انتقال ایتمشدر .

§

﴿ هوایق ﴾ یاخود (قیساق) — هون طائفه‌سندن مفرز تاتار قبائلیدرکه اخیرا بکلری سلجوقه نسبت اولنه‌رق بین الاقوام (سلجوق) نامیله تعارف ایتمشدر بونلر تخمیناً (٩٦١ م و ٣٥٠ ه) تاریخنده بخارادن دیار اسلامه مهاجرتله مسلمان اولدیلر و برمدت ایران طرفلرنده طولاشدقدن صکره بکلری طغرل (١٠٢٩ م و ٤٢٠ ه) تاریخنده غزنویلره غلبه ایدرك حکومت سلجوقیه‌یی تأسیس شرفنی قزاندی . بونلردن ایران وترکستان وروم‌ده بر قاچ حکومت ظهوره کلمشدر .

§

﴾ هوای نسیمی ﴿ — اجرام سماویه‌نك اكثریسنی و بالخصوص کرهٔ ارضی دائراً مادار محیط اولان جسم سیال الاستیقی و یاغاز طبقاتنه تعبیر اولنور خط استواده فجر و شفقك مدت امتدادینه دائر اجرا ایدیلان تجربه‌لردن کرهٔ ارضی محیط اولان هوای نسیمینك ارتفاعی یوز کیلو متره یعنی یوز بیك متره قدر اولدیغی آڭلاشلدیغی کبی اجرام سماویهٔ سائره‌نك ده کرهٔ ارضی محیط اولان هوای نسیمینك عینی هوای نسیمیله محاط اولدقلری اولبابده اجرا ایدیلان رصداتدن استدلال اولنمشدر شوقدرکه کوا کبك قمر واسطه‌سیله اولان محاقلرنده مدت محاق قمرك هوای نسیمیسی تأثیریله تناقص ایتمك لازم کلور ایکن عکس قضیه مشهود بولنمسی اوزرینه قمرده هوای نسیمی اولمدیغنه ویاخود اولسه بیله ارتفاعی جبال قمریه‌نك ارتفاعنی تجاوز ایتمدیکنه حکم اولنمشدر . بوکله غایت بیوك تضییقلری تقدیر ایچون واحد قیاسیٔ قوت اولمق اوزره ده استعمال اولنورکه بوده هوای نسیمینك ساحل بحرده‌کی تضییق وسطیسی اولان و بارو مترولرده (٠,٧٦) مترو جیوه ستونی تضییقنه یاخود بر مترو مربعی محل اوزرینه اجرا اولنان (١٠٣٣٤) کیلو غرام هوای نسیمی تضییقنه معادل بر قوتدن عبارتدر کثیف بر طبقه‌سنه باقلمدیغی حالده هوای نسیمی رنکسز کبی کورینور ایسه‌ده انجق کثیف طبقه‌لرنده کورینان وبین الناس کوك یوزی دنیلان مائی رنکی بلوطسز وقتلرده پك اعلا کوریلور . هوای نسیمی سائر اجسام غازیه کبی موزون اولوب بر لیتره هوا صفر درجهٔ حرارت و (٠,٧٦) هوا تضییق تحتنده (١,٢٩٣٥) غرام کلدیکندن صودن (٧٧٠) دفعه خفیف دیمك اولور . متقدمینك اجسام عنصریه دن ظن ایتدکاری هوای نسیمینك ترکیبی یکرمی بر حجم مولد الحموضه و یتمش طقوز آزوتدن وجزئیجه صو بخاریله حامض قار بوندن عبارت اولوب موجودات اوزرینه تأثیر وفائده‌سی ایسه مستغنیٔ بیاندر . اکر هوا اولمامش اولسه ذی روح تنفس ایده‌مز نباتات نشو ونما بوله‌مز یلکن سفینه‌لری ویل دکرمانلری سیر وحرکت ایده‌مز صدا منتشر اوله‌مز قوشلر اوچه‌مز ایدی . هوانك موزون اولدیغنی اولا ارسطو فرق ایتمش ایسه‌ده بونك تمامیله کشفی (١٨٤٢ م و ١٢٥٩ ه) تاریخنده (توریچالی) نام ذاتك

همتیله وجوده کلمشدر برده (غالیله) نام حکمتشناس طولمبهلرك
کوده لرنده صویك صعود ایلدیکنی کورمش و بونك قیوده بولنان صویك
سطحنده اجرا اولنان برتضییق اثری اولمسی لازم کلهجکنی و بوتضییقده ٣٢
قدم ارتفاعنده بر صو ستونی تضییق تقابل ایدهجکنی بولدیغندن مومی
الیهك شاکردی (توریچللی) بو بابده شبهه قالمیهجق صورتده اثبات
طریقلری بولوب مؤخراً پاسقال قواعد مذکوره یی مؤید تجربهلر اجرا
ایلدیکی کبی (ماریوت) تضییق هوا قانونلرینی استخراج ایلمشدر
هوانك جزؤ مرکبلریله امتزاج کیموی اوزرنده تأثیری و صوك انکشافاتندر .
(١٦٣٠ م) سنهسندن مقدم (برن) نامنده براجزاجی قلای قال ایدیلیجه
وزنی تزاید ایلدیکنی بالتجربه بولدیغندن (ژان) نامنده بریده بو تزاید وزن
قلایك هوای نسیمی یی بلع ایلمسندن نشأت ایلدیکنی اثبات ایتمش
و (١٧٧٤ م) ده محروقات معدنیهنك شامل اولدقلری مادهٔ اصلیهدن
تخلفلریله ثقلتلرینك تزایدی هوای نسیمینك اجزاسندن بعضیلرینی بلع
ایتمکده اولملرندن ایلرو کلمکده ایدوکی کشف اولنمش والحاصل (١٨٧٥ م) ده
(لووازیه) دخی هوای نسیمینك جزؤ مرکبلریله محروقات مختلفهنك
جزؤ مرکبلرینی بالاستخراج سلفلرینك کشفیاتنی اکمال ایتمشدر .

§

« هوپ » — انکلیز فیلسوفلرندندر (١٥٨٨ م و ٩٩٧ ﻫ) ده
مال مسبوری ده تولد و (١٦٩٧ م و ١١٠٩ ﻫ) ده وفات ایلدی
غالیله و دقارت ایله مخابرات عدیدهسی اولوب دقارت حقنده پك شدتلی
اعتراضاتده بولنور ایدی . مومی الیه (١٦٦٠ م) تاریخنده انکلتره قرالی
ایکنجی شارل طرفندن شهری یوز انکلیز لیراسی معاشه نائل اولدیسهده
بعض افکار مفرطهسی سببیله دشمنلری آرتردیغندن بالآخره لوندرهیی ترکه
مجبور اولهرق بقیهٔ عمرینی آن شیر فاملیاسی نزدنده کچوردی .
اعتقادات غریبهسی مناسبتیله شهرتشعار اولمشدر . مومی الیه آثار
اخلافه کاملاً اعتراضده بولنور و کندوسنده کافهٔ علوم و فنونی مجدداً وضعه
اقتدار کورر ایدی . (الجنون فنون)

§

« هوبلون » یاخود (اوبلون) — ترکجه شربتجی اوتی ویا عمر اوتی دنیلان اشبو نباتك صاپلری اینجه وخشین و یپراقلری سرت وچیچکلری یشیل وصاپلی وپتشی آجی وعطریدر بوندن لوپولدن اعمال اولندیغی کبی (بیرا) لرك اینجه دخی ادخال اولنقده وصاپلرندن ممالك شمالیه ده حلاط واپلاك کبی شیلر یاپلقده در . هوبلونك دیشیسنك تخمی زرع اولنور ایسه ده ترلاسنه برمقدار ارکك هوبلون قویمق شرطدر . (فارماقولوژی) کلمه سنده ٧٤ نمرویه دخی مراجعت بیوریله .

§

« هوتفوی » — حکمت طبیعیه وفن میخانیکی اربابندندر (١٦٤٧م و ١٠٥٧ ﻫ) ده اورلئانده تولد و (١٧٢٤ م و ١١٣٧ ﻫ) ده وفات ایلدی .

پاپاسلقدن یتیشوب متعدد سیاحتلرنده رفاقت ایتمش اولدیغی بویون دوشه سنك حمایه سنده بولنور ایدی (١٦٧٤ م) ده ساعتلرك رقاصه بدل محرکی اولان حلزونی زنبرکنی (١٦٨٠ م) ده تحت الماء تنفس ایچون مستعمل اولان آلتلری و (١٧٠٢ م) ده میزان مقناطیسی یی بو ذات اکمال وایجاد ایتمش وعکس صدانك اسبابنی تحقیقله سائر بعض آثار وادوات نافعه یی وجوده کتورمشدر .

§

« هود » علیه السلام — لقبی نبی الله نام دیگری (عابر) در . شالح بن ارفخشد صلبندن زیور افزای مهد شهود اولدی صباحت وملاحت کامله سی وشخصاً حضرت آدم علیه السلامه مشابهت تامه سی وار ایدی غایت عابد زاهد سخی مشفق بر ذات اولوب اره صره تجارتله دخی اشتغال ایدردی وشریعتی نوح علیه السلام شریعتنه موافق ایدی . معجزات باهره سندن بری مبعوث اولدیغی قوم عاد او حوالیده سنك حارادن عبارت اولان برطاغك اغنام ومواشی اوتلاق اوزره مرعایه تحویلنی دلیل صحت رسالتی اوله رق استرلیه دعا ایلدکده درعقب قیالر خاکه منقلب واوزرنده برخیلی چشمه لر منشعب اوله رق عادتا برکازار دلشکار رسمنی آلدیسه ده کوکلری طاشدن دها قتی اولان بنو عاد پرعناد

بونكلده تبديل آيين بالطبع التفات يوزى كوسترميوب نهايت يوم نحسده صرصر قهر الهى ايله زير وزبر اولمشلردر . مشار اليه حضرتلرينك (٣١١٢ خ) تاريخنده يعنى ميلادن ايكيبيك درتيوز سكسن ايكى سنه مقدمنده درتيوز التمش درت ياخود يوز اللى ياشنده تشريف عالم بقا بيوردقلرى وقبر شريفى حضر موتده ياخود مكهٔ مكرمه‌ده حجر نام محلده اولديغى ويوم نحس مستمرك آيك صوڭ چهارشنبه سنه مصادف ايدوكى مرويدر .

§

﴿ هودسون ﴾ هارى — سياحين مشهوره‌دندر . موما اليه شمال شرقى ويا شمال غربى جهتلرندن امريقايه بر كچيد بولمق ايچون بر انكليز تجار قومپانيه‌سى حسابنه اوله‌رق سياحته چيقدى وامريقاى شماليه كيدوب اوراده كندو نامنى آلان بر نهر وبوغاز وكورفزى وموخرا سن ميشل تسميه ايلديكى ديكر بر كورفزى كشف ايلدى . كاشف بدبخت بوخدمتى مقابلنده غريق درياى نعم اولمق لازم كاور ايكن خدمتنك مكافاتنى ديكر برصورت مفجعه‌ده كورمشدر . شويله‌كه اثناى راهده مأكولات سفريه‌يه زياده قلت عارض اولمق حسبيله طائفه‌لر طرفندن انواع تعذيباته كرفتار ونهايت اوغلى ايله برابر برصندال بندير يله‌رك دكز طالغه‌لرى اره‌سنده ترك ايلدى . اووقتدن برو بو بيچاره‌لردن هيچ برخبر واثر ظهور ايتمامشدر .

﴿ هودسون ﴾ كورفزى — بحر محيط اطلاسيده واسع بر كورفز اولوب امريقاى شمالى جانبنده كائندر . غرباً يكى غال جنوباً قنادا شرقاً لابرادور ايله تحديد اولنور . شمال شرقيسنده قومبه‌رلان اراضيسى وهودسون وفورو بيشدر قومبه‌رلان بوغازلرى بولنمقده‌دركه اشبو بوغازلر واسطه‌سيله هودسون دكزى بحر محيط اطلاسى يه قاوشور . هودسون كورفزى شمالدن جنوبه ٢٢٠٠ وشرقدن غربه ٩٥٠ كيلومترو وسعتنده اولوب درونده برچوق جسيم نهرلر آقمقده‌در . ايلك دفعه اوله‌رق اشبو كورفزى دانيمارقه‌لى (آن سقواله) بولديسه‌ده (١٦١٠ م و ١٠١٩ ﻫ) تاريخنده سياح هودسون دخى كوروب كندو ناميله توسيم ايلدى

(١٦٧٢ م) تاريخنده ايكنجى شارل زماننده بوراده هودسون كورفزى تجارت قومپانيه‌سى ناميله بر قومپانيه تشكل ايتمشدر .

﴿ هودسون ﴾ بوغازى — هودسون دكزينى بحر محيط اطلاسى‌يه وصل ايدن بوغازدر . آنژيا بوزلر ايله مستور ومنسد بولنور .

§

﴿ هوشناك ﴾ — پيشداديان حكومتنك مؤسسى اولان كيومرثك اوغلى وخلفيدر . جلوسى (٢٤٤٥ ق) تاريخنده يعنى ميلادك اوچبيك بوز قرق طقوز سنه مقدمنده اولوب قرق سنه سلطنت سورمش واياك دفعه اولمق اوزره پيشداد لقبنى بوحائز اولمشدر . (سوس) و (خوزستان) شهرلرى مومى اليه زماننده معموريته باشلادى ديرلر .

§

﴿ هوغارت ﴾ — لوندره‌لى مشهور حكاك ورسامدر . غرائب احوالى جهتيله نادى سرلوحهٔ اشتهاره حك وترسيم و (١٧٦٤م و١١٧٨هـ) تاريخنده وفات ايلدى . مومى اليه فن مناظرده برموقع ممتاز قزانمش واواخر عمرنده طوغرى قرال رسامى اولوب بوز اتمش قطعه آثار براقمش ايدى .

§

﴿ هوق ﴾ — انكليز هنرورانندندر (١٦٣٥ م و ١٠٤٥ هـ) ده ويغت اطه‌سنده تولد و (١٧٠٢ م و ١١١٤ هـ) تاريخنده وفات ايتمشدر . (١٦٦٢ م) ده قرال جمعيت معارفنك الك متحيز اعضاسندن برى وجمعيتك كاتب دائميسى اولوب ايكى سنه صكره جمعيت مذكوره‌نك جر اثقال معلمى وبعده غريشان مكتبنده هندسه خواجه‌سى اولدى . بيوك ساعتلرده رقاصك حركتنى تنظيم ايچون بر زنبرك ايجاد ونجومه دائر بر طاقم آلاتى وباخصوص ميقرو متروينى اكمال ايلدى . فلكيات وحكمت طبيعيه وكيمياجه اختراعات مفيده‌سى واردر . واراضى مساحه‌سيچون بر قاعده وضع ايتمشدر . ميقروغرافى دخى باشليجه آثارندندر . مومى اليه قالبى قنبور وطبيعتى قسقانج وهردم نامزاج برآدم ايدى .

§

﴿ هولاندا ﴾ — اوروپانك وسطى دولتلرندندر (فلمنك) و (باتاويا) دخى ديرلر . (فلمنك) كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ هولستين ﴾ — شمالى المانياده بر دوقه لقدر شمالاً شلزويق اراضيسى شرقاً و شمال شرقيسنده بحر بالطيق واوونبورغ دوقه لغى جنوباً هامبورغ جمهوريتى غرباً شمال دكزى ايله محدود اولوب طولاً ۱۹۵ عرضاً ۹۰ كيلومترو اتساعنده و بش يوز يكرمى بش بيك نفوسى جامعدر مركزينه غولوقستاد ديرلر . اشبو دوقه لق يكرمى ايالات صغيره يه منقسم اولوب اراضيسى الپا ودها سائر انهار ايله صولانور و برچوق كوللرى و بغداى و سائر حبوباتى و كتان و كنوير و حيوانات و مواشيسى بالخصوص معتبر آتلرى كثرت اوزره بولنور . بوراسى مقدما ساقسونلر طرفندن اشغال اولنور ايدى صكره شارلمان اداره سنده خيلى زمان تقرر ايدوب مؤخراً ساقس دوقه لرينه و بونلرك انقراضندن صكره بعض وقوعات ايله شو ونبورغ دوقه لغنه انتقال و بونده اوچيوز اللى سنه استقرار ايلدى ومؤخراً برچوق انقلابه اوغرايوب نهايت دانيمارقه اداره سنه كچدى . هولستين برچوق محاربانك ظهورينه سبب اولديغى كبى (۱۸۶۶ م و ۱۲۸۳ ﻫ) تاريخنده صادوا محاربه سنى دخى توليد و عاقبت پروسيا اداره سنه الحاق اتلشدر .

§

﴿ هولقار ﴾ — هندستانده ماهراتلرك رئيسيدر (۱۷۰۰ م و ۱۱۱۲ ﻫ) ده طوغوب (۱۷۶۶ م و ۱۱۸۰ ﻫ) ده وفات ايلدى دقان كويليلردن برچوبانك اوغلى ايدى بيودكدن صكره على التدريج ثروت پيدا ايدرك رياستى قوروب باشنه طوپلاديغى ادملر سايه سنده ماهرات رئيسلرينك برنجيلكنى قزاندى و (۱۷۳۵ م) ده حرباً مغولستانه داخل و دهلى يه قدر ممالكى سرفرو برده شمشير استيلا ايدرك دها برچوق فتوحات جسيمه يه نائل اولدى واول حواليده نامنه منسوب اولان هولقار حكومتنى تأسيس ايتدى كه ممالكى مالوه گجرات قاندژ و سائره دن و اهاليسى انجق بر مليون ايكى يوز بيك كشيدن عبارت ايدى . هولقارك اخلاف

۱۲

واولادی بیننده مؤخراً ظهوره کلان شقاق و نفاق بونلردن بعضیلرینی انکلیزلره مراجعته مجبور ایدوب بوسایه‌ده انکلیزلر دخی برچوق انتریقه‌لر چویرمش و (۱۸۱۸ م و ۱۲۳٤ ھ) ده حکمدار اولان ذات ناچار انکلیز حمایه‌سنی قبول ایتدیکنی مبین بر معاهده امضا ایتمش وقرق سنه صکره انکلیزلر کابل تختنه شاه شجاعی نصب ایتمك ایستدیوب بوکا قارشو رفع لوای اختلال ایدن اهالی به هوله‌اریلر دخی قارشدیغندن انکلیزلر بونی وسیله ایدرك هوله‌ار ممالکنی کاملاً ضبط ایدوب مستملکاتی صره‌سنه قویمشدر .

§

﴿ هوم ﴾ — اسقوچیالی مشهور برمؤلفدر (۱٦۹۷م و ۱۰۰۹ھ) ده بر و یق‌ده (که‌م) ده طوغدی و (۱۷۵۲ م) دن برواسقوچیا محکمهٔ جزائیه‌سنك سپاهی لوردلغنی احراز ایتدیکی حالده (۱۷۸۲ م) ده وفات ایلدی . حقوق ومعاملاته دائر تألیفات مهمه‌سندن ماعدا مذهب طبیعی واخلاقك قواعد اساسیه‌سنه متعلق خیلی کتابلری واردر ونفس وروح مبحثی و ادبیات حقنده اولان خدماتی اوروپاجه شایان تقدیردر .

§

﴿ هومبر ﴾ — کیمیاکراندندر (۱٦۵۲م و ۱۰٦۳ ھ) ده باتاویاده طوغوب (۱۷۱۵ م و ۱۱۲۸ ھ) ده پارسده وفات ایلدی ابتدا آووقات ایدیسه‌ده مؤخراً بومسلکی ترك وایتالیا فرانسه انکلتره‌یی سیاحت ایدوب (۱٦۸۲) ده پارسه بالعزیمه اوراده توطن ایتمسی اوزرینه فنون آقادمیسنه قبول اولندی ومؤخراً (۱۷۰۱) ده اولئانس دوقی نزدنده حکمت طبیعیه خواجه‌سی وبرنجی هکیم اولدی . هومبر فوسفوراعمالاتنی اکمال و برمخلیة الهوی ماکنه‌سی وبرخرده بین اختراع ایتمش ودها برچوق کشفیات مهمه‌سی سایه‌سنده شهرت بولمشدر .

§

﴿ هون ﴾ — اوروپاجه بار بارلقله مشهور برقوم ایدی الك قوتلی رأیه نظراً بونلر آسیاده مغول جنسندن و (اویغور) نسلندندر بونلر وقتیله مانجورلری کمند اطاعته چکوب چین جنوبی حدودینی تخریب

وجيلولرى (٥٣٨٤ خ) تاريخنده يعنى ميلاددن ايكيوز اون سنه مقدمنده مشهور سورى انشايه مجبور ايتديلر ونهايت چين ايمپراطورلغنى ضبط ايدوب طقسانجى سنه‌سنده بنه طرد اولنديلر و بو مناسبتله غربه طوغرى هجرت ايدرك ايكى فرقه‌يه آيريلوب بعضيلرى بحر خزرك شرقنده جيحون اوزرنده بياض هون ناميله توطن و ديكرلرى اوراله توجهله اورادن تقاسيديه اينه‌رك غربه طوغرى ممالكده تمكن ايلديلر آوروپا تاريخلرى بونلرك دردنجى عصر نهايتنده طانديغنى بيان ايتمكده‌در . هونلر (٣٦٧ م) ده بوز اوزرندن آزاق دكزينى كچه‌رك آلانلرى ومؤخرا غوتلرى ربقهٔ اطاعتلرينه ادخال وممكلتلرينى خراب ايدوب بعده استانبولى دخى تهديد وايمپراطورى جزيه كذارلغه مجبور ايلديلر .

ايكنجى تئودوس شو جزيه حقارتندن قورتلق ايستديسه‌ده حركتى اوزرينه هونلر يكيدن هجوم ايله تراس وايليريايى تخريب ايدرك (٤٩٦ م) ده طونه‌نك صاغ جهتنى دخى كندولرينه ترك ايتديرديلر . قراللرى اولان آتيلا زماننده قوتلرى اوج اعلايه چيقوب مملكتلرى بحر خزردن رين نهرينه‌قدر ممتد اولمشيدى نهايت (٤٥١ م) ده فرانقلر بورغونلر ويزيغوتلر طرفلرندن غولده بوزيلوب ايتاليايه طوغرى دونديلر وبرطاقم تخريبات ايله رومايى تهديده قدر كيتديلرسه‌ده لئون نام پاپانك رجاسى ياخود اوچنجى والانسيدن نام ايمپراطورك هداياى ثمينه‌سى اوزرينه (٤٥٢ م) ده ايتاليايى براقديلر برسنه صكره آتيلانك وفاتى اوزرينه قوتلرى ضعفه يوز طوتدى شويله‌كه آتيلانك اوغللرى بربرلريله تخت غوغاسنه دوشدكلرى صره‌ده زيرا طاعتلرنده اولان ممالك اهاليسى پنجهٔ تحكملرندن يقايى قورتاروب برطاقم مستقل حكومتلر تشكيل ايلديلر . مؤخرا آتيلانك اوغللرندن برى باشنده‌كى فرقه ايله مجارستانه كيدوب اوراده برمدت طياندى و بر قسم بقاياسى‌ده آسيايه انتشار ايدوب اكثريسى طونه‌دن دون نهرينه قدر قره‌دكز سواحلى اوزرنده نصب خيام آرام ايلدى .

اليوم مجارستانده ساكن اولان مجارلرك اشبو هون نسلندن ايدوكى ظن اولنيور . هونلره وقتيله (شيونغ‌نو) ياخود (هونغوريوس) دخى دينيلور

ایدی . (انکروس) هونغوربوسك غلطی اولمش اولور . (مجارستان) کلمه سنده ده نظر بیوریله .

§

﴿ هونتر ﴾ — صنعت جراحیه‌ده شهرتشعار ایکی برادرك اسمیدر بونلرك ویلیام لقبیله معروف اولان بیوکی (۱۷۱۸ م و ۱۱۳۱ ھ) تاریخنده لازناق قونتلغنده طوغوب (۱۷۸۳ م) ده لونده‌ده وفات ایلدی مرقوم لونده‌یه اجرای صنعت ایچون کیدوب هیئت جراحیه ارکانی صره‌سنه ومؤخرا پارس فنون آقادیمیسی اعضالغنه کچمش و (۱۷۷٤ م) ده تشریحه دائر یاپدیغی اوتوز درت لوحه ایله شهرت بولوب لونده‌ده برمکتب وتشریحه دائر برموزه‌خانه تشکیل وبونلری کندو دار فیض وتربیه‌سی اولان فلاسقو مکتبنه وقف ایتمشدر . برادری جون دخی (۱۷۲٤ م) تاریخنده طوغوب (۱۷۹۳ م) ده وفات ایلدی بودخی قرنداشنك تشریحه متعلق تجربیاتنه معاونت ایدوب بعض مهم کشفیاته نائل ولونده‌ده سن ژوژر خسته‌خانه‌سنه ومتعاقباً قرال واردویه باش جراح اولمشدر . مرقومك دیش خسته‌لکلرینه ومرمیات یاره‌لرینه دائر یازدیغی کتابلر و بعض کوز عملیاتنده قوللانلق اوزره اختراع ایتدیکی برنوع آلت شایان قبول اولدی . طمرلرك چاتلامسیله قانك قبارمسندن عبارت اولان شیشك دفعنه دخی چاره بولمشدر

§

﴿ هونداراس ﴾ — امریقای وسطاده مستقل برحکومتدر شمالا هونداراس کورفزی غرباً غاتیمالا جنوباً نیقاراغا وسانسالوادور حکومتلری شرقاً آنتیل دکزی ایله محدود وشرقدن غربه درتیوز سکسان وشمالدن جنوبه درت یوز یکرمی کیلومترو اتساعنده اولوب اوچ یوز التمش بیك نفوسی حاویدر مقری (قومه‌یالا) شهریدر . هواسی صیجاق رطوبتلی ومخل صحت اولوب فقط کوزل صحرالری وار و اراضیسی فواکه وحضرواتجه کاملاً محصولداردر التون کموش معدنی دخی بولنور . هونداراس (۱۵۰۲ م و ۹۰۸ ھ) تاریخنده قریستوف قولومبو طرفندن کشف و (۱۵۲۳ م) ده قورته‌ز قائمقامی طرفندن فتح اولندی . انکلیزلرك زمان حکومتلرنده اولا بر ولایت ممتازه شکلنی آلوب

(١٧٩٠ م و ١٢٠٥ ﻫ) تاریخنده غاتیمالایی حاوی بر ایالتی تشکیل ایلدی و مؤخراً (١٨٢١ م و ١٢٣٧ ﻫ) ده کسب استقلال ایتمسی اوزرینه ابتدا امریقای وسطی هیئت متفقه‌سی قسمندن معدود اولوب اون سکز سنه صکره اتفاق مذکور دائره‌سندن خارجه چیقدی . هندوراس اولوقتدن برو خصوصی بر حکومت جمهوریه‌یی تشکیل ایتمکده ورأی عمومی ایله درت سنه ایچون انتخاب ایدیلان بر رئیس معرفتیله اداره اولنمقده‌در .

§

﴿ هونوری ﴾ — زغفرانبورلی قصبه‌سنك نام عتیقیدر .

§

﴿ هونیاد ﴾ — ترانسیلوانیا و یوده‌لرندن اولوب (قوروه‌ن) لقبیله معروفدر استانبول ایمپراطورلرندن پالئولو سلاله‌سندن نشأت ایتدیکی و پدری سیجسمون نامنده بر ایمپراطور ایدوکی روایت اولنور . عثمانلیلری برقاچ دفعه مغلوب ایتدیکیچون مجارستان ولهستان قرالی دردنجی لادیسلاس طرفندن ترانسیلوانیا و یوده‌سی نصب اولنمش و (١٤٤٤ م و ٨٤٨ ﻫ) تاریخنده له و مجارلرله متفقاً وارنه اوزرینه هجوم ایدوب عثمانلولر طرفندن فنا حالده پریشان ایدلدیکی صره‌ده قرال کنج بشنجی لادیسلاسك دخی قتل اولنمسی اوزرینه اشبو هونیاد مجارستان قراللغی وکالتنه کتورلمش ایدی . مرقوم (١٤٤٨ م و ٨٥٢ ﻫ) تاریخنده وارنه مغلوبیتنك آجیسنی چیقارمق اوزره المانیا و لهستاندن یکرمی بشبیك منتخب وزره‌لی عسکر جلب وکندو عسکرینه علاوه ایدوب قوصوه صحراسنده عساکر عثمانیه ایله اوچ کون اوغراشدیسه‌ده ینه برایش کوره مدیکندن رجعته مجبور اولدی (ذکر اولنان یکرمی بشبیك زره‌لیدن انجق سکز بیك قدری جانی قورتاره بیلمش و هونیاد الدیغی یارده‌نك تأثیریله مؤخراً وفات ایلمشدر) مرقومك مدت وکالتی اون ایکی سنه‌یه بالغ اولور . عثمانلیلر بوکا اولوقت شیطان تسمیه ایدرلر ایدی دیرلر . هونیاد سلاله‌ٔ قرالیسنك آرمه‌لرنده غاغه‌سیله بر آلتون خلقه طوتار قارغه مرتسم ایدی .

§

﴿ هوهنزولرن ﴾ — المانياده (سوواب) ده اك قديم المان حكمدار خاندانلرندن بريدر . بو خاندانك سكزنجي عصرده باويرا دوقی اولان تاسيلون دن نشأت ايتديكنی ادعا ايدرلر ايسه ده اوننجي عصرده اولمسی دها صحيحدر . زيرا بو اسم اوننجي عصرده زولرن نام برقونت طرفندن سيقمارنژه ن جوارنده انشا ايديلان برقصردن قالمه ايدی . براندبورغ قرال منخبلريله نورنبورغ بورغرادلری (بورغراد قرون وسطاده المانياده برشهرك حاكم وقوماندانه ويرلمش عنواندر) دخی اشبو سلاله دندر (۱۵۱٦ م و ۹۲۲ ه) ده طوغوب (۱۵۷٦ م و ۹۸٤ ه) ده وفات ايدن شارل زولرن نام قونتك وفاتی اوزرينه هوهنزولرن سلاله سی ايكی شعبه يه آيرلدی مومی اليه شارلك (۱۵٤۵ م ۹۵۲ ه) ده طوغوب (۱٦۰۵ م و ۱۰۱٤ ه) ده وفات ايدن ايكنجی ايتل فردريق نام بيوك اوغلی هوهنز نامی الان سالف البيان ايكی شعبه دن برنجيسنك ايلك حاكمی ايدی . ايتل فردريقدن صكره اوغلی هيشنژه ن (۱٦۲۰ م و ۱۰۳۰ ه) تاريخنده پرنس عنوانی آلدی و (۱۵٤۵ م) ده تولد و (۱٦۰٦ م) ده وفات ايدن برنجی شارلك اوغلی ايكنجی شارل دخی ايكنجی شعبه نك برنجيلكنی احراز ايدوب (۱٦۹۵ م) ده شعبهٔ مزبوره دخی هوهنز سيقمارنژه ن ناميله پرنسلكه تحويل اولندی . هوهنزولرن هيشنژه ن جرمانيا اتفاقنه داخل ورتمبورغ قراليتنده قديم برحكومته وضع اساس ايتمشدر . ايكنجی هوهنز سيقمارنژه ن شعبه سی دخی كذلك ورتمبورغ داخلنده و جرمانيا هيئت اتحاديه سنده قديم بر حكومت صغيره يه آيرلمشلر . بوكون اشبو ايكی حكومت برهيئت مخصوصه تشكيل ايتمكده در .

§

﴿ هوی ﴾ آبه — معدنيوندندر (۱۷٤۳ م و ۱۱۵٦ ه) ده اوازه سن ژوست قصبه سنده تولد و (۱۸۲۲ م و ۱۲۳۸ ه) تاريخنده وفات ايلدی . بو ذات بر چولحه اوغلی ايكن لاوار مكتبنده مجاناً تعليمه قبول اولندرق علوم طبيعيه يی اوراده تحصيل و بر تصادف اثری اوله رق قرستال (تبلر) عملياتنی رتبهٔ وجوده توصيل ايلدی و (۱۷۸۳ م) ده فنون آقاديمسنه كيروب مؤخرا نباتات مكتبنده معلم ثانی و (۱۷۹٤ م) ده

معادن اداره‌سنده مدیر اولدی و دها صکره پارسك تاریخ طبیعی و فنون مکتبی خواجه‌لکنه کیروب ثمرهٔ حیاتی اولمق اوزره معدنیاته دائر برچوق تألیفات براقدی .

§

﴿ هوی ﴾ والانتین — کنج اعمالرك تعلیمیچون ابتدا مکتب تأسیس ایدن ذات اولوب اولکی هویك قرنداشیدر عادی بر کاتب اولدیغی حالده اعمالره قبارتمه‌لی حروفات ایله تدریس طریقنی دوشونه‌رك بونك ایچون (۱۷۸٤ م و ۱۱۹۹ ه) پارس ده بر مکتب مخصوص تأسیس ایلدی و مؤخراً بعض نفاقه مبنی کوجندیرلمسی اوزرینه پارسی ترك ایدرك پترسبورغه و برلینه عزیمت واورالرده دخی ایجاد کرده‌سی تدریس ایچون مکاتب تأسیسنه بذل نقدینهٔ همت ایلدکدن صکره تکرار فرانسه‌یه کلدی .

§

﴿ هه‌ژل ﴾ — المانیاده شهرت بولمش بر فیلسوفدر (۱۷۷۰ م و ۱۱۸٤ ه) تاریخنده استودغارد ده طوغوب محال مختلفه ده تحصیل علومدن صکره (ینه‌تا) مکتب کبیرنده و (۱۸۱۸ م و ۱۲۳٤ ه) ده خواجه‌سی (فیشت) لك یرینه برلینده معلم اولوب وفاتنه قدر اصول فلسفیه‌سنی تدریس و (۱۸۳۱ م و ۱۲٤۷ ه) تاریخنده وفات ایلدی . مرقوم دائما فکری مبدأ طوته‌رق برشیئی اثبات خصوصنده مادیاته اعتبار ایتمز وکافهٔ اشیانك وحتی طبیعتك دخی فکر دنیلان بر نقطهٔ اصلیه ومطلقه‌دن ساحهٔ ظهوره کلدیکنی واثر ایله مؤثر یکدیکرك عینی اولدیغنی و هر عقلی اولان حقیقی و هر حقیقی اولان عقلی ایدوکنی ادعا ایدر ایدی . بونك اعتقادنجه فلسفه اوچه منقسم اولوب برنجیسی منطق ایکنجیسی حکمت طبیعیه اوچنجیسی حکمت عقلیه‌در .

مرقوم حیاتنده یاکاش ذهابله متهم اولدیغی کبی وفاتندن صکره ظهور ایدن اون طقوز جلد تألیفاتی دخی معنامز بر طاقم ترهاتله مملو اولدیغندن پسمانده‌ٔ انظار صغار وکبار اولمشیدی .

§

﴿ هیئا ﴾ یاخود (هیبا) — چینده (۳۳۹۷ خ) دن یعنی میلادك

ایکیبك یوز طقسان یدی سنه مقدمندن (٣٨٢٨ خ) تاریخنه یعنی میلادك بك یدیوز التمش التی سنه مقدمنه قدر دوام ایدن برنجی سلالهٔ خاقانینك مؤسسیدر ٠

§

﴿ هیئت ﴾ — اجرام سماویه‌نك حركات و احوالندن باحث بر علمدر ٠ (علم) كلمه‌سنده ٨٨ نومرویه نظر بیوریله ٠

§

﴿ هیاطله ﴾ — فرغانه‌ده حكمران اولان ترك خاقانلرینه مخصوص عنواندر حكمداران مشار الیهم بعضاً بتون (توران) ده‌ده متصرف اولوب افغانستانده واقع بامیانده دخی حكومت ایتمشلر و (غوری) نامیله آریلان شعبه‌لری ایسه غزنه وبلخ وهند ونیشابورده سلطنت سورمشلردر بوقسم تركلر خوارزمده و بحر حزرك شرق جهتنده دخی بولنورلر ایدی ٠ بونلره (ابتالیت) و بیاض هون دخی دیرلر ٠

§

﴿ هیاءوله ﴾ — آغر یوكلری چكن عمله‌نك بر آغزدن مقامله سویلدكلری سوزدر كه بعضاً (هیامولە ٠ یله‌صا) دخی دیرلر بو سوز معناسز واصلسز بر شی اولمیوب كمیجیلرك مقدما تیور آلور ایكن (ایام اوله ٠ یل اسه) یعنی هوامز كوزل وروزكار موافق اوله دیو ایتدكلری دعادن غلط اوله‌رق قالدیغی تحقیق اولنمشدر ٠

§

﴿ هیر ﴾ — مریخ نهرینك السنهٔ امده جاری نام عتیقیدر ٠

§

﴿ هیثم بن عدی ﴾ الكوفی — عربك اخبار واشعار وعلومنه واقف اصحاب روایاتدن وخلفای عباسیه‌دن منصور ومهدی وهادی وهارون الرشیدك اخص ندماسندندر اعیان اسلافك مساوی وخطیئاتندن بحثه مألوف بركسه اولدیغندن خواصك نظرلرندن دوشمش و برآره‌لق بونك ایچون حبس اولنوب مدت مدیده زندانده قالمش ایدی ٠ مصادف اولدیغی احوال غریبه‌دن اوله‌رق حكایه ایدر ایدیكه بردفعه اثنای سفرمده براعرابینك

خیمه‌سنه مسافراولدم خیمه‌ده اولان خاتون بکا کیمسك دیدی مسافرم دیدم بزم
خیمه‌مز مسافرخانه‌دکلدر دیه‌رك طاریلوب و بر طرفدن دخی اتمك یلنیروب
چوجقلریله بیمکه باشلادی آره‌دن چوق کچمکسزین قوجه‌سی بر مقدار
سود ایله چیقه کلدی بنی کوردکده بشاشتله سلام ویروب درحال قاریسنه
مسافره طعام وبردکمی دیدکده خاتون قورقوسندن ویردم دیدیسه‌ده بن انی
تکذیب ایلدیکمدن حریف قالقوب قاریبی دوکدی ودرحال دوه‌سنی ذبح
وطبخ ایله بنی اطعام وکیدرکن بکا بردوه احسان ایتدی بن دخی تشکر ایدرك
کیدوب ایرتسی اخشـام دیکر بر خیمه‌یه قوندم خیمه‌ده اولان خاتون بنی
مع الممنونیه قبول ودرحال بغدای چکوب وسود وقیماقله بالتخمیر اتمك طبخ
ایدوب اوکمه قودی بن انری یدکدن براز صکره قوجه‌سی کلوب قاریبی
سن نیچون بو حریفی قبول وطعـام اعطا ایتدك دیو شـدیداً ضرب ایلدی
خاتون طیاق یرایکن بن بر کناره چکیلوب کولر ایدم حریف بنم کولدیکمی
کوردکده حـدتنی دها زیاده ایدرك سبنـدن سؤال ایتدکده بن دخی دون
کیجه‌کی قارینك خست وقوجه‌سـنك فوق الغایه سخـاوتنی و بو کیجه
آنك عکسنی کوردیکم ایچون کوله‌یورم دیدم حریف دقتمی تحسین
وتصدیق ایدرك طوغریسك بنم خاتونم سنك دون کیجه کوردیکك آدمك
قز قرنداشی وانك خاتونیده بنم قز قرنداشمدر دیدی ۰
هیثمك بوکبی وقوعات وحکایاتی چوقـدر وفاتی (٨٢١ م و ٢٠٦ ﻫ)
تاریخنده‌در ۰

§

﴿ هیروغلیف ﴾ — اوچنجی سلالهٔ فراعنه‌دن (توسورثروس)
زماننده و (٣٤٧٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکبیك یوزیکرمی ایکی سـنه
مقدمنده ایجاد اولندیغی بعض توارخده منقولدر ۰ بوخط یوقاریدن اشاغی
یازیلور بر طاقم اشـکالدن عبارت اولوب هرشکل بر معنـایی متضمندر مثلا
بر حکمدار برشاهین ایله برقارغه شکلی یاپوب خصمنه کوندرسه بونکله کندو
اقتداربنی وخصمنك ضعف وعجزینی بیان وتهدید ایتمش اولور ۰ روماليلر
زماننده مصردن کتوریلوب الآن سلطان احمد میـدانده مرکوز بولنان
دیکیلی طاشده کوریلان اشـکالدن (مصر وصعید ممالکنك حکمدارینی

اقتداری وعلوم عالیه وصنایعك حامی اوچنجی (طوتموزیس) حکمت صمدانیه‌نك شان وعظمتنی توقیر ایچون بو اثر جلیلی یاپدی) معناسنی چیقاریه‌بور. اون سکزنجی سلالهٔ فراعنه‌دن اولان اشبو (طوتموزیس) (٣٩٦٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التی یوز اوتوزسنه مقدمنده جلوس ایلمشیدی.

§

﴿ هیغرومترو ﴾ یاخود (میزان الرطوبة) — هواده اولان رطوبتك درجه‌سنی تعیین ایچون (سوسور) نام حکیمك ایجاد ایتدیکی آلتك اسمیدر. انسانك صاچی رطوبتدن اوزایوب یبوسندن قیصالدیغی جهتله مرقوم اشبو التی بو اساس اوزرینه اعمال ایتمشدر شویله‌که اون اون‌ایکی پرمق طولنده برتل انسان صاچی یکرمی‌درت ساعت تمامن روحی درونده یاتیر یلوب یاغی ازاله وغسل اولندقدن صکره بر مقره‌یه ربط و بر اوجنه آغرجه برجسم تعلیق اولنور وصاچ اوزایوب قیصالدقجه مقره‌یی واودخی درجات لوحه‌سی اوزرنده اولان یلقوانی تحریك ایتمکله هواده اولان رطوبتك مقداری اکلاشیلور. لکن بو آلتك تماماً تحقیقه کافی اولمدیغی مؤخراً تبین ایلدیکنه بناء بعض ذوات تجاریب مخصوصه و حساب واسطه‌سیله هیغرومترونك درجاتنه کوره اون درجهٔ حرارتده هواده بولنان بخارك مقدارینی تعیین و بر جدول مخصوص تنظیم ایدوب انکله تصحیحه موفق اولمشلردر. هوای نسیمیده اولان بخارك مقدار صحیحی جدول مذکورك اعانه‌سیله استعلام اولنور.

§

﴿ هیقسوس ﴾ — (مخصوصه) دن غلط اوله‌رق چوبان حکومتی معناسنده‌در. مصرلیلر (٣٣٨٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبیك ایکیوز قرق درت سنه مقدمنده مصرك شمال ووسطی جهتلرینی استیلا واون‌یدنجی سلالهٔ فراعنه‌یی تشکیل ایدن عمالقیلره وصکره فنیکه‌لیلره بونامی ویرمشلر ایدی هیقسوسلرك برنجی حکمداری اولان (سالاتیس) منفس‌ده یرلشوب اون طقوزسنه حکومت سوردی واخلافی ایکی‌یوز التمش یاخود بشیوز اون‌درت سنه مصرده حکومت ایدوب مؤخراً یرلی حکمداران سلاله‌سندن (اموسیس) واخلافی بونلری نیجه محارباتله تدریجاً طرد ایلدی بونلرك مصردن

بتون بتون اياقلريناك كسلمسى (۳۹٤۹ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك التى يوز اوتوز سنه مقدمنده‌در . حضرت يوسف عليه السلامك بنى اسرائيلى مصره جلب واسكانى اشبو هيقسوسلرك سلطنتى زماننده قوميلرى مناسبتيله اولوب صكره هيقسوسلرك انقراضنده قبطلر بنى اسرائيلى تحقيره باشلامش وبوجهتله خروج موسى عليه السلام وقوعه كلمشدر .

§

﴿ هيلدبراند ﴾ — (۱۰۷۳ م و ٤٦٦ ﻫ) تاريخنده يدنجى غراغوار عنوانيله پاپا انتخاب اولنان ذاتدر اوتەدن برو افكارى قراللرك پاپا انتخابى حقوقنى وبتون قتوليك حكمدارلرك نفوذ روحانيسنى محو ايتمك اولديغندن بوكا موفق اولدقدن صكره دها ايلروسنه كيدوب حكومات جسمانيه‌لرينه دخى مداخله‌يه باشلادى وازجمله جرمانيا قرالى دردنجى هانرى‌يى قنادى التنه آلمق ايچون (۱۰۷٦ م و ٤٦۹ ﻫ) تاريخنده رومايه دعوت ايدوب قرال موافقت ايتمدكدن بشقه كندوسنى دخى عزله قالقشمسى اوزرينه مومى اليه درحال سلاح مدافعهٔ روحانيه‌يه صاريله‌رق كويا حواريوندن پتروسه خطاباً شكايت وافروز بولنده نشر ايتديكى براعلاننامه ايله قرالى پاپه يالكز براقديغندن عاقبت بيچاره قرال كمال عجز وتواضعله حضورنده اعتراف قصوره مجبور اولدى ولكن سكز سنه صكره هيلدبراند دخى قرال مرقومك غلبه‌سى اوزرينه رومادە طوره‌ميوب ايتاليانك ديكر برشهرينه فراره مجبور اولدى . وفاتى (۱۰۸٤ م و ٤۷۷ ﻫ) تاريخنده‌در

§

﴿ هيله‌ل ﴾ — يهود علماسندندر حضرت عيسادن بر عصر اول بابيلونياده دنيايه كلدى فروشيم مذهبنك وضع وتأسيسى بوكا اسناد اولنور . (اعتقاد) كلمه‌سنده يهوديلرك بشنجى نمروسنه مراجعت بيوريله .

﴿ هيله‌ل ﴾ لوسه‌ن — عيسى عليه السلامدن اوتوز سنه اول قدس شريفده بولنان سن هدرينا مجلسنك رئيسى ايدى يهوديلر عندنده غايت معتبر برتورات نسخه‌سنك محرريدر يوز يكرمى سنه معمر اولدى .

§

﴿ هينه كن ﴾ — احوال خارق العاده‌سيله مشهور برچوجقدر

(۱۷۲۱ م و ۱۱۳٤ ﻫ) تاریخنده المانیاده (لوبق) شهرنده تولد ایلدی . ولادتنك برنجی آینده تکلمه و بریاشنده تورانك باشلیجه وقایعنی واون‌اوچنجی آینده تورانك تاریخنی واون‌دردنجی آینده انجیلی اوقومغه باشلادی وایکی بچق یاشنده تاریخ وجغرافیایه دائر بعض اسئله‌یه کوزل جوابلر ویروب اوچ یاشنده کندولساندن بشقه لاتینجه وفرانسزجه‌یی اوکرندی . احوال غریبه‌سندن بریده بویاشلرینه قدر سوددن بشقه برشیئه تغدی ایتمایشیدرحتی بش یاشنده سوددن کسدکاری کبی وفات ایلشیدی . (عجبا والده‌سنك قارننده ایکن نه اوکرندی) .

(ﻫ) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
هاچین	ناحیه		مرعش	اطنه
هارونیه	ناحیه		مرعش	اطنه
هارونیه	ناحیه		بغداد	بغداد
هاشمیه	ناحیه	دیوانیه	حله	بغداد
هانی	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
هدیری	ناحیه		ملاطیه	دیاربکر
هرطه	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
هرکه	ناحیه		ردوس	جزایر بحرسفید
هرکه	ناحیه	چشمه	ازمیر	ایدین
هرکین	ناحیه		موصل	موصل
هرمل	ناحیه		جبل	جبل لبنان
هروتیان	ناحیه	رواندز	کرکوك	موصل
هزونك	ناحیه	عینتاب	حلب	حلب
همشین	ناحیه		لازستان	طربزون
هندیه	قضا		کربلا	بغداد
هور	ناحیه		بغداد	بغداد
هونین	ناحیه		بشاره	سوریه
هویدی	ناحیه	بهسنی	ملاطیه	دیاربکر
هیت	ناحیه		بغداد	بغداد

حرف ی

﴿ یاأو ﴾ — چین خاقانیدر تخمیناً (۳۲۳۶ خ) ده یعنی میلادك ۲۳۵۸ سنه مقدمرنده جالس تخت سلطنت اولوب یوزسنه مقداری حکومت سورمش و (کینغ یانغ) شهر شهیرینی مقرادارہ اتخاذ ایتمشدر . زمان حکومتنده چینده بیوك بر طغیان میاه سرزده ظهور اولدیغی توار یخده کوریله یور .

§

﴿ یاامام ﴾ — مجاذیب الهیه‌دن کراماتی ظاهر برذاتدر اسمی حافظ احمد افندیدر (۱۷۳۰ م و ۱۱۴۳ ه) تاریخنده وفات ایلدی . صورت وفاتی خاتمهٔ کراماتی اولمق اوزره شو وجهله حکایه ایدرلرکه برکون اوته‌دن برو نان و نعمتنی یدیکی بر بکك سودیجه‌ده اولان قوناغنه کیدوب بکی حال احتضارده کورنجـه اوراده کیجه ایدرك نصف اللیلده بر باغچه‌یه چیقار و حوض کنارنده تابصباح دعاایله کندو عمرینك خوان حیاتدن صورت ظاهره‌ده نصیبی تو کنمش کوریلان صاحب خانه عمرینه انضمامنی درکاه عزتدن تمنی ایتمکله فی الواقـع صباح اولدقده بك افاقت بولوب کندوسی وفات ایدر . قبری مرکز افندی جوارنده‌در . مجاذیبدن مشهور (الهام) دده‌نك قبری دخی بونك یاننده‌در .

§

﴿ یأجوج ﴾ مأجوج — قاموسـك بیانه کوره یافث بن نوح علیه السلام اولادندن ایکی قبیله‌نك پدرلریدر کال اضطرابله اوته‌یه برویه طالغه‌لندرق انتشـار ایلدکلری ایچون بونامی الدیلر بونلرك ایکی قرنداش

اولدقلری و چینده ایکی جسیم قبیله‌نك رئیسی بولندقلری آکلاشیله‌یور ایسه‌ده احوال سائره‌لرینه دائر معلومات تاریخیه‌یه تصادف اولنه‌مامش و (یأجوج) لك وقتیله چینده مسکون (هون) طائفه‌سندن مفرز (یاقوج) قبیله‌ٔ جسیمه‌سی نامندن و (مأجوج) لك (ماغو) قبیله‌سی نامندن معرب اولمسی مأمول بولنمشدر ·

§

﴿ یارده ﴾ — طقسان برسانتیمترو طولنده انکلیز ذراعیدر ·

§

﴿ یارکند ﴾ — ترکستان چینیده بر نهردر بللور سلسله‌ٔ جبالندن منبعث ایله شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدرك یارکند شهرینی اسقا و ۱۱۰۰ کیلومتر و مسافه تشکیل مجری ایلدکدن صکره (لوپ) کولنه منصب اولور ·

﴿ یارکند ﴾ — ترکستان چینی یاخود بخارای صغیرده (مدلچا) (تلو) و یارکند نهرلرینك ملتقاسی اوزرنده خانلق مرکزی برشهر اولوب التمش بیك نفوسی جامعدر · برقلعهٔ داخلیه‌سی و اهالیٔ اسلامیه‌یه مخصوص ریاست کبری مقامی و ایکی چینلو ماندران (ماندران پورتکیزجه‌دن مأخوذ اولوب چین وزراسنه آوروپاده ویریلان نامدر) دائره‌لری و برکوزل سرایی و جسیم پازاری و معارف عمومیه تأسیساتی و اقمشهٔ حریریه و قطنیه و کتان و قالیچه معمولاتی و بیوك تجارتی و برچوق یشم و سائر ذی قیم احجاری واردر · یارکند اون یدنجی عصر میلادیده کاشغر حکومتنك کرسیٔ اداره‌سی ایدی (۱۷۵۷ م و ۱۱۷۱ ﻫ) دن برو چینلیره یکمشدر ·

§

﴿ یازیجی زاده ﴾ — کبار مشایخ بیرامیه‌دن مشهور (محمدیه) صاحبی محمد افندینك شهرتی اولوب مخلصی (داعی) و ارتحالی (۱۴۵۱ م و ۸۵۵ ﻫ) تاریخنده‌در کلیبولی خارجنده لب دریاده کندو اویدیغی بر طاش قووغنده کوشه نشین انزوا بر عابد بی همتا ایدی · درون شهرده اولان خانه‌سنك یرینه مؤخراً برمدرسه بنا ایدلمشدر و برادری (احمد بیجان) حضرتلرینك دخی محل مزبورده ینه طاشدن اویولمش برعبادتخانه‌سی

واردر . مشار الیه حضرتلری ابتدای حالنده اکرچه برمردفاضل وعلوم
وفنونده ماهر وکامل ایدیسه‌ده عیش عشرته براز منهمك اولدیغندن حاجی
بیرام ولی حضرتلری انقره‌دن احضاراً ادرنه‌یه کلورکن کلیبولی‌یه
اوغرادقلرنده ناصیه‌سنده اثر استعداد حس ایتمکله مشار الیهی حضورینه
جلب وعرض صهبای حقیقتله مرآت قلبندن غبار ماسوا وآرزوی نفس
هوایی رفع وسلب ایتمشلردر . (محمدیه) یی بو حادثه‌دن صکره عبادتخانهٔ
مذکوره‌ده تألیف ایلدی .

§

(یاغ) — تغدی وتنویر وتداوی وترویج ایچون برچوق شیلردن
چیقاریلوب استعمال اولنان مایعك اسمیدر . اکثریا نباتاتدن وحیوانات لحوم
وشحوم وسودندن چیقاریلان ثابت یاغلرك صو ایله امتزاجی ناقابل ایسه‌ده
اسپرتو واترسولفریك یعنی لقمان روحی واسطه‌سیله حلی وقالیه ایله صابونه
تحویلی ممکن اولور .

یاغلر علی العموم یا تضییق وتقطیر ویا تحریك وتسخین ایله چیقارلقده وآتش
کورمکسزین استحصال اولنانلر معتبر طوتلقده‌در .

(۱) ساده یاغی — سود چالقانه‌رق ویاعیران ایدیله‌رك چیقاریلان یاغه
(چیك یاغ) و (تره یاغی) دیدکاری کبی بونك اریدیله‌رك فیره‌سی تفریق
اولنان نوعنه دخی ساده یاغی اطلاق ایتمکده‌درلر . ساده یاغنك اجزای
مرکبه‌سی (اوله‌ین) (مارغارین) (ستارین) وسائره‌دن عبارت اولوب یوزده
اون ایکی بچق ستارین بولنان یاغ اعلا وستارین زیاده‌لشدکجه مقداری نسبتنده
درجه درجه ادنا صاییلور زیرا ستارین غیرمنحل وبطیء الهضمدر .
الیوم سبریاغی دیو صاتیلان یاغلرك ایچنده ای چچکی یاغی وپموق تخمی
یاغی وامثالی یاغلر اولوب بونکله برابر یوزده اوتوز قرق ستارین بولندیغی
دخی تجربه اولندی .

(۲) زیتون یاغی — بویاغ شورول نام کیمیاکره کوره (اولیئاد)
و (مارغراد) (غیلسرین) دن و هنس نام کیمیاکرك قولنه کوره
(اولیئاد) و (پالمیاد) و (پوتیرات دوغیلسرین) دن مرکب اولوب
بعضیلرینك قولنجه دخی برمقدار (قولیسترین) ی حاویدر .

ازتضییق وطبیعتیله صیزان زیتون یاغی زیاده لطیف ولذیذ اولوب اندن صکره قینادیلوب تضییق ایله چیقاریلانلر اوقدر ایی دکلدر . بو مثلاو عادی زیتون یاغنك سوزکی کاغددن سوزمکله یاخود قینار صو ایله برقاچ دفعه یقانمغله تصفیه‌سی ممکن اولور .

صفرك اوچ ویادرت درجه فوقنده برحرارته عرض ایدلدکده قویولشان زیتون یاغی دخی اعلا صابارلر .

(٣) سیسام یاغی — اکله صالح وطعمی لطیف ولذیذ ایسه‌ده دمه حدت ویردیکندن الفت ایتمیانلر ایچون ایی دکلدر .

(٤) بادم یاغی — زیتون یاغندن دها رقیق ولطیفدر . (فارماقولوژی) کلمه‌سنده یکرمی ایکی نمرویه مراجعت بیوریله .

(٥) جویز یاغی — بعض ممالکده اکل اولنور وچوق یرلرده قندیلده یاقیلور ویشیل صابون اعمالاتنده ویاغلی بویا رسملرنده وروغنلرده قوللانیلور .

(٦) قولزه یاغی — قولزه حبوباتندن استحصال اولنور یك برکتلی وتنویره الویرشلی بر یاغدر مشین وبیاغی اعمالاتنده دخی قوللانورلر .

(٧) کتان تخمی یاغی — براز قاورلەرق تضییق ایله استحصال ویاغلی وعادی رسملرده وجانفسلری جلاده وروغنلی مشین وسختیان ومشمعلر اعمالنده قوللانورلر . طباعتده صرف اولنان مرکبلر دخی $\frac{1}{4}$ نسبتنده اولەرق بو یاغ وایس ایله ازیلەرك اعمال اولنمقده‌در فقط بومثلاو عملیاتده قوللانیله‌جق اولان کتان تخمی یاغنی یوزده سکز ویا طقوز مرده‌سنك ایله قینادوب کوپوکنی آلمق وکوزلجه سوزمك لازمدر بوکا پشمش یاغ دیرلر .

(٨) کنویر یاغی — کنویر تخملرندن چیقاریلوب تنویر وصابون اعمالیچون قوللانلمقده‌در .

(۹) حشحاش یاغی — اکلە صالح ایسەدە بطیٔ و منوم بر یاغدر بعض قرا اهالیسی تیز آجقماق ایچون تناول ایتمکدەدرلر .

(۱۰) آی چیچکی یاغی — بر چوق یرلردە ییرلر و مخلوط سبیر یاغنە قاتارلر . (آی چیچکی) کلمەسنە نظر بیوریلە .

(۱۱) قوبروق یاغی — مواد مرکبەسی سادە یاغی کبیدر (تصفیە) کلمەسنە نظر بیوریلە .

(۱۲) چرویش یاغی — صواتلردە براز بسیلنمش عمل ماندە و اوکوز کبی حیواناتك لحوم و شحومی قینادیلەرق استحصال اولنور . اجزای مرکبەسی ستارینڈن عبارت اولدیغنە بناءً هضمی غایت بطیٔدر و اکای همان استانبول اهالیسنە مخصوص کبیدر .

(۱۳) ایچ یاغی — موم اعمال وماکنەلردە وامثالی قبا ایشلردە استعمال اولنور .

(۱٤) مورینە یاغی — مورینە بالغنك جکرندن استحصال وتداوی ایچون استعمال اولنور (فارماقولوژی) کلمەسنە نظر بیوریلە .

(۱۵) بالینە یاغی — بالینە بالغنك ایچ یاغندن چیقاریلوب لامبەلردە والوان صابون ومشین اعمالاتندە قوللانلمقدەدر . سائر هر درلو بالقلرك متعفن یاغلری دخی بو ایشلری کورە بیلور .

(۱٦) قاین اغاجی میوەسنك یاغی — (قاین) کلمەسنە نظر بیوریلە .

(۱۷) هندستان جوزی یاغی — بیوك جوز — (هندستان جوزی) کلمەسنە نظر بیوریلە .

(۱۸) برالماسی یاغی — عادی اسپیرتویە مشابە خاصەلری حائز اولوب بعض راقیلرك بوندن یاپلدیغنی فنا قوقو وطعمی خبر ویرمکدەدر .

(۱۹) یبانی شالغم یاغی — تخمندن چیقار یلوب یومشاق صابون ویوك قاشلرك باصمەسی ومشین اعمالاتندە ولامبەلردە قوللانلمقدەدر .

(٢٠) بوق تخمی یاغی — آی چیچکی یاغی کبی قوللانیلور . بونلردن بشقه دها پك چوق شیلردن و هردرلو اجزای طبیه و بهاراتدن یاغلر چیقاریلوب ادویه یه ادخال و روایح اوله‌رق استعمال اولنمقده‌در .

§

﴿ یافث ﴾ — حضرت نوح علیه السلامك برنجی اوغلیدر بعضیلری نبوتنه قائل اولورلر حین تفرقه‌ده یعنی میلادك اوچبیك اوچیوز سنه مقدمنده منسوباتیله عراق عربدن بحرخزرك شمالیله شمال غربیسی یاننه هجرت وبشیوز اللی یاشلرنده اوراده دار بقایه رحلت ایلدی .
ترك کومر ماغو ماد یاوان توبال ماشح تیراس نامرنده سکز نفر اولادی اولوب بونلر پدرلرینك حین وفاتنده قبیله‌لریله برابر اطراف واکنافه طاغلمشلر ایدی .

§

﴿ یافعی ﴾ — مشاهیر علمای شافعیه‌دندر اسمی عبدالله بن اسعد علی الیمانی وفاتی مکه‌ده (١٣٦٥ م و ٧٦٧ ﻫ) تاریخنده‌در .
محب علما واتقیا وخادم صلحا واولیا برذات عزیز الوجود و بلکه زماننده مثلی ناموجود ایدی مجموع مصنفاتی نافع و هر بری متعلق اولدقلری علومك تمامها مقاصدینی جامعدر .
منظومات کثیره‌سی دخی اولوب خصوصا مدح وستایش جناب نبوی‌یی متضمن سویلدیکی منظومه‌لر غایت بی‌نظیر ومقبول کافهٔ صغیر وکبیردر .
(مفتاح الظلام فی المستغیثین بخیر الانام) (روض الریاحین فی حکایات الصالحین) جملهٔ تألیفات شریفه‌سندندر .

§

﴿ یافه ﴾ — قدس شریف سنجاغی داخلنده و قدس شریفك شمال غربیسندن اللی بش وعکانك جنوب غربیسندن یوز کیلو مترو مسافه‌ده برشهر ولیمان اولوب اکثریسی عثمانلی و بیك ایکی یوزی خرستیان اولمق اوزره التی بیك نفوسی جامعدر . شهر دکزه طوغری ایلرولیان بر دیل اوزرینه درجه درجه یاپلمشدر خراب بر قلعهٔ داخلیه‌سی و برچوق جامعلری و جوارنده نفیس یمشلرله مالامال باغچه‌لری واردر تجارتی

جسیمه و محصولی بغدای برنج کتان بزی صابون یاغ پورتقال کبی شیلردر . یافه غایت قدیم اولدیغی جهتله نوح علیه السلام زماننده قالمه دردیرلر . ویهودیلر لطیف معناسنده اوله‌رق (ژوپه) تسمیه ایدرلر . بو شهر ازمنهٔ متقدمه‌ده برچوق محاصراته دوچار اولدی و مصریلر وآثوریلر طرفندن ضبط و احراق و سیستیوس نام روما جنرالی طرفندن تخریب و اون ایکنجی عصرده صلیبیون طرفندن ضبط اولندی و دها صکره مصریلردن دولت علیهٔ عثمانیه‌یه کچدی . (١٧٩٩ م و ١٢١٤ ﻫ) تاریخنده فرانسزلر بوناپارت قومانداسنده اولدیغی حالده بوشهری ضبط ایلدیلرسه‌ده علت وبادن پریشان اولدیلر و (١٨٣٨ م و ١٢٥٣ ﻫ) ده برحرکت ارض شهرك قسم اعظمی خراب ایدوب اون اوچ بیك کشی انقاض التنده قالدی .

§

﴿ یاقوت ﴾ — قوروندون دینلان طاش قاملیاسندندر و ثقلت اضافیه‌سی (٣٫٧٠ — ٤٫١٦) در ترکیبات کیمویه‌سنك قسم اعظمی (آلومین) وجزئی مقداری (حمض حدید) و (سلیس) و (حمض قالسیوم) دن عبارت اولوب آتشله و حامضات ایله اذابه‌سی ممکن دکلدر . قوهٔ الکتریقیه‌یی اخذ و بر ایکی ساعت حفظ ایدر .

قوروندونك لونه کوره اسملری تبدل ایتمشدر قرمزی رنکده اولانه (یاقوت احمر) لاجوردی اولانه (یاقوت لاجوردی) صاریسنه (طوپاز) یاخود (یاقوت اصفر) یشیلنه (زمرد) بنفشه رنکنده اولانه (جست) تعبیر اولنور . بونلرك ثقلت اضافیه‌لری متفاوتدر .

§

﴿ یاقوت مستعصمی ﴾ — مشهور خطاطلردندر اصلی قدسلی وشهرتی (١٢٦٤ م و ٦٦٣ ﻫ) تاریخندن صکره ایسه‌ده تاریخ و فاتنه دسترس اولنه‌مدی .

مشاهیر خطاطین ایچنده بونکله اوچ (یاقوت) اولوب اوچنجیسی (١٢٩٨ م و ٦٩٨ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمشدر . بونلر فن خطده استاذ کل اولان ابن بواب علی بن هلالدن صکره کلدیلر . و هربری زماننك استاد فریدی اولدیلر وبالخاصه منسلك اولدقلری مسالکده (رقاع) (ثلث)

(نسخ) (تعليق) (ريحان) (محقق) نامزنده التى فن خطوط من غوبه وجوده كتوردیلر (خط) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ یاقوتی ﴾ — سیبریاده ایرقوتس ایالتنده واقع (لهنا) نهرینك هرایکی ساحلنده ساکن اولان ترکلرك اسمیدر بونلر غایت قوی وتحمیع اولوب اکثریسی بتپرست وزوجات متعدده‌یه مالك وزیاده مهمانوازدرلر . تقریبی اوله‌رق مقدارلری قرق بیك فامیلادن عبارتدر .

§

﴿ یاقوؤس ﴾ — (حواریون) کلمه‌سنه نظربیوریله حواریوندن بر (یاقوؤس) دها واردر کذلك محلنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ یالك زاده ﴾ — شعلهٔ اشتهاری کالشمس فی وسط النهار شایع برعالم بارع ایدی بستان زاده محمدافندیدن ملازمتله بکام وطریق تدریسده کام شمار عز واحتشام اولمشدر . (١٥٩٢ م و ١٠٠١ ﻫ) تاریخنده مولد نبی علیه السلام جمعیتنه عودت اولندقده کندوسندن بلا رویة حاشا شان جلیل نبوی‌یه ناشایسته برکلام صادر اولدیغندن برقاچ ذات دعوایه قیام اتملریله یالك زاده اختفا ودیار فارسده فراره مجبور اولدی وشاه شرف علمنه اعتبار ایدوب فتوی منصبی ویردی و اوراده خیلی مدت ارام ایتدکدنصکره ینه ممالك دولت علیه‌یه کلوب قضاء بغداد پایه‌سنه نائل وبرازصکره صحن ثمانیه‌یه واصل اولدی ادرنه‌ده‌دخی مدرسلکی واردر ووفاتی (١٦١٧ م و١٠٢٧ ﻫ) تاریخنده‌در .

مولانای مومی الیه دقایق علوم وفنونه واقف برفاضل عارف اولدیغی حالده اسناد قبیح مذکور دامن اقبالنی لکه‌دار ایتمشدر .

§

﴿ یام ﴾ — حضرت نوح علیه السلامك اوغلیدر (کنعان) دینلر دخی وار ایسه‌ده بواسم توارتده مذکور دکلدر مومی الیه اثنای طوفانده سفینه‌یه دخولدن استغنا ایتمکله غرق اولدی .

§

« یام‌یام » — مردمخوار زنجیلره اطلاق اولنور براسمدر (نیام‌نیام) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

« یانیه » — روم‌ایلنده ارناودلغک باشلیجه شهرلرندن بری اولوب بواسم‌ایله معروف برکولک کنارنده وقدیم (دودونا) شهری برنده واقعدر زمان عتیقده (پامسارو) نامیله یاد اولنور ایدی . الیوم یکرمی بیکه قریب نفوسی جامع اولوب باشلیجه تجارتی ذخیره وزیت یاغی و یاغیدن عبارتدر (۱٤۳۱ م و ۸۳۵ ه) تاریخنده دولت عثمانیه اداره‌سنه کچدی

§

« یاوان » — یافث بن نوح علیه‌السلامک بشنجی اوغلی و یونان جرمان طائفه‌لرینک اصلیدر (زاوان) دخی دینور . هندیلر غربدن کلان اجنبیلرک جمله‌سنه (یاوان) تعبیر ایدرلر .

یونانک اسکندر یونانینک هند اوزرینه هجومی زمانندن قالمش اولمسی دخی مأمول اولنور .

§

« یایق » — آسیاده برنهردر (اورال) کلمه‌سنه نظربیوریله .

§

« یبروح الصنم » — لفاح بری یعنی یبان اوزرلکی کولنک نام مخصوصیدر . بوکولک بربرینه متعانق ایکی انسان صورتنه شبیه اولدیغندن بعض سیاحلر بولوب نادیده برشئ حکمنده طوته‌رق ویردن چیقارانلر درحال وفات ایدر ایمش کبی برطاقم قوللر طاقه‌رق اوته‌کنه بروکنه کوسترلر . فی‌الحقیقه برقاریش طولنده وباشی وصاچی وکوز وقول واباقلری انسان شکلنده شایان استغراب برشیدر . حکمای متقدمین نزدنده طبیعتی مسبب ومخدر برعلاج ایدی فیل دیشی بونکله التی‌ساعت قیناتسه‌لر تلیین ایدر وقادینلر ایچون ارککی وارککلر ایچون دیشیسی قازیبوب ایچیریلورایسه وجعی تسکین ایلرایمش . بیلنمیان بویله‌شیلرک استعمالنی بن تجویز ایده‌مام .

§

﴿ یتیم ﴾ — اصل اسمی علاءالدین در حین صباوتنده ابوین
ومتعلقاتنی وبادن وفات ایدوب مومی الیه عمدسی یاننده تربیه اولندیغیچون
بولقبله شهرت بولمشیدی مسقط رأسی اولان ایدینده تحصیل علوم ایتدکدن
صکره بروسه‌یه هجرت وبرمدت صکره اورادن تیره‌یه عزیمت وقاضی
زاده ایله الفت ایدوب برابر درسعادته کلدی وقاضی زاده برمنصب
الیویرمك ارزوسنده بولندیسه‌ده مومی الیه حضرت رب الارباب ایله منصب
قبول ایتمامکه عهد ایتدم بکا منصبك لزومی یوقدر دیه‌رك رد وآخر عمرینه‌دکین
بروسه‌ده دل عدوان کردارکبی تنك وتار برکوشه اختیار ایدوب بی‌یار
وغمکسار آنده قرار ایلدی ۰
تحصیل علوم ارزوسنده اولنلره دائما بلااجرت وعوض درس ویرر وعیش
قلیل وشئ یسیر ایله قناعت ایدر کیدر ایدی ۰
هیچ بروقت نماز بنی قضایه قومدیغی ومجرد اوله‌رق یوز یاشنه قدر معمر
اولدیغی حالده (۱۵۱٤ م و ۹۲۰ ھ) ده وفات ایلمشدر ۰

§

﴿ یثرب ﴾ — مدینهٔ منوره‌نك نام عتیقیدر وقت سعادتده اولان
یثرب اهالیسنك یعنی انصارك اصلی حمیریلردن وبنوکهلان واوس وخزرج
قبیله‌سندن ایدی (مدینه) کلمه‌سنه نظر بیوریله ۰

§

﴿ یحیی ﴾ بن زکریا علیهما السلام — جناب زکریا کندولرندن
چوجق اولمیه‌جق درجه‌ده اختیار اولدیغی حالده واجب تعالیدن بر ولد
صالح رجا ایتمکله اشبو حضرت یحیی ولادت عیسادن بش التی ای اول
زیب کهوارهٔ وجود اولمشدر ۰ حضرت عیسی علیه السلامك تیزه
زاده‌سی ایدی ۰ روماليلر طرفندن فلسطینده عتوره وجلیله والیسی بولنان
(انتی پاطره هردوس) کندو برادری فلیپك قیزینی یاخود مطلقه‌سنی تزوج
مراد ایدرك مشارالیه وسائر احبار یهوددن سؤال وانلر دخی حرام وممنوع
اولدیغنی بیان ایلدکلری اوزرینه هردوس عالم آبده مرقوم قزك تشویقیله اول
وجود پاکی علی روایة احبار سائره ایله برابر اعدام ایتدیردی ۰
حضرت یحیی اقتضای شان رسالتلری اوزره متصف اولدقلری صفت

سایهٔ تقوی وورع وخوف الٰهیدن ناشی درون شهری ترك ایله اكثر ایام طاغ وصحرالرده گزوب آغلار وخلقی طریق حقده ترغیب وارشاد ایدر ایدی جناب حق (وسیداً وحصوراً ونبیاً من الصالحین) دیو مدح وثنا بیورمشدر ٠

روایت مشهوره یه گوره سر سعادتلری شام شریفده جامع امویه داخلنده وید مؤید مبارکی بیروتده جامع کبیر درونده مدفوندر ٠

حضرت یحیی عیسی علیه السلامی نهر اردنده تعمید ایلدیکی ایچون خرستیانلر بیننده تعمیدجی دیو مشهوردر وشهادتلری رفع جناب عیسادن از برمدت صکره‌در ٠

حکایت ایدرلر که بر کون حضرت یحیی عیسی علیه السلامه واروب غایت مسرور وخندان کوردكلرندن وکندولرینك معتادی ایسه دائما خوف وخشیت الٰهی ایچنده بولنمق ایدوکندن حضرت روح القدسه بویله قهر وعذاب ربانیدن امین اولمشجه‌سنه نشاط وانبساطك حکمتی ندر دیو سؤال وحضرت عیسی علیه السلام دخی حضرت یحیی‌یه بویله لطف ومرحمت الٰهیدن نومید ومأیوس اولمشجه‌سنه محزون وغمناك بولنمكزك سببی ندر دیو استفسار بیوروب اگرچه ایكی طرفدن بعض كلمات اقناعیه سرد وبیان اولندیسه‌ده مسئله‌یه بر نتیجه ویریله‌مدیكندن نهایت بو ایكی حالك قنغیسی گوزل اولدیغنه دائر حكم الٰهی‌یه انتظار ایلدیلر ودرحال (انسانك اولوسی وقوللرك سوكیلوسی بكا حسن ظنده بولنانلردر) پیام جلیلی شرفصادر اولمغله مسئله حل اولدی ٠

§

﴿یحیی﴾ بن عیسی — ابن جزله دیمكله معروف اولوب طبدن كتاب المنهاج صاحبیدر ٠ اولا عیسوی اولدیغی حالده خواجه‌سی ابن علی بن الولیدك علی التوالی سرد ایتدیكی برطاقم دلائل واضحه سببیله (١٠٧٣ م و ٤٦٦ هـ) تاریخنده اسلامه كلمش وكتابلرینی وفاتندن اول مشهد ابی حنیفه‌یه وقف ایدرك (٤٩٣ هـ) سنه‌سنده ارتحال دار بقا ایلمشدر ٠ مومی الیه بغداد مشاهیر اطباسندن بری اولوب فقرای اهالی‌یی مجاناً تداوی ایدر ودفع احتیاجلری اغورنده‌دخی برخیلی اقچه‌لر صرف ایلر ایدی ٠

تقویم الابدان ومنهاج البیان فیما یستعمله الانسان وکتاب الاشاره فی تلخیص العباره تصانیفندن اولوب مدح طبی متضمن بر رساله‌سی وسائر برچوق تألیفاتی واردر ادبده وخطده دخی ممتاز ایدی ۰

§

﴿ یحیی ﴾ بن عمار الشیبانی — هرات علماسندن ومشایخ کرامندندر دائما کرسی نشین وعظ ونصیحت اولورایدی قاضی ابو عمر و بسطامی نیشابوردن هراته کلدکده مشارالیهك مجلسنه داخل اولوب خیلی زمان مصاحبت ایتدکدن صکره جهانی طولاشدم تروتازه دین اسلامی بوراده بولدم بیورمشدر ۰ یحیی بن عمار (۱۰۱۱ م و ۴۰۲ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی ۰ شیبان سجستان دیارنده‌در ۰

§

﴿ یحیی ﴾ ی جامی — کبار مشایخ صوفیه‌دندر علوم ظاهره وباطنه‌ده درجات رفیعه‌یه واصل برشیخ کامل ایدی یدی کره حج ایدوب سکزنجیسنده طوارلرینك اولدیغی صحرایه عزیمت واوراجقده‌ینه حج شریفه بر آرزو ظهورینه بناء نیت ایدوب خانه‌سنه کلمکسزین اصحابنه بر مکتوب ارسالیله همان یوله روان اولمشدر ۰
مشارالیه شیخ رکن الدین علاء الدوله وشیخ صفی الدین اردبیلی وصدر الدین اردبیلی‌یه ایرشمشیدی ۰ (۱۳۳۹ م و ۷۴۰ ﻫ) تاریخنده وفات ایدوب هراتده واقع فیروز آباد قپوسی خارجنه دفن اولندی ۰ کنیه‌سی ابوالفضل مخلصی قطب الدین‌در ۰

§

﴿ یحیی چلبی ﴾ — افاضل علمادن ومدرسین کرامندندر عزو وقاری مرتبهٔ غایه‌ده وصلحا وضعفایه محبتی وعلم تفسیر واصول فقه وادبده کمالی درجهٔ نهایه‌ده ایدی فنون عقلیه‌یه چندان التفات ایتیوب بالکز فن حدیث شریف وقصائد عربیه وخصوصا ابن فارض قصیده‌لریله اشتغال ایلر ایدی تفسیر بیضاویدن بعض مواضعه‌ده وقایه‌دن بعض مواقعه رسائل عدیده‌سی ولسان عربی وفارسیده منشآت لطیفه‌سی واردر ووفاتی (۱۵۵۹ م و ۹۶۷ ﻫ) تاریخنده‌در ۰ برآره‌لق بغداد قاضیسی دخی اولمشیدی ۰

§

﴿ يحيى ﴾ ابوالحسن الهادى الى الحق — امام على كرم الله وجهه حضرتلرينك سكزنجى بطن اولادندن اولهرق (٨٦٧م و ٢٥٤ ﻫ) تاريخنده مدينهٔ منورهده دنيايه كلمش و (٩١٠م و ٢٩٨ ﻫ) سنهسنده يمنده واقع (صعده) ده وفات ايلمشدر ·

مومى اليه حال شبابنده مدينهٔ منورهدن جبل الرس نام محلده جدى قاسمك نزدينه كيدوب اورادن دخى طبرستانه عزيمت ايدرك محل مزبورده تحصيل علوم وفقهيه ودينيه ايتدكدن صكره اصول مذهبيهده (زيد) بن على بن حسين رضى الله عنهم اتباع واقتدا ايدرك فروعده اختلاف ايله پك چوق كتب مسائل تأليف ايلمشدر ·

مؤخراً طبرستاندن ينه جبل الرسه كلهرك اوراده واخيراً دخى يمنده امامت دعواسنه قيام و برقاچ كره كيدوب كاوب نهايت يمنده واقع (صعده) ده ارام ايلدى وقبائل وعشائردن اكثريسنى كندوسنه بيعت ايتديروب خلفاى عباسيه طرفندن والى بولنان محمد بن اسعده غلبه و يمن قطعهسنى كاملا استيلا ايلدى · اشته يمنده امامت ايدنلرك ابتداسى بودر ·

(تفسير) التى جلد (كتاب الاحكام) (المنتخب) (كتاب الرضاع) (كتاب المزارعه) (كتاب امهات الاولاد) (كتاب القياس) (كتاب التوحيد) (كتاب المسترشد) (كتاب الرد على اهل الزيغ) (كتاب الارادة والمشية) (فى الكلام على الجبريه) (اصول الدين) (اثبات النبوة والوصية) (كتاب البالغ المدرك) جملهٔ تأليفاتندندر ·

§

﴿ يحيى بن اكثم ﴾ — عصرى كبارندن اخذ علوم نافعه ايدرك ذكا وفطانتله شهرت المش وحداثت سنى هنگامده كبار تابعيندن (سفيان بن عيينه) حضرتلرندن حديث شريف استماع ايدوب مأمون خليفهنك جملهٔ خواص وزراسندن اولمشدر · فنون متنوعهده مهارت فوق العادهسى اولدقدن بشقه حاضر جوابلقده نادر الاقران ايدى مأمون خليفه بونى بصره قاضيسى ايتدكده سنى هنوز يكرمى يه بالغ اولديغندن بصرهليلر استصغار ايتملريله مومى اليه بونلرك مراديني تفرس ايدرك بنم سنم رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك اهل مكهيه قاضى وحاكم

کوندردیکی (عتاب بن اسید) دن و عمر بن الخطاب رضی الله عنه حضرتلرینك بصره قاضیسی ایتدیکی (کعب بن سور) دن افزوندر جوابیله جمله‌سنی الزام واسکات ایلمشدر ·

بردفعه خلیفه مأمونك شام بولنده‌کی عسکرینه نکاح متعه‌یی تحلیل وادیسنده دلاللر ندا ایتدیردیکنی خبر الدقده مشارالیهك حضورینه کیروب قرآن واحادیث نبویه‌دن دلائل قویه ایرادیله حرمتنی اثبات ایتمکله مأمون تکرار دلاللر چیقاره‌رق منع وحرمتنی اعلانه مجبور اولمشدر ·

بر دفعه دخی یحیی بن اکثم خلیفه مأمون ایله تخت اوزرنده زانو بزانو اوتوررلر ایکن وزیر اعظم احمد بن ابی خالد کاوب مومی الیهك بودرجه التفاته مظهریتنی کوردکده پادشاهه افندم بوذات عالیقدر ایله مقدما بیکزده پك چوق الفت ومودت اولدیغی حالده صکره‌لری اول الفت مبدل عداوت اولدی بوحالك اصلاحنی یعنی مودت قدیمه‌مزك اعاده‌سنی رجا ایدرم دیر پادشاه قاضینك یوزینه باقوب یایحیی امور سلطنتك تشویشی ندما وخواصك بربرلریله منافرتندن نشأت ایده کلدیکنی بیلورسك لایق اولان بویله اختلافاتی اورته‌دن قالدیرمقدر دیدکده یحیی بنم بوذاته محبتم اولکی کبی ثابت ومقرردر لکن کندوسی بنم سزك حضوریکزده اولان اشبو قدر ومنزلتمی کوردکده مبادا برکون کندوسنه خاطرمانده اولوبده حضور عالیکزده قدح ومذمتی بابنده بعض کلمات ایراد ایدرسه‌م سزك میانکزده عداوت قدیمه وار ایدی دیو کلامه التفات اولنماق ایچون شمدیدن بویله برتدبیره سالك اولدی ظن ایدرم مع هذا انك طرفندن بنم حقمده هرنه مرتبه جفا صادر اولسه بنه سزك حضوریکزده مساو یسندن بحث ایتمیه‌جکمی شمدیدن تأمین ایلرم جوابنی و یرمسیله پادشاه وزیر مومی الیهه طوغری سوله غرضك بومی ایدی دیوب اول دخی تصدیق ایتمکله حقیقت حال میدانه چیقار · یحیی بن اکثمك محبوب دوستلقدن بشقه برتهمتی یوغیدی دیرلر · وفاتی (٨٥٧ م و ٢٤٣ ه) تاریخنده‌در · محبلرندن برذات مومی الیهی رؤیاسنده کوروب حالك نصلدر دیو صوردقده جناب حق بنی دار دنیاده مشتهیات نفسکی بنم عبودیتمه نیچون قارشدیردك ونیچون

کوزل قوللق ایتمك دیه‌رك توبیخ ایتدیکی زمان یاربی بو قصور (انی لاستحیی ان اعذب ذاشیبة بالنار) حدیث قدسیسنه اعتمادمدن نشأت ایتدی دیدم اولوقت حضرت پروردکار یا یحیی پیغمبرم طوغری سویلمش بنده سنك جرم وعصیانکی عفو ایلدم بیوردی جوابنی ویرر .

§

﴿ یحیی ﴾ برمکی — خراسان ولایتی اشرافندن (برمك) نامنده برینك مخدومی اولان (خالد) ك صلبندن دنیایه کلمشدر کنیه‌سی ابو الفضل در پدری خالد دولت عباسیه‌نك حین تشکیلنده پك چوق خدمتلری وقوعبولدیغندن (ابو العباس سفاح) طرفندن وزیر اتخاذ ایدلمش واشبو یحیی دخی (هارون الرشید) ه خواجه اولمش ایدی .

هارون تخت خلافته چیقدکده خواجه‌لکنی رتبهٔ وزارته تحویل ایله قدر واعتبارینی بردرجهٔ نامتناهیه‌یه ایصال و کندوسی ایسه شان وزارتی بحق محافظه‌یه حصر اشغال ایدوب بین الامم عقل وعدالت ورشد وسخاوت ایله فوق العاده برحسن صیت استحصال ایلدی . جود وسخاسی حقنده نیجه نیجه نوادر حکایات واردر . (هرون الرشید) برمکیلره غضب واوغلی جعفری قتل ایتدیکی صره ده بونی دخی دیکر اوغلی فضل ایله برابر (رقه) زندانده حبس ایتمشیدی (۸۰۵ م و ۱۹۰ ﻫ) تاریخنده اوراده مقتولاً ویا حلول اجل موعودیله یتمش یاشنده وفات ایلمشدر . وفاتندن صکره قوینندن چیقان برکاغد ده (مدعی ایلرو کیتدی مدعی علیه کلك اوزره‌در قاضی حکم عدلدر شاهده محتاج دکلدر) عباره‌سی کورلمش و کاغدی رشیده کوستردکلرنده اوکون اخشامه قدر آغلامشدر .

سخاوتنه دائر یازیلان حکایات جمله‌سندن اولمق اوزره برکون اسحق بن ابراهیم الموصلی نام فاضل مومی الیهك حضورنده فقر واحتیاجنی بیان ایلدکده (یانمده پاره یوق فقط فلان ذات بکا برهدیه ویرمك استر بن سنك جاریه‌کی استدیه‌یم سکا کلوب طالب اولدیغی زمان صاقینوب اوتوز بیك التوندن اشاغی ویرمیه‌سن) دیر وایرتسی کون معهود ذات کلوب جاریه‌یی کوجله یکرمی بیك التونه آلوب یحیایه تقدیم ایدر آندن صکره اسحق تشکره کلوب یکرمی بیکه ویردیکنی سویلدکده (نیچون اوتوز بیك ویرنجه‌یه

قدر طیانمدك آل جاریه‌یی ده سکاویره‌یم وار ضرورتمی دفع ایله) دیو جاریه‌یی دخی احسان علی الاحسان اوله‌رق کندوسنه اعاده ایلر ٠
یحیی (اوچ شی ٔ صاحبنك عقلنه دلالت ایدر — هدیه — مکتوب — رسول) دیمشدر ٠ برمکیلرك انقراضندن صکره بعض کیمسه‌لر بونلرك بوقدر لطف واحسان وعرفانلریله برابر انقراضلرینه سبب ندر دیو (بزرجمهر) دن سؤال ایتدکلرنده مومی الیه (النوم الغدواة و شرب العشیاة) دیمشدر ٠

§

﴿ یحیی بن حبش ﴾ — حکمای اسلامیه‌دندر لقبی اولان (شهاب الدین) کلمه‌سنه نظر بیوریله ٠

§

﴿ یحیی ﴾ بن زیاد — کنیه‌سی ابو زکریا شهرتی (فراء الدیلمی) مسقط رأسی کوفه اولوب (٨٢٢ م و ٢٠٧ ھ) تاریخنده مکه یولنده وفات ایلمشدر ٠

فنون ادبیه‌نك ضبط و قواعد و ربط شواردنده سعی بلیغ ایدن ائمهٔ مشهوره‌دندر فن نحو ولغت وفقه ونجوم وطب و اشعار و سائره‌ده عصرینك برنجیسی ایدی خلیفهٔ مأمون زماننده بغداده کلوب مشار الیهك مخدوملرینه خواجه تعیین اولنمش وامر خلیفه ایله (کتاب الحدود) ی ایکی سنه‌ده سرایده تخصیص ایدیلان اوطه‌ده تألیف وصکره (کتاب المعانی) یی تصنیف ایلمشدر ٠ نقله کوره مذهب اعتزاله براز میلی وار ایمش ٠

§

﴿ یحیی ﴾ القرطبی — اندلس علما و شعرای بنامندن بر ذاتدر اندلس دولت اسلامیه‌سی تفرقه سببیله نجه فلاکتره اوغرایوب نهایت (١٤٩٢ م و ٨٩٨ ھ) تاریخنده دوچار ورطهٔ انقراض اولدیغی زمان مومی الیه برحیات ایدی اعدا قرطبه‌یی دخی استیلا ایتدکده برچوق خاندان وعلمای مملکتله بودخی اخذ وحبس اولنوب برچوق اشکنجه‌لردن صکره ینه صالیویرلمش یاخود کندوسی برتقریب فرار ایلمش ایدی ٠
فجائع واقعه‌یی مبین وموضح برقصیدهٔ طویله‌سی واردر ومطلعی شویله‌در ٠

❊ قصيده ❊

لكل شئ اذا ماتم نقصان
فلا يغر بطيب العيش انسان

هى الامور كما شاهدتها دول
من سرة زمن ساءته ازمان

وعالم الكون لايبقى محاسنه
ولا تدوم على حالٍ لها شان

يمزق الدهر منا كل سابغة
اذا نبت مشرفيات وخرصان

و ينتضى كل سيف للفناء و لو
كان ابن ذى يزنٍ والغمد غمدان

§

❊ يحيى افندى ❊ — طربزون قاضيسنك اوغلى و سلطان سليمان حضرتلرينك سود برادريدر سلطان مشار اليه حضرتلريله درسعادته كلوب طريق علميه يى ترك و يومى التمش اقچه وظيفه ايله اختيار تقاعد ايتمشدر طب وهندسه وحكمت كبى علوم عاليه ده يد طولاسى اولدقدن بشقه اويسى اوله رق علوم باطنه ده دخى كمال و كراماتى تسليم كردهٔ ارباب حقيقت ايدى . وفاتى (١٥٣٠ م و ٩٣٧ ه) تاريخنده وتربه سى بشكطاش اوستنده دكزه ناظر برمحلده در .

§

❊ يحيى ❊ افندى — عصرينك علامه سى برفاضل ذيشان اولوب سلطان مراد حضرتلرى شهزاده لرينه خواجه لك ايتمش ورتب علميه يى دور ايدرك (١٥٩٨ م و ١٠٠٧ ه) تاريخنده صحن صحراى جنانه قدم باصمشدر . زماننده نوعى افندى ناميله ياد اولنور واثار علميه وشعريه سندن استفاده ايديلور ايدى . علم كلامده (محصل الكلام) نام متن متين بونكدر شمس الدين فنارينك رسالهٔ قدسيه سنه برشرحى وخواجه زاده نك تهافت حاشيه سنه وحاشيهٔ هياكل النور واوائل المواقف وتلويح وهدايه ومفتاحه

تعليقاتى وخيلى رسائلى واردر فصوص الحكمى دخى امر سلطان مراد خانى ايله شرح ايلمدى ٠

سلطان مشار اليه امور دولتده اكثريا مومى اليهى مستشار اتخاذ بيوررلر ايدى حتى منصب صدارت ايچون سنان پاشا ايله فرهاد پاشادن قنغيسنك ترجيحى حقنده بر قاچ دفعه مذاكره و مكاتبه جريان ايدوب سلطان مراد سنان پاشانك رجحانى بالاستخاره بيان ايلدكده خواجهٔ مشار اليه رؤيا كز شيطانى اولمق كرك زيرا عند العقل والشرع ممكن دكلدر جوابنى كوندرمكله فرهاد پاشا ترجيح ونصب وتعيين اولندى ٠ بونكله برابر از چوق هيچ بر كيمسه‌دن پاره وهديه آلماز وقاضيلك استمز ايدى ٠

§

﴿ يحيى افندى ﴾ — علماى رسومدندر ٠ عمرى سكسانه قريب برزمانده اناطولى وروم ايلى قاضيعسكرى ومكهٔ مكرمه قاضيسى اولمدى ٠ مومى اليه حكيم مجنون صدارتله وجودنده بر حركت تخييل واغياردن خالى بر كونده پازارلغى پيشيرديكى جاريه ايله يالان كرچك مسئله‌يى تحليل ايدرك نائل مرام اولور ايسه‌ده سنى يتمشه يتمش اولان زوجه‌سى كناردن وقوعاتى كوزه‌دوب تنور حسد ورقابتى قيزديرمش اولديغندن او كيجه بيچاره قزى آتشده كباب ايدوب قوجه‌سنه جاريه كزى پيشيردم استديككز طرفندن تناول ايده‌بيلورسكز ديه تقديم ايلمش وزواللى قاضى افندى بويله بر جنايته نصل حكم ايده‌جكنى شاشيروب همان خبيثه‌يى بوشامشدر ٠

افندئ مومى اليه (١٦٠٤ م و١٠١٣ هـ) تاريخنده مكهٔ مكرمه قاضيلكندن انفصالاً درسعادته كلور ايكن اق دكزده سفينه‌لرينه روم قورصانلرى راميه وسفينه‌ده بولنان حجاج ايله محاربه ايدوب حجاجك برچوغنى شهيد ايلدكلرى صره‌ده كندوسى دخى برچوق تعلقاتيله برابر جام شهادتى نوش ايلمشدر ٠

§

﴿ يدو ﴾ — ژاپونيا دولتنك مقر اداره‌سيدر ٠ نيفون اطه‌سنده يدو كورفزينك شمال غربى انتهاسى وجنوب شرقى سواحلى اوزرنده دورى تقريبا يتمش كيلومترويه بالغ برشهر اولوب برمليون بشيوز بيك نفوسى

حاویدر . ازقه ومحلاتی وابنیه‌سی غایت کوزل ایسه‌ده اولری اخشابدن اولدیغندن درونده یانغین چوقجه وقوعبولور ومکملیت فوق‌العاده‌یه مالك اولان کتبخانه وتأسیسات سائره‌سی اوروپالیلر بیننده ثنا اولنور . (١٨٥٥ م و ١٢٧٢ ه) تاریخنده (یدو) برحرکت ارضه طوتیله‌رق اشبو داهیهٔ دهشتفزا ارهسنده یوز بیك خانه خدنك خرابی‌یه هدف واوتوز بیك کشی محو و تلف اولمشدر .

§

﴿ یراسه ﴾ خفاش — حیوانات لاحمه شعباتندن وذات‌الایدی الجناحیه‌دن لیلی برحیواندر بوحیوان هرنقدر طیور فاملیاسنه منسوب ایسه‌ده باشلوجه برطاقم علایم ممتازه‌سی دخی واردر برنجیسی کوکسنده ایکی ممه‌سی اولور ایکنجیسی ایکی بیوك قولاغی بولنور اوچنجیسی قوشلر کبی منقاری اولمیوب عادتا آغزی وغایت حاده دیشلری کوریلور دردنجیسی توکی قوش توکی کبی اولمیوب حریری اولور واطراف قدامیه‌لرنده واقع باش پرمقلری مستثنا اوله‌رق دیکراوزون ویکدیکرینه برغشاء عریض ایله ملاصق اولان پرمقلری قنادلرینی تشکیل ایدر . یراسه‌نك قوهٔ لامسه‌سی توکلری واسطه‌سیله حاصل اولدیغندن کور وصاغر ایدلدیکی حالده برطار محلده کورر وایشیدر کبی هیچ برطرفه چارپمقسزین طیران ایده‌بیلور ودیشیسی حیض کورر وایام شتاینی کاملاً اویخوایله کچوروب بهار کلدیکی کبی اویانور میدانه چیقار .

یراسه‌نك (وامپیر) نامنده اولان بیوکلری قان ایله تغذی ایلدکلرندن آچقده ومزارلق واورمان ایچلرنده یاتوب او یویان حیوان وانسانلرك اوزرلرینه بغتة آتیلوب درحال قاننی امکه باشلادیغی چوق دفعه وقوعبولمشدر . واقعا وامپیرلرك قان امه‌سیله اولن یوغیسه ده امدیکی یرده شدید برعفونت براقدیغندن مخاطره‌لی عد اولنور .

§

﴿ یرقان ﴾ صاریلق — جلدلونك صرارمسیله بیلنور برمرضدر بومرض صفرانك مادهٔ ملونه‌سنك قانه قارشمسندن نشأت ایدر . بعض انفعالات نفسانیه‌ده ووجوده طاری اولان بعض تکدراتده و برکونه فساد

عضوی اولمسیزین مجاری صفرائیه‌ده تشنجات وقوعنده صفرا فوق‌المعتاد افراز اولنمغله وبعضاً دخی افراز اولنان صفراتك مقداری مندفع اولاندن فضله قالوب بوفضله امتصاص مناسبتیله قانه قارشمغله صاریلق حاصل اولور . برشیئه غضبلنمكدن ویاخود برشیدن خوف ایتمكدن ناشی ظهور ایدن صاریلغه یرقان اصلی وبرمرض كبددن حصوله گلان صاریلغه یرقان عارضی تعبیر ایدرلر . یرقان عارضی افرازات صفرائیه‌نك منقطع اولمسندن ویاخود صفرانك اندفاعنه مخصوص اولان مجرانك تضیقندن نشأت ایدر . صاریلق هرنقدر دائما اغر اغر تكون ایتمكده ایسه‌ده بعضاً بر انفعال نفسانی شدید ویا بر وجع شدیدی متعاقباً بردن بره دخی ظهور ایلدیكی واردر .

صاریلق وهله اولیده چهره‌ده نمایان اولوب بعده طبقهٔ ملتحمهٔ عینیه‌ده ظاهر اوله‌رق اورادن دخی انفه وجبهه‌یه منتشر اولدقدن صكره بالتدریج بتون وجودی استیعاب ایدر . صاریلق بعضاً عمومی وبعضاً خصوصیدر بوعلتده لون دائما برسیاق اوزره اولمیوب گاه عادی صاری وگاه اچیق صاری ویشیلتراق وسیاهمتراق دخی اولور وجلدده راحت وحضوری سالب برحكه بولنورکه اشبو حكه دخی اوردهٔ شعریه‌ده مادهٔ صفرائیه‌نك وجودندن نشأت ایدر . بومرضده فم آجی ولسان یابس وكلات كسیك كسیك ومعده‌ده عدم اشتها وغثیان اولور وبولده نقصان وكثافت ورنكنده قرمزیلق وقوی صاریلق كوریلور ومادهٔ غائطه دخی لون طبیعیسنی غائب ایدرك كول رنكنی آلور . مادهٔ غائطه‌نك بویله بررنك كسب ایتمسندن صفرانك اثنی عشر باغرصاغنه مرور ایتمدیكی استدلال اولنمقده‌در .

یرقان اصلی حمی ایله موافقت ایتمز حمی ایله موافقت ایدن یرقان جهاز صفرائیه‌نك بعض كونه آفتنده ظهور ایدركه اولوقت عرض وكبدك بر آفتندن عبارت دیمك اولور .

صاریلق اولنلرك اشربهٔ حامضه استعمال ایتملری ومقعده سولك طوتملری

و صاریلق کثرت دمدن نشأت ایتمش ایسه برایکی فصد وتشنجی ایسه افیون استعمال ایتلری ایجاب ایدر ٠

§

﴿ یزد ﴾ — عجمستانده فارس ایالتنده برشهردر قومصال ووخیم الهوا برواسع صحرا اوزرنده اولوب اصفهانك جنوب شرقیسندن ٢٣٠ کیلومترو مسافه‌ده واقع واکثریسی مجوس اولمق اوزره اوتوز بیك نفوسی جامعدر ٠ شهر برطرز نامرغوبده بنا اولنمش اولدیغی کبی برطاقم خرابه‌زار ایله‌ده مملودر وکرمان ومشهد واصفهان ایله جسیم معاملات تجاریه‌سی واردر ٠ ایپك یوق صوف حریر منسوجاتی ودوه توکندن شال معمولاتی والتون وکوش قادین زینتلری شایان رغبتدر ٠ بیاض اسلحه و سائره‌یه مخصوص کارخانه‌لری دخی بولنور ٠

§

﴿ یزدانیار ﴾ — اصل اسمی حسین بن علی و مسقط رأسی (ارمو) در ٠ بوذات علوم ظاهره ومعاملاتده شیخ‌الاسلام دینمکه شایان برشیخ معارف نشان اولوب فقط تصوفده برطریقهٔ مخصوصه‌سی اولدیغندن شیخ شبلی وامثالی بعض مشایخ کرام انکار ایدرلر و یزدانیار دخی مشایخ عراقك اکثریسنك سوزلرینی بونلر حقك اسرارینی نااهله سویلیورلردیه‌رك رد ایدر و بو ردم کندولر ینك اوزرینه کمال غیرتمندر یوخسه انلرك سادات واهل عنایات کمه‌لر اولدیغنی بیلورم دیر ایدی ٠ (معرفت حق سبحانه وتعالی حضرتلرینك وحدانیتی کوکلده تحقق ایتمکدن عبارتدر) (محبتك اصلی موافقتدر محب شول کمسه‌یه دیرلرکه اول کمسه محبوبنك رضاسنی جمیع اشیانك اوزرینه ترجیح ایده) سوزلری مشارالیهك کلمات حکمت ایانندندر ٠

§

﴿ یزدجرد ﴾ اول — ملوك ساسانیاندندر (٣٩٩ م) ده جلوس ایدوب یکرمی برسنه سلطنت سورمش ونهایت طوتمق ایچون تعقیب ایلدیکی برآتك تکمه‌سیله هلاك اولمشدر ٠ غایت جاهل وفقط طریق خدعه ومظالمده کامل برآدم ایدی ٠ خرستیانلق عالمنه ایجه اعانه‌سی اولمشدر ٠

❋ يزد جرد ❋ ثانى — ساسانيادن بهرام خامسك اوغلى وخلفيدر (٤٤٠ م) تاريخنده تخت حكومته اوتوروب اون يدى سنه حكمدارلق ايتدى و آيين مجوسده زياده تعصب كوستردى. على رواية طاغستانده تيمور قپويه سد ياپديران اشبو ايكنجى يزد جرددر.

❋ يزد جرد ❋ ثالث — ساسانياندندر (٦٣٢ م و ١١ ﻫ) تاريخنده جلوس ايدوب بش سنه صكره اسلامك هجوميله قادسيه محاربه سنى و پاى تختى اولان مداين شهرينى غيب ايتدى و (٦٤١ م و ٢١ ﻫ) تاريخنده محاربهٔ مذكوره نك آجيسنى چيقارهيم ديرايكن (نهاوند) ده بر بيوك هزيمة دهادوچار اولوب همدان واصفهان و خراسان وسائر ممالكى دخى الندن چيقدى و (٦٥٢ م و ٣٢ ﻫ) تاريخنده حضرت عمرك وفاتنى فرصت اتخاذ ايدرك بردها طاورانديسه ده بو سفر بتون بتون پريشان و (مرو) ده التجا ايتديكى بر دكرمانجينك خانه سنده البسه سنه طمعاً اعدام اولنمغله غوغاى جهاندن قورتلدى.

اشبو يزد جرد اوائل سلطنتنده اوغلى بهرامى حرم دائره سنك مناسب اولميان بر محلنده كورمسيله قپوجى يه اوتوز قامچى اوروب عزل ويرنه ديكرينى تعيين ايتمسنى بهرامه امر ايتدى وبهرام دخى هنوز اون اوچ ياشنده اولديغندن پدرينك قپوجى يه غضبنك وعزل وضربنك سببنى بيله ميه رك امرينى اجرا ايلدى مؤخراً بنه اول محله واردیغنده ايكنجى قپوجى كوكسندن طيانوب اكرسنى بوراده بردها كوره جك اولورسه م اوتوز قامچى اولكى قپوجينك يديكى قامچيلره واوتوز قامچى دخى بنم يه جكم قامچيلره مقابل سكا اتمش قامچى اورورم ديمسيله يزد جرد خط ايدوب قپوجى يه خيلى احسانلر ايتدى ديو حكايه ايدرلر.

§

❋ يزو ❋ — ژاپونيا دولتى اداره سنده جسيم بر اطه در شمال شرقيده تراقاى وجنوبده نيفون اطه لرى ايله محاطدر. طولاً ٥٦٠ عرضاً ٤٥٠ كيلومترو اتساعنده اولوب كرسيسى (ماچماين) شهريدر. نيفون اطه سندن بر شعبهٔ نهريه ايله وسانغار بوغازى واسطه سيله افتراق ايدر وسواحلى تصادم

امواج انری اولەرق برقوس هیئتنی کوسترر . ذروەلری قار ایله
مستور برچوق جبال مرتفعەسی وبرقاچ دخی آتشفشان طاغلری واردر
ومشتمل اولدیغی ایالات ایچنده ممتازلری جنوب غربیده کائن (ماچمای)
(هاقودادی) ونفس یزو ایله آینوس بلدەلریدر .
اشبو اطه اون یدنجی عصردنبرو معروف اولەرق (١٦٢٠ م و ١٠٣٠ ھ) ده
ژرون دوآ نزەلی نام جزویت طرفندن کشف اولندی . فلمنکلر بورایه
(١٦٤٣ م) وروسلر (١٧٣٩ م) تاریخلرنده آمد وشده باشلامشلردر .

§

﴿ یزید ﴾ بن معاویه — ملوك امویەنك ایکنجیسیدر (٦٧٩ م
و ٦٠ ھ) تاریخنده تلویث تخت سلطنت ایدوب برسنه صکره کوفەده امام حسین
رضی الله عنه حضرتلرینی شهید ایتدیردی وقعهٔ دلسوز کربلا خبری مدینهٔ
منورەیه واصل اولور اولماز اهالی یزیده اطاعتدن خروج وشام طرفندن والی
بولنان (عثمان بن محمد ابی سفیان) ی ارالرندن اخراج ایلدکلرندن یزید
خباثتمزید (مسلم بن عقبه) یی عسکرله مدینه اوزرینه کوندروب ظفر بولدقده اول
بلدهٔ مبارکەیی دلخواهی وجهله اوچ کون یغما ایتدیردی (اشبو جنکده
قریش ومهاجرین وانصاردن یدی یوز کشی ووجوه موالی وسائر اسمی
نامعلوم کیمسەلردن اون بیك آدم قتل اولندیغی وبیك نفر مخدراتك بکری
ازاله ایدلدیکی مرویدر . بعده مسلم مکهٔ مکرمەیی دخی مدینەیه همحال
ایتمك اوزره یولە چیقدیسەده خلال راهده جانی دخی برابر چیقدیغندن یزید انك
یرینه (حصین بن النمیر) ی کوندرەرك مکەده (عبدالله بن الزبیر) حضرتلرینی
قرق کون محاصره وبیت شریفی منجنیقلرله تخریب واحراق ایتدیردی
(اول وقت کعبهٔ مکرمەنك استاری وسقفی واسمعیل علیه السلام ایچون
قربان اولان قوچك سقف کعبەده محفوظ بولنوزلری محترق اولمشدر) بعده
یزید پلید کبرمکله مرقوم (حصین) ابن زبیره (آرەده مقتول اولنلرك
دم ودیتلری دعواسندن فراغت ایدەلم وابتدا بن بوراده سکا بیعت ایدوب
صکره برابر شامه کیدەلم) دیو خبر کوندردیسەده ابن زبیر راضی اولمدیغنه
بناء حصین شامه دونوب کیتدی . و ابن زبیر صکره کیتمدیکنه پشیمان
اولدی . یزید اوتوز سکزسنه عمر سوروب (٦٨٣ و م ٦٤ ھ) تاریخنده

صفحهٔ عالم زندکانیدن رفع وجود خباثت آلود ایلشدر مدت تسلطنی
اوچ سنه والتی آیدر چوق قبالی فاسق وکولوب اویناغه حریص برمنافق
اولوب انامی بنی کلاب قبیله‌سندن ایدی . حکایه ایدرلرکه برزمان (عبدالله
بن جعفر الطیار) حضرتلری شام شریفه تشریف بیورمش ویزید بن معاویه
ولی عهد بولندیغی حالده مخصوصاً زیارتنه کلوب کورشمش ایدی بواثناده
مرقوم عبدالله بن جعفر الطیار حضرتلرینک برابر کتوردیکی (عماره)
نام جاریه‌نک حسن وآن وصدا ونغمات جانفزاسنی کورمکله دلبند ووصالنه
آرزومند اولور وکندوسنی ضبط ایده‌میه‌جك بر درجه‌یه کلور ایسه‌ده
پدری معاویه‌دن قورقوسندن سسنی چیقارمز وارده‌ن براز زمان کچوب
پدرینک وفاتیله کندوسی تخته جلوس ایلدکده همان جاریهٔ مزبوره‌نك
الده ایدلمسی چاره‌سنی تصوره باشلایوب کیفیتی اعتمادی اولان مقربلرینه آچار
وانلر دخی حضرت عبدالله ابن عم رسول اللهدر صلی الله علیه وسلم
واغنیای امتدندر اکا جاریه‌کزی ویررمیسکز قاچ غروش استرسکز دیمك
اولمز و بویله‌لکله ایش بتمز خصوصیله پدریکزك انك حقنده اولان رعایتی
معلومکزدر مکرکه بردساس آدم واسطه‌سیله ودسیسه ایله الده کچوریله دیه‌لری
اوزرینه غایت خدعه‌کار برآدم تدارك وبرچوق اقچه‌لر بوقجه‌لر اعطا ایدوب
مدینهٔ منوره‌یه کوندررلر خدعه‌کار مرقوم زنکین ومالدار برتجار قیافتیله مدینهٔ
منوره‌یه عزیمت وعبدالله بن جعفر الطیار حضرتلرینك قوناغی جوارنده برقوناق
استیجار واقامت ایدر وایرتسی کون عبدالله حضرتلرینه عراق اهالیسندن
برتاجر کلمش واشیاسنی صاتنجه‌یه‌قدر سایه‌کزده وحمایه‌کز التنده بولنمق ایچون
شوراجقده برخانه طوتمش دیدرتیر وعبدالله حضرتلری دخی بو سوزدن
ممنون اولوب اکرام ایدلمسنی آدملرینه امر ایدر وبر دفعه دخی برمجلس
مستحسن ترتیب ایتدیروب رعایةً تاجر عراقی‌یی دخی دعوت ایدر تاجر مجلس
مزبورده عماره‌نك خوب ادا ونغمات دل اراسنی کوردکده عقلی باشندن
کیدوب دریای حیرته طالمسی اوزرینه عبدالله تلطیف وملاطفه قصدیله
بو بزم عماره‌نك مثلنی کورمشمیسك وقاچ غروش بها تقدیر ایده‌بیلورسك
دیوب مرقوم دخی یاسیدی بن تجارم جاریه اخذ واعطا وقیمتی بیلم

فقط بونی نزده بولسه‌ydm هیچ طورماز اون بیك درهم بها ایله آلور ایدم دیدکده عبدالله حضرتلری بنده لطیفه اوله‌رق بنده اون بیك درهمه سکا صاتدم وحریف دخی بنده قبول ایتدم دیر وایرتسی کون اون بیك درهمی کوندروب جاریه‌یی ایستر حضرت عبدالله هرنقدر بن سکا لطیفه ایتدم ایدی هیچ بویله برجاریه دنیا طلوسی ماله بیله صاتیلورمی وبکا یاقیشورمی دیر والچه‌یی رد ایدر ایسه‌ده حریف سنك مرادك لطیفه ایمش لکن بنم مرادم جدیدر وبعده جد وهزل مساویدر وبوجاریه بنم مالم اولدیغندن بوندن صکره سکا حلال دکلدر دیه‌رك اصرار ایلر بونك اوزرینه حضرت عبدالله سن نه فنا مسافر ایمشسك بکا بوندن بیوك بردرد اوله‌من دیوب وجاریه‌یی اوچ بیك التون صرفیله تجهیز ایدوب حریفه تسلیم ایدر وحریف کمال مسرت وجاریه ایله شام شریفه کیرر ایکن یزیدك جنازه‌سی چیقدیغنی کورمکله حیرتده قالوب بر از صکره کیفیتی خلفی (معاویهٔ صغیر) ه اخبار ایلدکده معاویه‌الدیغك مال وجاریه‌سنك اولسون سنی برده بوراده کورمیه‌یم دیمسیله حریف جاریه ایله ینه مدینهٔ منوره‌یه دونوب ماجرایی عبدالله بن جعفر الطیار حضرتلرینه بیان وعفوینی استرحام ایلر وعبدالله دخی فوق الغایه ممنون اوله‌رق جاریه‌یی آلوب مرقومه برچفتلك باغشلار .

§

﴿ یزید ﴾ ابوخالد — عراقین والیسی حجاج طرفندن خراسان والیسی اولان ودها برقاچ والیلکرده بولنان مشهور مهلب بن ابی صفره‌نك اوغلیدر پدری مومی الیه خراسان والیلکنده وفات ایلدکده وصیتی اوزره اشبو یزید والی اولمشیدی لکن حجاج یزیدده کوردیکی اثر رشد ودرایته ومنجملر طرفندن (سنك یریکه یزید اسمنده بری والی اوله‌جقدر) دینلدیکنه بناء عزل وخذلانه قالقیشوب عاقبت موفق اولدی وبعدالعزل حبس واشکنجه ایتدیردیسه یزید محبسدن فرار وحجاجك وفاتندن صکره ملك سلیمان بن عبدالملك سایه‌سنده تکرار ینه خراسان والیلکنده قرار ایتدی مؤخرا جرجان وطبرستانی فتح ایدوب عراقه توجه ایلدکده ملك مشار الیهك وفاتی مناسبتیله اعداسی فرجه یاب اقبال اولدقلرندن مومی الیهی ینه عزل ایدرك قید وبند ایله عمر بن عبد العزیزه کوندردیلر یزید بوراده دخی

بر مدت حبس اولنوب مؤخراً بصره‌یه فرار ودعوای استقلال تقلیدنده اصرار ایلدیسه‌ده عمر بن عبد العزیزدن صکره ملك اولان یزید زماننده اوزرینه عسکر کوندریله‌رك نتیجه محاربانله اخذ وقتل ایدلدی .

روایت ایدرلرکه حجاج بونی حبس ایتدیکی زمان هر کون یوزبیك درهمه کسمش ایدی یعنی هر کون یوزبیك درهمی تأدیه ایدر ایسه اشکنجه اولنمز ایجزایسه اولنور ایدی برکون برشاعر مدحنی مشعر برقصیده ایله نزدینه کلدکده یزید اوکون ایچون حاضرلامش اولدیغی یوزبیك درهمی اکا احسان ایدوب اشکنجه‌یه قاتلانیر بوخبر حجاجه واصل اولدقده حضورینه کتوروب بودرجه جود وسخاسندن سؤال واستغراب وبعدما اشکنجه اولنمامسنی تنبیه ایدر مومی‌الیه وکرك خاندانی ارکانی زمانلرنده جود وسخا جهتیله شهرتبخش اقطار جهان اولدقلرندن دولت عباسیه‌ده سخا ایله معروف آل برمکه مقابل بونلره‌دخی برامکهٔ بنی امیه اطلاق اولنور ایدی .

§

﴿ یزیدی ﴾ — موصل ایله خابور نهری ارەسنده مسکون اهالی‌یه ویرلمش برنامدر بونلر سنجار طاغلرنده وحلب بغداد دیاربکر وروان حوالیسنده دخی بولنورلر وایکی یوزبیك قدر تخمین اولنورلر بعضیلری بدوی ایسه‌ده اکثریسی متوطندر واسلامه مجبتلری آز وشرابه انهماکلری چوقدر . یزیدیلرك بری خیر دیکری شر اولمق اوزره ایکی مبدأ طانیوب مبدأ شر اعتقاد ایتدکلری شیطانك نهایت برکون سماده غیب ایتدیکی درجه‌یه ینه نائل اوله‌جغنی زعم ایدرك ملك طاوس نامیله پرستش ایتدکلری وبومذهبه مقدما (شیخ فخر) نامنده برمذهبسزك تشویقیله صاپدقلری وکندو میانه‌لرنده (جلده) نامنی ویردکلری برکتابه معتقد بولندقلری ایشیدلمشدر .

یزیدیلر (۱۸۳۸ م و ۱۲۵٤ ﻫ) تاریخنده دولت علیهٔ عثمانیه طرفندن تأدیب وقسم اعظملری محو ایدلمشیدی .

§

﴿ یسار ﴾ البصری — اتباع سنن سید المرسلین واقتداء طریقهٔ اصحاب کزینده بدرقهٔ رهبر اولان حسن البصری حضرتلرینك والد

ماجدی ابی الحسن حضرتلرینك لقبیدر ملك یمین وبندهٔ فرمان برادر زیدبن ثابت الانصاری رضی الله عنه ایدی حسن البصری حضرتلری طوغدیغی زمان امهات مؤمنیندن زوجهٔ حبیب اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم (ام سلمه) رضی الله عنها حضرتلری بعضاً مه ویررلر ایدی ۰ مشار الیهك طلاقت لسان وفصاحت زبان وعذوبت بیانی اول شیرك جملهٔ اثارندن اولدیغنده شبهه یوقدر ۰

یسارنواحیٔ عراقدن میسان نام بلده‌ده اسیر اولمشیدی ۰

ملوك امویه وعباسیه زمانلرنده اوتوز اوچ سنه کوفه‌ده سجاده پیرای مسند شریعت اولان محمدك پدری عبدالرحمن ابی لیلی‌نك لقبی دخی (یسار)در ۰ بوذات علم فقهی شعبیدن اخذ ایلدی وسفیان ثوری دخی محمددن الدی ۰

§

﴿ یسارالکواعب ﴾ — حماقتله مشهور برعبد زنکیدر بوعرب غایة الغایه چرکین وعجیب الهیئة اولدیغی حالده زن‌دوستلغه مجبور اوله‌رق زه‌ده برکوزل قادین کورسه قانجه صفت آرقه‌سنه طاقیلور وزنان ماهیتنی بیلدکلری جهتله کولیشوب اکلنمکه باشلادقلرنده بونازنین کندوسنه آشفته وحسن بهاسنه فریفته اولدقلری معناسنی چیقاررایدی برکون افندیسنك حرمی دخی اعجوبهٔ شکلنه باقوب ضروری کولدکده یسارسیده سنك دخی کندویه دلداده اولدیغنه حکم ایدرك و (بشقه‌لرینه پك‌ده تنزل اتعزایسه‌مده مادام‌که کندوسیده مدر آنی وصالمدن محروم ایتمك لایق دکلدر) دیه‌رك بر کیجه کیدوب فراشنه ظلمت انداز عبوست اولور بیچاره خاتون بردن‌بره نه‌یه اوغرادیغنی بیله‌مزایسه‌ده بورنه‌ کلان روایح کریهه‌دن زنپاره کیم اولدیغنی اکلادقده (طور بقایم وجودك پك قوقیور کیده‌یم براز عطریات کتوره‌یم) دیه‌رك قالقار و بر استره کتوروب فقرانك ذکرینی دیبندن کسر ۰

§

﴿ یشجب ﴾ —(یعرب) کلمه‌سنه نظر بوریله ۰

§

﴿ یشیم ﴾ — چاقاق طاشی نامیلاسندن بر طاشدر بعضاً مخلوط اونده

وبعضاً صاری ویشیل وقرمزی رنك ایله ملون عقیق صورتنده وشمرلری فن رنکنده اولور محلیا قطعه‌سی بر چوق یشم معدنریله مالامالدروبر زیاده جیقان یشیل وقوبی منکشه رنکلی وچبوقلی یشملر غایت مرغوب ومعتبردر روسیاده (رن) نهری جوارنده کائن (بون هولدر) یشمی صاری اولوب انکله برطاقم قوطی ومهرلر اعمال ایدرلر . وفیل دیشنه مشابه اولان ونادر بولنان بیاض یشمی زیاده قیمتلی طوتارلر .

§

﴿ یعرب ﴾ یاخود (یمن) — جمیع شعوب یمنك پدری اولان وابتدا عرب عاربه‌دن اخذایله عربی‌یی تکلم ایدن (قحطان) بن هود علیه السلامك اوغلی وخلفیدر بوذات (٣٥٢٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی بیك التمش سکزسنه مقدمنده پدرینك یرینه جلوس ایدرك برمدت صکره وفات ایلدکده یرینه اوغلی (یشجب) اوتوروب عمیسلری (جرهم) ی حجازده (حضرموت) ی نامنه منسوب اولان ولایتده و (عمان) ی کذلك نامنه نسبت اولنان ولایتده وسائرلرینی دخی بولندقلری محللرده مستبداً ابقا ایلدی مأرب شهر وسدینی تأسیس ایدن عبد شمس یاخود (سباء) اشبو یعربك حفیدی یعنی یشجبك اوغلی وخلفیدر وملوك حمیریه‌نك ابتداسی اولان (حمیر) و (کهلان) دخی (سباء) ك مخدوملریدر . بونلر حقنده دها بشقه اقوال دخی واردر .

(سباء) (مأرب) کلمه‌لرینه مراجعت بیوریله .

§

﴿ یعقوب ﴾ علیه السلام — اسحق علیه السلامك اوغلیدر لقبی اسرائیلدر بنی کنعانه بعث بیورلدی بعد وفاته کلان پیغمبران عظامك بك چوغی نسلندن نشأت ایلمشدر .

حلیه‌ده پدر عالیقدری اسحق علیه السلامه مشابه اولوب طویل القامه نحیف البدن صادق متحمل صبور برذات ایدی اوائل حالنده مع اولاده رعی اغنام ومواشی ایله اشتغال وتعیش ایدر ایدی تولدی (٣٦٢٨ خ) ده یعنی میلادك بیك طقسوز یوز التمش التی سنه مقدمنده اولوب یوزقرق یدی یاشنده مصرده ارتحال دار بقا ایتمشدر مدفنی خلیل الرحمانده مشهد جناب

ابراهیم واسحق علیهما السلام قرندهدر . مشارالیه حضرتلرینك خالهسی قزی وبرنجی زوجهسی (لیا) دن وایكنجی زوجهسی ولیانك قزقرنداشی راخیلدن وبرجاریهدن اون ایكی اولادی دنیایه كلمش و ایچلرنده حضرت یوسف علیه السلام نبوتله بكام اولوب دیكر برقاچنك نبوتلری مشكوك قالمشدر . بونلرك هربری مؤخرا برقبیلهیه رئیس اولدیو بوجهتله اسباط بنی اسرائیل اون ایكی یه تفرق ایدوب هر برقبیله كندو رئیسلری نامیله شهرت بولدی یعقوب علیه السلامك حضرت یوسفی غیب ایدوب نیجه ییللر كوشهٔ بیت الحزنده مبارك كوزلری علیل اولنجهیهقدر اغلادیغی ومؤخراً جناب حق توجهله ملاقات احسان بیوردیغی جملهیه معلوم اولدیغندن تفصیلندن صرف نظر اولنمشدر .

(اولاد یعقوب علیه السلام شونلردر)

نفر		
۱	روبین	برنجی زوجهسی (لیا) دن
۱	سیمون	
۱	لاوی	
۱	یهودا	
۱	یساخر	
۱	زابلون	
۱	دان	جاریهسی (بلها) دن
۱	نفتال	
۱	كاد	جاریهسی (زلفا) دن
۱	اشر	
۱	یوسف	ایكنجی زوجهسی (راخیل) دن
۱	بنیامین	
۱۲		

یعقوب نامی اعجمی اولوب عربی اعتبار اولندیغی حالده اركك ككلك معناسنه دخی كلور .

§

﴿ یعقوب كندی ﴾ بن اسحق بن الصباح — فلاسفهٔ اسلامیهدن وعلمای متبحریندندر . پدری كندده ملكزادهلرندن اولوب خلفای عباسیهدن مهدی ورشید زمانلرنده كوفه وولایات سائرهده خیلی زمان والیلك ایتدی

وکندوسی بغداد وبصره‌ده تحصیل علوم ایدوب نهایت بغدادده تقرر ایلدی . علوم فلسفیه ومنطق وریاضیات وموسیقی ونجوم وطب واحکام وجدل وسیاسیات وسائره‌ده ایکی یوز یکرمی بر عدد تألیفی اولدیغی محکیدر (کتاب العقل الانسی) (کتاب الجوامع الفکریه) (کتاب الفلسفة الاولی) جمله‌ٔ آثارندندر .

شاکردانندن احمد بن محمد السرخسی دخی مشاهیر حکمای اسلامیه‌دن ایدی بونك دخی علم حکمتده تصانیف مقبوله‌سی واردر .

§

﴿ یعقوب کرمیانی ﴾ — کبار مشایخ خلوتیه‌دندر . قره‌سی ولایتنده شحلو قصبه‌سنده تولد واستفاضهٔ انوار علم وعرفانه سعی واقدام وعلمای عصری خدمتلرنده تشمیر ساق اهتمام ایدوب مالك نصاب فضل وعرفان اولمشیکن بر کیجه رؤیاسنده میزان عدل قورلملوب صحرای محشر برپاشدن برپاشـه خلق عالم ایله طولمش وآشنا صاندیغی بیگانه وعاقل ظن ایتدیکی دیوانه صورتده وهرکس حال اضطراب وحیرتده و برجهتده دخی غایت جسیم بر اغاج سایه‌سنده نیجه یوزبیك کمسه‌لر مظهر لطف الهی اوله‌رق اوتورمقده اولدقلرینی کورمکله بر تقریب کندوسی دخی کیدرك داخل سایهٔ لطف الهی اولور واویانوب درحال درسعادتده قوجه مصطفی پاشا زاویه‌سنده سجاده‌نشین ارشاد اولان (سنبل سنان) افندی حضرتلرینه انتساب واوسایه‌ده تحصیل کمال ایلر . سنبل سنان افندی وفات ایتدکده ابتدا اشارتلری اوزرینه خلیفی اولان مرکز افندی دائره‌سنده کیرمکده تردد ایدر ایسه‌ده مؤخرا معنوی براشارت اوزرینه داخل و بر اره‌لق یانیده بنا اولنان زاویه‌ده ارشاد عبادله مشتغل اولوب مرکز افندی حضرتلرینك وفاتندن ومخدومی وخلفی سید احمد افندینك ١٥٥٣ م و ٩٦١ ﻫ) تاریخنده عشاقه شجرتندن صکره قوجه مصطفی پاشا زاویه‌سنده شیخ اولور . مشارالیه نیجه زمان اوراده نقل حدیث وتفسیر وتوحید وتذکیر ایله مشغول اولمش و (١٥٦٨م و ٩٧٩ﻫ) تاریخنده عالم اخرته انتقال ایلمشدر .

دائما (دنیاده برکسه‌یه رشکم یوقدر الا دنیایه تمایانلره زیرا یالکز وحدتدن

افتراقه تحمل ايتمك وشكر نعمت وجودى ادا ايلك ومرتبهٔ كمال استعدادى بولمق مشكلتردر) بيوررايدى ٠

بيت

بن نه خدمتكار ونه مخدوم اوليدم كاشكى
كلميدم عالمه معدوم اوليدم كاشكى

§

﴿ يعقوب ﴾ قره يعقوب — فحول علمادندر ٠ علم اصول ومعانى وسائره ده يد طولا صاحبى ايدى ٠ مصابيح وهدايه اوزرينه شرحلرى واحوال انبيا واصحاب ومذاهبى جامع تاريخ عمومى يوللو اشراق التواريخ نامنده بركتابى واردر ٠ لارنده ده وفاتى (١٤٢٩ م و٨٣٣ ﻫ) سنه سنده در ٠ (صارى يعقوب) اعلم علمادن اهل حال برذات ايدى ٠ بونك عالم منامده فخر كائنات افندمزى كوروب (لحوم العلماء مسمومة) حديث شريفنى استفسار ايلدكده (لحوم العلما سموم) دى ديو فرمان بيوردقلرينى سويلديكنى روايت ايدرلر ٠

﴿ يعقوب پاشا ﴾ بن حضر بك — مدرسيندن ايكن بروسه قاضيسى اولوب (١٤٨٦ م و ٨٩١ ﻫ) تاريخنده وفات ايلدى ٠ صدر الشريعه نك وقايه اوزرينه يازديغى شرحه حواشيسى واردر ٠

﴿ يعقوب بن سيدى على ﴾ — بودخى مدرسيندن ايكن مسلك قضايه سلوك وبنه تدريسه رجوع ايدوب (١٥٢٤ م و ٩٣١ ﻫ) تاريخنده طريق حجده وفات ايلمشدر ٠ شرعة الاسلام نام كتابك شرحنى بو يازدى بناءً عليه سلطان بايزيد خان اول حضرتلرى مشار اليهى شارح شرعه ديو تلقيب ايلمشيدى ٠ مختصرات معتبرات علم نحودن ديباجه شرحى ناميله معروف اولان كتابك اوزرينه وسيد شريف جرجانينك شرح فرائضنه دخى حواشيسى وشيخ سعدينك كلستانه عربى العباره شرحى واردر ٠

§

﴿ يعقوب پاشا ﴾ — اطبای اسلامیه‌دندر . سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك متربلری اعدادینه داخل اوله‌رق دیوان همایونده بر مدت خدمت ایدوب صکره شرف اسلامله مشرف ورتبهٔ وزارته نائل اولمش وفن طبابتده فوق العاده شهرت بولمشدر . سلطان مشارالیه حضرتلری نامزاج اولدقده پاشای مومی الیه تداوی‌یه باشلادیسه‌ده وزیر اعظم قرمانی محمد پاشا حسد ورقابتنه بناء پادشاهی اغفال وکندویه منسوب اولان ایرانی (لاری) نام حکیمی سوق ایدوب یعقوب پاشانك الینی چکدیردی اگرچه پادشاه بونك علاجلرندن حظ وشفا مأمول ایتمیوب ینه یعقوب پاشایی جلب ایتدیسه‌ده یعقوب پاشا لارینك حکمت وموقعك نزاکتنی دوشونه‌رك آنك علاجلرینی تصدیق وتحسین ایله کیرو چکلمکه مجبور اولدی ومتعاقباً سلطان مشارالیه وفات ایتدی . یعقوب پاشانك حذاقتنی بیان صره‌سنده بعض غریب شیلرینی سویلرلر ازجمله زمانده پرادمك وجودنده سراپا سیاه رنك پیدا اولوب بوعلتی کیمسه تشخیص ایده‌مدیکی حالده مومی الیه (بوق شامل) نامنی ویره‌رك علاج ایدوب صاوشدیرمش ودیگر برکسه دائما قان قوصدیغی و ییدیکی شیلری ابداً هضم ایده‌میوب علاج دخی کار ایتمدیکی حالده مومی الیه معده‌سنده قورد اولدیغنی تفرس ایدرك وپشمش کلب اتی یدیروب اوزرینه مقیئ ویره‌رك قوردلری چیقارمش ایمش .

§

﴿ یعقوب خان ﴾ — کاشغر امیریدر فی الاصل خوقند امراسندن ایکن (١٨٦٣ م و ١٢٨٠ ﻫ) تاریخنده خوقند امیری طرفندن چین دولتنه قارشو (اندیجیان) امراسنه یعنی قالموقلره معاونته کلوب کاشغر ویارکند وحوالیسنی ضبط وچین مستحفظلرینی کاملاً طرد ایدرك کندو امارتنی اعلان ایلدی ومؤخرا چین اردولرینه برقاچ غلبه دها ایدوب (١٨٧٠ م و ١٢٨٧ ﻫ) ده ختن ممالکیله قونچه و (تیانشان) ایالتك اکثر بلادینی الوب بخارا امیرندن (اتالق غازی) عنوانینه نائل وبوجهتله دونغان قبیله‌سندن خیلیسی امر وحکومتنی طانیمغه مجبور اولدی و برسنه صکره روسیه وانگلتره دولتلریله بر تجارت معاهده‌سی یاپوب ایکی سنه صکره

درسعادته کوندردیکی سفیر مخصوص واسطه‌سیله دولت علیه‌یه عرض تابعیت ایتدی وطرف دولت علیه‌دن دخی سیف وعلم کبی بعض هدایا وبرقاچ معلم ارسال ودولت علیه نامنه خطبه قرائت وسکه ضربنه مساعده اولندی لکن اره‌دن چوق کچمکسزین نهال وجود عزیزی ثمرهٔ حیاتدن بی‌اثر قالمغله چینلولر غیب ایتدکاری اراضی وممالکی ینه تماماً ضبط واسترداد ایلدیلر

§

﴿ یعقوبی ﴾ — میلاد عیسی علیه السلامدن برازصکره (اوتیشست) فرقهٔ خرستیانیه‌سندن آیرلمش دیکر بر فرقه‌در بوتفرقه اورفه پسقپوسی یعقوب زنزال) معرفتیله وجود بولدیغندن اکا نسبتله بنام اولمشدر مصر قبطیلرینك قسم اغلبی یعقوبیه‌در پطریقلری دیار بکرده اوتورر سوریه وکردستانده دخی یعقوبیلر واردر (اعتقاد) کلمه‌سنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ یعوق ﴾ — حضرت آدم علیه السلامك معروف اولان بش نفر اولادندن برینك وقبائل عربدن مرادقبیله‌سنك وقت جاهلیتده پرستش ایتدکاری فرس مثال صنمك اسمیدر .

§

﴿ یعیش ﴾ بن علی — ابن یعیش ابن صانغ دینمکله دخی مشهور اولوب کبار ائمهٔ عربیتدن بریدر ولادتی (١١٥٨ م و ٥٥٣ هـ) تاریخنده حلبده ووفاتی (١٢٤٥ م و ٦٤٣ هـ) تاریخنده موصلده وقوعبولدی .
مومی الیه وسعت علم وقریحه‌ده بر بحر زاخر وخصوصا علم نحو وتصریفده غایت ماهر اولوب هیئتنده ظرافت وصحبتنده لطافت مشاهده اولنور وهر بر اوضاع واطوارنده وقار وسکینت اوزره بولنور ایدی . فضلای حلبك اکثریسی بوذاتك حلقهٔ تدریسندن یتشمه‌در .

§

﴿ یغمور ﴾ — (بخار) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ یفتاح ﴾ — (٤٣٥١ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایکیوز

قرق اوچ سنه مقدمنده بنی اسرائیله رئیس جمهور اولمشدر غایت بهادر برآدم ایدی ملتنی بنی عمون قبیله‌سنك تحت اسارتندن قورتاردی اثنای محاربه‌ده (اکر مظفر اولور ایسه‌م سرایه عودتمده الك اول قارشومه کلانی حق یولنه قربان ایده‌یم) دیو نذر ایلدیکندن مظفراً عودتنده (بنم سوکیلی بابام سلامتله کلیور) دیه‌رك الك اعلا اثوابلرینی لابس اولدیغی حالده قارشوسنه چیقان کوزل قزینی ایکی یناقلرندن اوپدکدن صکره یره یاتیروب قوربه‌سی الیله قربان ایلدی .

§

﴿ یکانی ﴾ — علاء الدین علمای کرامندر عادات اسلاف اوزره بعض مدارسه وسلطان مدرسه‌سنه وثمانیه‌نك بریسنه مدرس اولدقدنصکره بروسه‌یه یومی سکسان اقچه وظیفه ایله مفتی تعیین اولندی . لطیف الطبع وسلیم العقل اولوب چوق کمسه انفاس متبرکه‌سندن انتفاع واستمتاع ایدر ایدی . اقتداری مسلم ایکن سمت تألیفه سالك اولمامشدر ووفاتی (١٥٠٣ م و ٩٠٩ ھ) تاریخنده وقوعبولوب بعض فحول ارباب عقول وفاتنه (وحید مات مرحوما سعیداً) تاریخنی سویلمشدر .

تاریخ مزبوردن اوتوز سنه صکره وفات ایدن بروسه وادرنه مدرسی یکانی پاشا چلبی دخی فحول علمادن ایدی بوذاتده اختلال مزاج اولمسه خیلی اثاری کوریله‌جك ایدی دیرلر یالکز شرح مفتاحك برمقدار یرینه حواشی یازمشدر .

§

﴿ یکی پازار ﴾ — قوصوه ولایتی داخلنده برلوا مرکزیدر بوسنه سراینك جنوب غربیسندن ایکی یوز اون کیلومترو‌ده وغراد یجقه نهری اوزرنده واقع اولوب اون ایکی بیك نفوسی جامعدر مستحکم قلعه‌سی وایلیجه‌لری واردر و (مترویجه) (یکی واروش) (ترغو یشته) (آقوه) (پره‌پول) قضالریدر .

§

﴿ يكيچرى ﴾ — سلطان اورخان حضرتلرى طرفندن (١٣٢٨ م و ٧٢٩ ﻫ) تاريخنده وقت سفرده يومى بر اقچه وظيفه ويريلوب وقت حضرده قطع اولنمق ودائما تكاليف ديوانيه‌دن معاف طوتلمق اوزره (ييا) ناميله برنوع عسكر ترتيب اولنوب برسنه صكره بعض اصلاحات اجراسيله بونلره ومسلم ناميله يازيلان سوارىلره علوفه بدلى تيمار اوله‌رق اراضى ومزارع تخصيص و بوصره‌ده برده اسرا چوجقلرندن وديوشيرمه‌لردن يتشمه موظف وپياده عسكر تحرير اولنمش وايچلرندن برقاچ نفرى (صولیجه قره‌اويك) نام محلده ميمنت بخش ارام اولان حاجى بكتاش ولى حضرتلرينه تبركاً كوندريلوب حقلرنده حسن توجه ودعالرى استحصال قلندقدنصكره شيخ مشاراليهك توصيه‌سى وجهله (يكيچرى) تسميه ايدلمش ايدى . عساكر مرقومه اوجاقلرينى عزيز مشاراليهك حمايهٔ روحانيه‌سنده بيلدكلرى ايچون اغالرينه اغايان بكتاشيان ديرلر وجمعيتلرنده وبيوك بر ايشه تشبثلرنده وازجمله محاربه‌يه اثناى مباشرتلرنده (الله الله الاالله جليل الجبار معين الستار خالق الليل والنهار اوچلر يديلر قرقلر كرم على پدريمز حاجى بكتاش ولى) ديو كلبانك چكرلر ايدى . يكيچريلر سلطان مراد اول ويلدريم بايزيد حضراتى زمانلرندن سلطان سليمان اول زماننه دكين اون ايكى بيك نفره بالغ ايكن اندن صكره قرق بيكى تجاوز ايليوب ١٧٥٠ م و ١١٦٤ ﻫ) تاريخنده درسعادت واناطولى وروم ايلى وعربستان قلاعنده اولمق اوزره مجموعى يوز بيك نفره قريب بر مقداره كلديلر . يكيچريلرك شمديكى الاى حكمنده اولان اورته‌لرى مقدما يوز التمش بش عدددن عبارت ايدى . مؤخراً درت اورته عجمى اوغلانلرندن ماعدا يوز طقسان التى اورته‌يه ابلاغ اولنوب برنجيدن يوز برنجى‌يه قدر اورته‌لره (جماعت ياخود ييا) وآندن صكره التمش ايكى اورته‌يه (بلوك) وصكره‌كى اوتوز درت اورته‌يه (سكبان) نامى ويرلدى . اشبو اورته‌لرك صنف وشهرت وخدمتلرندن تحقيق اولنه‌بيلانلرى جدول آتيده كوسترلمشدر .

قاچنجی اورته	صنفی	اسمی	
١، ٢، ٣، ٤	جماعت	دوه‌جی	قلعه‌لرده امور ملکیه‌یه دخی باقارلر
٥	بلوکلی	باش چاوش	ضابطلری یکیچری آغاسنك اوکنده مشعله طاشیر
٦٧,٦٦,٤٩,١٤	جماعت	حسکی	صاری چزمه کیرلر
١٦		طوپجی	طوپجیلر رفاقتنده بولنورلر
١٨		کاتب	طوپجیلر رفاقتنده بولنورلر
٣٥	سکبان	آوجیسی	آوجی
٦٤	جماعت	زغرجی	معیت شاهانه‌ده آو کوپکلرینی محافظه ایدرلر
٦٨		طورناجی	سلطان عثمانك شهادتنده بولندقلریچون مردوددرلر
٧١	جماعت	صامسونجی	آوجی
٦٣,٦٢,٦١,٦٠	جماعت	صولاق	محافظهٔ شاهانه‌یه مأمور (صولاق) کلمه‌سنه
١٧	جماعت	چرکجی	اوتاغ همایون اولنده چادر قورمغه مأمور
٥٤	جماعت	تعلیمخانه‌جی	اوق وتفنك آتمغی تعلیم ایدرلر
٨٢	جماعت		ابتدالری اوق آتمقده ماهر ایدیلر
٨٤	جماعت	امام	
	بلوکلی		کتخدا یری ایله محضر اغایه مخصوص
٥٦			یکیچری اغالرینه مخصوص اولوب قپوده محضر اغا ایله دخی بولنورلر
٩٩			درویشان بکتاشیانك مقریدر
	بلوکلی		مهترلر ایچون دخی ایروجه براورته وارایدی

یکیچری اغالری بالجمله اورته‌لرك برنجی ضابطی وسکبان باشیلر اغالرك غیبوبتنده قائممقامی وقول کتخدالری معاونی ومحضر اغا یکیچریلرك وزیر قپو چوقداری وحسکیلر اوجاقلرك یاورلری وباش‌چاوشلر هم اورته‌لرینك آمری وهمده اغاقپوسنده عالك واسطهٔ امر واخباری وکتخدا یری قول کتخدالرینك وکیلری اولدیغی کبی هراورته‌نك آمرلرندن بشقه برده کاتب وقسام وبیت‌المالجیسی وامامی وارایدی وبعض اورته‌لرك کندولرینه مخصوص خدمت وامتیازلری اوله‌رق اشبو اورته‌لردن کیمنك ضابطی قرمزی وکیمنك ضابطی صاری مست یاخود چزمه کیر وهر بر اورته‌نك (بالق) (طپوز) (چفته قلیج) کبی نشانلری اولور وقوللرنده وچادر وفنارلرنده بونشانلر کورینور وبرمقدار علوفه ایله تقاعدی اجرا و (اوتوراق) تعبیر ایدیلانلر وخدمات مبرورهسی سبق ایدنلرك یکیچریلره

بعض یکیچریلر اوجاقدن تماشه اولندرق بونلره (قوللقجی خوار) دینور ایدی .

یکیچریلر ابتدالری غایت مطیع و منقاد اولوب نیجه سفرلرده و ازجمله مشهور قوصوه و وارنه محاربه‌لرنده فوق‌العاده ابراز شجاعت و مردانکی ایتمش و دولت عثمانیه‌نك بحق یوزینی اغارتمش اولدقلری حالده مؤخرا (۱۷٤۰ م و ۱۱۵۳ ه) تاریخنده عسکرلکه مخصوص علوفه‌لرك بیع و شراسنه مساعده اولنمسی اوزرینه بونلردن ضرورتی اولنلر مالك اولدیغی علوفه‌یی عسکر اولمیانلره و انلرده دیکرلرینه صاتمغه باشلادقلرندن و علوفه‌سز عسکرك قشله‌یه دوام ایتمه‌جکی درکار اولوب بناء علیه اورته ضابطلری قشله‌لری بوش قالماق ایچون ونازی طوقلغنه حمال و رنجبر مقوله‌لرینی جلب و تحریره مجبور اولدقلرندن قشله‌لر برطاقم خرله و ادبسزلکه وسیله ارایان اجلاف ایله طولدی بومقوله‌لر ادب و اطاعت کبی حسن اخلاقدن تمامیله محروم اولوب کیتدکلری محاربه‌لرده درلو درلو ادبسزلکلره متصدی اولدقلری و اورالرده و درسعادتده بالدفعات قزغان قالدیروب اختلال چیقاردقلری جهتله نظر دولتدن دوشدکلرندن بونی کندولری دخی اکلایه‌رق دائما نمایشلرده بولنمغه باشلادیلر و (۱۸۰۷ م و ۱۲۲۲ ه) تاریخنده ترتیب اولنان نظام جدید عسکرینی کندو علیهلرنده یاخود کندو یرلرینه یکه‌جك برهیئت بیله‌رك (قباقجی) اختلالنی چیقاروب نیجه قانلر دوکدکدن صکره نظام جدیدك لغوینی دخی اعلان ایلدیلر .

(اشبو قباقجی اختلالنده یکیچریلری کندو اغراض فاسده‌لری اوغرنده آلت اتخاذ ایدن کوسه موسی پاشانك و هر اختلالده بوکبی خبیثلرك فساد پارمقلری دخی جای انکار موادден دکلدر) (۱۸۲۵ م و ۱۲٤۱ ه) تاریخنده سلطان محمود خان ثانی حضرتلری یکیچریلرك آرتق دائرهٔ اطاعتده بولنمیه‌جقلرینی و آوروپا لولرك منتظم عسکرینه قارشو هیچ برایش کوره‌میه‌جکلرینی و هر حالده تعلیملی عسکرك لزومنی در پیش و وکلا و علما ایله مذاکره ایدرك عساکر مرقومه‌دك ایچلرندن براز بناك (اشکنجی) نامیله تفریق ایدیلوب تفنك و قلیچ تعلیمنه قرار و یرلدیسه‌ده آره‌دن برای

یکمکسزین حریفلرینه قیام وقزغانی اخراج واتمیدانده تحشد ایندکلرندن کیفیت سرای جدیدده حضور شاهانه‌ده بعدالمذاکره قشله‌لری طوپه طوتیله‌رق پریشان وسابقه‌لیلرندن برخیلیسی اعدام واوجاقلرینک وتعیین وعلوفه‌لرینک لغوی اعلان ایدلدی ·

§

﴿ یکیجه ﴾ — برچوق مملکتلرک نامنه علاوة یاد اولنور سلانیکده واردار یکیجه‌سی درامه‌ده یکیجهٔ قره‌صو کذا سلانیکده یکیجهٔ عورتحصاری ازمیدده طراقلی یکیجه‌سی کبی ·

§

﴿ یکیشهر بروسه ﴾ — خداوندکار ولایتی داخلنده وبروسه‌نک اون ایکی ساعت بعدنده مع یار حصاریدی‌بک نفوس ذکوری جامع برشهردر ·

(١٣٠١ م و ٧٠١ ه) تاریخنده سلطان عثمان حضرتلری طرفندن فتح ومجدداً اعمار ایدیلوب پای تخت اورایه نقل اولنمشدر ·

﴿ یکیشهر ﴾ نام قدیمی اریس یاخود اریسا اولوب اوزره روم ایلنده برشهر وآیدینده برناحیه ودکرلیده برقصبه‌نک وقونیه‌ده (قشاقلی) نام دیکر برمحلک دخی بشقه بشقه اسملریدر ·

§

﴿ یلواج ﴾ — قونیه‌یه تابع برقضا اسمیدر ترکجه‌ده پیغمبر معناسنه کاور ساوه‌جی یاخود ساوجی کبی · اشبو قضا سکز جامع اون مسجد واوچ بیک اوچیوز نفوسی حاوی اولوب ملحقاتندن اولان (افشار) ناحیه‌سنده برکوزل اوله‌طاشی معدنی واردر وکستانه‌سی چوقدر ·

§

﴿ یمن ﴾ — عربستانک جنوب غربیسندن عبارت برقطعهٔ جسیمه‌در غرباً بحر احمر جنوباً عدن کورفزی شرقاً حضرموت شمالاً حجاز ایله تحدید اولنور شمالدن جنوبه بشیوز اللی بش کیلومترو طولی واوچیوز اللی کیلومترو عرضی وتخمیناً ایکی ملیون بشیوز بیک اهالیسی واردر ومرکز حکومت (صنعا) و (تعز) (عسیر) (حدیده) سنجاقلریدرکه

جمله‌سی اون اوچ ایله اون التی عرضی بینلرنده بولنور طرف غربیسی تهامه دینیلان قوم صحراسندن عبارت ایسه‌ده وسطنده اولان طاغری واودلری غایةالغایه محصولداردر بغدای شعیر قوقوروز داری سیسام عتر انجیر اوزوم بال بادم لیمون ترنج خرنوب عنبا توتون یتیشور وتیمور مقناطیس کوکرد طوز عقیق معدنلری بولنور معمولاتی صابون مشین اوانی ترابیه وبعض منسوجاتدن عبارتدر و (قمران) (جزایر فرسان) (زیلع) (بربرا) باشلی ومعمور جزیره‌لریدر.

یمنده کانون اول وثانی وشباط بهار ومارت ونیسان ومایس یاز وحزیران وتموز واغستوس کوز وایلول وتشرین‌اول وثانی شتا اولور.

شعوب یمنك پدری (قحطان) در اوغلی (یعرب) برمدت سلطنت سوروب وفات ایتدکدن صکره اوغلی یشجب) یاخود (یمن) مقام حکومته کلدی وعمیلری (جرهم) حجازده و (حضر موت) نامنه منسوب قطعه‌ده و (عمان) کذلك نامنه منسوب جهتده استقلال ایله اجرای حکومت ایلدی. اندن صکره اوغلی (سباء یاخود عبد شمس) جلوس ومأرب شهر وسدینی انشا وپای تخت اتخاذ ایتدی. بونك پك چوق اولادی دنیایه کلدیسه‌ده الك مشهورلری (حمیر) و (کهلان) درکه هربری یمنده برقطعه‌یه پادشاه اولمش وحکومتلری نیجه زمان نام‌لریله شهرت بولمشدر دیکر روایته کوره حمیر یشجبك اوغلیدر هرنه‌حال ایسه مرقوم ملوك حمیریه یمنك الك مشهور وقوتلی پادشاهلرندن ایدی حتی پدرینك تأسیس ایلدیکی سد مذکوری بوذات اکمال ایلمشدر.

یمنیلر وقتیله صابئی‌المذهب ایکن زمان سعادتدن بدأ ایله تدریجاً اسلامه کلدیلر خطهٔ یمانیه‌دنك تهامه‌سیله ساحل اهالیسی تهامه‌دن عسیر حدودی اولان ابوعریشه قدر وابوعریشدن عسیرك تهامه وجبال جهتلری مکهٔ مکرمه‌یه قدر ممالك وساحلاً وجبالاً تعز وهجریه وعدین وآب وجبله وصحبان وحبال سائره اهالیسی عموماً شافعی‌المذهب وصنعا جواری وجبل حراز اهالیسنك برازی شافعی وآخریسی اسماعیلی وبرجزئیسی دخی زیدیدر و (یریم) و (ذمار) و (رداع) و (انس) و (صعده) و (صنعا)

اهالیسی زیدی و یمن ایله عسیر بیننده‌کی اهالی اسماعیلی و لحج و عدن اهالیسی حنفی وشافعیدر بو حالده عموم اهالینك ثلثاندن زیاده‌سی اهل سنت قصوری غیری دیمك اولور .

یمن شهر وقراسنده بولنان خانه‌لرك بعض تهامه قریه‌لرندن ماعدا کافه‌سی صوم کارکیر وایکیشر واوچر ودردر قات اولمق اوزره مدافعه‌یه الویرشلی صورتده انشا اولنمشدر وکافهٔ اهالیسی هرکون وکیجه (قات) چیکنده‌مکه و (قشر) ایچمکه مجبوردر یمنك سواحلدن اوزاقلقجه هواسی وصولری غایت لطافت کسب ایدر هله جهران قضاسی اراضیسنك قیولرندن بر ایکیشر قولاجده پك اعلا صولر چیقار وعموماً یمن اهالیسی قیو صوینی ایچر .

یمن قطعه‌سی برآرەلق حبشیلر طرفندن استیلا اولندیغنه بناء سلالهٔ تبابعه‌دن (سیف ذی یزن) (٥٧١ م) تاریخنده فرس ملکی نوشروانه التجا واستمداد ایدوب اودخی برمقدار عسکر ایله اعانه ایتمش وموی الیه بوسایه‌ده حبشیلری ایدوب دفع فقط ملوك فرسك حمایه‌سنی قبول ایلمشیدی صکره اسلامك اوراده دخی انتشاری مناسبتیله خلفای راشدین طرفلرندن عامللر کوندرلدی و (٢٠٣ ه) ده بنی زیاد و (٤٥٥ ه) ده بنی صلیح و (٥٦٩ ه) ده ایوبیه و (٦٠٠ ه) ده حمزویه و (٦٢٦ ه) ده بنی رسول و (٨٥٨ ه) ده ال طاهر خطهٔ یمانیه‌نك بعضاً عمومنده وبعضاً براز محللرنده حکومت سوروب (١٥٠٤ م و ٩١٠ ه) تاریخنده امامت (عامریه) ظهوره کلدی بوذات مصرلیلرك اولطرفده اولان نفوذینی کسر ایلدیسه‌ده عاقبت صنعاده مصر عسکرینه مغلوب ومقتول اولدیغندن امامتی قاسم و (مطهر) و (مؤید) نام متغلبه یدلرینه کچوب بونلرك جمله‌سی مصر ودرسعادتدن کوندریلان وزرا وعساکر ایله یکرمیشر اوتوزر سنه اوغراشوب کاه غالب وکاه مغلوب اولدیلر نهایت (١٨٣٥م و ١٢٥١ ه) تاریخنده مصر والیسی محمد علی پاشا بنه عسکر کوندروب تهامه وتعزی عسیرلولردن الدیسه‌ده دولت علیه ایله یاپدیغی معاهده موجبجه ینه ترکه مجبور اولدی دولت علیه ایسه قطعهٔ مز بورەنك اداره‌سنی برلو شیخلردن

بر ذاته حواله ایدوب لکن مومی الیه حسن محافظه‌یه مقتدر اوله‌مدیغندن یمن کاملاً طوائف ملوك شیخنه کیره‌رك بر طاقم مشایخ بیننده تقسیم اولندی و کیفیت درسعادتدن خبر آلندیغی کبی هر نقدر عسکر کوندرلدی و شریف مکه ایله مخابرات جریان ایتدیسه‌ده بویله‌لکله استردادی ممکن اوله‌میه‌جغی آکلاشلدیغندن وصکره کوندریلان بش آلتی قدر واپور دخی (۱۸۵۸م و ۱۲۶۵ھ) تاریخنده یالکز ساحلده بر قاچ مملکت آله‌بیلوب ایچرو وارەمدقلرندن و عسیر شیخی (محمد بن عایض) اخیراً بو مملکتلری دخی محاصره ایلدیکندن دولت علیه (۱۸۷۰م و ۱۲۸۷ ھ) تاریخنده بیوك بر قوت ارسالنه مجبور اولدی واشبو قوت سایه‌سنده وایکی سنه ظرفنده یمنك (بلاد مأرب) و (بلاد صعده)دن ماعدا ممالکی فتح وبرادرو و برجسیم ولایت تشکیل اولندی.

(صنعا) (سباء) (مأرب) (قات) (غمدان) (عامر) (مطهر) (مؤید) (قاسم) (یحیی) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله.

§

❊ یمورطه ❊ بیض — بالجمله حیوانات واسطهٔ تشکل وتکثری اولان ماده‌یه دینور عدیمة الفقرات زاحفه اسماك وطیور کبی حیوانات یمورطه‌لرینك قسم خارجیسی غشاء بیضدن متشکلدر متکون اولدقلری نسج خاص مبیضك جوفندن تفریق اولنور شاید غشاء بیض نسج خاص مبیضه ملتصق اوله‌رق ظهور ایدر ایسه استقمات دنیلان بیاض طوق دائروی و یاخود کیسه‌یی تشکیل ایدر غشاء مذکور برنوع یاغ وحبیباتی محتوی حویصلات عدیده‌دن مرکب غشاء (ویتللین) ایله محاط یاخود اصفری تغطیه ایدر و بونك ایچنده ایسه شفاف سائل ایله مملو حویصلات بسیطهٔ غشائیه‌دن عبارت حویصل (پورکنجی) دنیلان حوصلهٔ صغیره‌یی محتوی (وتیلاوس) بولنور. نقاط سطحیه‌سنك برنده اصل اثر صغیر یعنی اصل جرثومهٔ حقیقیه مرئیدر اشته بیضك مبیضدن انفصالنده ترکیبی بونلردن عبارت اولوب فقط خارجه چیقدقده اکثریا غشاء مذکور دخی یمورطه قبوغی دنیلان غلاف جروی ایله اورتیلور. حیواناتك قیزدیغی وطائفهٔ تناسلك شهوتله حرارتلندیکی زمانلرده حویصلاتندن بری انشقاق ایدرك بیضی خروج ورحمه نزول وبو اثناده

منی و نطفه‌یه مصادفه ایله تلقیح عملی اجرا اولنمقده بعض ملقح رحمك
بر قطعه‌سنده تقرر ایدر . تبیضی حیوانات طبورده اولدیغی کبی بیض
درونده حد کمالی بولوب اغشیهٔ مغطیه‌سنك شکل اصلیسیله تجرد و تولد
ایلر بعضیلری ایسه شکل اخر اوزره ظهور ایدوب صکره تبدیل شکل
ایدرك هیئت اصلیه‌سنی بولور . قور بغه و قپلو مبغه کبی حیوانانك
یمورطه‌لری چیقدقجه و بالقلرده برمدت صکره ارککلری طرفلرندن تلقیح
اولنمقده‌در .

طائفهٔ نساده دخی یمورطه اولدیغی (١٨٣٤ م و ١٢٥٠ ﻫ) تاریخنده
(بائه روقوست) نام مدقق معرفتیله تبین ایتدی . قولوجقه اولان طیورك
زحمتی یمورطه‌لرینك کثرتی نسبتنده در .

اکثریا بالقلر میلیونلرله یمورطه‌لرینی (حاویار) همان شوبله‌جه براغورلر بحرلر
ایسه‌ده بعض حیوانات بحریه‌نك مناسب محللرده حفظ ایلدکلری و کوپك‌ بالغی
بالقلری و امثالنك برقاچ طاقم یمورطلادقلری ثابت اولمشدر . بر تیجی قوشلر ایکی
ویا اوج عدد وآری وچالی قوشلری اون بشدن یکرمی یه قدر و ککلکلر دها
زیاده وقاز و اوردك کبی پرمقلری بردری ایله بربرینه متصل اولان حیوانانك
اکثریسی سکزدن اون سکزه قدر یمورطلار . طاوق یمورطه‌لرینك حساب
متوسط اوزره صاریسی اون بش غرام یکرمی سانتیم و بیاضی یکرمی اوچ
غرام التمش سانتیمدر (غدا) کلمه‌سنه دخی نظر بیوربله .

(وانو) یعنی قز قوشنك یمورطه‌سی حرارتله کثافت و ملایمت کسب
ایده‌جك یرده فوق الغایه شفافت و صلابت کسب و اوزرنده یشیلسی بر طمر
پیدا ایلر حتی المانیانك بعض طرفلرنده بو یمورطه‌یی قطع و شق ایچون الماس
استعمال ایدرلر ایمش .

پارسده برسنه ظرفنده ایکیوز میلیون و بتون فرانسه‌ده یدی ملیار یمورطه
صرف اولندیغی تخمین ایده‌بورلر (ایناتمز ایسه‌ك صای) .

یمورطه‌نك محافظه‌سیچون متعدد طریق وار ایسه‌ده الك اعلا طریقی فقط توم
یاخود اغاج بیچقی طلاشی و ایجه صمان وکرج صوبی درونده حفظ ایلمك
ویاخود اوزرینه صمغ وچرویش یاغی وبال مومی سورلمك ایله‌در .

اسکی قزیلی حکیملر دنیانی بر یومورطه‌دن چیقارمشلر و بعضیلری یومورطه‌یی بالجمله اشیانک مبدأ اصلیسی یاخود صورت مثالیه‌سی اعتبار ایتمشلر ایدی. روماییلر و یونانیلر وقتیله تنناهدن طهارت ایچون آلهه‌لرینه یومورطه تقدیم ایدرلر ایدی.

شمدی دخی پاسقالیه‌نک بر کون اولیسنده پاپاسلر یومورطه‌یی بولوک دعاده تقدیس وصاری وقرمزی رنکلرله تلوین ایدرک اکل واهدا ایدرلر.

§

﴿ ینال بک ﴾ — ملوک سلجوقیهٔ ایرانیه‌دن سلطان طغرلک برادر وسرعسکریدر. واسمی ابراهیمدر بوذات (۱۰۴۸ م و ٤٤٠ ھ) تاریخنده شرق ایمپراطورینک آسیاده اولان ممالکنی چیکنه‌یرک طربزونه‌قدر کلوب یوزبیک اسیر واون‌بیک عربه طلوسی ذیقیمت اشیا واون‌یدی بیک زره وبرچوق حیوانات اغتنام ایلدی واشبو اسیرلرک ایچنده اولان برمعروف ذاتک برمقدار فدیه ایله اطلاقنی ایمپراطور مشارالیه التماس ایلدیکندن طغرل‌بک بلافدیه کوندروب ایمپراطوری فوق‌الغایه خشنود ایتدی وبولطفه مقابله ایمپراطوردخی استانبولده‌کی عرب جامع شریفنک تعمیرینه وارطغرل نامنه خطبه اوقونمسنه مساعده ایلدی.

مومی‌الیه ینال‌بک (۱۰۵۹ م و ٤٥١ ھ) تاریخنده برادرینه عصیان ایتمکله طوتیلوب کندو یاینک کریشیله بوغلمشدر.

§

﴿ یو ﴾ — چین خاقانی اولوب چینده (هیا) سلالهٔ حکمرانیسنی تشکیل و (۲۸۹٦ خ) تاریخنده یعنی میلادک ایکیبیک التی‌یوز طقسان سکز سنه مقدمنده تحت حکومته جلوس ایلمش و چینلولر بوسنه‌یی مبدأ تاریخ طوتمشدر. اصل اسمی ویاعنوانی (هوانغ تی) در زمانه‌قدر حکمدارلر انتخابات اهالی ایله تعیین اولنورایکن مومی‌الیه اولاد ارشدنه کورک وراثتی قاعده اتخاذ ایلدی، وزیاده نفوذ صاحبی اولدیغندن آوان سلطنتنده پای تختنه یتمش ایکی حکمداردن سفیر کلدی وفرعون مصره اعانه ایتدی.

§

﴿ یوآب ﴾ — داود علیه‌السلام اردوسنک قوماندانی ووالده‌سی

طرفندن مشار الیهك یكنی ابدی حضرت داودك رقیبی اولان (اسبوزت)
فرقه‌سنی محو و سور به ایلری و بوسیلری برچوق كره مغلوب ایلدیسه‌ده
طالوتك یكنی اولان (آبنر) ی قتلی شان قهرمانیسنی بر از الكندار ایتمشدر
مؤخرا عصیان ایدن ابسالونه قارشو بر یوب الی دخی دوچار ایرام
وحضرت دودك خلاف رضاسی اوله‌رق قتل واعدام ایلدی . حضرت
داود وفات ایلدكدنصكره یوآب حضرت سلیمان فرقه‌سنه قارشو متشكل
آدونیاس فرقه‌سنه داخل اولدیغندن حضرت سلیمان حرباً طوتوب اعدام
ایتدیرمشدر (ابسالون) كلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ یواش ﴾ — یهود حكمدارلرندندر (٤٧٢٥ خ) تاریخنده یعنی
میلادك سكزیوز التمش طقوز سنه مقدمنده یدی یاشنده جلوس ایدوب اوتوز
سكز سنه پادشاهلق ایتمشدر ابتدای جلوسنده امام (یهویداع) نام ذاتك
تربیه ونصیحتیله عامل اوله‌رق حركت عاقلانه‌ده بولندیسه‌ده وفاتندن صكره
یولش یواش سرتلكه باشلایوب بعل پرستلكه قیام و امام موسی الیهك
اوغلی حضرت ذكریایی نصائح واقعه‌سندن النه‌رق طاشلرله اعدام
ایلدیكندن شو افعال مجنونانه‌سنه مقابل برسنه صكره كندوسی دخی سر بریدهٔ
سیف انتقام وملوكه مخصوص مزاره دفندن محروم وبدنام ایلدی .

§

﴿ یوانیس ﴾ — (حواریون) كلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ یوانیس ﴾ — خرستیان علماسندندر (٣٧٤ م) تاریخنده
نظاكیه‌ده دنیایه كلدی وعظ ونصیحتی غایت مؤثر اولدیغندن التون
آغزلی لقبیله تلقیب اولنمشیدی ابتدای حالنده آووقات اولوب مؤخرا
انطاكیه مطرانی موسی الیهی باپاس و كندوسنه وكیل اتخاذ ایتمش وفصاحت
وبلاغتده بردرجهٔ فوق العاده‌ده شهرت بولمسی اوزرینه ٣٩٠ تاریخنده
استانبول پطریقلكنه ارتقا وایمپراطوره برچوق خدمات اجرا ایلمشدر
لكن برمدت صكره اودقیقه‌یه نام ایمپراطوری قدح وطعنی (هرنقدر محق
ایسه‌ده) مأموریت مذكوره‌دن خلع و نفینه سبب اولدی و منفاسنده

کیدرکن کمال شیخوختندن ناشی مشاق سفریه طیانه‌میوب وفات ایلدی ·
هر سنه ۲۷ کانون ثانیده یورطیسی طوتلمقده وتألیفاتی الیوم مطالعه
ایدلمکده‌در ·

§

﴿ یوت ﴾ یاخود (یوتی) — چین شرقیده مسکون تاتار قبائلندندر
(قین) دخی دیرلر · بونلر مدت مدیده اطاله‌ٔ دست تسلطله شمالده اولان
اکثر بلاد چینیه‌یی ضبط ایلدکدنصکره (۱۲۰۶ م و ۶۰۳ ه) تاریخنده
مغول یاخود خطای نامیله برسلاله‌ٔ حکمرانی تشکیلنه موفق وفقط بویوزدن
برقاچ ملیون نفوسک تلف واضمحلالنه بادیٔ مطلق اولدیلر · اشبو
دور استیلاده غرب تاتارلری دخی خیلی یرلر قزانمشلردر · (مغول) کلمه‌سنده
نظر بیوریله ·

§

﴿ یوحنا ﴾ یاخود یوانیس — حواریوندندر · حلیله‌ده واقع
بیت صیداده طوغوب اوراده بالقچیلق ایدردی یکرمی بش یاشنده
حضرت عیسی علیه السلام طرفندن تلمیذلکه قبول اولنوب مشارالیهک
کافهٔ معجزاتنده حاضر بولندی بعدالرفع انجیلی وعظه باشلیوب مؤخراً
آسیای صغرایه و پارتلره قدر تعمیم دین ایچون کیتدیکی حالده (۹۵ م)ده
ایاسلوغده توقیف وروما یه کتوریلوب اوراده قاینار یاغ ایچنده القا اولندی
لکن هیچ برتأثیری کورلمدیکندن پاتموس اطه‌سنه نفی ایدیلوب برمدت صکره
اورادن تخلیص کریبان ایله ایاسلوغه عودت واوراده یکرمی بر بابی مشتمل
انجیلی روم لسانی اوزره یازوب (۱۰۱ م) تاریخنده عالم فنادن رحلت ایلدی
انجیلندن ماعدا اوچ عدد رساله‌سی دخی واردر · ۲۷ کانون اولده یورطیسی
طوتیلور صورت مثالیه‌سی قرتالدر ·

§

﴿ یوحنان ربان ﴾ — علمای بنی اسرائیلدندر · روما جنرالی
(وسپاسین)ک قدسی محاصره‌سنده حکومت یهودیه مجلس سیاسیسی رئیسی
ایدی · قدسلیلر طرفندن عفو طلبله جنرال مومی الیهک حضورینه چیقدقده
(سز بیوك برایمپراطورسکز بناءً علیه بونجه قرابی چیکنه‌مك شانکزه

دوشمز) دیمسیله جنرال بوکا کندوسنی تحقیر معناسنی و یوروك قتلنی امر ایتمسی اوزرینه مرقوم (بن بورانی محاصره ایدهجك اولان ذاتك ایمپراطور ایدوکنی کتابمزده کوردم براز صبر ایدرسه کز حکمنی اکلاشیلور) دیمرك دامن امانه صاریلوب بقانی قورتارمش وارمسی چوق کچمکسزین فی الواقع دیدیکی کبی جنرالك رومادہ ایمپراطور انتخاب اولندیغی خبری کلمشدر .

§

﴿ یوده نادئیوس ﴾ — (حواریون) کلمسنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ یودیت ﴾ — بلاد یهودیه‌دن صفد یاخود بتولیا شهرنده تولد وتمکن ایتمش بریهودی قزیدر . دولت آثوریه طرفندن یهودیلری تنکیله کوندریلان سرعسکر (حولوفرن (٤٩٤٩ خ) تاریخنده‌یعنی میلادك التی یوز قرق التی سنه مقدمنده شهر مزبوری تحت محاصره‌یه آلدیغی اثناده بوقز یهودیلرك تدبیریله سرعسکر موما الیهك نزدینه کیدوب جاذبهٔ جانشکاریسنه علاوه ایتدیکی برطاقم شیوه کارلقلرله موما الیهی مست ومدهوش ایدرك کندو قلیجیله عدم آباده کوندرمش و بو جهتله ملتنی بر بلیهٔ مدهشه‌دن قورتاره‌رق عوام وخواص بیننده نام آلمشدر . صفد شهری قدیماً بنی اسرائیلدن زابلون سبطنك قرارکاهی ایدی . اسکی اسمی (بهتولی)در .

§

﴿ یوربعام ﴾ — حضرت سلیمان علیه السلام زماننده قدس والیسی ایکن برماده‌دن طولایی مصره فرار وفرعون (شیشاق)ك قزینی تزوجله اوراده قرار ایلمشیدی

حضرت سلیمانك وفاتندن صکره اوغلی رخبعام زماننده مصرلیلرك اعانه‌سیله بنی اسرائیل ایچنده تفرقه دوشوروب (٥٦٣٣ خ) تاریخنده اون ایکی سبط اسرائیلیلردن اونی کندو طرفنه جلب و شخصنده دولت اسرائیلیه نامیله بشقه‌جه برحکومت تشکیل ورخبعامك زیر تابعیتنده اوله‌رق دولت یهودیه نامیله قدسده قالان ایکی سبط اهالی ایله کورشمه‌لك ایچون تبعه‌سنی بیت مقدس زیارتندن منع وتحذیر ایدوب اکا مقابل مصرلیلرك اعتقادی

اوزره یاپدیردیغی ایکی بوزاغی تمثالنه پرستش ایتلرینی امر وتشهیر ایلدی
سلطنتی اون سکز سنه‌در .

§

یورطی — عموم خرستیانلرك ایام مخصوصه‌سنه اطلاق اولنور .
اورتودوقسلر ایله لاتینلر و ارمنیلرك و بونلره تابع اولنلرك یورطی کونلری
بعضاً تخلف ایتمکده‌در . یورطی درت قسم اولوب برنجیسی حضرت
(عیسی) علیه السلامه ایکنجیسی حضرت (مریم) ه اوچنجیسی
بعض پیغمبران وحواریون وکبرای خرستیانیه‌یه دردنجیسی خرستیانلغه
عائد بعض وقوعات مهمه‌یه مخصوصدر بر طاقم یورطیلر هر سنه ایام
مخصوصه‌سنده و دیکرلری پاسقالیه حسابنه تابع اوله‌رق تعیین اولنان
کونلرده اجرا وبعضیلرنده تعطیل اشتغال وبعضیلرنده تذکریله اکتفا اولنقده‌در .

کونلری تغیر ایتمیان یعنی هر سنه ایام مخصوصه‌سنده اجرا اولنان مشهور
یورطیلر شونلردر وبونلردن بشقه یالکز ارمنیلر ولاتینلره مخصوص یورطیلر
دخی واردر — تاریخ رومی اوزره .

٢٥ کانون اول	میلاد عیسی علیه السلام ایچون — ارمنیلر کانون ثانینك التنجی کونی تعمید یورطیسیله برابر یاپارلر .
٢٥ کانون اول	بو کوندن صکره کلان پازار کونی حضرت ابراهیم واسحق ویعقوب ویوسف وداود و سلیمان وسائر انبیاء علیهم السلام ایله توراتده محرر کبرا ایچون .
٢٦ کانون اول	حضرت مریمك حضرت عیسایه والده اولدیغنی تذکر ایچون .

٢٧ کانون اول — خرستیانلق اغورنده قتل اولنان استفانوس ایچون .

١ كانون ثانى { عيسى عليه السلامك ختانى مسرتنى اجرا ايچون — ارمنيلر كانون ثانينك اوچنجى كونى يپارلر .

١ كانون ثانى { قيصريه بسقوسى واسيليوس ايچون — لاتينلر بر كون اول ارمنيلر بر كون صكره يپارلر .

٦ كانون ثانى { حضرت يحيانك حضرت عيسايى اردن نهرنده تعميد ايتديكنى تذكر ايچون .

٧ كانون ثانى — حضرت (يحيى) عليه السلام ايچون .

١٧ كانون ثانى { مصرلى (آندوئيوس) ايچون — لاتينلر بوكون طوتارلر وارمنيلر اون طقوزنجى كونى يالكز ذكريله اكتفا ايدرلر .

١٨ كانون ثانى { اسكندريه پطريقى (اتاناسيوس) ايله (كريلوس) ايچون — ارمنيلر يكرمى دردنجى كونى يالكز ذكريله اكتفا ايدرلر .

٢٠ كانون ثانى { فضلاى خرستيانيه دن (افتميوس) ايچون — اورتودوقسلره مخصوص .

٢١ كانون ثانى { بلاد فرسدن مقتول (اناستاسيوس) ايچون — اورتودوقسلره مخصوص .

٢٥ كانون ثانى { استانبول پطريقى مشهور (غريغور) ايچون — ارمنيلره مخصوص بركون .

٢٧ كانون ثانى { استانبول پطريقى مشهور (يوانيس) خرستوسيوس ايچون — اورتودوقسلر ايله لاتينلره مخصوص اوچ كون .

۳۰ كانون ثانى	قيصريه پسقپوسى (واسيليوس) ايله غريغور ايچون مكتب يورطيسى ٠
۲ شباط	حضرت مريمك حضرت عيسايى طوغديغنك قرقنجى كونى قوجاغنده معبده كوتورديكنى تذكر ايچون ٠
۲ شباط	حضرت عيسانك طوغديغنك قرقنجى كونى آيين يهود اوزره عبادتخانه‌ده تقديس اولنديغى ايچون — ارمنيلر اون التنجى كونى ياپارلر ٠
۸ شباط	— زكريا عليه السلام ايچون ٠
۱۰ شباط	لاپسكيلى پاپاس (خرلمبوس) ايچون — اورتودوقسلره مخصوص ٠
۱۷ شباط	مقتول (تئودوس) ايچون — ايلك پرهيز هفته‌سنك جمعه ايرتسى كونى ارمنيلرله برابر دخى ذكرى اجرا اولنور ٠
۹ مارت	سيواس كولنده مغروق قرق كشى ايچون — امنيلر يكرمنجى لاتينلر الافرانغه مارتك طقوزنجى كونى ياپارلر ٠
۲۵ مارت	جبرائيل عليه السلامك حضرت مريمه كلوب حضرت عيسايى طوغوره‌جغنى تبشير ايتديكنى تذكر ايچون ٠
۲۳ نيسان	مقتول (يوركئوس) ايچون—لاتينلر الافرانغه نيسانك يكرمى اوچنجى كونى ارمنيلرله برابر يالكز ذكريله اكتفا ايدرلر ٠
۹ مايس	— حضرت (اشعياء) عليه السلام ايچون ٠

٢٠ مايس — بيوك قسطنطينك والده‌سی (الن) ايچون ·

٢٤ حزيران — حضرت (يحيى) عليه السلام ايچون ·

٢٩ حزيران — پتروس وپاولوس ايچون ·

٣٠ حزيران — عموم حواريون ايچون ·

٢ تموز — حضرت مريمك لباسنی تقبيل ايچون ·

٢١ تموز — حضرت (الياس) عليه السلام ايچون ·

٢٥ تموز — حضرت مريمك والده‌سی ايچون ·

٢٦ تموز — مقتول پراشكوی نام خاتون ايچون — اورتودوقسلره مخصوص ·

٢٧ تموز — مقتول طبيب (پانديلئون) ايچون — اوتودوقسلر ايله لاتينلره مخصوص ·

٦ اغستوس — حضرت عيسى بعد الرفع جبل طورده حواريوندن (پتروس) و (يوانيس) و (ياقووس) ه كوروندی ديو بيارلر — ارمنيلر بوتاريخك كيرو ويا ايلروسنده كی پازار كوننه تصادف ايتديروب ماعدا خرستيانلر پازاری التزام ايتمزلر ·

١٥ اغستوس — حضرت مريمك وفاتی ايچون — اون بش كون دخی پرهيز طوتيلور ·

٢٠ اغستوس — حضرت (شموئيل) عليه السلام ايچون ·

٢٩ اغستوس — حضرت (يحيى) عليه السلامك شهادتی ايچون ·

٣١ اغستوس — حضرت مريمك مياننی تقبيل ايچون ·

٥ ايلول — حضرت (موسى) عليه السلام ايچون ·

٨ ايلول — حضرت مريمك ولادتى ايچون .

١٤ ايلول — صليبك آلنى واسطه‌سيله بولنديغنه تشكر ايچون .

٢٦ ايلول — انجيل صاحبى (يوحنا) ايچون .

٦ تشرين‌اول — حواريوندن (طومه) ايچون .

١٨ تشرين‌اول — انجيل صاحبى (لوقه) ايچون .

٢٦ تشرين‌اول — مقتول (ديمتريوس) ايچون - اورتودوقسلره مخصوص .

٨ تشرين‌ثانى { جبرائيل ميكائيل اسرافيل عليهم السلام و سائر ملائكهٔ كرام ايچون .

٢١ تشرين‌ثانى { حضرت مريمك يدى ياشنده اولديغى حالده عبادتخانه خدمتنه ويرلديكنى تذكر ايچون .

٢٥ تشرين‌ثانى { مقتول (اقاترينى) نام خاتون ايچون — اورتودوقسلره لاتينلره مخصوص .

٣٠ تشرين‌ثانى { حواريوندن الك اول استانبول ايسقپوسلغنه كلان (اندرياس) ايچون .

٥ كانون اول { فضلاى ملتدن (صوا) ايچون — اورتودوقسلره لاتينلره مخصوص .

٦ كانون‌اول — كبراى ملتدن ايسقپوس (نيقولاووس) ايچون .

٩ كانون‌اول — حضرت مريمك رحم مادره دوشديكى كونى تذكر ايچون .

١٢ كانون‌اول — كبراى ملتدن قبريس ايسقپوسى (اسپيريدون) ايچون .

١٧ كانون اول { حضرت (دانيال) ايله كبرادن (انانيا) و (ازاريا) و (ميشل) ايچون .

❁ پاسقالیه حسابنه تابع اولان ایام مخصوصه ❁

(پاسقالیه‌دن یتمش کون اول اولان بازار کونی)

کزبجی ایله یهودی کاهن حقنده حضرت عیسی علیه السلامك سویلدیکی کلام تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌دن التمش اوچ کون اول اولان بازار کونی)

حضرت عیسانك ولد سفیه حقنده سویلدیکی مثال تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌دن اللی التی کون اول کلان بازار کونی)

حضرت عیسانك روز قیامت حقنده سویلدیکی کلام تذکر اولنور — بوکا ات کسیمی هفته‌سی دخی دیرلر .

(پاسقالیه‌دن قرق طقوز کون اول کلان بازار کونی)

حضرت عیسانك اجداد بنی بشر حقنده سویلدیکی کلام تذکر اولنور — بوکا پرهیز هفته‌سی دخی دیرلر .

(پاسقالیه‌دل قرق ایکی کون اول کلان بازار کونی)

سلانیك مترهپولیدی (غریغوریوس) پالاماس یاد اولنور .

(پاسقالیه‌دن اوتوز بش کون اول کلان بازار کونی)

صلیبك خزینه‌دن چیقاریلوب عمومه ارائه اولندیغی تذکر اولنور

(پاسقالیه‌دن یکرمی سکز کون اول کلان بازار کونی)

استانبول پطریقی نردبانلی (یوانیس) یاد اولنور .

(پاسقالیه‌دن یکرمی بر کون اول کلان بازار کونی)

مصرلی غایت کوزل بر فاحشه‌نك قرق سنه صکره توبه ایتدیکی یاد اولنور.

(پاسقالیه‌دن اون درت کون اول کلان بازار کونی)

حضرت عیسانك مرکبله جلیله‌دن قدسه عودت ایتدیکی تذکر اولنور — بو کوندن بر کون اول حضرت عیسانك احیای موتا بیوردیغی دخی ذکر اولنور.

(پاسقالیه‌دن التی کون اول کلان بازار ایرتسی کونی)

یوسف علیه‌السلام ایله ذلیخا وقعه‌سی تذکر اولنور.

(پاسقالیه‌دن بش کون اول کلان صالی کونی)

حضرت عیسانك بش عقللو و بش عقلسز اون پاکیزه حقنده سویلدیکی مثال تذکر اولنور.

(پاسقالیه‌دن درت کون اول کلان چهارشنبه کونی)

حواریوندن مطرود (یوده) نك حضرت عیسایه ایتدیکی خیانتك ماتمی اجرا اولنور.

(پاسقالیه‌دن اوچ کون اول کلان پنجشنبه کونی)

حضرت عیسانك صوك دفعه حواریون ایله طعام ایتدیکی تذکر اولنور.

(پاسقالیه‌دن ایکی کون اول کلان جمعه کونی)

حضرت عیسانك رفعی کوننده مخصوص اوله‌رق ماتم و صیام اجرا اولنور.

(پاسقالیه‌دن بر کون اول کلان جمعه ایرتسی کونی)

خرستیانلرك اعتقادنجه حضرت عیسی علیه‌السلامك مزاره دفن اولندیغی تذکر اولنور.

(پاسقالیه کونی بازار)

بو کون خرستیانلرك اعتقادنجه حضرت عیسانك تکرار دیریلوب ظهور ایتدیکی کوندر که تشکراً بیرام ایدرلر .

(پاسقالیه‌نك یدنجی بازار کونی)

حواریوندن طوماننك ظهور مذکوری بعد الانکار تصدیق و شبهه‌دن خلاص اولدیغی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك اون دردنجی بازار کونی)

عطریات صاتان قادینلرك دین عیسایه داخل اولدقلری تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك یکرمی برنجی بازار کونی)

حضرت عیسانك سماریه‌لی برخاتون ایله مکالمه ایدوب اوواسطه ایله سماریه‌لیلرك دین عیسایه داخل اولدقلری تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك یکرمی بشنجی کونی)

حضرت عیسانك اون ایکی یاشنده ایکن عبادتخانه‌ده علماء یهوده تعلیم عقائد ایلدیکی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك یکرمی سکزنجی کونی)

حضرت عیسانك دعاسیله کوتورم برشخصك افاقت بولدیغی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك اوتوز بشنجی کونی)

حضرت عیسانك دعاسیله انادن طوغمه برعلیلك افاقت بولدیغی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك قرقنجی کونی)

خرستیانلرك اعتقادنجه عروج عیسی علیه السلام .

(پاسقالیه‌نك اللنجی کونی)

خرستیانلرك اعتقادنجه روح القدسك حواریون اوزرینه نزولی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك اللی بدنجی بازار کونی)

عموم انبیا ومعروف ذات تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك یتمشنجی کونی)

بوکوندن صکره لاتینلر (فت‌دودیو) نامیله برچوق بیوك یورطیلر طوتارلر .

§

﴿ بوزغاد ﴾ — آسیای عثمانیه‌ده انقره ولایتی داخلنده التی بیك نفوس جامع بر سنجاق مرکزی اولوب (چورم) (سنقورلی) (آق طاغ معدنی) (بوغازلیان) قضالریدر طوغله‌دن معمول سورلری واستانبولده کائن یاصوفیه‌نك عینی جامع شریفی آثار عتیقه‌دن صایلور قدیماً اوزیانه یاخود صوغاندا نامیله معروف ایدی . سنقورلی‌یه بوداق اوزی و آق طاغ معدننه (قره مغاره) دخی دیرلر .

§

﴿ یوسف ﴾ علیه السلام — حضرت یعقوبك مخدوم مکرمیدر تفصیلاتی قصص نبیاده محرر اولدیغی اوزره اون سکز یاشنده ایکن پدرلرینك کندوسنه فرط محبتنی چکه‌میان دیکر قرنداشلری طرفندن حیله ایله کوتوریله‌رك بر قیویه القا واوچ کون صکره تجاردن برینه کوله نامیله فروخت واعطا اولنمسی اوزرینه تاجر مومی الیه معرفتیله کوتوریلوب وزیر مصر اطفیره صاتلدی ومؤخراً حسن عالمبهاسنه دلداده اولان زوجهٔ اطفیر زلیخانك افتراسیله زندانه آتلدی زندانده بش یاخود اون ایکی سنه طوردقدن صکره برائتی تبین ایتمکله چیقاریلوب برمأموریت مهمه‌یه تعیین اولندیغندن پدرو متعلقاتنی مصره کتورده‌رك جاسان اراضیسنه اسکان ایلدی بعده زمان آتش عشقیله جکر کباب وامتداد ایام وحسرتدن کرکی کبی دوچار اضطراب اولان زلیخایی ارادهٔ الهیه ایله تزوج ایدوب مشارالیهادن یاخود دیکر بر حرمندن (افرایم) و (منشا) نامنده اوغللری اولدی

ووا وغلرینی واوغلاك سلطنتی پدری یعقوب علیه السلام کوروب چوق دعا ایتدی ونهایت (٣٨٣٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك یدییوز التمش ایکی‌سنه مقدمنده بنی اسرائیل نواحیسندن (اون) شهرنده یوز اون‌یاشنده وفات ایدوب مؤخراً نعش پاکی (خبرون) یاخود نابلسه نقل اولندی ٠ قیویرجق صاچلی بیاض تنلی معتدل القامه حسن الخلقه صبور وعنایت ربانیه‌ایله تأویل رؤیا وامور مخفیه وحوادث آتیه‌یه مطلع بر ذات ملکاسمات اولوب آباء واجداد عظامی شریعتنه متابعت ایلمشیدی معجزات سنیه‌سی لایعددر خزائن عدیده‌یه مالك ایکن آریه اتمکی ایله دفع جوع ایدردی بعضیلری بوقدر ثروت ایچنده نیچون آچلق اختیار ایدییورسکز دیدکلرنده (آچلری اونودیرم دیو طوقلقدن قورقارم) جوابنی ویرمشدر ٠

مقدار ایام فرقتی یعنی پدر عالیقدرندن مفارقتی یتمش سنه‌دن سکسان سنه‌یه قدر مختلف فیه اولوب بین المورخین مشهوری یکرمی ایکی یاخود سلمان فارسی وبعض علما قولی اوزره قرق سنه‌در ٠

§

﴿ یوسف همدانی ﴾ بن ایوب مشایخ کرام معارف اتسامدن اولوب (ابوعلی فارمدی) دن جلب کمال و (١١٣٠ م و ٥٢٥ هـ) تاریخنده طقسان بش یاشنده آخرته ارتحال ایتمشدر عبد الخالق غجدوانی واحمد یسوی خلفاسندر ٠

§

﴿ یوسف ﴾ بن حسین رازی — (ری) مشایخ عظامدن اولوب ریا وتصنعدن جتنابده فرید عصر ووحید دهر عالم وادیب بر ذات عالیقدر ایدی ذوالنون مصری وابوتراب النخشبی‌یه مقارن اولمشدر (اذا اردت ان تعلم العاقل من الاحمق فحدثه بالمحال فان قبل فاعلم انه احمق) کلام مشار الیهدندر یعنی اکر عاقل وزکی‌یی احمقدن تمییز مراد ایدر ایسه‌ك آنکله محال اولان شیلری سویلش اکر رد ایتمیوب قبول ایدرسه بیل‌که احمقدر دیمشدر (مرید اکر عزیمت ایله عمل ایتمیوب رخصت ایله عمل ایدرسه بیل‌که آندن برثمره حاصل اولماز) و (جناب حقك حضور معنویسنده کافهٔ معاصی

ومناهی ایله وازمق ذره قدر تصنع وریا ایله وارمقـدن ایدر) نطق دخی کلمات شریفه‌لرندندر ·

§

﴿ یوسف بن عبد البر ﴾ — اندلسـده واقـع قرطبه علماسـندن بر فاضل ذیشـاندر خطیب بغـدادی ایله معـاصر اولوب انلر شرقده ائمهٔ احادیثك نصل ممتازی ایسه بونلرده غربده اونسبتده معروف ومشهور ایدی فن محاضره‌ده (بهجة المجالس) نامنده‌کی اوچ جلد کتابك واسماء اصحاب کرامی جامع (استیعاب) نام آثر جلیلك مؤلفی بوذاتدر بونلردن بشقه احادیث شریفه‌یه متعلق تألیفات عدیده‌سی دخی واردر ·
(١٠٧٠ م و ٤٦٣ هـ) تاریخنده وفات ایلدی ·

§

﴿ یوسف ﴾ — کرماستیلی بر فاضـل ذیشـاندر برچوق زمان تدریس وقاضیلك ایله اشتغال ایدوب شرح مطوله برحاشیه ووقایه برشرح وعلم اصولدن خبیر نامنده برمتن و معانیـدن برکتاب یازدقدنصکره طقوز یوز تاریخ هجریسی اثناسـنده وفات ایلدی فاتح جامع شریفی جوارنده واقع خانه‌سی اتصالنـده وکرماستی بلده‌سـنده مکتبلری واردر وکندوسی فاتحده‌کی مکتبی خطیره‌سنده مدفون اولدیغی جهتله کرماسـتی نامی اورا محله‌سنه دخی ویرلمشدر ·

﴿ یوسف اخی ﴾ — استانبول وادرنه مدرسـلرندندر الفاظ کفره متعلق مسائلی شامل (هدیة المهدیین) نام رساله ایله صدر الشریعه اوزرینه یازدیغی سرحی بعد الاکمال تخمیناً (١٤٨٩ م و ٨٩٥ هـ) تاریخنده وفات ایلمشدر ·

§

﴿ یوسف سنان الدین ﴾ سنان پاشا یاخود خواجه پاشا دیو مشهور وزر فضـائل مأثوردر — علوم عقلیه ونقلیه‌ده کثیر الاطلاع اولوب اوائل حالنده ذهننی شکوك وظنوندن وتخیلات فاسده وتوهمات کاسده‌دن قورتاره‌مامش اولدیغی جهتله اقراننك وازجمله پدری حضر بکك چوق کره لوم وتعییننه دوچار اولمش وبردفعه سمره باشنده ایتدیکی معانده وبراقدیغی

اشتباه اوزرینه پدرندن باشقه برصحن پیله بیشدر . پدری وفات ایتدکدنصکره برمدت تدریس ایله مشتغل وموخراً فاتح سلطان محمد حضرتلرینه خواجه لك ایدوب متعاقباً رتبهٔ وزارته نائل اولدی وعلوم ریاضیه یی امر شاهانه ایله بالواسطه علی قوشجیدن تحصیل وقاضی زادهٔ رومینك (جغمینی) اوزرینه یازدیغی شرحنه حواشی تحریر ایتدی و نزد پادشاهیده فوق العاده برموقعه مالك ایکن (١٤٧٦ م و ٨٨١ ﻫ) تاریخنده زوال توجه شاهی یه اوغرامسنه بناءً عزل وحبس اولنوب علمانك لهنده قیل وقاله قالقشمری اوزرینه بالتخلیه سفریحصار قاضی ومدرسلکیله درسعادتدن چیقارلدی وسلطان بایزید جالس تخت سلطنت اولدقده کتوردوب ادرنه مدرسه سنی احسان بیوردی . مناجات سمتنده و (تضرعنامه) نامنده ترکی برکتابی وتذکرة الاولیا نامنده دیکر براثری وهدایه دن طهارت بحثنه براعلا رساله سی واردر ادرنه ده وفاتی (١٤٨٦ م و ٨٩١ ﻫ) سنه سنده در . مشار الیهك شیخ ابو الوفا حضرتلرندن ارشاده استجازه وبعضاً کرسی یه چیقوب ایراد نصح وموعظه ایتدیکی وبرارەلق مقتول محمود پاشانك برینه وزیر اعظم اولوب صکره درسعادتده وفات ایلدیکی منقولدر .

§

﴿ یوسف سنان الدین ﴾ — فحول علمادندر وزرادن برینك کوله سی ایکن تحصیل علمه هوس ایدرك علی قوشجیدن مأذون اولمش وبرچوق زمان طلابه درس وبروب نظری تعلق ایتدیکی هر کتابك حواشیسنه خیلی فوائد تعلیق ایتمش واستادی علی قوشجینك علم هیئتده یازدیغی رسالهٔ فتحیه سنه برشرح یازمشدر .

﴿ یوسف سنان الدین عجمی ﴾ علمای نامدندر سید شریفك مواقفنه و حاشیهٔ شرح تجریده حواشیسی واردرکه بوکتابی محضا خطیب زاده نك حواشیسنی رد ایچون تألیف ایلمشیدی . علم هیئتدن بر رساله سی و اداب بحثدن برمقاله سی دخی واردر .

﴿ یوسف سنان الدین ﴾ اخی زاده دینکله مشهور بر فاضل ذیشاندر

ولايتی اولان ایدینـده بعض ذواتدن و بعـده دیار عجمده (جـلال الدين دوانی) حضرتلرندن تحصیل عـلوم ایلدکدن واوراده تأهل ایدوب مدرس اولدقدن نیجه زمان صکره ینه بو طرفره عودت وروم ایلی وطرزونده مدرسلات ومفتیلات ایله برمدت خدمت ایدوب (١٥٢٩ م و ٩٣٦ ﻫ) تاریخنده بروسه ده وفات ایلدی غایت عابد ومتورع ولطیف الخلقه برذات ایدی .

اماسیه وی ﴿ یوسف سـنان الدین ﴾ دخی فحول علمادندر بوذات علم شریفی محیی الدين الفناری وطاشکپریلی مصلح الدين افندیدن تکمیل ایدوب مأموینله برچوق سیروسیاحتدن صکره (١٥٧٨ م و ٩٨٦ ﻫ) تاریخنده شام شریفده وفات ایلمشدر . علوم ادبیه ده طویل الباع وفنون عربیه ده کثیر الاطلاع بتخصیص تفسیر شریف وحدیثده ماهر وحفظ آثار اخبارده متبحر ایدی تفسیر بیضاوینك بعض مواقعنه تعلیقاتی وهدایه ومفتاح ومواقف شروحنه معلق کلماتی دخی واردر امام (علی) کرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلرینه منسوب اولان حرز شریفی شرح ایلمشدر .

شعرده دخی یدطولاسی اولدیغندن شام شریفه اشتیاق اظهار یله شـو بیتلری یازمشیدی .

نسیم الصبح ان سافرت شاما
فبلغ ارضها منی السـلاما

یحن القلب مذفارقت عنها
وکان الطیب قدوصل المشاما

لعـل الله یلطف لی بفضل
ویسرر رده ذاك المقاما

(١٥٧٤ م و ٩٨٢ ﻫ) تاریخنده ادرنه ده وفات ایدن شیخ (یوسف الخطیب) مخلصی دخی سنان الدیندر مشار الیه کمال فضل وتقوی وکرامات ایله مشهور وظاهر وباطنی معمور برذات ایدی . مفتی ابو السعود افندی یه ادرنه دن فتوی

كلدكده ادرنه‌ده سنان چلبی کبی برفاضل واراینك خلق ایچون زحمت چکوب خارجدن فتوایه محتاج اولورلر دیمشدر ٠

§

﴿ یوسف پاشا ﴾ — کرید محاربه‌سی باشلادیغی صیره‌لرده یعنی ١٦٤٥ م و ١٠٥٥ ه) تاریخنده سردار تعیین اولنان وزیر جلادتمیردر ٠ کریده وصولنده ابتدا کوچك طودور اطه‌سنی ومتعاقباً خانیه قلعه‌سنی اللی درت کون محاصره ایله آلوب ایچنده بولنان وندیکلولری برموجب مقاوله عیال و اولادلریله برابر صالیویرمش و (سان فرانجسقو) کلیساسنی کندو نامنه و (سان نقولا) کلیساسنی سلطان ابراهیم و (سان قونه) معبدینی موسی پاشا نامرینه جامعه تحویل ایدوب درسعادته کلدکده اولا مظهر التفات شاهانه اولدی ایسه‌ده مؤخراً صدراعظم غدار محمد پاشانك رقابت معاندکارانه‌سندن ناشی (ایکی صمتی دیرکدن بنقد برشی کتورمدی) بهانه‌سیله سرایده اعدام اولنمش و صکره لکن ایچنده قانلی کوریلوب واوده‌ده یناقلرینك قرمزی رنکی حالا صولمامش دیو اظهار تأسف ایدلمشدر ٠ ذکر اولنان دیرکلر اخیراً بغچه قپوسنده انشا ایدیلان یکی جامع شریفك خنکار محفلی التنه قونمشدر ٠

§

﴿ یوسف ﴾ بن عمر — کنیه‌سی ابو یعقوب اولوب عراقین والیسی مشهور حجاجك متعلقاتندندر امویه‌دن هشام بن عبدالملك زماننده یمن والیسی ایدی مؤخراً خلیفهٔ مومی الیه بونی نهانی عراقه والی تعیین ایتدیکندن بغتة کیدوب سلفی خالدی وعامللرینی اخذ وحبس ومال چیقارمق ایچون بصره وسجستان وفارس عامللرینی کتوردوب انواع تضییقاته باشلادی وعمالدن (طارق) اشکنجه‌ده وفات ایدوب خالدك طفسان بوك اقچه‌سی چیقدی ٠ بو صیره‌لرده مومی الیه خالد غاردیانلره بو شوبه قورتلمق ایچون کندیسنی حبسخانه‌ده وفیات ژورنالنه یازدیر دیسه‌ده (یوسف) خالدك نعشنی بالذات کوره‌یم دیدیکندن غاردیانلر کندی غبی میدانه چیقارمق ایچون عثمان بیچاره خالدی بوغدرق نعشنی کوستردی و عبدالله دخی بولری خالد کبی درلو اشکنجه‌لر چکدکدن صکره آز وقتده آخرته بوجلی اولدی ٠

والحاصل يوسف عراقده بولنديغی مدت ايچنده ظلم وشناعت براقديغی حالده عاقبت كندوسی دخی (٧٤٣ م و ١٢٦ هـ) تاريخنده عزل وشامده حبس ايديلرك برسنه صكره قتل اولندی چوجقلر لاشه‌سنی اياغندن ايپ طاقه‌رق سوقاق سوقاق كزديرديلر جثه‌سی غايت كوچك اولديغندن راست كلان قادينلر يازق بوچوجغی نيچون قتل ايتمشلر ديرلر ايدی.

§

﴿ يوسف ﴾ نجرانده حكومت سورن ملوك حميرندندر لقبی ذونواس در دين موسادن خرستيانلغه ارتداد ايدن نجرين اهاليسنی بالذات كيدوب جبراً اسكی دينلرينه دوندرمش وتعند ايدنلری مخصوصاً تهيئه ايتديرديكی آتش فشان قيولر ايچينه آتوب كبابه دوندرمشدر . مجازات مذكوره اربابی قرآن كريمده (اصحاب اخدود) ناميله مذكور ومسطوردر. بونك تصورتله حكمدار اولديغی بيلمك ايچون (ذخيعه) كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ يوسف ﴾ يهود مورخلرندندر قدس روماليلر طرفندن محاصره اولنديغی اثناده بوده يهوديلر طرفندن بر فرقه‌نك قوماندانی ايدی ابتدای خلقتدن زمانه كلنجه‌يه قدر اولان وقايعی مشتمل برتاريخ كبيری اولوب كندو نامنه نسبتله شهرت بولمشدر .

§

﴿ يوشع ﴾ عليه السلام — انبيای بنی اسرائيلدن اولوب نون بن افرايم بن يوسف عليه السلامك اوغلی وحضرت موسانك همشيره‌زاده‌سيدر دائما حضرت موسی ايله برابر بولندقلرندن قرآن كريمده (فتای موسی) عنوانيله ذكر اولندی . (اريحا) قلعه‌سنی تفتيش ضمننده بنی اسرائيل طرفندن كوندريلوب (قال رجلان من الذين يخافون) آيت جليله‌سنده بيان بيوريلان ايكی ذاتك بريسی دخی اشبو يوشع عليه السلامدر مشار اليه حضرت موسانك (٣٩٨٩ خ) تاريخنده يعنی ميلاددن بيك التی يوز بش سنه مقدمنده وفاتی كونی وصيتی موجبنجه بنی اسرائيله حاكم اولوب يكرمی بش سنه اجرای حكومت ويومدنده اردن نهرينك جهت غربيسنده اوتوز بر حكمداره غلبه ايله ملكلريني اون ايكی سبط تبعه‌سی بيننده تقسيم ايدرك (٤٠١٤ خ)

سنه سنده یوز اون یاشنده دار بقایه رحلت ایلدی . اصل اسمی یشوع اولوب یوشع بوندن معربدر مقر حکومتی (سیلو) نام قصبه ایدی . حین وفاتنده کمسه‌یی خلیفه تعیین ایتمدیکندن بنی اسرائیل بر مدت (سان هدرین) نامنده برمجلس معرفتیله اداره اولمشلر ایدی .

§

﴿ یوقاتان ﴾ — امریقای وسطاده مکسیقا حکومات مجتمعه‌سندن بریدر غرباً تاباسقو وشتاپاس جنوباً غاتمالا وجهات سائره‌ده مکسیقا دکزی وآنتیل اطه‌لری ایله محدوددر طولاً شمالدن جنوبه ٤٤٥ عرضاً ۲۸۰ کیلومترو جسامتنده یعنی طقسان بش بیك کیلومترو مربعنده اولوب یدی یوز بیك نفوسی حاویدر مقری (مدریده) وسائر بلاد مشهوره‌سی قامپه‌ش ویالادولید شهرلریدر هواسی یابس حار و صاغلام و اراضیسی هوندا بولینه وبالیز نهرلریله اسقا اولنه‌بیلدیکندن منبت اولوب چوبه وماییوقه (امریقانك اقالیم حاره‌سنده بیتشان برنوع کوچك اغاج که کوکی طبده مستعملدر) یتشدیرلدکده وجسیم اوزملرنده متنوع قیمتدار اشجار وبالخصوص برنوع بقم واباتوس اغاجلری بولنمقده‌در . یوقاتانده تولتکلرك بقایاسی برچوق یرلی قبائل ومکسیقایه متعلق خیلی آثار عتیقه بولنور

یوقاتان (۱۸۲۱ م و ۱۲۳۷ ﻫ) تاریخنه قدر اسپانیوللرك مستملکاتی عدادنده ایدی اولا مستقل اولوب (۱۸۲٤) ده مکسیقا هیئت اتحادیه‌سنه کیردیسه‌ده (۱۸۲۹ م و ۱۸٤٦ م) ده برافتراق موقت اکتساب ایلدی نهایت برچوق سنه‌لر محاربات داخلیه‌دن صکره (۱۸٦۱ م) ده ایکی حکومته منقسم اولدی که برنجیسی یوقاتان مقری (مریده) ایکنجیسی قامپه‌ش مرکزی کذلك (قامپه‌ش) در .

﴿ یوقاتان ﴾ کورفزی — آنتیل دکزندن تشکل ایتمش برکورفزدر شمالدن جنوبه ٤٥۹ کیلومترو ممتد اولوب (براوا) اوجندن (روژه) نهایتنه قدر واصل اولور .

﴿ یوقاتان ﴾ بوغازی — انتیل دکزی ایله مکسیقا کورفزینی

يكديكره ربط والصاق ايدن بوغازدر عرضى ١٦٠ كيلومترويه بالغ اولور .

§

﴿ يوليا ﴾ — (١٨٣١ م و ١٢٤٧ ﻫ) تاريخنده سچيليا اطه‌سى جوارنده دفعةً ظهور ايدوب مدت قليله ظرفنده ينه مختفى اولمش اولان جزيرهٔ صغيره‌نك اسميدر .

§

﴿ يونستان ﴾ — آوروپانك جنوب شرقيسنده يونانستان خصوصى وپلوپونيز يعنى موره شبه جزيره‌سى وهمجوار اطه‌لردن مركب برقراليتدر غربدن شرقه آرته كورفزندن غلوس كورفزينه قدر ممتد اولور شمالاً آوروپاى عثمانى شمال شرقى وشرقده جزاير بحر سفيد جنوباً بحر سفيد غرباً يونان دكزى ايله محدوددر مقر حكومتى آتنه‌در . استقلالندن اول دولت عليه اداره‌سنده موره وليواديه سنجاقلرينى تشكيل ايدرايدى هواسى باخصوص آتيك جهتى غايت لطيف واراضيسى طاغلق ايسه ده محصولداردر طاغلرى اكثريا زيتون اغاجلريله مستور وبرچوق قورشون قلاى بياض مرمر معادنيله معموردر وصناعتى اهميتسز وشكل حكومت مشروطيت وقاعدهٔ وراثت اوزره‌در .

﴿ يونانستان قديم ﴾ — حدود واتساعى قدما طرفندن بر صورت مكمله‌ده تعيين ايديله‌ميور ايسه‌ده چوق زمان (پلاژ) و (الهن) جنسيله مسكون اولديغى وشمالاً اكرو سيرونيه‌ن وقامبونيه‌ن طاغلرى شرقاً اطه‌لر دكزى جنوباً بحر سفيد غرباً يونان دكزى ايله محدود واوچ قطعه‌يه منقسم اولوب برنجيسى اپير وتساليا ايكنجيسى وسطده يونستان خصوصى اوچنجيسى پلوپونيز ايدوكى وبتون قطعه‌نك برطاقم مستقل جهوريتلره منقسم بولنديغى تحقيق اولنه‌بيلشدر مؤخراً يونانستان لفظى ماكيدونياوايليرياى جنوبى‌يه وتراس ويونان اطه‌لرينه قدر توسيع ايديليورردى .
ميلاددن يكرمى عصر مقدم بعض مصر وفينكه‌ليلر (سيقروپ) لك تحت قوماندا سنده اوله‌رق يونانستانه كلوب اسكان ايلديلر و بر خيلى زمان

صکره (لهاکس) نام ذات اسپارتک تماریخی قوروب متعاقباً (نهن) لر میدانه چیقدی . بو اهالی میلادك اون التی عصر مقدمندن اون درت عصر مقدمنه قدر (دوریه‌ن) (ائولیه‌ن) (ایونیه‌ن) (آله‌ن) نام درت شعبه‌یه منقسم اولدیلر (٤١٦٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك بشیوز طقسان یاخود بیك التی یوز اوتوز بش سنه مقدمنده تسالیاده دوقالیون (زماننده بتون یونستانی غرق ایتمك اوزره بر طوفان وقوعبولمشیدی) و اللی بش سنه صکره تبده قادموس و التمش اوچ سنه صکره آرغوسده دنائوس و کریدده مینوس نام ذوات حکم سورمکده ایدیلر . مؤخراً پلوپزکامرك آبی‌نه توطن ایتدیلر که پلوپونیز نامی اورادن قالمه‌در . بوندن صکره یعنی (٤٠٩٤ خ) دن (٤٤٠٤ خ) تاریخنه قدر یونانستانده بر دور ظهور ایتدیکه بوکا ازمنهٔ قهرمانیه اطلاق اولنمشدر . بر طاقم اشخاص موهومه‌نك محاربه‌تی و اولدیغی اوبونلرینك تأسیسی و تروا و سائره محارباتی کبی مبالغه‌لی وقوعات و افسانه قبیلندن اولان مواد بوزمانه حمل ایدیلور . هراقلیدك پلوپونیزه دخولندن اعتباراً ایسه یونانستانك قرون وسطاسی بدأ ایدر بو اثناده اولا مدنیته ضعف کلدیسه‌ده مؤخراً ترقی رونما اوله‌رق یونان کوچری ایتالیا اسپانیا وسائر قطعات اراضی‌یه انتشاره باشلادیلر (٤٧٣٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك سکز یوز اللی التی یاخود سکز یوز طقسان سکز سنه مقدمنده لیقورغ اسپارتده قوانین منتظمه وضع ایتدی و بو تاریخدن اعتباراً بتون یونانستان قرالیتلری جمهوریته تحویل اولنوب یالکز اسپارت شکل حکومتنی محافظه ایلدی و (٥١٠٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز طقسان سنه مقدمنده موقع بروزه چیقان مدیق محارباتی و یونانیلرك شانلی مظفریاتی و ملتیادی و دیمستوقلی و لئونیداس و آریستید و سیمون کبی ذوات مشهوره‌نك حسن تدابیر و حرکاتی ایله شهرت الدی بونك اوزرینه یونانستان علوم و فنونده خارق العاده بر ترقی کوستردی ایسه‌ده نهایت ینه محاربات داخلیه سببیه یعنی آتنه و اسپارتك شرف و قوتجه بربرینه رقابته باشلامرینه ضعفه یوز طوتوب هر ایکی جمهوریت بیننده ظهوره کلان پلوپونیز محاربه‌سی یکرمی یدی سنه امتدادندن صکره (٥١٩٠ خ) تاریخنده آتنه‌نك ضبطی ایله

ختام بولدی بعده (٥٢٣٩ خ) دن (٥٢٥٦ خ) تاریخنه قدر ماکیدنیا
قرالی فلیب کاملاً یونانستانی قبضهٔ تصرفه کچوروب خلفی اولان اسکندر
ایسه یونانستان نامنه ایتدیکی محاربه‌ده بتون آسیانی حکمنه رام ایلدی وموما
الیهك وفاتی اوزرینه یونانستان استقلال قزانه‌جغی یرده اسکندرك اخلافی
بدینه دوشدرك برمدت صکره یونانستانی برلشدرمك مقصدیله (اکه‌ئن) اتفاقی
ظهور ایتدیسه ده ثمره‌سز قالدی ومؤخراً رومالیلر تواریخ مختلفه‌ده یونانستانك
برطاقم محاللرینی ضبط ایدوب (٥٣٩٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوزطقسان
سکز سنه مقدمنده بالجمله یونان ممالکنه مالك اولدیلر . اولوقتدن برو یونانستان
تاریخی بشقه‌جه برمهم وقعه کوسترمیوب وقوعات یونانیه روما ایمپراطورلغی
وقایعی آره‌سنه قارشمشدر . تئودوس زماننده ایمپراطورلغك تقسیمی اثناده
یونانستان شرق ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشدی و بو مدتده دخی باربارلرك
صدماتندن کوز آچه‌میوب مؤخراً طقوزنجی عصرده عربلر واونجی عصرده
بلغارلر و (١٠٨٠ م و ٤٧٣ ه) ده قسماً نورمانلر و(١٢٠٤ م و ٦٠١ ه) ده
صلیبیلر طرفندن ضبط اولندیغی حالده یکرمی ایکی سنه صکره برقسمی وسلطان
محمد ثانی زماننده یعنی (١٤٥٣ م و ٨٥٨ ه) تاریخنده واستانبولی فتحی
عقیبنده عمر پاشا معرفتیله آتنه شهری ممالك دولت علیه‌یه الحاق ایلدی
اسکندربك زماننده ایپر قطعه‌سی حمایهٔ دولت علیه‌ده مستقل قالمشیدی میر
موما الیهك وفاتی اوزرینه اوراسی دخی سلطنت سنیه‌یه فرمانبر اولوب
اگرچه بعض سواحل یونانیه‌یه مالك بولنان وندیکلیلر مقاومت ایتدیلرسه ده
(١٥٧٣ م و ٩٨١ ه) ده آنلر دخی شهامت عثمانیه‌یه تحمل ایده‌مدکلرندن
بونك اوزرینه بتون یونانستان دولت عثمانیه‌یه کچوب سلانیك یانیه لیوادیه
موره نام درت ولایت تشکل ایلدی . بوحال بلاتحول یونانستان کسب
استقلال ایدنجه‌یه قدر سورمشدر یونانلیلر دولت علیه اداره‌سنده
بولندقلری مدتجه هرنقدر برچوق اختلالر چیقاردیلرسه ده هیچ برنده
مغلوبیتدن بشقه نتیجه آله‌میوب نهایت (١٨٢١ م و ١٢٣٧ ه) دن
(١٨٣٠ م) تاریخنه قدر برطاقم معاونات خارجه واسطه‌سیله طیانمش
اولدقلری اختلال نتیجه‌سنده اوروپا دول معظمه‌سنك تنسیبیله اعلان استقلال

ایلدی . (ایقورغ) و (الهن) و (سقروب) وسائر بعض محللرده دخی
نظر بیوریله .

§

﴿ یونجه ﴾ — بیراقلری عموم آکل النبات حیواناته ودانه‌لری انواع
طیور ودوچچکلری بال آریلرینه نافع اولان اشبو نباتك یوز یکرمیدن متجاوز نوعی
اولوب اك اعلاسی صاپلری یوکسك و یپراقلرینك اوزری حوروتی چیچکلر
واوبعه‌لر ایله مزین چایر وچمن یونجه‌سیدر . بونلر مزروع اولدیغی تارلالرده
اوچ سنه قدر ثابت اولوب هرسنه ایکی واوچ ویری صولاق اولدیغی
حالده درت دفعه بیله محصول ویره‌بیلورلر .

§

﴿ یونس ﴾ بن متی علیه السلام — لقب شریفی ذوالنون اولوب
کندوسی لام اسرائیلی ولاب آثوریدر . نینوه اهالیسنه پیغمبر بعث
بیورلدیغی زمان بلاد اسرائیلیه‌ده بولندیغی جهتله حسب الاراده نینوه‌یه
کیتمك لازم کلور ایکن بعض مطالعه‌یه مبنی یافه اسکله‌سنه ایندیکندن
قصص انبیاده مفصلا بیان اولندیغی اوزره بلع حوت وقعه‌سی ظهوره
کلدی واندن صکره عودت ونینوه‌یه عزیمتله (٤٨٢٣ خ) تاریخنده یعنی
میلادك یدییوز یتمش برسنه مقدمنده اجرای احکام نبوت ایلدی . بطن
حوتده برساعت قدر طوردیغی مرویدر . زمان بعثتنده اختلاف وقوعبولوب
بعضیلری سلیمان و بعضیلری الیاس ودیکرلری دخی شعیب علیهم السلامدن
مؤخر اولدیغنی روایت ایلدیلر .

§

﴿ یونس امره ﴾ — بولی اهالیسندن اولوب سقریه جوارنده
زاویه‌نشین عزلت اولان شیخ (طاپدق امره) حضرتلرندن حائز نصاب
فیض وکمال اولمش و بین الامة رشد وکراماتیله شهرت بولمه‌رق (١٤٣٩ م
و ٨٤٣ ﻫ) تاریخنده وفات ایلمشدر . قبری کوتاهیه صوینك سقریه نهرینه
قارشدیغی محلده‌در . مشارالیهك اوقویوب یازمه‌سی اولمدیغی حالده ترجمه
آلهیاتی کندوسنك علم توحیدده مقام عالی صاحبی اولدیغنی اظهار ایدر
ازجمله‌شو کفته‌سی .

(نظر ایله ایتری ٠ پازار ایله کوتوری)
(یرادیلانی خوش کور. براندن او توری)

§

﴿ یونغ ﴾ آبه — ارباب زراعتندر (١٧٤١ م و ١١٥٤ هـ) ده سوفولق قونتلغنده مزرعهٔ وجوده کلوب (١٨٢٠ م و ١٢٣٦ هـ) تاریخنده باداجل خرمن عمرینی سورمش صاورمشدر زراعته متعلق معلوماتنی اکمال بولنده برچوق سیاحتلر ایدوب زراعت اداره‌سنده باش کاتبلکنه نائل وممکلکته موافق خیلی آثار مفیده تحریریله اقرانی میاننده سرمنزل رجحان وسرفرازی‌یه واصل اولمشدر ٠ تألیفاتی ١ (کیددو فرمیه) رهبر زراع) ٢ تجاربه مبتنی (اصول زراعت) ٣ (برچفتجینك سیاحتنامه‌سی) ٤ ' ایرلانداده برسیاح) ٥ (فرانسه‌ده برسیاح) ٦ (اسپانیاده برسیاح) ٧ (ایتالیاده برسیاح) ٨ (١٧٩٠ م دن ١٧٩٤ م) تاریخنه قدر وقایع زراعتی شامل برکتاب) ٩ (آبده برچقمق اوزره) برزراعت رساله‌سی که قرق بش جلددر ٠ باشلیجه اثرلری فرانسزجه‌یه ترجمه اولندی ٠

﴿ یونغ ﴾ طومه — حذقهٔ اطبا ومهرهٔ علمادن برکیسه‌در (١٧٧٥ م و ١١٨٩ هـ) ده سومیرسه‌دمیل‌وه رتون) ده تولدو (١٨٢٩ م و ١٢٤٥ هـ) ده وفات ایلدی لوندره مکتب قرالیسندن نشأتله (١٨٠٧ م) ده حکمت طبیعیه ومنجنیق صنایعنه و (١٨١٢ م) ده امراض متنوعه‌یه دائر معلوماتنی نشر ومتعاقباً آثار عتیقه تحریاتنه سعی ایدوب بونده دخی موفقیات کامله ارائه ایلدی بو جمله‌دن اوله‌رق مصرده رشیدیه‌ده بولنان خطوط قدیمه‌یی حل وایضاح ایلیوب هیر وغلیفی دخی تعریفه ممکن مرتبه چالشدی ٠ (١٨٢٩ م و ١٢٤٥ هـ) تاریخنده مصر لسانی اوزره برقاموس نشرایتمش وفن مرایاده تکاسر ضیایی بولمشدر ٠

§

﴿ یونتان ﴾ — چینك جهت غربیسنده مسکون اهالیٔ اسلامیه‌یه مخصوص برنامدر ٠ بونلر چین دولتی حمایه‌سنده ایکن بعض حرکاتده

بولندقلرینه بناءً دولت مشارالیها (١٨٧٢ م و ١٢٨٩ ﻫ) تاریخنده عسکر کوندروب (طلیفه) و (مومین) نامنده ایکی ولایتلرینی ضبط وایچلرنده بولنسان اهالینك بوزیك قدرینی قلیجلرله برابر اعدام ایتدی وحکمدارلری اولان (سلطان سلیمان) چینلیلرك الینه دوشمامك ایچون حرمنی وچوجقلرینی برمحله حبس ایدوب کندوسنی تسمیم ایلدی ٠

§

﴿ یووا ﴾ — اکثری قوشلرك و یورطلایجی سائر حیواناتك یورطلایوب یاوری چیقاردقلری یتاقلردر ٠ قرتال قوشلری یوالرینی اکثریا قیا قوووقلرنده ولیلك وچایلاقلر یوکسك اغاج ودیوار اوزرلرنده چالی چرپی ایله وآری وطرمیشیق وکوچك سقا واسپنوس وصقصغان قوشلری اغاج قوووقلرنده ویوکسك داللرده اینجه اوتلر وتوکلر و یولك تللری ایله یاپارلر دوه قوشلری یورطهلرینی حرارت شمس ایله ایصنان قوملره براقورلر قرهطاوق وهدهد وامثالی قوشلر یوالرینی یکدیکره ملتصق اولهرق خفیف برقات چامور ایله یاپوب صیجاق طورمق ایچون ایچنی اغاج طمرجقلرینك اینجه ویومشاق توکلریله و یوصون قوریلریله دوشر ٠ قرلنغیجلر انسان شنلکی اولان محللردهدرهلردن غاغهلریله طاشیدقلری چامورلری بربری اوزرینه قویهرق مکمل صورتده یاپوب هرسنه قوللانورلر چینك قرلنغیج یوالری چینلولر طرفندن کمال تهالك ایله آرانیلور برغدادر ٠ اشبو یوالر بالق نفسنه مشابه وشفاف وقفسلی و بیاضیمی اولورکه حاوی اولدیغی مواد قرلنغیجك چفتلشدیکی زمان غاغهسندن آقان مان ایله هضمه صالح برنوع نباتدن مرکبدر ٠

برچوق طیورده داخی واردرکه یوالرینی مشترکا یاپارلر (غو یلان) دنیلان دکز قوشی و (ژوتلاند)ك (موایتی) دنیلان مارتی یه مشابه دکز قوشلری وبحر محیطده اولان اوردکلر بونوعدندر ٠

برنوع سرچهلر دخی یوالرینی بحروی بولهلرله وجمهور یتله یاپارلر ٠ بیغان وامثالی طیرماشیجی قوشلر یورطهلرینی مشترکا بریوایه قویوب یاوریلرینی مناوبة یاتهرق چیقارلر ٠

قوربغه وحيوانات زاحفه‌دن بعضيلری يومورطه‌لرينی مستعد انشقاق يرلره قورلر ايسه‌ده ايچلرنده مخصوص يوا ياپانلری دخی واردر ٠

هندستان وفرانسه سواحلنده بولنان بر طاقم اوفاق بالقلرك ارككلری كمال دقتله بر دليكی يوا اتخاذ ايدوب ديشيلرينی اوراره جلب ايدرلر ٠ ذوثدايا حيوانات آره‌سنده بر صچانلرينك وكوستبكارك تحت الارض يوالری واردر و (سنجاب) لرك يووالری صقصغان يوالرينه مشابهدر ٠

قاز وطاوق واوردك كبی قوشلر يوا ياپمغی التزام ايتمزلر وچاير قوشی كبی غاغه‌سی اوزونجه كوچك قوشلر بالعكس يومورطه‌لرينی محافظه‌ده فوق الغايه اعتنا ايدرلر ٠

§

﴿ يلان ﴾ — حيوانات زاحفه‌نك اوچنجی خنثيه فرقه‌سندندر يلانلرك فقراتی ايكيوزدن اوچيوز عدده واضلاعی ايكيوز اللی چفته قدر بالغ اولور يلانلرك بعضيلرنده عادی اينجه ديشلرندن بشقه كلابی متحرك يعنی چنكللی برديش دها اولوب غايت حاده و مجفدر وقاعده سنده سم ايله مملو بر كيسه واردركه اصيرديغی زمان بوندن سم افراز ايدر ٠

يلانلرك لسانلری طويل ومتحرك ومنشق اولور (يلان اوق آثار ديدكلری اشبو لسانلری اوله‌جق) يلانلر حيوانات ايله تغذی ايدرلر وكندو جثه‌لرندن بيوك پارچه‌لری بوده يلورلر چونكه غدالرينی چكنه‌مدكلرندن چكه‌لرينی زياده آچارلر لكن قولايلقله يوده‌ميوب بر قاچ كون اوغراشورلر وهنكام شتاده ايوشوق بر حالده امرار وقت ايدرلر و بو اوانده بعض حفره و ثقوب درونن‌ده وجودلرينی صغوغك تأثيرندن محافظه ايچون بر بری اوزرينه حلقه‌لنوب اوبله‌جه ياتورلر ٠

يلانلرك كوزلری ثابت وقپاقلری يوق كبيدر انك ايچون يلان باقديغی آدمی تسخير ايدر درلر ٠ يلان يومورطه‌لرينك قشری رقيق اولديغندن ياوريلرك حين تولدنده منشق اولور وبعضيلری يومورطه‌سنی بريره طوپلايوب واوزرينه چوركلنوب ياوريلرينی اوبله چيقارر ٠

يلانلرك ايچنده هندستانده اولان (بووا) نوعنك اون بش متر ودن يكرمی

متر ويه قدر اوزونلرى واردر وقويروقلرى قابل تعليق ومالكدر بونلر رطوبتلى اورمان وسنجاق محللرينك بطاقلقلرنده كزرلر .

(قره يلان) نوعنك اقليمزده بولنانلرى ضررسزدر بونلرك اورمانلرده تصادف اولنان بيوكلرى اوچ صارى يه مائل بياض نشانه‌لرى حلقه شكلنده ووجودى كوك رنكنده ولوب سياه نقطه‌لرى بولنور .

زهرلى يلانلرك (قروتال) چيغرا‌قلى جنسى كاغد اوزرنه اوتلى رطوبتده كيلور كبى سس چيقاره‌رق سيران ايدرلر بونلرك امريقاى جنوبى و شماليسنده بولنان مشهورلرى انجق ايكى مترو طولنده‌در اكثريا اچيق محللرده كزرلر واغاجه چيقمز وانسانى اصيرمزلر فقط كوزلرينك اصابت ايتديكى قوربغا كبى كوچك حيوانجغزلرى مانيتيزمو آثارى اوله‌رق مسخر ايدوب قولايلقله صيد و بلع ايدرلر بونلرك قوقوسى كريه و زهرى غايتله مؤثر اولوب ايصيرديغى برفيلى ايكى اوچ ثانيه‌ده هلاك ايده بيلور لكن كندوسيده صاغ قالمز حتى بو يلانك قورومش قديدنده بيله سم وقوقو باقيدر .

(نيغوثفال) اوق يلانى دخى سملى اولوب امريقاده پك بيوكلرى ايكى بچوق مترو طولنده اولور وانتيل اطه‌لرنده صارى يلان ديو معروف اولان يلان دخى بونلردن عد ايديلور .

(انكرك) يلانى دخى سملى يلانلردندر بونك اوروپا قطعه‌سنده انواعى و درتدن بش متر ويه قدر اوزونلرى واردر . بونلرك رنكلرى اسمر و هر طرفنده برصره سياه لكه‌سى و باشنده پوللرى اولور وسياهه و قرمزى يه ميال رنكليلرى دخى كوريلور . انكركلر اكثريا يابس محللرده و شمسه قارشو طاش اوزرلرنده يشارلر زهرلرينك عضلات وجلد وغشاء مخاطى يه تأثيرى پك جزئى اولوب جريحه‌سى صورلمق ايله مندفع اولور ايسه‌ده نادرا اورده يه تصادف ايلديكى حالده تهلكه‌لى‌ايدر بوله برجريحه وقوعنده طبيبه لازم اولان ابتدا جريحه انكرك ايله مى يوقسه تعابين سائره ايله مى حاصل اولمشدر يعنى زهرلى يلانمى ياخود زهرسزمى ايصيرمشدر ديشلرينك براقديغى شكل و سائره دن تشخيص ايدوب اكا كوره علاج ايتمكدر .

بعض حكما انكرك يلانندن حماى وخيمه ومزمنه وامراض جلديه وجذام

وفرنگی علتلرنده علاج یاپارلر ومعجون و مطبوخنی اعصابه قوت ایچون ویررلر ایدی شمدیلرده چوقلق مستعمل دکلدر ·

یلانك (تابیا) ذات المنظر جنسی هندستان طرفلرنده بولنور که بونلری هندیلر طوتوب وسملی متحرك دیشلرینی چیقاروب دف وچالغی سیله اوینادیرلر بونلرك عنق اوزرنده سیاه کوزلك کبی نشانه‌لری واردر ·

وقتیله حضرت آدم علیه السلامی اغفال ایتدی دیه‌رك یلانلری یالان وحیله و قسقانجلغك صورت مثالیه‌سی عد ایدنلرده بولنور ایمش ·

§

﴿ یلانجق ﴾ — جلدك بر التهاب سطحیسنه اطلاق اولنور بوعلت حمای عمومی ایله برابر وجودك بعض محللرنده شیشکنلك وکرکنلك واز چوق وجع حاصل ایدر شیشك اوزرنه پرمق ایله طوقنلسه قرمزیجه اولان لونی محو اولوب پرمق قالدیرلدقده ینه رجعت ایدر و برمعتاد جزؤ معلولك اوزرنده برطاقم اوفه‌جق قبارجقلر پیدا اولوب بونلر جفافت کسب ایلدکلرنده پول پول اولان قبوقلری دوکلمکه باشلار ·

یلانجق دائما حاده حالنده اوله‌رق ظهور ایلدیکندن مریض اون ویا اون ایکی کون ظرفنده افاقت بولور ایسه‌ده برمحلده ثابت اولمیوب اوته‌یه برویه طیران ایدن نوعی صعوبتله مندفع اولور بناءعلیه علت مذکوره‌یه طوتیلانلرك درحال حکیمه مراجعت وامر تداوی یه کوزجه دقت ایلملری لازمدر ·

§

﴿ یلان بالغی ﴾ — حیوانات بحریه دن اوله‌رق اوروپا کول وایرماقلرنده نادراً بولنور بونلرك وجودی اینجه وبومشاق یاغلی وقیلیچقلری آزمرئی اولوب باشلری کوچك وسیوری وطوللری اللی سانتیمترودن برمترویه قدردر · بونلر کوندزین چامورلرده صاقلانوب اوفاق بالق وصوغلجانلری آولامق ایچون کیجه‌لری چیقارلر و صودن چیقوب الك رطوبتلی چایر وچمنلرده دخی کزینورلر · لحمی غایت لذیذ و نفیس اولور ایسه‌ده هضمی کوججه‌در · اوروپاده یلان بالقلرینك تکثیری ایچون بعض تجارب اجرا اولندیغی ایشیدلیه‌یور ·

(ی) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
یار حصار	ناحیه		بروسه	خداوندکار
یار پوز	ناحیه		مرعش	حلب
یافه	قضا		قدس	قدس
یاقوه	قضا		ایبك	قوصوه
یالوه	ناحیه		ازمید	شهر امانتی
یانیه	مرکز ولایت		یانیه	یانیه
یاوه	ناحیه		طربزون	طربزون
یایجه	ناحیه		نکده	قونیه
یایا کوی	ناحیه		صاروخان	صاروخان
یایقل	ناحیه		سینوب	قسطمونی
بیان آباد	قضا		انقره	انقره
یحیالو	ناحیه		نکده	قونیه
یعتنك	ناحیه		دیار بکر	دیار بکر
یرکسیکی	ناحیه		منتشا	ایدین
یره پتره	قضا		لاشید	کرید
ینبران	ناحیه		تعز	یمن
یعقوب بك	ناحیه	اردو	جانیك	طربزون
یعقوبیه	ناحیه		بغداد	بغداد
یغمور دره	ناحیه		کمشخانه	طربزون
یقهجق	ناحیه		قره حصار	سیواس
یکی ایل	عشیرت		انقره	انقره
یکی بازار	مرکز لواء		یکی بازار	قوصوه
یکی بازار	ناحیه		ایدین	ایدین
یکی واروش	قضا		یکی بازار	قوصوه
یکی شهر	قضا		بروسه	خداوندکار
یکی شهر	ناحیه		ایدین	ایدین
یکیجه واردار	قضا		سلانیك	سلانیك
یکیجه قلعه	ناحیه		مرعش	حلب
یکیجه کونی	ناحیه		انقره	انقره
یکیجه بولی	ناحیه		بولی	قسطمونی
یلانیجه	ناحیه		بولی	قسطمونی
یلدیز ایلی	قضا		سیواس	سیواس
یلواج	قضا		اسپارته	قونیه

اسم واعتباری		در قضا	در لوا	در ولایت
یلداج قره اغاج	ناحیه		حمید	قونیه
یلکمی	ناحیه	طرسوس	اطنه	اطنه
یمور	ناحیه		طربزون	طربزون
ینبوع	قضا		مدینه	حجاز
یورکان	عشیرت		ایچ ایل	اطنه
یورکان لاذیق	عشیرت		قونیه	قونیه
یورکان	عشیرت		قونیه	انقره
یورکان اراج	عشیرت		قسطمونی	قسطمونی
یورکان طراقلی	عشیرت		قسطمونی	قسطمونی
یورکان	عشیرت		سینوب	قسطمونی
یورکان زیله	عشیرت		سیواس	سیواس
یوزده پاره	ناحیه		سیواس	سیواس
یوزغاد	مرکز لواء		یوزغاد	انقره
یوند	قضا		مدللو	جزایر بحرسفید
یهودیه	ناحیه		بصره	بغداد

